EUGEN BARBU

SĂPTĂMÎNA NEBUNILOR

SĂPTĂMÎNA NEBUNILOR

Roman

Editura Albatros
Bucureşti • 1981

Coperta de Gh. Marinescu; după lucrări ale pictorului italian LUDOVICO DE LUIGI

”

... Vin turcii, turcii sunt aici, suntem împresuraţi de Karamanit, de pustiitorul lumii, de cel ce risipeşte popoarele, de învingătorul Asiei. Şi acriţii sunt bătaia de joc a histrionilor. Sunt ruginite lăncile argintate, caii de luptă înşăuaţi cu aur sunt roşi de

păduchi... şi Nichiforii singuri, stăpânitori şi impetuoşii Tzimisces şi centaurii Bulgaroctoni nu mai sunt decât fum, nour şi cenuşă, marele Dighenis Acritas a fost sorbit de Caron în adâncimi şi în întunecimi; a pierit inima elenismului”...

(Palamas: *„Moartea Bizanţului”)*

*

Venezia rămăsese de mult în urmă. Prin cristalul verde aburit al carozzei nu se zăreau decât palele ploii, biciuind pomii fără frunze din marginea drumului. Fanalele trăsurii aruncau o lumină tremurătoare în noroiul alunecos. La câte o cotitură, Hrisant Hrisoscelu

zărea trupurile umede ale cailor, patru armăsari ungureşti, bine hrăniţi, biciuiţi cu sârg de către surugiu. Alături, silueta secretarului său livonian, trăit în Bucuresci şi la Peterzbuc multă vreme, pe urmă în cancelariile contelui Capodistria, fiul natural al contelui Goncearov, cum minţea cu seninătate, făcut cu o curvană regală de la curţile împărăteşti, pe nume Militrisa, moartă de ani vreo doisprezece, în mizerie la Paris, de unde îl culesese Christo, nici el nu mai ştia cum, pentru că astfel de persoane suspecte, plutind în mocirla viciilor unui oraş cum era Luteţia, mai curând te vânează ei pe tine decât tu pe ei.

Ei sunt trimişi de cine ştie cine şi nu afli nici până la moarte ce anume urmăresc. Semăna mai mult a grec decât a livonian, era un bărbat şters, îmbrăcat corect, răbdând orice observaţie, fără nici o tresărire, ascultând şi memorând totul cu precizie, neuitând nimic, ştiind că orice greşeală se poate termina cu o concediere în asemenea vremi de nepace. Purta fracul voltairienilor, joben de mătase, mănuşi albe, pantofi fără fluturi, baston, iar la asemenea vreme îşi arunca peste vestmintele scumpe de postav veneţian, o pelerină neagră, uşoară. Îl poftise să ia loc lângă el pe bancheta trăsurii, acela nu-l refuzase, primise greu pentru a-i arăta că încă îl respectă ca pe un stăpân deşi nu ştia dacă avea să mai capete vreun taler de la un om ca el, încăput la mari datorii. Vremile ospeţelor săvârşite între pahare şi sănătăţi lăsau loc răbdării. Nu vor mai fi desfătări cu lăutari, nu se vor mai juca cărţile, neprietenii se vor arăta nemiloşi şi-l vor părăsi pentru că în casa lui din Bucuresci către care se îndrepta cu o inimă posacă nu se vor mai omorî asupra mesii la feluri şi bucate plătite de el şi juruinţele de dragoste ale femeilor se terminaseră. Nu era nici bătrân măcar, la asta se gândea Hrisant Hrisoscelu.

Fusese bogat, cereştii lui patroni îl părăsiseră, trebuia să invente ceva, să-l mintă întâi pe acest secretar care va duce iute vorba în târgul Bukurli că urmaşul bogatului Hrisoscelu, bătrânul, se ruinase pe unde fusese. Cu o noapte înainte dormise la Pesta, în casa baronului Burckhardt. Nu fusese o primire rece, dimpotrivă, masa îmbelşugată, tutunul bun şi conversaţia agreabilă îi dăduseră până la un punct speranţe, dar când adusese vorba de un credit mai mare, gazda se prefăcuse a nu înţelege, lăsându-l să creadă că nu ştie nimic din ce i se întâmplase şi că-l tratează cum îl tratase până atunci: ca pe un om care nu are nevoie de nimic. Îi schimbase caii, dăruindu-i aceşti armăsari focoşi şi rugându-l să-şi păstreze carozza în care călătorea de două zile, o trăsură, lucrată cu grijă la Viana, numai atlazuri moi şi oglinzi în care nisipul timpului încă nu intrase, trăsură ce cu siguranţă că-l va scoate din sărite pe Princepe când va ieşi cu ea la plimbare până la Heleşteu, la Băneasa, unde se plimbau elciii şi boernaşii Bucurescilor. În curtea palatului său cu pietrişul bine greblat, udat din belşug de ploaia interminabilă a acelui noemvrie, baronul Burckhardt îl îmbrăţişase şi-l bătuse pe umeri, urându-i sănătate şi invitându-l ca la viitoarea călătorie la Paris sau la Venezia să-i facă cinstea de a înnopta tot la el… Vorbe, totul se terminase, îl aştepta coltucul lui Babic, Cutia milelor, azilul şi tot restul de umilinţe, avea să termine la troaca lui Moruzi, să primească pomană ca boer Dudescu, dacă nu şi-o face cumva seama într-o astfel de noapte, cum era aceasta în care intra în Bucuresci după atâta risipă şi nebunie, ca să-şi ia locul între boerii ruginiţi ce pândeau la cahvenelele de lângă Curtea Veche svonurile din Divan sau în grădina Mavrului unde se mai plimbau încă urmaşii sărăciţi de tot ai mazililor ce muriseră în închisoarea

Bostangi, sau aşteptaseră câte o jumătate de secol în mahalaua de la Ceşmé-Bosfor, bîzîiţi de muştele ce erau zeiţele acelor locuri şi care desfătaseră pe filosofii greci... Pentru el, ca şi pentru pegra aristocratică, umplând Pera ca nişte păduchi, uşile Altarului Puterii se închiseseră de mult şi pentru totdeauna. Ar fi fost mai bine să i se întâmple moarte decât să mai ajungă acolo unde îl ducea luxosul echipaj dăruit de baron. Un an ar fi reuşit să mintă pe cei din jur, mai avea câte ceva de vândut, caii lui vestiţi de la Herăstrău, câteva pâlcuri de păduri, balta de la Chiselet, niscaiva scule uitate pe cine ştie unde, tocmai pentru astfel de împrejurări, cum învăţase, ca orice fiu de neam mare, vreo două mine de sare, cam stoarse şi braniştele de vânătoare la care toţi râvneau, dar când începi să vinzi toată lumea ştie că scapeţi şi atunci nimeni nu te mai bagă în seamă. Trebuia să se prefacă, cum o putea, cheltuind nebuneşte, ca şi când averea lui ar fi sporit în lipsă şi pe acolo, pe unde fusese îi mersese numai bine. Era cunoscut ca risipitor, se gândise în săptămâna dinaintea plecării de la Venezia să cumpere pe câteva mii de taleri nişte pietre false de la un bijutier maran care locuia în vechiul ghetto, coliere şi inele cu ametiste de răşini lustruite şi brăţări, atât de bine imitate că numai un bun cunoscător l-ar fi dibăcit, şi asta după multe cercetări, că marfa lui bine încuiată într-o ladă de lemn scump nu făcea prea mult. Acum îi părea rău că înnoptase la baronul Burckhardt, pentru că acesta, oricum, în afară că nu era un om care nu bârfea, totuşi va spune cuiva că urmaşul Hrisoscelului scăpătase. Preţul era bun: o trăsură de 20 000 de taleri pe puţin care va orbi Bucurescii, dar o casă mare se ţine cu sume nebuneşti şi el trebuia să risipească, să dea serbări, să cheme lumea acasă, să tragă artifiţii de Sfântul Gheorghe, când se trimiteau caii în Ceair, să

îmbrace de Paşti o icoană făcătoare de minuni în argint, să dea de pomană în fiecare sâmbătă, să înalţe slujbe la Mitropolie şi să trimită cucoanelor pietre cum nu se vedeau pe aici. Avea să scrie prietenilor lui, contelui Lagarde, verişoarei sale, Elenco ce sta la Smirna şi clocea pe parale bune rămase după bărbatul mort, contelui Luca de Gasperi Belleval şi marchizului de Saint Aulaire pe care-i ţinuse pe moşiile lui; mai erau, alde Meitani, şi el baron, cu titlul cumpărat la Viana, cavaler de Malta, alde Polizu Cendo, negustorii ca Hagi Moscu, Iancu Scuffa şi chiar Manuk Bey dacă s-ar mai întoarce de pe la misterioasele lui treburi atât de amestecate. Mai erau zarafii care dădeau cu dobânzi grele sume mari, o să mai scrie lui Gianachi Dimitrie Caribolu ce nu era nici el un fitecine, cu care familia lui făcuse afaceri din timpurile cele mai îndepărtate…

—Nu oprim, jupâne? se auzi de pe capra trăsurii glasul umezit de frig al servitorului său pe care-l ştia la spatele carozzei, ca să-i păzească cuferele grele, legate cu curele.

—Ajungem într-o jumătate de ceas, de ce să mai oprim? se mirase vizitiul care vorbea româneşte. Caii au mâncat la Sibii. Nouă o să ne dea boer Hrisoscelu ceva rachiu să ne încălzim şi la noapte să te ţii…

Se auziră câteva glume grosolane pe seama unor celetnice cunoscute de ei doi pe podul Beilicului unde aşteptau în crâşme sordide curvele podărese ce nu făceau nazuri. Livonianul nu spunea nimic, nu scotea un cuvânt. Rafalele de apă tot mai loveau pieziş în lanternele de cristal ale trăsurii şi în zare nu se desluşea nici o lumină, de parcă Bucurescii ar fi fost înghiţiţi de noaptea profundă de noemvrie.

—Vine bălana, zisese cu glas mare servitorul Iusufache ce-l aşteptase la Sibii, gură bogată abia

aşteptând să ajungă acasă unde-i plăcea atât de mult.

Hrisant Hrisoscelu ura oraşul pe care l-ar fi părăsit pentru totdeauna dacă ar fi putut, iar să te întorci acolo pe o asemenea vreme era ca şi când te-ar fi aruncat cineva într-o latrină de mavrofori. La vremea asta pe uliţe se stingeau fanalele şi umblau ucigaşii, noroiul avea să îngroape roţile trăsurii pe care numai caii bine hrăniţi ai baronului Burckhardt erau în stare s-o mai scoată la drum bun. Se zăreau, ici şi colo, mici luminiţe, opaiţe de seu care tremurau dincolo de pieile de porc ce ţineau loc de geam deasupra uşilor închizând bordeiele ca nişte morminte. Grădinarii din marginea oraşului intrau în iarnă cu familiile lor şi nu aveau să mai iasă până la primăvară, stând claie peste grămadă cu muieri şi copii, mai rău ca animalele. O sărăcie cumplită îi adunase laolaltă pe lângă nişte cărămidarii de unde un strămoş de-al său scosese averea pe care stătuse el cu cei dinainte până în acel păgubos an al întoarcerii la Bucuresci. Ca să uite de toată mizeria îşi aminti de Rhodosul cel cu mori de vânt, de apa lui verde ca un smaragd în care rarile furtuni ale Asiei aruncau pescăruşi ucişi de oboseală, ori rândunicile venite de cine ştie unde. Ce loc de pace! Dar chioşcul de la Therapia cu florile lui violete de bouganvilleea, căzând ca nişte cascade, ori insulele Prinkipo-Haliki, anticamera domnitorilor fanarioţi ce uitau cum sfârşeşte fericirea vieţii lor în aşteptarea firmanelor cumpărate cu sute de pungi de aur, toată acea lume orientală, amestecată, plină de intrigi, cu micile ei tabieturi şi pe urmă cu jalea veştilor sosite de departe şi cu înmormântările descăpăţânaţilor şi cu slujbele preoţilor. U topos! Nu există un asemenea loc, zisese careva. Ba exista, el trăise acolo ani buni, văzuse mărirea şi decăderea Vizanţului prin amintirile altora, prin cele cetite şi mai ales privind alaiurile

fericiţilor ce se duceau spre bucuria încoronărilor între steagurile lor putrede de sângele altora, în aplausurile mulţimii căreia i se aruncau bani la răspântii pentru a meni noroc şi cum nu semănau aceste plecări fericite cu întoarcerile lipsite de semeţie, cu ceremoniile deşuchiate ale luării puterii la care atât visase, şi el, şi-ai lui, şi la care n-ajunsese, la ziua luminoasă când un cal arăbesc cu tacâm de aur trebuia să-l ducă până la locul petrecerilor fastuoase unde Serenissimul ar fi trebuit să-i dea buzduganul cel bătut cu briliante. Ai lui ţinuseră numai poalele caftanului domnesc al altora, în urechile lor nu sunaseră niciodată miraculoasele cuvinte: *Mugibengè amel oluna*, cuvintele învestiturii, mereu alţii urcau în scările cailor domneşti, urmaţi de hage-ghianii de la Divan, şi ei călări, umbrind zidurile Hàs Farunului de o umblătoare coloană fericită în soarele Marmaralei ce mirosea vara a hoit şi scotea pe decapitaţi la maluri printre cipreşi, devoraţi pe jumătate, nişte biete trupuri lepădate, ceea ce mai rămăsese din strălucirea lumii. O, cum se înfiorau erodiile de stârc alb în primăverile Stambulului, spre seară când mulţimea beată de slava Sultanilor ieşea în privealã să mai vadă un viitor mort, dus cu alai spre curţile cele mari. Cai, sudoare, cerşitori, şandalii bătându-se pentru un galbin în praf şi pe urmă coroane plutind pe apa mării, putrezite şi ele de atâta vânturat şi ciudatele sunete ale rugăciunilor muftiului şi teroarea aceea năduşită din acest oraş al morţii şi al spectacolelor încoronărilor, fericirea şi sfârşitul crunt, laolaltă, la distanţe mici de timp. Ritualul Amedenului, privegheat de curioşi, bogate vestminte, porţile Saraiului, pline de umbra verde a chiparoşilor funebri ce vesteau cumplite sfârşituri, tarafurile cântând în alaiuri şi strigăte dulci de femeie, ceauşii cu turbane uriaşe, roşii, paicii în haine de ceremonie, cabaniţe de

jder proaspăt în care mai trăia parcă sângele animalelor jertfite, mereu moartea şi viaţa, amestecându-se ca într-un perete pictat de o mână nebună ce vedea cu un ochi metafizic învălmăşala fără raţiune, gândită strâmb, ironic, viaţa dând naştere morţii în chiar clipa ieşirii la lumină. Steaguri şi dumbarale, tuiuri şi vestminte în culori otrăvite, postavuri şi leneşe mătăsării, strimfi şi văluri de gaz sub care zăceau ochi orbi, fără dragoste sau invidiind cu ură aceste ceremonii nemeritate. Pe acele uliţe trăise, sărac ca un şoarece Nicolo Mavrocordat care vindea stambă până s-ajungă domn, după ce se prostituase luând-o pe Ruxandra cea ciupită de vărsat, văduva lui Alexandru Coconul şi care avea să-l nască mai târziu pe Alexandru Exaporitul Mavrocordat; pe aceleaşi uliţe trecuse cu vise turbate în cap, Alois Gritti, bogatul aventurier lombard ce râvnea la tronul Ardealului şi aproape îl şi dobândise, dar sfârşise la galere ca şi doctorul Rossi, cel ce trăgea spre tronul Munteniei. Dar Rudolf Cantacuzen, ce vânduse Ordinul Sfântul Gheorghe, moştenit de la Stolnicul Constantin Cantacuzen unui evreu şi i se luase un regiment pentru desonoare, fiind spânzurat tot aici, nu copilărise pe aceleaşi uliţe blestemate? Mavrocordaţii nu vânduseră întâi cărbuni şi oi în Fenal? Dar fostul domnitor Alexandru Callimachi nu cerşise cu femeia lui bătrână, mulţumit că a scăpat cu viaţă la poarta Iccapu şi la chioşcul Bagdad, în locul numit Haz-Ordaua pe unde altă dată trecuse călare, dar purtat spre glorii, în fruntea unui strălucit cortegiu? Unde erau briliantele şi blăniţele de vulpi negre din visele lui copilăreşti şi mantia roşie ca sângele a Marelui Vizir, unde Miralemul, îmbrăcăminţile ienicerilor şi hanilor de Crimeia pe care-i văzuse, stând în şeile cailor sălbatici ce mergeau rotindu-se ca saltimbancii la circ? Unde

dispăruseră parfumurile de demult, harnaşamentele şi pintenii de aur pierduţi cu intenţie în praful curţilor de către domnitorii făloşi, unde mai stăteau ca într-o strană, hazinelii împărăteşti, chilarlâi cu tingirile lor ce orbeau mulţimea în soarele mereu primăveratic de la Vosfor înaintea acestui pierde-vară de la Răsărit, cum îi spunea în nopţile lor de nebunie amoroasă de la palatul Caragua de lângă arcadele Loggettei, Herula Lucrezia Vimercatti, verişoara acelui straniu Hrisoverghi, omul care-l sărăcise şi-l făcuse să-şi piardă onoarea, împingându-l diabolic spre un mormânt mic şi fără glorie…

Venezia, oraşul ce dispăruse undeva în memoria lui ce trebuia să şteargă dragostea pentru femeia venită de cine ştie unde, din bordelurile cairote, ori de la Levantul puturos, spioană, ori o neruşinată femeie de lume ce-şi râsese de el ca de un copil, în luxura Cetăţii Dogilor, rănindu-i sufletul pentru totdeauna. Suferise ca un câine umblând pe uliţele aurarilor, ori pe la Arsenal, căutând-o, aşteptând să găsească vreun bilet sub uşă când se întorcea în palatul închiriat pe o sumă colosală numai pentru ei amândoi şi parcă pentru o veşnicie, deşi ştia că nu o să reziste, că într-o zi tot ce mai avea în ţară trebuia să fie vândut şi scos la mezat în Cochivechi, puţin păsându-i, pentru că o iubea ca un nebun şi nu mai ştia ce să-i mai cumpere, cărând trandafiri galbeni de Isfahan cu gondola din piaţa San Marco, atunci aduşi pe ape din ţinutul celor opt raiuri, trandafiri proaspeţi, cu rouă încă pe ei, anume ţinuţi la întuneric, în cale, pe tăvi de argint sub, care se punea ghiaţă şi stropiţi de mâini dibace să nu se treacă, să mai păstreze aromele persieneşti, şi-atunci înaltele odăi ale palatului Caragua răsunau de strigăte mici de durere şi trandafirii striviţi sub trupul ei mare şi pietros expiau într-un nemaipomenit parfum şi femeii i se

făcea frică şi se ridica şi se privea nebună în oglinzile leproase, coclite şi plângea, şi i se părea că aude pe scări paşii contelui Attilio Vimercatti venind să-i ucidă pe amândoi; dar nu sosea nimeni, dinspre lagună se strecura numai un miros putred de mare ce descompunea sarea şi-o lepăda pe sub zidurile vechi ale Veneziei, şi la şase seara, când mai aveau un ceas până când ea trebuia să fugă, dusă de o gondolă neagră pe sub ziduri, asta numai spre iarnă, ca acum, răsunau clopotele celor 60 de biserici ale oraşului, un oraş orgolios, tainic, al otrăvitelor întâlniri între îndrăgostiţii bogaţi, gata să se lase ucişi numai pentru a se găsi câte două ceasuri pe zi. Câte seri disperate când asculta pustiu, golit, ploaia pe lagună şi desluşea sub streşinile palatelor rumoarea porumbeilor ce îşi căutau culcuşurile, şi pe sub balcoane treceau alte gondole cu alţi îndrăgostiţi, la fel de nesăbuiţi ca şi ei, şi o ştia pe Herula Lucrezia în braţele acelui bărbat brutal ce nu mai termina cu jocurile lui de cărţi şi o teroriza cu gelozia lui nebună! A doua zi sosea muşcată, cu răni rotunde pe spate şi pe el îl apucau furiile, promitea că o să-l caute şi-o să-l omoare fără îndoială pentru că astfel nu se mai putea, şi ea, târfa, râdea cu gura-i sălbatică, muşcată de un alt amant, nu de soţ, minţindu-l cu neruşinare, şi inventa o mie de chinuri pe care le răbdase. Venezia, la amurg, când nu venea la întâlnirile promise, spunând după ce îi trimetea medalioane lobate, cumpărate de la bijutierii de lângă podul Rialto la preţuri fabuloase, ori amulete cu Hoaţa Norocului, sarazine sau lădiţe arăbeşti aduse din Spania, cercei de Orient, cu câte o lacrimă de briliant ce-ţi lua privirile la luminile lumânărilor, damascuri străvezii prin care Herula Lucrezia privea luna când contele Attilio Vimercatti pleca în Toscana, la moşie, să vâneze şi ea spunea că nu-l urmează

pentru că suferă de stenahorie şi cerea să fie lăsată cu câteva prietene care jurau s-o distreze cât va lipsi el şi s-o apere de curtea bărbaţilor; dar taftalele de Persia şi China, maramuturile de Famagusta şi voalurile alexandrine, aduse din spurcatul oraş unde fetele erau disvirginate la şase ani, câte antrepozite golise cu banii lui, pe câţi îi îmbogăţise acest nabab venit de la Orient cine ştie pentru ce încurcate trebi, că încurcate erau cu adevărat şi nimeni nu le dădea de capăt. Odată, de gelozie, văzându-i un umăr muşcat şi abia acoperit cu pudră şi cu dresuri era să-i dea foc rochiei de argint de Murcia în care era îmbrăcată, atunci adusă pe lagună. În altă seară, când se certaseră pentru că voise să plece mai devreme aruncase pe fereastră după ea cu tot ce-i venise la îndemână, de la covoarele maure, până la sfeşnicele aurite lucrate cu dăltiţa. Atunci se pierduse şi o Psaltire regală din secolul al XIII-lea, trimisă după înşelătoarea ce se îndepărta pe sub ferestrele deschise ale palatului Caragua. Venezia bizantină; Venezia dragostelor fără noroc, Venezia plină de cupole de aramă peste care ploua cu sunete de bronz la fiecare oră, din campanile pentru ca oamenii să ia aminte că timpul e iute trecător; Venezia piazzetelor răsunând de copite de cai; Venezia cu loggiile ei strălucind cu toate chipurile palide ale femeilor şi bărbaţilor căzuţi parcă din afrescuri sub lumina faclelor... Unde erau acele săli pline de hermeline, de perdele, de tapiserii şterse de vreme, mâncate de rugina timpului, gemând de rumoarea şoptită a curtezanelor între care el nu o vedea decât pe una, pe această Herula Lucrezia Vimercatti, sosită din ostrovul de la Paros, rătăcind în acest oraş al fildeşului şi jaspului; în Venezia plină de intrigi ca de o râie spirituală fără moarte; Venezia onixului şi a vaselor grele din care sburau păuniţe coapte în uleiuri,

scoţând flăcări din pliscuri la marile banchete din palatul baronului Philibert de Noailles, marele Maestru al Johaniţilor, rudă cu un Noailles ce luptase la Nicopole; Venezia ambasadorilor plini de intrigi ca împăraţii chinezi de ceasornice; Venezia ce dădea cu o mână plină de mir şi lua cu două, pline de sânge; Venezia tratatelor de voluptate, a desfrânărilor afrodite trăite dincolo de zidurile garanza din care seara, la amurg cădeau bucăţi de tencuială într-o descompunere care cine ştie când trebuia să ia sfârşit; Venezia ducilor roşi de păduchi sub zale; Venezia vanitoasă a arhiducilor, senzualul oraş în care se murea de sfârşeală când începea să bată vântul de iarnă, Bora, care lua locul leşiosului scirocco, vântul dinspre Sahara ce golea urbea de lume, vara, alungând-o cine ştie unde; dar ce oraş părăsit, frumos, lăsat de capul lui să pută, să adăpostească pe cei ce fugeau de adevăr; Venezia aventurierilor, a femeilor ruinătoare; Venezia steagurilor bisericeşti pictate de cei mai mari artişti ai lumii, şi ei sfârşindu-se de lihtis în această puşcărie rău mirositoare, împodobită cu guri de tun, desenate de Cellini sau Michelangiolo, locul unde se parfumau banii şi hamurile cailor, oraşul debordând de rugi, cortegii şi lepră. Surâsuri şi evantalii, cupe lucrate de bijutieri geniali în care spumega otrava subtilă cu gust de vin, oarbe oglinzi ce-l mistuiseră şi pe el îmbrăţişat, strivit în braţele acelei femei cu nume straniu: Herula Lucrezia. Jumalţuri şi broderii, cearşafuri din care puteai să nu te mai ridici şi chipurile strivite de fum la partidele de tarocchi, oraşul ochilor divini, al mărgăritarelor jertfite mării, al baldachinelor păzite de halebardieri plătiţi cu ora, sărmani actori de pantomimă ce locuiau undeva lângă leii de piatră ai Arsenalului, arătând ca nişte câini.

Unde mergea el acum? Spre ce întunecat oraş apăsat de prima ninsoare, de bătaia acelor fulgi rătăciţi de vânt în câmpia Sciţiei minor ce se prefăceau iute în lacrimi şi se striveau de cristalul verde al carozzei. Câteva flăcărui palide abia pâlpâiau în zare, ocrotite de lămpile neamţului ce se ocupa de iluminatul Bucurescilor.

Unde erau brocarturile bogate şi caii de paradă cu prapuri grei pe şoldurile bine hrănite, unde larma mulţimii sau lumina reflectată de pieile de Cordova, sau acele *cuori d'oro*, piatra de culoarea lămâii a palatelor la amurg pe care jucau umbrele subtile ale grădinilor, ori convoaiele Bucintorelui, convoaiele de balestieri cu penaje şi livrelele albe ale valeţilor de taină, bufonii de la Sevilla, nobilimea vorace, îmbrăcată în camora de damasc roşu şi sberniile gulerelor scumpe? Toţi mureau undeva în amintirea lui, şi gicolierii veseli, aruncând cu cercuri de metal în văzduh şi înghiţind flăcări, şi servitorii plini de cuvinte, şi zilele mari ale Carnavalului, la falsele mascherate când dincolo de veselia măştilor, ochii unor femei plângeau; oraşul fusese mistuit undeva în lacomul timp, numit trecut.

*

Iusufache şi cu vizitiul de pe capră probabil că înlemniseră, îşi spunea Hrisant Hrisoscelu privind cele două siluete aflate afară între măciuliile poleite ale carozzei. Livonianul aţipise lângă el, toropit de oboseală. Nu se mai auzeau nici îndemnurile ungureanului, nici pocnete de bici, începuse să ningă mărunt şi îşi dăduse seama că frigul scăzuse, nu mai bătea vântul, un roi de fulgi ameţiţi înconjurau fanalele în vârtejuri ca nişte fluturi, iute pierind în besna acelui noemvrie. Trase de lănţugul care lăsa să intre aerul de afară prin ferestruica de cristal ce reflecta luminile

Bucurescilor, ivite cu chioşcurile de priveală, iţindu-se peste grădinile despuiate de frunziş, cu morile de la Radu Vodă, ameninţătoare, scârţâind funebru din aripele uriaşe. Un miros de postav ud şi de fum de balegă pătrundea din afară. Se auzea vag clipoceala Dâmboviţei, alăturea, desghiocându-se la uşoara încălzire a vremii. Departe licăreau geamurile de hârtie ale logofeţiei şi sub copitele armăsarilor duruiră blănile podului Calicilor. Îi fu frică să nu-şi rupă vreunul dintre ei glesnele, că bani să cumpere altul nu avea de unde lua. În curţile ţigăneşti, din margine, mai ardeau focuri şi se auzeau pusci rare. Pe urmă începură să bată clopotele din cele cinci sau şase turnurele de la Biserica cu Brad. Spre Grădina cu cai, acolo unde se făceau căluşeii la Sfântul Dumitru, ninsoarea alerga peste maidanul gol acum şi o coadă albă umbla nebună, aruncându-se spre Caimata. „Ce sfânt o mai fi şi azi în acest oraş care ţine 210 sărbători pe an şi Paştele, două săptămâni?” se miră în sinea sa Hrisant Hrisoscelu. Or fi sfinţii apostoli Orest, Olimb şi Sosipatru, ziua sfântului Grigorie Taumaturgul?" Cine mai ştia? Unde era, el, Riga Veleştinul, descăpăţânatul, să-i spuie pe dinafară ce sărbătorea nebunul de oraş în noaptea abia începută, când toţi fugeau în aşternuturi sau în crâşme să uite urâtul? Unde era Dumitrache Turnavitul, cel ce umbla cu Perdicarul după el, ca să-i citească în stele, împlându-l cu minciuni de minune, visând la restaurarea Imperiului bizantin, ce şi el îşi pierduse capul în Şapte Gulade, într-o zi pe la prânzucior când Paşii beau cahvele şi se uitau pe apele dulci al Bosforionului, trăgând din narghilele şi punând la cale alte intrigi de pe urma cărora aveau să mai moară cine ştie câte beizadele şi ipsilotaţi…

Se zăreau acoperişuri şindrilate, iscând pizme vechi prin domneasca pompă ce arătau. Din grajdurile altor

curţi se auzeau nechezaturi întărâtate de cai. Se vede treaba că se întâmplau veniri de musafiri şi armăsarii amuşinau, mirosindu-le a pizdă de iapă striină într-acea ninsoare feerică şi nesinceră ce vestea mai curând pierirea iernii decât începutul ei. Dar de ce băteau clopotele turburând tihnele Curţii? Să fi venit imbrohorul pe neaşteptate şi să se audă mâine cine ştie ce vorbe proaste prin târg, ori luase foc vreun han, ori isbucnise ciuma, dar ciuma nu venea iarna, ea sosea prin mai sau în căldurile lui Cuptor când se împuţeau hainele în Târgul de păduchi ori prin bezestemuri, ori se ivea vreun corăbier plin de bube din Corfu.

—Acuş ajungem, boerule, strigă de pe capră vizitiul mândru că-l adusese repede pe stăpân până la Bucuresci.

Trecuseră de mahalaua Scorţarului şi se auzeau trosnind nişte stejari în acel joc al fulgilor ce păreau o cometă despletită, umblând prin oraş de capul ei. Lămpile neamţului clipeau pe omăt şi caii ungureşti auzind nechezatul din grădina lui Meitani începură să dea semne de nelinişte, nu mai ţineau trapul, trăgeau care încotro, şi vizitiul începu să-i înjure şi să-i biciuiască. „Taman acuş o să ne răsturnăm”, gândi Hrisoscelu şi strigă la cei de pe capră: „Uşor că nu dau turcii, lăsaţi caii în voia lor”, dar cine-l asculta? Se vede treaba că băuseră vreo damigenuţă de rachiu tot stând ei în frigul de afară şi după ce amorţiseră niţel, acuş se trezeau şi aveau chef să bată animalele. Trecuseră şi de casele bi-vel comisului Velea, de gura Păscăriei şi prăvăliile Vladului. Prin ferestruica de cristal intră un roiu mic de zăpadă pe care Hrisant îl culese, bându-l cu gura fierbinte.

Aerul părea dulce cum numai în luna lui Făurar mai era, de undeva, din cer, dacă ar fi stat să asculte,

coborau pe scări de mătase cohorte de îngeri, îmbunaţi şi ei, gata să intre pren cârciumi şi să se încurce cu tălăniţele de la Cafineonul Altântop, ţinut de un armean, de unde slugile sale aduceau smochine şi strafide, umplând odăile cu un miros indicibil ce-l făcea fericit. Uite şi biserica Sfântului Ion cu nava ei prelungă şi turlişoare vărsate, uite şi Bărăţia ce nu amorţise pentru că aici era un loc aglomerat unde mai mişunau muşteriii şi muierile, şandaliii şi pezevenghii, vânând vreun prost cu punga plină. În faţă, la Hanul lui Piper, două mârţoage se bălegau în zăpada proaspătă. Vizitiul chemă masalagiii sgribuliţi de frig sub un şopron, aruncându-le un pumn de parale şi aceştia, cu grătarele în spate ca nişte cocoaşe, aprinseră faclele şi cârpele nămolite în păcură, alergând în faţa carozzei. Apucară pe uliţa marchitanilor, după ce trecură de casa consulului nemţesc de la Ghiulolo. Cişmelele şi urloaiele Bucurescilor năpădite de omătul afânat susurau tainic pe ulucele lor de pământ.

Se vedea, sus, pe deal prin roiul de fulgi clădirea întunecată a Băii Mitropolitului. Nebunul de o păzea, tot mai bătea un ţucal de tablă ca să vestească arhimandriţilor că se află sus, pe meterezele roase de vreme, păzind averea bisericească. La casele locuite altădată de Panaiot Codrika, se zăreau prin grelele perdele policandelele şi girandolele puind lumini sub tavane. Ce aveau să-i mai audă urechile mâine de dimineaţă când o să-şi trimită sluga în târg, pe Iusufache, să-i culeagă ultimele svonuri şi ştiri ticăloase despre oamenii pe care de atâta vreme îi părăsise? Şi deodată sentimentul acela că pierduse feerica Venezie se mai îndulci. „Ah, să facem focurile cele mari, împărăteşti, de iarnă, să tăiem porcii, dac-or mai fi, de nu i-or fi mâncat vehilii cu slugile şi să plec cu saxonii de vânătoare la locurile scumpe ce mai mi-

au rămas! Un joc bun de pharaon şi poate îmi dreg buzunarele, că doar nu am păzit puricii pe unde-am fost, acel ticălos Hrisoverghi ce mi-au vândut-o pe Herula Lucrezia, verişoara lui, ca pe o marfă, m-a învăţat destule". Şi încet, încet, o mulţumire lentă începu să-l cuprindă. Veneau sărbătorile de Crăciun, trebuia să facă heretisirea de bună sosire către Domn, o să-i mai sufle în urechi vorbe dulci, cum ştia a spune şi pe urmă să te ţii! Numai de i-ar putea minţi pe toţi, măcar o jumătate de an, cu ce păstrase pentru a arăta că se întorsese, nu sărac cum era, ci plin de daruri pentru cucoane târguite din vreme: două cufere pline cu inele şi lănţuguri, pietre false pe care ele, oricum le vor pune pe degete sau în urechile delicate prin baluri, macaturi şi strimfi de mătase, şaluri ghiuveze şi evantalii de Sevilla, pictate.

Sosiseră.

Porţile erau date de perete, Afenduli, un bărbat gros şi mut ca mormântul aştepta cu căciula în mână, salutându-şi stăpânul. Primiseră răvaşul lui şi Hrisant Hrisoscelu văzu din goana carozzei remizele spoite, rădvanele vechi cu care mergea la moşii şi săniile pregătite pentru anotimpul ce sosise mai devreme decât credeau cu toţii. Ţiganii fierari băteau nicovalele cu barosurile şi potcoavele de schimb scoteau scântei roşii.

Printr-o uşă îşi zări caii bătrâni pe care avea să-i dăruiască vreunui boer scăpătat ca să se ducă vorba şi hamurile roase de năduşala animalelor de-a lungul anilor. Vizitiii şi rândaşii, bucătarii, croitorii şi cismarii stăteau pe un rând, toţi cu capul descoperit în ninsoarea veselă. Din fundul curţii îşi auzi saxonii întărâtaţi, lătrând puternic.

Era o hămăială unanimă şi când coborî, desmorţindu-şi iute picioarele înţepenite în urările de

bun sosit ale domesticilor, din Turnul meridian se auzi o detunătură şi apoi se strigă o oră oarecare a serii sau a nopţii. Lui Hrisant Hrisoscelu îi fu lene să-şi privească ceasornicul englezesc cu perle de la brâu pe care neapărat trebuia să i-l dăruiască lui Iusufache, care se va făli cu el prin cahvenelele de la Curtea Arsă, spuind câte în lună şi-n stele despre stăpânul său, ţinându-i astfel faima, şi aşa mare. Grădina, tunsă vara cu grijă, era acoperită de un strat subţire de zăpadă. Lumina fanalelor în care sfârâiau încă lumânările de seu şi nu gazofenul de mai târziu al lui Steege, nici măcar petrolul lampant, arunca dâre mişcătoare pe covorul pur. Bucătăriile miroseau de departe a pâine pusă în ţest şi undeva se frigea o vită.

—Bine v-am găsit, le ură boerul şi întrebă pe logofetul Caliarh ce se afla mai aproape: De ce bat atât de aprig clopotele, a dat iar boala Halepului peste noi, ori ce e?

—Nimic, Măria ta, zisese acela, au născut Doamna pe la chindie şi se dă de ştire pentru a fi bucurie mare în târg…

—Aşa, făcuse absent Hrisant Hrisoscelu şi mersese spre ţarcul câinilor de vânătoare prin omătul afânat, în timp ce mulţimea slugilor privea beată de uimire la cocia de Viana, atât de minunată, cum nu se mai afla alta în Bucuresci, cu arcurile ei de oţel şi cu stâlpii poleiţi cu aur, bronzuri şi cristale verzui ce sticleau diavoleşte în luminile şovăitoare, ori în parada nebună a ninsorii ce se înteţea. Şi caii? Astfel de armăsari nu se pomeniseră pe aici. Ţigăncile roabe se uitau la fuduliile lor şi la mădularele ce li se ivise după acele nechezaturi la trecerea pe lângă zidurile lui Meitani. Turbaseră şi sforăiau ca alte alea, grăjdarii îi apucaseră de zăbalele de argint şi priveau hamurile bătute în ţinte frumoase, stelate şi nu le venea să-şi creadă

ochilor. Muierile stătură încremenite pe urmă în faţa scării ce se lăsa cum ai desface un plic până pe pavelaţia curţii şi când zăriră interiorul ce aducea cu un iatac muieresc de cucoană, profumat, cu oglinzi şi cu rame bătute în cuie de argint, amuţiră. Dar parcă felinarele ce cusur aveau, că erau numai ape, Maica lui Dumnezeu, cum luceau, toată această trăsură în care puteai să te culci cât ţinea drumul, părea o lebădă neagră, uriaşă, numai oglinzi şi perne de catifea, iar când se mişcau roţile, ameţeai. Doamne, apără-ne, c-o s-audă Princepele şi o să păţim ce-a păţit Vorniceasa Tarsiţa Filipescu cu dumnealui Vodă Caragea, când a ieşit pe podul Mogoşoaiei în fiacrul ei de speriase lumea, numai că această trăsură era şi mai şi, cum nu mai văzuseră Bucurescii alta!

Hrisant fu primit cu un hămăit vesel de saxonii lui ce se rupeau să iasă din ţarc. În spate se afla logofetul Caliarh care, ştiind damblaua stăpânului, ivea dintr-un coş bucăţi proaspete de carne de viţel pe care Hrisoscelu le aruncă pe rând în patru colţuri ca să nu-i încaere. Erau vreo doisprezece sau treisprezece şi mârîiau duşmănos unul la altul de îndată ce-şi înşfăcau porţia. Un masalagiu ţinea o faclă deasupra curţii mici pentru ca boerul să-i vadă. Erau hrăniţi bine, supli, aveau ceva crud şi prietenos în priviri, cu ei mersese de multe ori la prepeliţe, ori la iepuri, ştiau să se ferească de focuri, să evite alicele, să înoate, să muşte mistreţul când trebuia, iar cu urechiaţii să se joace, să-i aducă în bătaia puscilor celor vrednice ale bărbaţilor ce petreceau la moartea animalelor.

Pe lângă el trecu perechea cailor înaintaşi, atunci deshămaţi de grăjdar, peste care cineva pusese valtrapuri groase cu ciucuri. Aburii ieşiţi din trupurile lor zeeşti lăsau în urmă un miros familiar şi Hrisant Hrisoscelu simţi cu adevărat că se întorsese acasă.

Câinii se potoliseră hăcuind carnea proaspătă ce le fusese aruncată. Era vremea să intre înăuntru, să se spele în vasele de Bosnia, încălzite pe cuptoare, să se îmbrace în haina de casă şi să tragă din ciubuc un tutun bun de Smirna, cum îi era obiceiul. I se făcuse foame, dădu poruncile din mers, să se cinstească vizitiul şi secretarul livonian cu ce le dorea inima şi dacă aveau chef, să se îmbete cu toţii, mai puţin arnăuţii de pază ai lui Afenduli, pentru care abia a doua zi era sărbătoare. Dinspre fabricile de postav soseau izuri umede şi focurile caselor boereşti întărâtate de ninsoarea molcomă topeau răşinile şi aerul era iute şi dulce. Stăpânul casei îşi scuturǎ cismele galbine pe care le încălţase pentru acest drum şi intră puindu-şi papucii. Ca orice boer mai tânăr şi umblat prin cele streinătăţi, lepădase işlicul şi ceacşirii, îşi răsese barba şi umbla la vreme de iarnă într-o malotea pusă peste frac.

Se simţea că de mult nu se făcuseră focurile, un aer de casă nelocuită multă vreme îl isbi. Mirosea a prav intrat în lucruri, a lână de Anadolia ce se încălzeşte la primul foc de iarnă, iscând un iz greu de câmp, ori de lână nespălată, dar un miros familiar, oricum. Lumânările lăsau o lumină verzuie, spectrală pe Buharalele roase uşor de atâta călcat, pe sofalele joase, încărcate de perne şi ghermesituri, pe grelele dulapuri veneziene şi, când văzu masa greoaie, mânăstirească de Hurezu încărcată cu poligale, brânză, pilafuri, baclavale şi sarailii, cu zacuscă şi salam, prezantină şi ananas, uită Venezia care-l rănise atât, cu toată lumea aceea nebună, cu intrigile şi risipa făcută. Porcelanurile străluceau, tacâmurile de argint vechi ascunse de şervetele de Damasc, luceau stins sub roiul vesel al lumânărilor agitate de un curent secret. Vutca franţuzească şi vinurile spaniole,

caperele, andivele şi melcii, totul vorbea despre o bună stare ce trebuia apărată, dar cum? „Să-mi odihnească şi mie şi să mi se facă orânduială de mâncare”, gândi, dar era singur, prietenii lui muriseră pe rând, trădaţi, care sugrumaţi în celulele întunecate, care scurtaţi de cap, lăsând numai urma faptelor lor.

Logofetul Caliarh, drept, mut, nemişcând, aştepta ordinele. Îşi cunoştea stăpânul şi ştia ce-i trebuia acum, în această noapte măreaţă de iarnă când, deasupra Bucureştilor se aşternuse nuntirea zăpezii. Îl lăsă să se desbrace, ajutându-l cât era nevoie, ţigăncile roabe aduceau de pe cuptoare vasele de bronz, din care ieşeau aburii. Secretarul livonian desfăcuse cufărul cu lucrurile de trebuinţă şi pusese la îndemână săpunurile franţuzeşti târguite din vreme care făceau o spumă trandafirie, şi-l ajuta pe servitor să-i toarne pe spate boerului apă încălzită cât trebuia, să nu-l ardă, dar nici să nu-l înfrigureze. Hrisant stătea gol în faţa lor, fără sfială, avea un trup cu bună mireasmă, subţire, bine proporţionat, cu picioare lungi de atlet şi umeri lăsaţi. Capul blond şi cârlionţat arăta ca al unui efeb. Un uşor strabism al ochilor îndepărtaţi puţin de rădăcina nasului făcea din acest boer tânăr şi de rang un vânat al pohtitorilor ce nu se sfiau să-l înghesuie pe unde apucau deşi lui nu-i plăceau moravurile turceşti. Îl unseră după aceea cu uleiuri şi cu camfor, îl lăsară să se usuce în faţa sobei de cărămidă în care ardeau butucii retezaţi cu dichis ca să lase un jar ca rubinul ce scădea în trepte, cum s-ar topi un fagure la lumina prea puternică a soarelui de vară, iradiind egal o căldură dulce ce te îndemna la somn. Cât timp se ocupară amândoi de el, beizadeaua cercetă pe credinciosul său Caliarh, vorbindu-i când greceşte, când româneşte:

—Cine cu cine s-a mai măritat în târgul ăsta puturos

cât am lipsit noi?

—Păi Bella Cantacuzen l-a luat pe primul Rosetesc, cel care era mare scarofilax la Stambul şi au fugit în Englitera la neşte rude…

—Păcat, bună bucăţică, zisese Hrisant Hrisoscelu. Tot aşa scârnavă a rămas de-şi lăsa amanţii să i se cace pe piept?

—Tot, răspunsese logofetul, frecându-i bine spinarea cu un ulei de Hios, ca să-l scoată din oboseală.

—Frumoasă femeie, dar de tot ticăloşită… Dar Elisafta Cupărescu ce mai face?

—S-au dus la mânăstire, la Piciorul maicilor din pricina unui conte rusesc ce au lăsat-o cu buzele umflate anul trecut la vremea asta şi a primit tunderea monahală. Au urlat Bucurescii o lună şi mai bine că s-a nevoit în singurătate.

—Dar Catrina Ruset?

—Asta e o smeoaică şi jumătate. După ce l-a făcut pulbere pe generalul baron, Tige, că numai nu lătra, de l-au şi dat afară, zice lumea, din armată, s-a încurcat cu comisul Racoviţă care a tocat patru moşii până a prins-o cu câinii lui în pat…

—Ce spui? Viciul n-are graniţă, nu-i aşa, iubite secretar? îl întrebă în franceză pe livonian.

Fiul natural al Militrisei şi-al contelui Goncearov nu-şi îngădui decât o remarcă neutră:

—Lumea e plină de curiozităţi…

Nu se angaja niciodată în astfel de discuţii, mai ales cu martori, ca să nu se audă că ar fi bârfit pe cineva, mai ales într-un oraş ca ăsta în care nu puteai să tragi o băşină că se şi auzea. Era mâncat de toate cele, aşa încât îşi văzu de-ale lui, strânse hainele boerului căruia slugile îi aduseră un ceai de Rusia, dres cu lămâie, pregătit de bucătărese, refuză vutca la care-l îndemna Hrisant şi îşi făcu de treabă ca orice slugă de casă

mare care ştie că trebuie tot timpul să te faci util pentru ca stăpânul tău să nu se întrebe de ce-i bei aerul.

Hrisoscelu îşi îmbrăcă anteriul de mătase cu mâneci largi, pe deasupra cu un beniş, îmblănit, lăsând să se vadă dedesubt postavul fistichiu şi şalul cu care-şi încinsese mijlocul. La brâu îşi puse brelocul cu ceasornicul englezesc pe care avea să-l dea mâine cadou lui Iusufache şi-şi aşeză pe cap işlicul de samur, cu colţul pe frunte. În degete îşi vârî inelele numeroase cu pietre nebune ce scânteiau în lumina veselă a lumânărilor, unul câte unul. Mângâietor şi rugător al lui Dumnezeu, se reîntorsese la vestmintele orientale, totuşi, în acest loc unde trebuia să stea cine ştie cât timp, supus vechilor obiceiuri de care ar fi vrut să se lepede, dar nu reuşise. Tot nu aflase ce muiere o să-i încălzească aşternutul în noaptea aceea, deşi pe femei le ura din toată inima şi ştia că nici una, cât va fi de proaspătă, nu va reuşi să-l facă s-o uite pe Herula Lucrezia Vimercatti, ce-l nebunise de cap. Careva îi adusese o dulceaţă de rodozahar ca să-i cadă bine. Nu era ceasul ţeremoniei de cahvea, era prea târziu, s-ar fi potrivit mai curând să cadă în caifetul mesei, să lucreze asupra mâncării. Dinspre cămări soseau izuri amestecate, de oţet şi de varză murată, ştia castraveţii puşi în borcane la vremea asta şi gogoşarii ce arătau ca nişte bube roşii şi gogonelele după care se omora beţivanul de Iusufache cel ce bea ţuică fiartă cu piper, ori pelin, ca mitocanii.

—Nu mi-ai spus, Caliarh, cu cine înnoptez eu, că afară e pustiu şi mi se face urât…

—Ar fi ceva, o luă acela cu meşteşug…

—Să nu-mi cari vreo slugă în iatac că nu am gusturi ancillare.

—Neranţula Mavrodin, ştia că sosiţi, mi-a zis să-i

trimit vorbă dacă ajungeţi la vreme că tot se plictiseşte. Ai ei sunt astăseară la ghiordum, bat cărţile.

—Apropos, ce se mai joacă în Bucuresci?

—Concina, Calul alb, Wist, Preferance, Pichet, ce vă doreşte inima. Prietenii măriei tale de abia vă aşteaptă.

—Sunt toţi? Nu au plecat nicăieri?

—Unde să se ducă?

—Şi alde Ionică Greceanu, şi Vasilică Ghica, şi Neculai Negruzzi?

—Toţi, în păr! Săptămâna trecută erau să dea foc la Hanul Gherman că au adormit cu lămpile aprinse la masă şi s-au îmbătat, mai mare ocaua decât daraua…

—Bat politichia, tot aşa?

—Dar cum? Au vrut Măria Sa să-i strângă şi să-i trimită la ocnă, la Telega, dar le-a luat juruinţă că nu mai umblă cu mozavirii şi marghiolii… Se ţin acum de marşande şi o fac pe galanţii cu damele ca să fie crezuţi că au lăsat intrigile…

—Dar alde Kostaki Kiriazi, tot boer halea?

—Tot.

—Şi Calimah Pantazoglu?

—O ţine într-un zamparalâc, cum îl ştiţi…

—Nu mi-ai spus cum arată Neranţula Mavrodin, că n-am mai văzut-o demult? S-a mai îngrăşat? Că era ca o scoabă şi mie nu-mi plac astea puţine, nemâncatele…

—După gustul meu, cum aud şi eu pren târg, ar fi ceva de capul ei, că se dau în vânt ai lui Rhigas…

—De când se întind la caşcaval parveniţii ăştia, la os mavrodinesc?

—Cumpără tot…

—O să vorbesc cu Princepele să le taie barbele, să-i sluţească, să ştie şi ei că dacă nu ai ghenealoghion, poţi să te-arunci în Dâmboviţa…

—Atunci? mai întrebă logofetul.

—Trimite sania după ea…

—Bine, zise acela şi se făcu nevăzut.

—Pot să mă retrag? întrebase cu un glas imparţial secretarul livonian. Mâine la câte ceasuri să vă scol?

Hrisant Hrisoscelu se gândi puţin.

—Om vedea, o să te chem eu, aş vrea să dorm până la prânz. E şi-o vreme bună de somn…

Fiul natural al contelui Goncearov se înclină şi se retrase spre odăile personalului, aflate undeva în fundul uriaşei curţi în care se mai auzeau lătrăturile saxonilor.

Rămas singur, Hrisant Hrisoscelu privi tablourile afumate, agăţate în perete. Bunicul său, Theodosis, cu soaţa, în vestminte grele, priveau cu ochi indiferenţi veşnicia. El, cu cucă spahier agasî peste cabaniţă, ea, cu o rochie de citarie cu flori de fir, cu şireturi de dram, blană de sângeap, neagră, cercei de aur cu picere de mărgăritar, cu robinuri, inele de aur în degete încărcate cu pietre de balaş, pafta de argint şi lefţi, cu zmaranduri şi cu pajori, ca şi mătuşa Calista, o femeie cu privirea severă, îmbrăcată într-o tătarcă de cacom, plină de zamfire şi nasturi de aur pe sub decolteul adânc. Ce vremuri nebune, gândi, dar, iată, toate s-au dus şi ţărâna le acoperă trupurile lor vechi şi acele capete de sidef lustruit din ramele aurite şi afumate ce nu mai erau decât nişte ţeste fără identitate, uitate în cine ştie ce groapă sau sarcofag de piatră…

Deschise ferestrele. Ninsoarea stătuse. De afară venea un aer frumos, nu mai bătea clopotele, dinspre câmpia nesfârşită din jur nu răsbătea nici un sunet. Fu o clipă de linişte nefirească, nu se auzea decât zăpada dospind. Cerul se limpezise şi o stea verde înţepa cu lumina ei puţină acel întuneric de catifea al oraşului. Se auzi sania cu care sosea Neranţula Mavrodin. Când

trecură, cal şi echipaj, pe sub fanale, Hrisant Hrisoscelu îi văzu chipul frumos pe care i-l cunoştea. Se auziră uşile şi pe urmă femeia intră. Avea 30 de ani sau mai puţin, călca precum o fiară, învăluită într-o hermelină ca zăpada de afară, ţinând în braţe un căţel milort, şi el alb, cilibiu, cu un cap de furnică şi doi ochi negri, inteligenţi în care plutea stenahoria. Înaintă spre el cu acel mers pânditor ca al călăilor sau al vânătorilor, aşeză animalul pe o sofa ca şi când ar fi avut o urnă în braţe şi când desfăcu blana, Hrisant Hrisoscelu îşi dădu seama că sub ea se afla o femeie aşa cum o născuse maică-sa…

*

Clopotele de madem îl treziră către prânz pe Hrisant Hrisoscelu. Avea capul greu, vinul de Tokai pus în lăzi la plecarea din Pesta de către baronul Burckhardt se lăsase băut, dar fusese nepotrivit pentru o astfel de noapte. „Câte ceasuri să fie?” se întrebă. Prin perdelele moi şi dese nu se desluşea decât jocul tăcut al fulgilor de afară. Iar ningea. Oraşul fără acele clopote ar fi părut pustiu. Se apropiau sărbătorile cele mari când boerii trimeteau cu câteva zile înaintea Anului Nou cârjele la Curte pentru a fi reconfirmaţi în slujbe; daţi mai jos, ori înălţaţi de fantasiile Principelui; vremea intrigilor când, în saloanele Bucurescilor foia o lume febrilă, purtând vorbe de colo-colo, trimeţând cadouri cocoanelor, surorilor sus puse, ori cumnatelor cu trecere pe la dregătorii cei mari. „Azi ar trebui să fac heretisirea de bună venire la Domnitor, dar cum să merg cu capul ăsta mare şi înfundat, să-i spun acele dulci cuvinte pe care le aşteaptă de la mine, ca să nu mai vorbim că ar fi bine să scotocesc prin bagaje şi să trimit femeilor apropiate lui niscai scatulce cu odoare

adevărate, niscai diamanturi din cele veritabile, câte mai scăpaseră de lăcomia Herulei Lucrezia Vimercatti, pentru că Sophiei, sorei mai mici a Princepelui nu mergea să-i oferi niscai imitaţiuni pentru că avea bancherii ei, maranii ei, ce odată se uitau la o piatră şi ştiau a cui a fost, pe unde a trecut ca gaj pentru niscai sume de pomină. „Las, mă duc mâine”, hotărî şi bătu din palme. Intră o roabă ţigană cu ochi ca lătura, Rafira sau Sultana, nu mai ţinea minte cum îi zice. Sta la ei în casă de 45 de ani, îmbătrânise, îi căzuseră dinţii şi nu se mişca, îngropase vreo opt copii din cei vreo 26 câţi făcuse, dar nu se cunoştea, avea aerul căzut al altor slugi.

„Cahveaua”, poronci, „şi papucii”.

Papucii erau la picioarele lui, în casă mai ardea un jăratec molcom. Toată noaptea Neranţula Mavrodin vârîse buşteni în sobă. Avea un spate frumos arcuit ca un cembal, roşcat în lumina rubinie a flăcărilor şi părul grecesc răsturnat peste umeri îi acoperea coapsele. Sânii mici şi ascuţiţi ca neşte ghiulele turceşti îi loveau genunchii şi ea se întorcea râzînd cu dinţi albi de iapă şi-l privea.

„Psihi-mu, nu-ţi este somn încă?”

Şi dacă i-ar fi fost ce-ar fi putut să facă? Era gureşe, veselă, al ei bătea cărţile la pharaon, avea să vie acasă abia peste trei zile şi dacă se întorsese, cum se va întoarce ea în această dimineaţă cu un diamant încastrat într-un inel cu pecete despre care o să spună că l-a găsit prin fundul vreunei lădiţe de taină, el, Lazu Mavrodin, avea să o crează, visând la clipa când o să i-l ceară pentru a-l juca la cărţi pe cine ştie ce sumă. Putea s-o înşele, să-i dea una din pietrele acelea false, dar pentru ceea ce-şi pusese în cap nu se potrivea. Unei astfel de muieri care arăta tot ce dobândise, oricui, trebuia să-i oferi lucruri scumpe şi preţioase

pentru ca vorbind în urechea confidentelor să spuie de unde le căpătase, ducându-i lui faima, că pe asta se baza tot viitorul. Cât priveşte pe Princepe, el avea să-l cumpere cu o puşcă englezească cu glonţ special care fărâma vânatul în bucăţi, vânatul greu, cum ar fi fost mistreţul şi cu asta se achita de toate păcatele în faţa înaltei feţe. Iar despre doamna, cu o pereche de canari de patru note, şi ei aduşi de la Venezia, de nu vor fi răcit, cât îi ţinuse el în trăsura minunată a baronului tot timpul călătoriei, în coliviile lor acoperite cu un şal de mătase de Hindea, se numea că a cinstit-o cu gândurile cele mai bune.

Neranţula Mavrodin îl pusese în curent cu toate evenimentele mai mari sau mai mici de la Curte. Nu trebuise s-o roage prea mult. Avea o minte sistematică, nu uita nimic, de la modă până la amantele consulilor, care cu cine se ţinea şi unde, ce mai era la slujbele mari, cine îl mâniase pe Princepe şi cum, ce scrisori se primeau şi de la cine, ce se spunea despre ciuma diplomatică după care nu murea nimeni, ascunzând de fapt gânduri de fugă ale Domnitorului, dar câte nu aflase în cele câteva ceasuri trecute în nebunii trupeşti până la venirea zorilor când femeia îşi îmbrăcase hermelina, îşi luase căţelul acela cu cap de furnică şi dusă fusese, să n-o apuce lumina zilei şi s-o zărească vreun suflet că ieşise pe poarta din dos a casei lui care dădea spre maidanul Dulapului de unde, cu sania pregătită, un om de încredere avea s-o aducă pe neştiute în aşternutul soţului.

Roaba venise cu cahveaua şi cu ciubucul din lemn de Alep. Alături, pe tava de Danţca, stătea punga de căprioară cu tiutunul în ea, un tiutun dulce de Stambul fumat de mazili la Vosfor, privind spre dulcele arhipel pe care visau să-l străbată cu cabaniţa pe umeri, pe corăbiile ce avea să-i ducă în paşale. Mirosul amărui

umplu odaia. Muierea desfăcuse perdelele şi o lumină pufoasă pătrunse în odaia afumată, încărcată de blănuri şi miţe albe pe care stăteau aruncate în desordine perne mari, îmbrăcate în mătase. În acel aer stătut de dimineaţă mai pluteau parfumurile muierii abia plecate, un amestec de apă de obraz şi sulimanuri, de mosc şi lavandă, ceva greoi, şi dulce în acelaşi timp. Neranţula Mavrodin avea unghiile de la mâini şi de la picioare văpsite şi în jurul pântecului purta un lănţişor de aur subţire ca un fir de păianjen ce se rupsese şi sta rătăcit în mijlocul unui covor de Smirna, roşu ca para focului, un Ghom cu desene cunoscute sub numele de Zil-i-Sultan, adică Umbra Sultanului, cu un Arbore de viaţă aşezat între motivele florale. Roaba adună podoaba cu grijă şi-o aşează la capul sofalei celei joase într-un bulb de argint cules de un anticar din bazare şi cumpărat de către Hrisant Hrisoscelu la Rhodos. Nu spusese nimic, nu se mirase, era la a cincia sau a şasea generaţie de robi şi ştia că nu trebuie să vorbească decât dacă e întrebată.

—Deschide ferestrele, zisese Hrisant Hrisoscelu, să intre puţin aer. Că n-o fi atât de frig afară, nu?

Ţiganca se dusese şi făcuse ceea ce i se ceruse. Era o dimineaţă turbure, ningea molcom, se auzea zăpada căzând peste zăpadă ca într-o frunză de dud când rod viermii de mătase. Din Turnul meridian se auzi glasul ceauşbaşalei care anunţa orele cu glas mare, iarna şi noaptea, când praful de puşcă nu prea lua foc, ca vara, în văpaia zilei. Nu era târziu, nici prea devreme. Nu-i era foame, bău cahveaua privind melancolic la lănţugul subţire pe care trebuia să-l trimită repede Neranţulei Mavrodin. Noaptea aceasta fierbinte nu-l făcuse mai fericit. Un gol îl pustia, senzaţia ultimelor două luni de la Venezia revenise, nici călătoria grea pe care o făcuse, nici acea femeie frumoasă nu reuşiseră

să-l facă să uite pe Herula Lucrezia Vimercatti, aşa cum bănuise.

Va trebui să treacă încă vreme şi nu se ştia câtă, îşi spusese. Ar fi trebuit să vadă dacă cumva sosise ceva cu poşta de la prieteni. Luă clopoţelul de pe măsuţa turcească, plumbuită pe margini şi încastrată cu fildeş. Asta era pentru secretar care aştepta dincolo, în cancelarie. Livonianul se arăta numaidecât, bărbierit la sânge, cu hainele evropeneşti călcate, cu aceeaşi faţă impenetrabilă, cu un surâs care nu spunea nimic, ci voia să arate numai o atenţie neexagerată la cele ce trebuia să afle.

—Au sosit ceva fogliete în lipsă? N-am mai citit un jurnal de-o lună şi mai bine.

—Cum nu? Şi corespondenţa, zise acela şi se şi prezentă cu un teanc de hârtii pe care le lăsă pe măsuţă.

Sunt multe acturi de la moşii, rapoarte ale vehililor şi socoteli pe care o să le descurce dumnealui, logofetul Caliarh…

—Bine, să nu mă turbure nimeni.

Şi după plecarea secretarului începu să scormone în grămada de plicuri aruncate la întâmplare, cu o furie curioasă. Ştia cum ar fi arătat un răvaş din partea Herulei Lucrezia, pentru că mai primise de la ea câteva scurte comunicări ascunse în plicuri francese, parfumate, de culoarea muştarului, dar din vălmăşala aceea de mesagii nu se ivea semnul pe care l-ar fi dorit din toată, inima. Dealtfel nici nu avea când să sosească o astfel de leteră. Recunoscu scrisul lătăreţ al generalului Milaradovici, inamicul lui Ipsilanti, despre care Langeron spusese odată că nu e „le sauveur de Bucarest”, ci „le sauteur de Bucarest”, glumă rămasă celebră în otrăvitul lor de oraş. Nu-l deschise, nu-l interesa. Iată şi caligrafia, grecească a lui Elenco, cine

ştie ce cerere de bani mai ascundea, îmbătrânise şi ea, probabil că se ţinea cu tineri vicioşi sosiţi la Smirna şi care se lăsau plătiţi pentru serviciile lor amoroase; Theodosie Zygomalas îi trimesese Threnosul lui Duca într-o nouă ediţie, frumosul cântec despre Căderea Constantinopolului, poate mai măreţ, decât acela al lui Critobul din Imbros, dar acum numai de asta nu-i ardea. Cum spunea bătrânul Caton, la melanholie e bună varza crudă... Aruncă hârţoaga cât colo, fără măcar să citească de unde trimetea acela preţioasa carte. Cu o mână distrată răsfoi foglietele aduse prin Casa de Comerţ a lui Constantin Hagi Popp din Sibii de la Viana; Mercure de France, Journal de l'Empire, Morning Chronicle, Moniteur, ziarul Curţii din Paris, Morgenblatt, un ziar din Tubingen şi bătrânul Telegraf grecesc. Ştiri de la Paris, Londra şi Viana, lucrări diplomaticeşti, nu mai ardea praful de puşcă în aer ca altă dată, Evropa se pusese pe petreceri şi aici şedeau în oala dracului. Neşte Cantacuzeni se certau cu urmaşii Ipsilanţilor pentru ţiitoarele comune ce le trecuseră prin paturi, luase foc un ospel la Basel, mai nimic. Paşa din Belgradi mai ucisese cinci simpatrioţi. Ba nu, iată că se mai afla câte ceva şi din foile astea. Corespondenţii de la Bucuresci transmiteau că primul favorit al Principelui, Philippe Linchoux, de fapt Filip Lenş era în disgraţie, asta i-o spusese şi Neranţula Mavrodin astă noapte. Gurile rele cârteau că prinţul strigase la el timp de un ceas, dar nimeni nu putuse penetra causa câteva zile. Cu mari străduinţe însă corespondentul aflase: se descoperise că totuşi acest om de încredere al Domnitorului coresponda cu Reis Effendi în vederea dobândirii tronului în casul în care Principele ar fi fost răsturnat şi domnia ar fi luat-o cămăraşul ambiţios, care avusese neobrăzarea, între altele, să facă daruri Paşei din Vidin, trecând pe

numele lui ceea ce înalta faţă trimetea cu regularitate acolo pentru sprijin la domnie. Necugetata faptă îl hotărâse pe excelenţa sa să-l expedieze pe Lenş în exil la Castoria, dar din indiscreţiile surprinse de cel ce scria aceste lucruri, reieşea că consulul austriac Kreuchely îl sfătuise pe un confident al Domnului să nu-l trimită acolo, unde Lenş ar mai fi putut cabala împotriva înaltei sale persoane.

Von Miltitz, excelenţa nemţească, era de aceeaşi părere, dar numai viitorul avea să decidă asupra acestor încurcate trebi. Într-un alt număr, Telegraful grecesc mai scria că se vorbea despre bancruta unor bănci ce abuzaseră de svonul ciumei pentru a-şi lichida fraudulos creditele, profitând de boala diplomaticească. Se amintea de aerul rău de Snagov care producea toate nenorocirile în acest oraş, aer de mlaştină ce nu făcea bine sănătăţii. Indiscretul corespondent mai aducea la cunoştinţă publicului cetitor că Principele se arăta misterios şi că luminile lumânărilor se vedeau până în zori în fereştile palatului deşi se ştia că petrece la Casa Arnăutului cu ţiitoarea sa, Marula Korban, ce se ţinuse şi cu Finansul Basarabiei, spioană, ori ce, prepusă de turci să afle ce gândea Mărita Faţă şi ce secreturi se ascundeau în capul domniei sale. Într-alt număr al jurnalului se mai da ştire că după toate probabilităţile baronul Meitani ce fusese mai întâi băiat de prăvălie la Adrianopole şi-şi cumpărase o dugheană făcând ceva avere, după care devenise comis al bancherului grec Sachelarie, şi el baron austriac, ca şi actualul baron Meitani, ar fi mijlocitorul afacerilor Principelui în materie bancară întrucât era singurul lui creditor şi lua dobânzi usucătoare pe care nenorocitul de popor le plătea cu multă sudoare. „Ştirea n-o să cadă bine”, gândise Hrisant Hrisoscelu, uitând de durerile lui de cap din

acea dimineaţă şi mai citi cu sete că acelaşi baron fusese prins de către domnitor că a pus ducaţi falşi în circulaţie; făcuse cercetare mare din care reieşea că de fapt sumele fuseseră încasate de oamenii lui de la neşte negustori de oi de la Stambul. Aceştia plătiseră aici cu monede calpe, afacerea era încurcată întrucât negustorii tăgăduiau vina şi se aflau sub cercetare. Acelaşi corespondent mai dădea şi ultima ştire neliniştitoare despre Princepe. Din relatările verbale ale celor din jurul Curţii rezulta că Domnul este cam îngrijorat din pricina svonurilor ce circulau în oraş şi anume că turcii nu văzuseră cu ochi buni întrevederea secretă din pădurea Pantelimon dintre Măria Sa şi un agent secret austriac ce participase numai de ochii lumii la acea vânătoare organizată tocmai pentru a ascunde convorbirea ce durase mai bine de trei ceasuri. Cum Ahmed Aga avea spioni în toate casele din Bucuresci, Princepelui nu avea să-i fie moale, pentru că de multă vreme era bănuit că trage cu ochii spre austrieci, tratând transmiterea averii peste graniţă printr-un bancher din Hermanstadt, ştire ce-l putea costa şi capul. Toate se conjugau, deşi erau ştiri mai vechi decât ceea ce aflase de la Neranţula Mavrodin: oraşul fierbea, domnia Măritei Feţe nu mai era atât de sigură: arnăuţii neplătiţi intraseră peste călugării de la mânăstirea Căldăruşani sub pretextul că aduc un boer în surghiun, trimişi fiind de Domnitor şi după ce-i schingiuiseră pe aceştia, le furaseră argintăria şi vasele scumpe, bisericeşti, fugind în munte. Mumbaşirul domnesc cu albanezii nu mai fuseseră prinşi pentru că Princepele nu trimesese potera după ei pentru a nu-i molipsi şi pe ceilalţi, şi ei neplătiţi în lefi cu lunile. Toate, puse cap la cap, vorbeau despre întunecarea puterii domnitorului care arăta verde de supărare şi nu mai voia a ştire de

nimeni. Căminarul Dresna în timpul acesta fusese făcut mare clucer, după ce nevastă-sa stătuse zi şi noapte câteva săptămâni cu Pulcheriţa Mavro, sora cea mare a Prinţului care, în absenţa Doamnei, făcea onorurile curţii. Pe Elena Ciucurluc pe care Hrisant Hrisoscelu nu avea cum s-o uite de la o datorie, Princepele era cât p-aci s-o piardă. Aceea, gură de Târgovişte, apucase să spună la o soarea, între ele, muierile, că Domnitorul o luase pe urma altuia, care fugise cu milioanele la Italia, lăsând ţara de râpă şi că va fi vai de cei ce-or sta când or da turcii în ţară şi-o să-i facă bucăţi pre ei, cei rămaşi. La care, aflând Măria Sa astfel de vorbe spurcate, se arătase milos şi spusese că auzind ce fricoasă e Slătineanca, o s-o ajute să scape de o asemenea primejdie şi o s-o trimită în surgun la mânăstirea Măxineni, unde era multă pace şi linişte. Abia după ce prieteni de-ai gureşei femei aşteptară îmblânzirea mâniei domneşti şi vorbiră, i se îngădui acesteia să se retragă pe la moşiile ei, ca să nu sufere.

Pe Hrisant Hrisoscelu aerul dulce de afară îl înviorase. Nu se schimbase nimic cât lipsise de aici.

Trebuia să tragă un pac de otravă cât nu se ducea jarul rămas în cămin. Fumul dulce al tutunului de Macedonia umplu odaia de un damf subţire, verzui care se ducea spre ninsoarea de afară. Ce tihnă! Nu bătea vântul, se auzea de departe scârţâitul morilor de la Radu Vodă şi câte un clopoţel de sanie. Neranţula dormea, probabil, în patul său sau îşi chemase bijutierul să-i preţăluiască piatra dobândită. Până seara avea să umple Bucurescii de svonuri. Avusese grijă să-i spuie că se întorsese mai bogat decât plecase şi că o să trimită tuturor cocoanelor mărgăritare şi inele de la Venezia, unde aurul era de pomană. Asta până în Săptămâna nebunilor.

—Ce mai e şi asta? întrebase femeia.

—Cum, voi aţi uitat obiceiurile cele bune, ori n-au ajuns până aici ştirile evropeneşti?

Neranţula nu ştia nimic.

—N-ai auzit de pasquinate, când hierodulele cele frumoase şi scârnave se travestesc şi petrec pentru a scoate din smârcurile plictisului înaltele feţe ale oraşului ce ţin ginta şi obiceiurile mai vechi?

—Trăim într-o ţară creştinească, Hrisant, ori te-ai nebunit pe unde ai fost? zisese frumoasa femeie, ştergându-şi obrazul dat cu chinoroz. Lungile-i plete negre îi băteau curii când se mişca în faţa focului.

—Pe vremea cea bună a altora se făceau, după câte ştiu eu, şi travestiri la Mogoşoaia…

—Pe acela, pe Hangerly l-au mâncat câinii, a rămas numai numele de el, moartea l-au cerşut de la viaţă şi l-au dus unde nu e nici bucurie, nici întristare.

Hrisant Hrisoscelu se posomorâse. Pe ce istm ajunsese! Aici moartea face ca o nebună, cum spunea Foletul.

—Adică nu aţi auzit de acele giostri strălucitoare, de turniruri, de intermezzi şi moresche?

—Dar ce, te crezi la Italia? îl certase Neranţula şi i se aşezase cu ţâţele pe piept. Lumea a căzut la daruri şi se roagă pentru scăparea vieţii, s-au dus petrecerile şi timpul burlelor. Ce-ţi pasă ţie care ai călătorit şi nu vrei a ştire ce se întâmplă sub acest soare plin de nenorociri? Ai noştri se gândesc zi şi noapte la piaţa Ghel-Mumia unde se scurtează capetele şi des se mai scurtează…

Luase un guadalup pus la murat în oţet şi muşcase ca să-i mai stingă lichiorurile băute. Femeia, deşi de neam mare, avea nişte buze ţigăneşti, probabil că vreo bunică se înghesuise cu vreun făurar prin vreun grajd şi le spurcase sângele. O ţinea o foame de lup, muşca cu dinţii aceia de iapă din pepenele acrit, şi-l stropea

pe trupul gol, lingându-l.

—Mai spune ce-i cu Săptămâna nebunilor? Şi-i spusese:

—O să chem croitori de la Viana să-mi facă costume de bal, că voi da un bal cum am dat la Italia, în oraşul Venezia, cel mai otrăvit oraş din lume, unde tare am mai risipit…

—Spune, spune, se bucura ea, şi-l apăsa cu ţâţele pe piept şi el îi simţea tufa aspră de păr dintre picioare, frecându-l pe piele şi iar se urca pe ea şi când se sătura povestea cu glas scăzut cum va pune fântâni artiziceşti prin grădina acestei case ce nu avea jocuri de ape ca ale lui Meitani sau ca ale lui Scuffa şi cum va pietrui aleile cu pietriş alb şi va aduce apoi de la moşiile lui şi va risipi efebi de marmoră sub copaci, ca în grădinile italiene şi cum vor cânta musicile pretutindeni şi bărbaţii se vor îmbrăca în frunze şi vor fugări fetele prin tufişuri şi, Doamne, ce va mai fi, şapte zile şi şapte nopţi, dacă nu patruzeci, cât stătea Vodă în Ceair de Sfintele Paşti şi mai apoi o să se ducă vestea că s-a întors beizadea Hrisant Hrisoscelu plin de ducaţi, de taleri şi de funduclii turceşti. Şi-n mijlocul acelei grădini peste care ningea în noaptea ce trecuse, o să sape un lac mare pe care o să plutească feluci şi caice şi un galion încărcat cu flori, atunci aduse de la sere, taman de la Braşov unde lăsase el vorbă la neşte florari saşi. Şi toate crengile copacilor vor fi împodobite cu mascaroni şi va începe carnavalul, cel mai mare carnaval pe care l-au ştiut vreodată Bucurescii, un carnaval mai dihai ca acela de la Urbino, despre care se dusese vorba în toată lumea. Numai ţiitoarele domneşti şi boeroaicele să aibe cu ce se îmbrăca pentru că el, asta visa, să le dea peste gurile lor puturoase ce mult îl bârfiseră, şi-l făcuseră de nimicătură, cât lipsise.

Mâine, zisese Hrisant Hrisoscelu, va trimite pe secretarul lui livonian la moara de hârtie de la Mogoşoaia, să-i facă aceia confetti şi serpentine, cum văzuse la Italia, iar la Arsenal să comande pocnitorile şi artifiţiile cu care o să dea foc Bucurescilor ca să se înveţe minte fitecare.

Neranţula Mavrodin rămăsese cu gura căscată.

—Pentru asta, iată ce-am pregătit, mai adăugase Hrisant şi cărase din dulapul în care adăpostise sacul cu pietre false, preţioasa grămadă, arătându-i-o în fugă, prefirând minunile printre degetele lui ca pe o ploaie cu diamanturi nemaivăzute.

—Ei nu, că mor! făcuse femeia, dând să pipăie acele sticle ce-i luaseră ochii: galbine, albastre, roşii, verzui lucind în lumina lumânărilor. Dar el strânsese gura sacului, încuiase dulapul florentin cu o cheie grea ca şi când s-ar fi temut să nu i se fure ceva.

—Pot să spun ce-am văzut? întrebase femeia îndurerată că nu poate să-l răpună în acel pat şi să-i ia tot ce-i arătase.

Asta şi dorea Hrisoscelu, dar nu grăi nimic. Oricum, ea tot avea să umple târgul pentru că nu era de închipuit că-şi va ţine gura.

—Cum doreşti, la sfârşit, am să dau un banchet de încheiere pentru că după asta plec, mă duc la Muntele Athos şi mă călugăresc şi voi împărţi tot ce-am strâns celor mai frumoase femei din oraş. Numai că trebue să le spui, dacă tot ai de gând s-o faci, să-şi cumpere trăsuri ca lumea, să vândă boierilor de rangul doi butcile lor răpciugoase, cociile şi trăsurile mai vechi, pentru că în curtea mea nu va intra fitecine şi-o să pun arnăuţi la poartă, şi care nu are un echipaj cum trebue, îl întorc înapoi şi care nu se îmbracă după rangul său, n-are ce căuta în curtea şi în casa mea, pentru că o dată e Săptămâna nebunilor şi să te ţii câte case se

vor strica în oraş şi câte mueri se vor arunca în fântâni, ori o să le găseşti pe la stăvilare, umflate de ape…

—Bine, bine, mai făcuse Neranţula, târîndu-se la picioarele lui, mai mângâindu-l ca să-l scurgă bine, dar ce te faci cu Princepele că a dat neşte legi somptuare, nice birjele nu se mai fac decât după rang, ferească Dumnezeu să nu ai dreptul la o trăsură cu stâlpi poleiţi şi să te prindă.

Puţin îi păsa lui de legile Princepelui. Mai bine să-i zică ce se întâmplase în lipsa-i, şi ea le povestise pe toate, dintr-o răsuflare: Fata lui Ilieş, cupărelul, fugise după un mavrofor şi acela fusese găsit mort sterp în patul lui, o ştia Hrisant pe aceea? O ştia. Dar despre jupâniţele lui Carifolu, negustorul de cherestea de la Brăila de avea casele mari ale Mavrului, aflase? Le luaseră hoţii arginţii de zestre, le batjocoriseră şi ele ce să mai facă, îşi dăduseră foc în grajduri cu gaz. Sceleraţii fuseseră prinşi şi bătuţi mai rău decât vinovaţii Giurgiului, li se întâmplă moarte după ce jupânesele jurătoare ce fuseseră de faţă la amarnicele fapte îi recunoscuseră. De durere, tatăl fetelor se închisese la schitul Strâmba, să-i fie pomană în veac năpasta şi după doi ani îi îngropaseră trupul înlăuntrul bisericii de-acolo. Marele postelnic Sandu Stamati se desmâniase de necazurile ce le avusese şi el cu un fiu ce nu-l ascultase şi luase o schioambă cu care făcuse un copil, dar de vreme ce lui îi plăcuse, de ce să nu consimtă la cununie? Alde Neculai Comnen tot se mai bucura de voia vegheată a Domnului şi-şi făcuse de cap într-o zi, furând banii orfaniceşti, dar câte nu se întâmplaseră în anii cât lipsise el din Bucuresci?

—Mai spune, mai spune, o îndemna Hrisant, ca să se odihnească, pentru că Neranţula nu-l slăbea, îl lăsa ce-l mai lăsa, pe urmă turna vinul unguresc în cupe şi şi-l scurgea printre ţâţe, rugându-l să-l bea de pe unde

ajunsese, că era bun, amărui, mischet de pustă…

Aşa, ar mai fi fost de povestit cum arsese casa de la Barboşi a lui Safta Ruset, când plecase aceea acolo cu un ibovnic şi tot stând ei în plăceri s-a ivit soţul şi i-au prins nu cum le şedea lor bine, pe sofale, între perini şi cearşafuri, ci înghesuindu-se pe duşamele ca grăjdarii, că pe tare voia carnea pietroasă a muierii să fie strivită: s-o bată la blană apăsarea bărbatului îndârjit ce fusese vârât în grosuri de către legitimul aflător, prin hotărârea Divanului ce nu se amesteca decât dacă te dovedea. La Curte soseau mereu scrisori deşarte şi de pizmă după câte ştia ea, pline de ameninţări şi de mozavirii, ce nu trecea prin mintea lumească; murdăria sufletului omenesc e grea şi plină de lături! Arătatele întâmplări erau numeroase, dar lui de asta-i ardea, ori nu era sosit de la drum şi dornic de muiere? Ce şedeau ei la farmute, când afară ningea de topea pământul şi nimeni nu ştia taina ce-i lega?

—Mai zi-i! o ruga Hrisant ca să mai scape.

Nu erau multe: se săvârşise, aşa, sfânta cununie a Catrinei Moruzzi în Duminica dinaintea Sfintei Troiţe şi fugise mirele, nu se ştie nici acum de ce. Era un grec de la Pireu care, ori nu primise acturile ce le întocmise cu socrii, ori găsise pe o alta, nimeni nu aflase încă de ce rămăsese mireasa cu buza umflată pe treptele bisericii Sfântului Nicolae Şelari. Ei, aşa se mai svoneau lucruri grele, de facerea vreunei năvale a rămăşiţelor pasvangiilor de la Vidin, dar ei trecuseră, furaseră şi neşte fete, îşi dăduseră foc, primejdia se dusese, acum erau alte griji. Păuna Filipescu suferea o cuvioasă văduvie la mânăstirea Mărcuţa, unde îngrijea de nebuni, dar fapta ei nu făcea gaură în cer după câte petrecuse. Elisaftei Balş aveau să-i dea părinţii zestre 22 de sate, 20 de iepi cu mânjii lor, vreo şapte ţigănci ertate şi slobode, başca şiragurile de mărgăritare

moştenite de bătrâna ei şi heleşteele şi blănile şi casele din Dealul Spirii, şi morile, ba era vorba de o mină de aur de n-o ştia nimeni, toate pentru un scelerat de prinţ austriac pe care îl tot aştepta şi el nu mai sosea de la drumurile pe unde umbla că era militar şi dacă scăpa cu viaţă avea de gând să stea la locul lui cu fata aceea ce nu împlinise 19 ani. Numai că şi cu ea era o poveste, de n-ar apuca s-o afle striinul: când avea 16 ani şi sta la Cârligătura, la locurile lor au venit neşte pehlivani de mirare cu circul lor, cu focuri în beregăţi şi cu cercuri şi cu mers pe sârmă şi s-a uitat copila la unul, nu zici că o deochease, vrusese să plece după el şi nu se ştie dacă nu au cusut-o doctorii la Pesta, că nimeni nu suflase un cuvânt, dar ceva tot nu era cum trebuie că fata şi-acum ofta şi cum vedea ţigani o apuca un dor de ducă, de abia o ţineau. Mai an, de Sfintele Paşti, că tot vorbiseră ei de asta, de la Mitropolie se furase icoana făcătoare de minuni a Sfântului Andrei, patronul breslei bumbăcarilor şi aceia şi-acum strângeau bani ca să facă alta la un zugrav de subţire care ceruse luna de pe cer, că nice el nu se apuca de treabă până nu-i dădea Ăl de sus duhul său şi asta costa. În ce priveşte lumea din Bucuresci, cocoanele făceau echitaţie la Herăstrău vara şi venea lumea buluc să privească armăsarii arăbeşti dansând ca la Viana, la manej, ori să sară porţile şi tufişele cum ai trece peste un pai. Unde mai pui valtrapurile galbene şi verzi, cu ciucuri, cişmele şi oamenii care-i buşumau când stăteau să se odihnească, şi cravaşele de piele englezească, fină, rafturile şi tacâmurile aurite după moda turcească; adică de ce îi spunea ea, Neranţula, toate astea, că nice nu trecuse un ceas de la intrarea lui în Bucuresci că se şi dusese svonul că-l văzuse careva sosind cu ditamai trăsură de Beci, ca o gondolă, neagră şi cu stâlpi împărăteşti, cu oglinzi şi

atlazuri, trasă de 6 cai ungureşti, cu care, ea, una, i-ar fi fost frică să iasă la şosea în astfel de vremi ca să nu-l supere pe Princepe, dar, mă rog, dacă o să trimită şi înaltelor doamne de la curte câte o piatră, desigur mai scumpă decât cea dobândită de ea în acea noapte mică, atunci nu se mai speria. Asta îl mai costase o blană de caracul, scoasă din dulap, pentru a stinge orice invidie faţă de ele şi mai ales pentru a deschide şi mai bine gura lăudătoarei care avea să-i zăbunească de cap pe toţi locuitorii acestui sat mai mare, sârguincios la svonuri, ducând şi mai departe vorbele şi sporind ceea ce auzea.

Ca persoană cu meriton ce era, n-avea decât să le aprindă minţile lacomilor de plăceri locuitori ai Bucurescilor în aşteptarea acelei Săptămâni a nebunilor când, el, Hrisant Hrisoscelu, scăpătatul, lipsitul de avere sau cu numai o rămăşiţă din ea, o să le arate faţa unei vechi răsbunări pe care o clocea de ani de zile cu o răbdare cum numai cei ce ştiu gustul ei otrăvit o au…

—Când te mai văd? îl întrebase în uşă Neranţula Mavrodin, ţinând în braţe căţelul acela mic cu ochi încărcaţi de neurastenie.

—Cine ştie? făcuse el dând din umeri, poate la Săptămâna nebunilor…

*

În aceeaşi zi, spre seară, după prostul obicei al Ţării Româneşti, fără să se anunţe, la poarta curţii beizadelei îşi făcură apariţia într-o sanie trasă de doi telegari îmbrăcaţi în valtrapuri, Ionică Greceanu şi Vasilică Ghica, afumaţi bine că soseau de la o nuntă ce ţinuse o săptămâna şi aflaseră din târg că boer Hrisant Hrisoscelu se afla în odăile lui, zăcând de oboseală.

Nimeni încă nu-l văzuse la faţă, nu se arătase, cei ce-l ştiau erau muşteriii de la cahveneaua grecului Emandi, cel ce şi umpluse Bucurescii de vorbe: cum arătau caii ungureşti ai noului sosit, şi, mai ales, carozza aceea care turbase lumea.

Hrisant Hrisoscelu îşi făcuse morticica de după masă, aţipise adică preţ de un ceas, un ceas jumătate după o masă belşugată, cu ananas de la cămări şi struguri uscaţi, cu friptură de curcan şi sosuri îndrăcite englezeşti, aduse pe la vămi de negustori cinstiţi. Visase că-l strânge careva de gât; era contele Vimercatti şi se trezise cu capul turbure, privind năuc prin perdelele geamurilor. Cerul era verde ca ceaiul, stătuse ninsoarea, se punea gerul, ştia cum arată o astfel de după-amiază pustie în acest oraş când puteai să auzi cum cad ultimele frunze în pădurile Cotrocenilor pe o pojghiţă de ghiaţă şi trece un stol de ciori spre stăvilarul de la Grozăveşti şi aripele lor parcă ar tăia hârtie. La poartă era svon mare, Afenduli cu arnăuţii se răsteau la careva, se făcu năvală şi se auziră strigăte. La uşă bătu logofetul Caliarh care-l aştepta cu toate anatefterele şi catastifele, să-i dea socoteală până la ultima para de ce făcuse în lipsă.

—Ce-i? întrebase Hrisant, intrând în papucii de mătase şi căutând cahveaua ce ar fi trebuit să fiarbă undeva prin apropiere.

—Au năvălit alde Ionică Greceanu, cu Vasilică Ghica, sunt băuţi; nu, că trebue a vă spune lucruri mari…

Nu-i plăcea, dar nu mai avea ce le face.

—Lasă-i, făcuse cu lehamite.

Totdeauna aşa păţea când se întorcea de la drum lung. Aceştia se înfăţoşau, voiai nu voiai, cu sacul plin.

Altădată vederea lor i-ar fi făcut plăcere, dar acum avea o somnolenţă şi o lene ce nu-i mai priau. El nu la vorbele din târgul Bucuresci se gândea, ci unde-o fi

acum Herula Lucrezia şi cu cine…

Se auziră sunete mari pe podele şi după câteva clipe în odaia în care mai ardeau bucăţi de mangal în căldări de metal, puse sub fereşti ca să îndulcească aerul cât se mai răceau sobele cele mari, pătrunseră cei doi: unul mic, negricios, cu o faţă şireată, cu ochii codaţi, Ionică Greceanu şi Vasilică Ghica, zis şi Rât de porc, că avea o gură aridicată spre obraji şi aruncată înainte ca şi când mereu ar fi amuşinat ceva.

Îi urară pe greceşte de bună venire, „Ghiasu”, îl îmbrăţişară înfriguraţi, lovindu-i spetele cu palmele şi privindu-l de câteva ori ca şi când ar fi vrut să se încredinţeze că el e şi nu altul, după atâtea întâmplări prin cele striinătăţi.

—Bată-te să te bată, unde mi-ai stat! spuse ţigănosul, că mi se urâse să te tot aştept, am crezut că o să mori pe acolo pe unde apucasei, nu tu o epistolă, un răvaş, să mai ştim câte ceva, dar tot am aflat, că lumea e mică…

Cei doi lepădaseră şi ei demult îmbrăcămintea orientală, nu mai arătau ca doi loghiotaţi, nu mai purtau calpac şi cabaniţă îmblănită, ori brâu în dungi pe mijloc. Erau încă subţiri, nu aveau 24 de ani, deşi semne de îngrăşare dădeau amândoi. În locul lebedelei şi tombaterei se îmbrăcaseră nemţeşte: frac cafeniu deschis, cu coade lungi până la glezne şi bumbi de alamă, pantaloni verzi, strâmţi pe picior, jiletcă vărgată, cravată liliachie şi guler scrobit, băţ, nalt peste urechi. Pelerinele le lăsaseră afară în mica încăpere întunecoasă unde-i desbrăcau ţiganii robi ce făceau primirea; care în curte având grijă de cai şi ducându-i la grajduri ca să le dea fân; care strângându-le ce aruncau de pe ei: fulare de Paris, ori jobenele de mătase, dacă nu cereau să fie ajutaţi să-şi scoată cismele şi să încalţe papucii păstraţi la îndemână când

voiau să se simtă bine, ca pe vremuri, când purtau caftane matlasate şi şalvari de frica turcilor.

Gazda bătu din palme şi Sultana ori Rafira, cum i-o mai fi spunând, se ivi:

—Cahvele şi lichioruri… Ori doriţi vreun vin greu, spaniol adus de la Venezia, unde se mai află?

Cei doi se priviră, ar fi înnădit cheful, dar parcă Hrisant Hrisoscelu nu avea o faţă prea primitoare, asta o simţiseră de la venire, ceva se schimbase în acest chip şi în aceşti ochi de parcă prin ei ar fi trecut un trăsnet.

—Ce s-o găsi…

Erau gata de farmute. Ţigănosul îi şi dăduse drumul după obiceiul său:

—Auzişi?

—Ce s-aud?

—Bella Cantacuzen a pus cruce, a luat-o un Rossettesc. O îmbracă numai la Stambul. Arată ca o celestină…

Auzise. Hrisant Hrisoscelu îi tăiase macaroana nou-venitului.

—Dar de călugărirea Elisaftei Cupăreasca? A ajuns ca o jumătate de frânghie.

—Cum nu?

Ionică Greceanu făcu un cap de om prost:

—Că n-o fi fost careva pe aici, alde Neculai Negruzzi cu Kostaki Kiriazi şi ţi-au făcut tacrir?

—Nici vorbă.

—Atunci?

—Mai vine lumea şi prin Paris, mai trece pe la Italia, mai află omul…

Celălalt se desumflase.

—Atunci noi ne ducem că dacă n-avem ce-ţi povesti, mai bine ne punem laţul…

—Nici aşa, îi linişti cu un gest gazda. Îşi luase în

fugă, cât n-apucaseră să intre cei doi, un halat subţire de mătase deşi nu era cald ca vara şi îi îndemnă la ciubucele aduse de roaba ţigană până ce făceau cahvelele prin bucătăriile din dos. Aceea pusese la îndemână vasele de argint în care se aflau lichiorurile şi dispăruse în vârful picioarelor.

—Să nu vă dau mai bine o vutcă franţozească să vă dregeţi, că bănui că nu veniţi de la mânăstirea Praporul…

—Las’ mai bine lichiorul ăsta că e mai dulce şi mai subţire. Dar să nu-ţi povestim ce-a mai forfecat şi Catrina Ruset? se amestecă Rât de porc, şi el gata să vândă ce ştia.

Hrisant Hrisoscelu se făcu la început a nu fi aflat ce teleleică mai fusese şi asta, îl ascultă ce-l ascultă pe musafir şi când acela vru să-i dea lovitura de graţie şi să-i spuie cine era victima, beizadeaua zâmbi a zicere:

—O ştiu şi p-asta. E baronul Tige. L-au dat afară din armată iar ea s-a dus după comisul Racoviţă c-o are mai îmboboşată.

Râseră toţi trei de întâmplare, după care Ionică Greceanu se lumină:

—Mie-mi pute, a trecut careva pe la tine, nu se poate, aici e coada dracului, spune drept care a înnoptat în aşternutul tău?

Şi făcu apelul gărzii, cum se spunea între ei, bărbaţii, pe timpuri.

—Alde Sevastia Stamati? Nu, că e în retragere definitivă, sper că nu ai rămas cu gusturile de adolescenţă, să te culci cu başoalde… Atunci, ia stai puţintel: Crysafina Costandachi? Hai spune, mărturiseşte că tot nu scapi, asta parcă era cu Iancu Canano, ori s-o fi săturat? Nu, mai curând cred că e vorba de Sotnica Comnen, dar şi ea a trecut de vârsta serviciului! Lizica Ipsilanti, asta trebuie să fie! mai

aruncă, cum face un parior care joacă pe cai mulţi, numai ca să nu piardă.

Hrisant Hrisoscelu tăcea; îşi aprinsese ciubucul şi trăgea fumuri. Un parfum dulce umplu odaia.

—Nu scoţi nimic de la el, e ruginit în vicleşuguri, se resemnase Ionică.

Dar începu celălalt, Vasilică Ghica:

—Că n-o fi nebuna de verişoară-mea cu care te-ai mai culcat tu. Gundula? Hai spune că nu-ţi fac nimic, tot vreau eu să ne-n-cuscrim, dar nu se poate, e plecată la Doaga, are tinerii ei, nu era să te aştepte pe tine, mamă, mamă ce mai mestecă şi asta, e ca moara de hârtie de la Mogoşoaia, cere mamă, mamă cere… Atunci?

Se mai gândi o clipă:

—E clar, trebuie să fie o femeie măritată, dar să lipseşti atâta vreme şi să nimereşti tocmai când îi pleacă bărbatul la joc de cărţi, asta e prea de tot. Axinia Palade? Aş, de unde…

Mai spuse câteva nume; Hrisant Hrisoscelu, mut, mormânt, ca bărbaţii.

—Aflu eu, făcuse Vasilică Ghica, dacă nu ţi-o place ce-i fac hahalerei…

Şi pe urmă îşi aduse aminte parcă:

—De când ai venit?

—De-o zi.

—Şi n-ai trecut pe la curte?

—Eram ostenit şi Principelui nu-i bine să-i arăţi o mutră plictisită…

—Mâine, nu mai sta, trimite-i o leteră, ceva, cu stil, ca strămoşii noştri. „Măria ta îţi scriu cu o mână de ţărână şi mă-nclin până-n verdele pământ”, du-te şi fă heretisirea de bun venit. I-ai adus ceva, sper…

—Cum, nu? Doi şoimi de vânătoare şi o puşcă englezească…

—Glonţuri?

—Şi glonţuri.

—Merge. Şi doamnei?

—16 coţi de pambriu şi neşte pietre, ghiuluri, că tare le mai place… Canari de patru note…

Ionică Greceanu băgă de seamă că e cam puţin.

—Niscai parfumuri?

—Da cum crezi? Şi parfumuri, că era plină Venezia de parfumuri.

—Arăbeşti?

—Francese?

Erau ca doi hultani, mâine de dimineaţă la cafenionul Altântop or să spună la toată protipendada ce auziseră aici, dar asta şi voia Hrisant Hrisoscelu.

—Parfumuri francese, de cele mai scumpe, că numai ăştia ştiu să le tocmească bine…

Se făcu tăcere. Intraseră slugile cu cahvelele fierbinţi şi aburul lor umplu odaia de un damf amărui.

Cerul, afară, se întunecase, nu mai era verde ca mai devreme, avea ceva amăgit, culoarea de dinaintea nopţii şi simţiră toţi trei frigul melanholiei acestor ceasuri.

—Ziceau ăi de te-au zărit, cât au putut ei să vadă la lumina fanalelor, că te-ai întors cu o trăsură, trăsnet, nice Prinţul nu are aşa ceva… întrebă cu o invidie greu de ascuns Vasilică Ghica. O ai comandat-o pre ea la Londra, ori la Beci, ori la Pesta că numai ăştia ştiu a face trăsuri cum trebue

—Mi-a dăruit-o baronul Burckhardt…

—Ce spui?

Creştea sacul lor pentru a doua zi.

—E ceva de capul ei? făcea ţigănosul cu ochii mijind în speranţa că faimoasa carozză cu stâlpi poleiţi care-i fusese descrisă de cafegiu nu arăta chiar aşa cum spusese acesta.

—O berlină? Cum se poartă acum? îngână cu limba uscată şi Vasilică Ghica.

—O berlină rotundă, Directoire, cu tambour?

—Ori un cupeu de voyage?

—Un Berlingot rapid? Spune, nu ne mai fierbe…

Hrisant Hrisoscelu se făcea că nu ştie, deşi acest lucru nu i se putea întâmpla tocmai lui.

—După cum mi-a zis care mi-a zis, făcea Ionică Greceanu, e mai degrabă vorba de un Fiacre à la dormeuse sau un cupeu Dorsay, cum am văzut anul trecut la Paris, de stătea lumea cu gura căscată…

—Da de unde, nu te pricepi tu la astfel de treburi, după impresia mea ar fi vorba de o caleaşcă în formă de gondolă imperială, care poate fi folosită şi la vânătoare…

—Are la spate scaun pentru lacheu? Da sau nu?

Dar răspunsul nu-l aşteptară nici unul, nici altul, încercând să ghicească mai devreme decât acela putea să le mărturisească.

—Ştiu acum, am citit alaltăieri în Moniteur, ăştia sunt la zi cu toate cele, trebue să fie vorba de o carosă Victoria ori Mylord, costă o avere. Haide, vorbeşte odată!…

Dar Hrisant Hrisoscelu se mulţumi să mormăie:

—O s-o vedeţi când o să ies cu ea la Herăstrău…

—Nu că ne înnebuneşti! Cum adică când ai să ieşi cu ea la Herăstrău? Păi când o să ieşi la Herăstrău, că noi nu mai putem răbda până atunci, doar n-o să ne spui că nu ne iei cu ea?

—Asta o să mai vedem…

Cei doi îngheţară. Erau familiari cu beizadeaua, dar el păstra dintotdeauna o răceală rău ascunsă câteodată când nu-i convenea ceva, lăsându-i să înţeleagă că-i despărţea rangul; că ei, boeri, boeri, de familie bună, dar nu se numea că erau copii de prinţi

care oricând puteau să moştenească un tron, chit că titlul ăsta de beizadea nu i se mai potrivea de multă vreme nici lui Hrisant.

Vasilică Ghica, ca mai deştept ce era, schimbă vorba:

—Şi pe la noi ce-o să mai faci, ori pleci iară?

—Încă nu m-am hotărât, deocamdată stau, vreau să dau o petrecere. Mai spre Sfintele Paşti, de Săptămâna nebunilor…

—Ah, făcură cei doi, la semaine des fous, am mai auzit noi despre chestia asta? Şi cum ai să faci? Că lumea nu e pregătită pentru aşa ceva. A mai făcut Hangerly un fel de Sabat la Mogoşoaia şi ştii cum s-a terminat totul? Principii au capetele înfierbântate, ce li se cuvine a face lor nu e permis tuturor…

—N-are a face. Am planuri mari. M-am întors cu mulţi bani şi nu am cum a-i cheltuire, şi-atunci? Mai petrece lumea în contul meu. Staţi să vă arăt.

Venirea lor neaşteptată nu-l găsea nepregătit. Ar fi dorit să-i fi văzut abia peste o zi-două, dar dacă tot năvăliseră peste el, măcar să-i înveţe minte, să aibe ce povesti când s-or duce la ai lor. Scotoci în dulapul florentin şi scoase de-acolo neşte planşe puse în ţiplă târguite de la anticarii de lângă podul Rialto şi „De arhitectura” de Vitruviu, deschizând paginile la Cartea a VIII-a, capitolul „Despre ape.” După care, timp de două ceasuri le făcu capul mare cu planurile sale nebuneşti pe care le avea, planuri ce le întrecea şi pe cele ale lui Ipsilante, care voise să lărgească Dâmboviţa, s-o unească cu Argeşul şi să aducă Dunărea în Bucuresci.

Treaba părea simplă: cu banii mulţi pe care-i avea prin băncile veneziene o să comande nişte maşini ce aveau să sape pământul şi să tragă la el în curte şi pe la alţii apa de la Grozăveşti, să n-o mai lase să inunde

grădinile din jurul Bucurescilor sau să-şi facă de cap la secetă când nu puteai să foloseşti un fir. Dealtfel, planul său avea să fie supus Prinţului şi cu suiulgiul o să stabilească şi planurile în detaliu, cum se cuvenea. Era vorba despre săparea unor puţuri şi cisterne prin diferite locuri, de ridicat un turn de apă care ar fi ţinut echilibrul în tot oraşul şi ar fi distribuit la voia locuitorilor bunătatea aceea de la Dumnezeu, s-ar mai fi făcut nivelări după trebuinţă şi puse niscaiva olane în formă de conducte că doar romanii se pricepeau la toate astea cu două mii de ani înainte şi nu se mai mira nimeni, dar noi în puturosul ăsta de Bucuresci, plin de mlaştini şi de oameni fără treabă nu ne îndurăm să ajungem acolo unde alte oraşe se aflau de multă vreme? Puteau fi folosite şi neşte conducte de plumb la nevoie, dar ele erau mai otrăvitoare când s-ar fi stricat apele la călduri şi intemperii, slavă Domnului, lut aveau destul cei din Bucuresci! Mai bune erau olanele, oricum… Cu ocazia asta se puteau construi şi câteva orologii cu apă, era o nimica toată…

Întinsese planşele pe podele şi aceia se uitau simţind că albesc. O invidie neagră le cătrănise inima, câte milioane trebue să aibe omul ăsta şi de unde? Trebuia găsită muierea cu care stătuse în pat noaptea trecută şi vor afla ei tot, dacă era o minciună sau adevărul; că asta nu plecase cu mâna goală din patul lui şi după darul căpătat aveau să ştie dacă nu sunt minţiţi. Hrisant Hrisoscelu vorbea întruna, îl ştiau cât e de învăţat, dar acum îi lăsase cu gura căscată:

—Uite aicea scrie totul. Ctesibius din Alexandria, el a inventat forţa suflării naturale şi pneumatica pentru că pe asta se bazează ornicele de apă…

Şi le povesti cum fiul frizerului descoperise şi înfăptuise, cu ajutorul unui fir, la capătul căruia se afla o bilă de plumb, prima maşină hidraulică.

Ionică Greceanu simţea că se sufocă. Atunci ar fi plecat să dea svon în oraş, ori că Hrisant Hrisoscelu s-a zărghit, ori că vrea să devină Domn, pentru că la banii şi la planurile pe care le avea numai astfel de gânduri puteau să-i treacă prin cap… Se stăpâni cât putu, abia mai urmărind cele ce spunea bărbatul acela blond, cu ochii asimetrici în care sclipea un grăunte de nebunie. Le arătă desenate un havus şi un tambur, cum se curăţa apa cu ajutorul unei substanţe de limpezire, după planul mai simplu al sacagiilor din Bucuresci, care foloseau alaunul sau pietrele de moară. Pe urmă pusese degetele peste planşele flotorului şi tamburului care aduceau apele spre verticală şi spre cupa care se răsturna stârnind aerul ce proiecta aripele artiziceşti în sus. Le vorbi despre liniile lunare şi pentru că tot se afla la ceasornice le povesti câte ceva şi despre ornicele anaforice, de iarnă, cu toate semnele Zodiacului, care ar mai fi şi spus fiecăruia soarta. Mai avea ceva de adăugat şi despre morile de apă de pe Dâmboviţa, pe care trebuia să le moderniseze după cele mai noi cerinţe, cât despre înfrumuseţarea oraşului, Bucurescii fără neşte orgi hidraulice nu se puteau gândi de aici înainte.

—Dar ce legătură au toate astea cu Săptămâna nebunilor? întrebase cu un aer linguşitor, acum, Vasilică Ghica.

—Au, că vreau să fac o petrecere ca la Urbino, ori aţi trăit în pădure sau la stână de nu ştiţi ce jocuri se fac acolo?

—Ba, cum nu? se jigni celălalt, că nu suntem nici noi slătari…

—Păi atunci, nu pricepeţi? Va trebui să fie ceva nemaivăzut, să stea lumea cu gura căscată…

Şi le vorbi despre cilindrii de bronz cu fundul mobil pe care avea să-i aşeze în faţa Palatului Măriei Sale pe

cheltuială proprie şi despre delfinii cu lanţuri, despre clopotul cufundat în apă, şi despre canalele orgii tetracordice sau hexacordice, or să vadă ei, geometrii şi arhitecţii, inginerii şi lucrătorii pe care i-a şi tocmit la Italia şi care sunt pe drum încoace.

Ionică Greceanu şi cu Vasilică Ghica erau terminaţi. Băuseră lichiorurile care mai rău îi treziseră şi dădeau semne de nerăbdare. Afară se înstăpânea o noapte rece, senină, cu stele mari şi pe uliţe se auzea tăietura săniilor pe ghiaţă.

—Păi noi ne-am duce, zisese Rât de porc, tu ce spui, Ionică?

—Am merge că mai avem treabă, ca fiecare, o să te căutăm, nu uita însă a face heretisirea, că Principele nu suferă aşa ceva…

—De ce nu mai staţi, taman acum, când voiam să vă mai arăt ce vreau să ridic aici, pe locul vechilor case bătrâneşti? Că am comandat marmoră de Preconezia, ori nu ştiţi cum arată marmora de Preconezia?

Până să-i răspunză, aceia spuseseră: „Avem cinstea să-ţi poftim o seară bună” şi erau afară în frig, şi se uitau unul la celălalt ca şi când l-ar fi văzut pe dracul…

După un mai vechi obicei, Hrisant Hrisoscelu îşi scutea o neplăcere, renunţând la o alta. Gândul de a merge să facă heretisirea la Princepe îi producea o greaţă fără sfârşit. Câteva daruri trimise cu scuze că nu se află în cea mai bună sănătate, cumpărarea câtorva demnitari şi totul ar fi mers cu mult mai bine, dar la o socoteală subţire ieşeau destui. Dădeai unuia, nu puteai să-i laşi pe ceilalţi: aflau cămăraşii, aflau grămăticii, vătafii, ispravnicii, economul, divictarul, spiţerul Curţii şi ăsta mai dădea un prav Domnitorului, dimineaţa când se scula cu faţa la cearşaf după vreun somn uimit, şi-i mai turna în urechi vreo vorbă-două; nu era bine să-l uiţi; afla cuparul şi la vreo masă

bogată, când turna vinul cel negru, apuca de zicea şi el ceva; dar hirurgul? Pe ăsta puteai să-l uiţi? Lucrurile se încurcau, punea pe hârtie; se înmulţeau: pe cafegi-başa puteai a-l lăsare? Dar pe berber-başa de-l bărbierea în fiecare dimineaţă? Îl apuca ameţeala, aşa că trecea la vechiul minavet şi s-apuca să cânte, să nu se mai gândească la câte belele se legau de întoarcerea asta. Pe la uşi, logofetul dădea târcoale cu anatefterele în care se aflau cifre încurcate ce atât îl oboseau, dar nici să te faci că nu-ţi pasă nu se putea, pentru că asta însemna ruina. Şi aşa îi încăera ca să-i afle: care vatăjel nu se vedea în locul lui Caliarh, tăind şi spânzurând şi acesta parcă scăpa averea mişcătoare şi nemişcătoare a boerului de sub priviri? Ce, era mort, ce, îi luase Dumnezeu minţile? Aşa că într-o dimineaţă, când, pentru a zecea oară îşi spunea trăgând din ciubuc că ar fi fost vremea să se înfăţoşeze la curte, ca să se scuze, oricum faţă de el însuşi, pentru lenea ce-l cuprinsese, îl chemă pe logofet cu registrele, ceru cahvele şi spuse celorlalte slugi să nu primească pe nimeni, ori de unde ar veni că are treabă.

Afară era o iarnă goală, ningea de rupea pământul, se îngropaseră Bucurescii sub un strat de omăt de un metru şi încă nu se terminase. Cerul sur şi jos acoperise uliţele şi casele parcă fuseseră mistuite de un incendiu alb şi mut din care ţâşneau fumuri rare ce se turteau iute şi se risipeau pren curţile pustii. Se svonea că la bariere se arătaseră lupii gata să intre pe podurile nedesfundate şi să năvălească în ogrăzi. Rar băteau clopote la biserica Sfântul Ion Piaţă, ctitoria lui Ioniţă Croitorul.

În halat, Hrisant Hrisoscelu trăgea din tabacul de Ianina, adus de negustorii striini şi vândut celor agonisiţi şi cu dare de mână şi se gândea la povestea lui Ghinea, grecul, poreclit şi Olariul, lăcătar la

Rumelia, de unde şi porecla Ţucalas, care, ajuns Vistiar mare, se lăuda că scrie toată socoteala ţării pe o unghie şi măsura cu cotul în toate părţile şi nu găsea un om cu coaie ca el. Aşa i-ar fi trebuit un logofet. Acela ce desfăcea foile în faţa lui, Caliarh, părea moale şi bun de tras pe sfoară, dacă voia să fie ruinat nu avea decât să nu-l schimbe. Şi aşa se alesese praful de toate, nici el nu-şi dădea bine seama de asta. Numai de nu ar vorbi livonianul, să spună ce risipise el pe acolo, prin părţile pe unde fusese…

I se făcuse a mânca halviţă; clătină clopoţelul de pe masa încastrată cu sidef şi când se ivi Sultana sau Rafira, cum i-o mai fi zicând, îi poronci să caute pren cămări şi să-i aducă ce pohtea. Ţinea în mâini neşte mătănii pe care le tot pipăia fără nici un gând. Ce vremuri, ce vremuri… altădată nu avea grijile de acum. Se culca la trei noaptea şi se scula la zece; slujbă, pe la cancelaria domnească, de ochii lumii, de la unsprezece la patru, când se întindea masa. După care îşi făcea somnul cel mic, aţipelul, până la şapte, când începea viaţa: ori se apuca să joace nuci sau iasic, ori tura, dacă nu făceau o para la cinci şi stos pe despuiate, pontarisind la partide înfricoşate, cu alde Pantazoglu sau Kostaki Kiriazi, ajutaţi de nelipsiţii Ionică Greceanu şi Vasilică Ghica şi toţi şulerii… Era vremea danţului cu cele muieri libere ca Neranţula Mavrodin, ce nu se măritase pe atunci, cu Bella Cantacuzen şi Elisafta Cupărescu; parcă Păuna Filipescu ce păzea, că nice ea nu era uşă de biserică şi, Doamne ce mai chefuri trăgeau cu toţii pe la mânăstiri după ce înhămau şase poştalioni la caretă şi duşi erau, pe la Căldăruşani, pe la Tariverde, la Fanduru, ori Cocoşu, de nu-i ştia nici dracu şi cum se mai despuiau de era vară şi bătea uşor Băltăreţul cu mirosul lui de nămol, şi ele, curvele de rang, o făceau pe naiadele şi îşi arătau toate cele în

lumina soarelui şi erau atât de tinere, abia le îmbobociseră ţâţele, când le vedeai în saloane nici nu ridicau ochii de sub evantalii, ziceai că sunt sfinte, dar când apucau, nechezau ca iepele în călduri şi erau frumoase, înalte, bine zidite şi cum mai alergau prin ierburi cu părul lor ca mierea, curgând pe spetele puternice, toate logodite, toate duse pe urmă la biserică cu popă, cum cerea ighemoniconul, toate cu odraslele de mână în jur, scăpând ca din cuşcă după amanţi, atunci când bărbaţii apucau la chefuri, pe la moşii ori la vânători.

Logofetul îşi rostea litania lui, în greceşte, arătând nişte coloane cu cifre. Ştia el, Hrisant Hrisoscelu că pielea de capră a ajuns o nemica, 9 bani una şi că pe pielea de bou nu luase anul trecut decât 45 de parale? Vaca se vindea cu 30 de creiţari oca, iar mielul scăzuse la 6 bani şi atunci ce se mai miră lumea că boierii scapătă şi că vătafii nici nu ai cu ce-i plăti? Unde mai pui rânduielile de vamă, taxele la zalhanale, intrarea la bâlciuri dacă te duceai să vinzi vitele pe barba ta, catachrisisul vameşilor şi luarea nedreaptă? Vremuri grele, ofta acela şi el iar îşi amintea de Herula Lucrezia Vimercatti cum venea în gondolă după ce îi pândea de la o fereastră, de sus, sosirea pe canal câte patru ceasuri nenorocite şi îi vedea părul acela roşu şi silueta înaltă pe sub umbra podurilor. Uneori pe la amiază când Venezia somnola şi se auzea marea retrăgându-se spre larg, uscată de vântul african rătăcit în oraş şi de pe faţada vechilor palate cădeau bucăţi de tencuială la roaderea timpului; o, acele după-amieze leneşe, încărcate de miresme putrede de peşte stricat şi de mirodenii strecurate pe sub portalurile afumate, când îi asculta paşii grăbiţi pe îngusta scară şi o pândea cu uşa deschisă. Ea sosea înspăimântată, ascultând dacă în urma-i se închideau grelele porţi cu

lacăte şi omul nevăzut, ce-i păzea, se aşeza pe pontonul de piatră pe care jucau valurile când apele lagunei creşteau. Şi atunci o rupea, despuind-o cu grabă, cu o frenezie a mâinilor ce nu mai puteau fi stăpânite, şi ea ţipa, şi-l muşca de ureche, şi-l însângera. Dragostea lor era ca o luptă, nu avea nimic gingaş, voiau amândoi parcă să se distrugă. Din carnea femeii ieşeau nişte ventuze şi Herula Lucrezia devenea o mare caracatiţă lacomă şi avea o mie de braţe şi-l sugruma sub trupul ei puternic şi-l tăvălea pe covoarele de Smirna. Când se însera afară şi prin ferestrele deschise se auzeau strigătele gondolierilor şi chitarozii sbârnâind coardele, pleca grăbită, terorizată de ce avea să i se întâmple.

—Şi tu te duci? Acum? o întreba, mereu la fel.

—Eşti nebun, nu vezi că afară s-a întunecat?

Sub cerul verde al Veneziei sburau porumbeii, de parcă soarele i-ar fi ars în acel ultim pârjol al serii.

Zidurile vechi se tocau singure şi un frig subţire lua locul zăpuşelii de peste zi, briza mării avea un gust sărat, intens şi femeia se grăbea să-şi încopcieze rochiile de atlas de culoarea cărămidei, aduse de la Damasc sau din putredul Cairo. Şi se auzeau lănţugurile şi paftalele lovite uşor şi un parfum insinuant rămânea în acea înaltă încăpere cu oglinzi obosite în care intrase o râie coclită şi el o privea încă o dată, lacom de parcă nu o mai văzuse de un secol. Avea un chip grecesc şi ochii minunaţi în care murea amurgul, cu tot acel vaiet unanim de dragoste din jur, cu rotirea năucă a paserilor de deasupra lui San Marc iar cretinul de Caliarh îi spunea că preţul jimblei crescuse la 5 parale pentru o jumate de oca, iar boerii încă nu stabiliseră nartul băcanilor şi aceia luau pielea de pe cumpărători. Ştia el, boer Hrisant Hrisoscelu, că măcelarii fuseseră puşi sub o epistasie specială?

Nu ştia, de unde să ştie? Aflase că Aretino Costa Petru fusese prins cu un adevărat monopol ascuns de carne şi-aveau să-l vâre la gros pentru că domnitorul nu se juca când era vorba să fie tras pe sfoară? Acuş mare brânză nu făcuse el, dar pentru a-şi spori veniturile, Principele limitase numărul butucilor la 15 de fiecare măcelărie şi numai consulii streini mai aveau dreptul de a ţine scaune proprii întru săturarea lor şi-alor lor. Toate în numele norodului, ziceau pitacele, ce nu trebuia să sufere discolie şi scumpete la cumpărătoarea hranei sale. Nice brutarii nu trebuiau să cerce pagubă, aşa încât se făcuse şi pentru ei câte ceva.

Caliarh era plicticos ca liturghia, vorbea de contractele ce începeau de Paşti şi se terminau la anul viitor, spunea suma cărnii de râmător la preţul zilei şi el nu înţelegea nimic, îi explica răbdător şi celălalt se prefăcea a pricepe ponturile pline de învăţături. Domnitorul stabilise precis dispoziţiunile articolului 18, unde se poate ceti că ispravnicul de Curte sau becerul palatului să nu fie volnic a ridica carne de la vreun scaun fără de o teşcherea cu arătarea sumei de carne ce era să se ia, dar cine ţinea seama de asta? El, ca administrator, trebuia să ungă osiile pentru că altfel rămânea cu carnea nevândută şi i-ar fi făcut pagubă boerului, ori de ce-l plătea? Ca să nu se întâmple una ca asta! Dacă nu ştia, trebuia să afle şi să tragă unele învăţături. Cei ce veneau să cumpere ar fi trebuit să dea toţi banii deplin, dar ce, o făceau? Că n-o făceau…

În odăi ardea molcom mangalul pe la fereşti şi în sobe se auzeau grămezile de tăciuni prăbuşindu-se.

Afară nu se mai termina cu tihna ninsorii; nu bătea vântul, nu vuia nemic, cădea numai omătul de parcă s-ar fi vărsat toate magaziile cerului peste Bucuresci. Ciorile dădeau roată deasupra pieţii de la Curtea Arsă

şi amarnic mai croncăneau. „Iarnă bogată”, cum spuneau bătrânii. Cel puţin aşa avea motiv că n-a putut ieşi din odăi ca să facă heretisirea şi Princepele va înţelege, dacă nu era şi el plecat pe undeva. Cât îi privea pe Ionică Greceanu şi pe Vasilică Ghica, aceia nu se mai arătaseră, probabil că zăceau beţi de invidie prin crame, povestind celor ce i-ar fi ascultat cât de cuprins era el şi cum venise cu sacul plin ca să umple oraşul de bine.

Logofetul nu terminase. Se înmulţiseră angariile, spunea; pe unii i-ar fi scutit Princepele de fumărit, de ierbărit, ar fi dat, pe de altă parte, monopolul scaunelor unor mânăstiri ce numai treabă pentru cinstite feţe bisericeşti nu era. În dulcele Paştelui or să vadă ei cu toţii la scumpirea cărnii de berbec pe unde or să scoată cămaşa; dacă la toate astea mai adăugai că se aridicase preţul şi la lumânările de seu, făcându-se 54 de parale ocaua şi că se prohibă esportarea lor în Ardeal şi la serhaturi, ori facerea de săpun, era o jale! Unde mai pui că se dăduse pitac ca fieştecare să ardă noaptea numărul cuvenit de astfel de lumânări în felinarele aşezate din 7 în 7 metri şi lucrul costa, că numărul nopţilor nu se micşora, tot atâtea erau într-un an, nu mai puţine. El, Hrisant Hrisoscelu, de unde să ştie că fusese în striinătăţi şi nu aflase despre faptele nazirului Casei Podurilor care scumpise grija pavelelor ce ei, cu toţii, trebuiau să le plătească. La Cutia Milelor crescuse de asemenea darea de ajutorinţă; dacă intrai în Bucuresci trebuia să plăteşti o taxă, dacă ieşeai – alta, ori nu băgase domnia sa de seamă la bariere când sosise că vizitiul avea parale potrivite prin buzunări ca să nu mai piardă vremea şi le acoperise din alergătura cailor? Pe urmă logofetul trecu la socoteala arendei ocnelor de le mai avea. Aici socoteala era tare încurcată şi dacă ar mai fi avut

răbdare ar fi venit cu alte acturi mai desluşite, acum încă nu erau bine întocmite. Hrisant Hrisoscelu făcuse un semn cu mâna că acela, Caliarh, putea să treacă peste asta şi când o mai avea el vreme o să se socotească la bani mărunţi. Mai prost era că se publicuise pitacul pentru întocmirea caftanelor pe care sluga i-l citi, cuvânt cu cuvânt:

„Cinstiţilor şi credincioşi dumneavoastre, boerilor veliţi ai Divanului Domniei Mele, fiindcă între alte irraturi ale Cutiei Milosteniei, care prin crisoave domnesci se află întocmite este întocmit şi de la cei ce îmbrac domnescile noastre caftane cu cinuri de boeri după starea boerilor, de la cel dintâi până la cel mai mic, dar văzându-se că în această întocmire nu se osebesc cei ce se orânduiesc într-acele cinuri de boerii hàlea, carii au şi venituri, de cei ce îmbracă caftane de boerii paialâcuri, de aceea poroncim dumneavoastră ca, adunându-vă la un loc să faceţi chibzuire pentru aceasta şi să arătaţi Domniei Mele mijlocul îndreptării în ce chip veţi găsi cu cale ca teorisindu-se de către Domnia Mea, să dăm nizamul îndreptării. Tolco pisah gospod…”

—Mare sărăcie trebue să fie în punga domnească de se fac astfel de legi, zisese beizadea Hrisant Hrisoscelu ce numai cu o ureche ascultase, dar băgase la cap totul.

—Numai asta să fie şi ar fi deajuns, dar au sporit taxa cununiilor şi anume 20 de taleri de fieştecare boer mare; 10 taleri de boer de-al doilea şi 5 taleri de cei de-a treia mână şi de la neguţitori, câte un taler de la cununia de ţăran din oraş. Vornicia Obştirilor e în pagubă…

—Nici să te mai însori nu e o pricopseală, glumi Hrisant Hrisoscelu, înţelegând că era şi mai sărac decât bănuise pentru că toate aceste ştiri şi cifre nu

făceau altceva decât să-l umple de groază.

Bucuriile nu se opreau aici: de la pieile de iepuri ce se esportau se luau 6 bani de fiecare, ca să nu mai vorbim de cei 45 de bani ce trebuiau plătiţi la fiece şoc de sticlă importată; la postav se taxau 6 bani; la cărţile date de visterie, negustorilor li se lua câte un taler. În ce-l privea pe el, Hrisant Hrisoscelu ce nu era boer hàlea, ci paia, adică fără funcţie, ad honorem, el nu trebuia să plătească caftanul decât la jumătate. Se scumpiseră şi taxele la vânzările de imobile, un condei important intra la Vornicie şi de la vitele de pripas, de la scosul buţilor din pivniţe şi descărcatul lor în magasii. Unde mai pui zeciuiala la cărămizile, la olanele şi nisipul intrate în oraş, unde dregerea şi curăţirea podurilor pentru care trebuia achitat, că trebuia plătit şi aerul. Dar taxa pentru dulgheri, holtei şi oameni cu meşterşug ce sciau totul din mica lor copilărie; darea anuală a o sută de podine bune şi treizeci de urşi, totul pentru întreţinerea schepsisului podurilor din oraş? Cât priveşte Calea domnească a Mogoşoaiei, pentru ea se făcuse cuviincioasa silinţă a înnoirii, ce înghiţise peste una sută mii de taleri şi dacă Măria Sa avea răbdare să-l asculte, el, logofetul Caliarh i-ar spune că în anul trecut, pe Martie, pentru facerea Podului Târgului de Afară se recursese la o dare straordinară, impusă tuturor orăşenilor câţi aveau case şi prăvălii sau ţineau odăi la mânăstiri şi hanuri, adică: neamuri, mazili, postelnici, cumpănaşi, ruptaşi, striini, preoţi, diaconi, scutelnici, posluşnici, slujitori şi sudiţi, toţi de obşte ca să dea ajutor la facerea acelui pod, de la taleri 5, până la taleri 3, după starea fieşcăruia. Asemenea se percepuseră 8 000 de taleri de la neguţitorii de la Curtea Veche ca să se facă din nou podul de la poarta din sus până la poarta de jos, cu şanţul, o mulţime de parale, comentase logofetul.

Hrisant Hrisoscelu mâncase aproape toată halviţa adusă de Sultana ori Rafira, roaba ţigancă şi ninsoarea de afară şi vocea egală, moale a lui Caliarh îi făceau somn. „Dacă o ţine aşa până-n seară nu mai ieşim iarna asta din casă şi doar voiam să vâr groaza în lume, arătându-mi carozza”, gândea Hrisant, privind prin perdelele dese, afară. Aridică iar clopoţelul de argint ce suna cristalin prin încăperi şi ceru cahvele. „Ori nu bei, logofete?” Acela bea, că i se uscase cerul gurii, ar fi luat şi o dulceaţă de caise verzi dacă ar fi ştiut gândul stăpânului, dar el avea alte dichisuri.

Cât se mai odihniră de la aprigele lor socoteli, Caliarh îi mai povesti cum i-au certat cu bătaia, Măria Sa, Principele pe cei ce nu făcuseră lucrurile de trebuinţă cu ocasiunea tristă a ciumei mici, ce se ivise din cauza murdalâcului şi pentru că aceia nu făcuseră din partea lor cuviincioasa curăţenie şi pază, metaharisindu-şi neguţitoria lor fără de nici o sfială şi mai întreţinând boala.

—Îi bătea la falangă şi-i ţinea prin grosuri, dar care cum scăpa tot la treburile lor spurcate apucau, noroc că s-a îndurat Dumnezeu de nu ne-a luat atunci pe toţi. Că fugeau care cum vedea cu ochii, ori pe la moşii, ori pe la mânăstiri, în paza Domnului… De unde multe pitacuri luminate pentru întreţinerea curăţeniei pe poduri şi cerinţa ca nimenea să nu mai arunce lături ori gunoaie sub ele, ce aceia ce nu înţelegeau o să vadă pe dracu. Pe Podul Mogoşoaiei ştia măria sa, Hrisant Hrisoscelu, că se puseseră 16 care cu boi şi târnuri pentru măturat şi lopeţi, fiind bună râvnă a Înălţimii Sale Principelui ce este asupra lucrurilor de folos, legaţi de Casa Podurilor cu oamenii lor şi fac gătirea materiei pentru a fi curat în tot timpul acel pod. Unii scriseseră apelaţii, dar amenzile nu fuseseră iertate pentru cei necuvioşi cu cerinţele domnitorului,

pricinuind putoare, că acuş şi seara puneau în lucrare lumânările pentru a se vedea podurile şi ce fac acei netrebnici pe ele, întrucât noaptea erau păzite cu felinare.

Caliarh clefăia ultima bucată de halviţă adusă de roaba Rafira, ori Sultana, cum o chema, şi aştepta să se răcească cahveaua. Hrisant Hrisoscelu îl lăsă să se spovedească mai departe. Gândurile lui sburau în urmă, la otrăvită Venezie; la ziua daurită când, lângă fântâna Santa Maria della Salute, o zărise pentru prima oară pe Lucrezia Herula Vimercatti, cu părul ei căzând greu pe umerii acoperiţi de o rochie de culoarea naramzei şi în ochii aceia uimiţi îşi zărise moartea, oglindită într-o scurtă strălucire a soarelui de amiază ce pogora peste oraş.

Trecuse cu un mers leneş de hetairă, numai brăţări şi amânare, zăngănind din acele metale. Era ziua logodirii Dogelui cu marea când trufaşul oraş scotea din toate pivniţele săracii şi mizerii lui, amestecându-i cu nobilimea bolnavă şi posacă în haine strălucitoare pentru a se bucura de atâta istorie. Piatră, aur şi semeţie sub ameninţarea mării necruţătoare ce visa ironic atât de aproape, uşoara mare, cu cavernele ei lichide, cântătoare, cu spumele albe ce măturau piaţa Ducalelor. Într-o clipă, femeia se mistuise în mulţimea înghesuită spre scările unei biserici. Sunetele purificatoare ale bronzului din clopotele veneziene dădeau svon vesel că e ziua fericirilor şi el se simţise deodată pierdut, înghiţit de mulţimea strivitoare care-i furase fiinţa pe care trebuia s-o găsească cu orice preţ. Umblase nebun până la Zanipolo, străbătuse podurile, gâfîind, părându-i-se că vede părul ei roşcat, de flăcări, dar nu era adevărat; intrase turbat în biserica Frari, urând lumina întunecată a zidurilor ce-i ascundea detaliile şi când îşi dăduse seama că nu era acolo,

ieşise afară furios. Dăduse un pumn de taleri cerşitorilor aflaţi pe treptele mâncate de vreme ale bisericii şi-i rugase să-i spună dacă n-au văzut o femeie tânără şi frumoasă cu părul roşu. „Trebue să fie o evreică, fiică a bancherilor, zisese o babă fără dinţi, dar ghettoul nu-i prea departe”. „Nu e evreică”, spusese Hrisant Hrisoscelu, „are părul vopsit, ştiu eu cum se face treaba asta, a stors şofran peste adevăratul ei păr, numai acela luceşte aşa în lumina amurgului” şi-i lăsase cu gura căscată. Florile aruncate pe canale în cinstea mării se fanau în lumina arzătoare a amiezii. Un miros funerar umplea oraşul de frică. Dincolo de perdelele misterioase poate că-l pândeau ochii divini ai streinei ce-l lăsa să se chinuie pentru că nu se putea să nu fi simţit fulgerul din inima lui tânără; era greu de închipuit să n-o fi cutreerat şi pe ea acea voluptate a dragostei născute într-o singură secundă, lungă şi mortală. La dracu cu banchetul la care era invitat, puţin îi păsa de mutrele alea caraghioase care se bucurau când îl vedeau, aşteptându-i darurile nesăbuite. Sub podul Rialto treceau bucentaurii încărcaţi de purpură şi crini ai falşilor Dogi de o zi, ce aruncau mărgăritare, şi ele false, lacomelor ape simulând vechile daruri ale veritabililor nobili ai trecutului. În lumea plină de oreficii nu o căuta decât pe femeia aceea şi nu văzu în după-amiaza disperată decât igrasia Veneziei, urcând pe ziduri când oraşul începu să se pustiiască, ostenit de atâtea jocuri, pândind noaptea ce venea, luându-şi un scurt răgaz pentru a reîncepe nebunia sa colectivă, vomitarea de femei, copii şi bărbaţi, amestecaţi, înfrăţiţi pentru trei zile. Apa grea şi murdară a canalelor clipocea la picioarele lui; intrări oculte, păzite de felinare de fier forjat, cu lămpile încă neaprinse aşteptau cu porţile deschise, dar prin ele nu se ivea acea femeie, nimic.

Totul arăta ca o deslănţuire de prostime ce se înghesuie şi năduşeşte grăbită că vremea trece şi nu scoate tot ce se poate scoate din veselia tâmpă a acelor ceasuri. Treceau gondole cu baldachine galbene sub care ochiul lui lacom căuta să pătrundă, dar nu reuşea, şi venea o noapte fără speranţe când totul avea să dispară sub hlamida neagră a cerului şi Dumnezeu îi va răpi femeia scoasă tot de el în cale şi fără de care nu mai putea trăi. Venezia, într-un amurg corupt de lumini şovăitoare, Venezia bolnavă, putredă, tremurând în apele coclite pe care lunecau lumânări aprinse, lăsate la voia întâmplării, amintindu-le celor petrecăreţi de hlizirea morţii care pândea prin marii vânători ai cerului. Cerceta ferestrele cu o foame neastâmpărată de a o afla pe femeie, zărise loggiile secrete prin care treceau scurt feţele palide, nobiliare ale veneziencelor de neam mare, ce nu se amestecau cu gloata de jos, facle şi blănuri orbitoare; Venezia plină de cizeluri, ce ascundea incunabule şi mobilă rară, intrigi, canţone şi şoapte. Sunetul cortegiatorilor de noapte, pentru că venise noaptea şi în el se implantase o disperare ce-l putea duce la moarte, fâlfâitul moale al tapiseriilor aruncate peste balcoane pe care le mişca vântul uşor, totul îi spunea că nu o va mai găsi niciodată.

Un zid cu o grădină pictată, cu falsa sa perspectivă şi cu paseri fabuloase ca la Pompei, şi ele minţite de penelul unui pictor dement, goticul veneţian deslănţuit în ziduri şi coliviile din bazar, pline de papagali gureşi, strigând fără motiv din cauza nopţii asudate, încărcate de stranii lumini, o rumegătoare noapte ce deocamdată devora iluzii, parfumuri şi năştea cancerul melanholiei în sufletul tânărului sosit dintr-un Orient vag, dintr-un loc al tihnei şi visării, aiurit de toată rumoarea de voci şi suspinuri din jur. Încă băteau

clopotele sub aura verde-aurie a nopţii spulberate de focul arteficiilor ce aruncau cununi şi horbote de lumini înspre istmul către care rânjea marea, trimeţând mereu avertismente şi măturând pieţele la câte un val mai mare, fapt ce stârnea ţipete mici de femei speriate şi parcă tot acest tablou mişcător, încărcat de umbre, pândit de moarte, ascuns după o cortină sonoră, se ridica spre ceruri, furat de o dorinţă divină de a distruge toată acea frumuseţe fără seamăn. Şi când zorile se arătaseră peste uliţele pe care vântul de dimineaţă căra confetti şi serpentine de hârtie, adică toate urmele măcinate ale nopţii de nebunie, putuse să mai vadă plutind pe ape flori triste de geraniu, florile atât de urâte ale unei dimineţi fără noroc.

*

O cunoscuse abia după câteva luni, din întâmplare, când, spuindu-i povestea sa tristă lui Christo Hrisoverghi, acesta începuse să râdă prosteşte:

—Trebuie să fie verişoara mea, numai ea are părul roşu, poartă perucă la serbări ca să nu fie recunoscută, zisese. Nu e înaltă, bine zidită? Cu un mers de leoaică şi cu un mijloc cât un inel de logodnă prin care trece toată dacă-şi pune mintea?

Atunci, în ochii lui Hrisant Hrisoscelu lucise nebunia.

—Nu se poate să am un astfel de noroc!

—Vino cu mine la contele Vimercatti şi ai s-o cunoşti, e soţia lui.

Ar fi vrut să urle, să-şi sfâşie obrazul în clipa aceea, să orbească, să fie ars pe rug numai să nu fi aflat o astfel de veste şi celălalt văzându-i desolarea de pe chip, ghicise.

—Nu trebue să te îngrijorezi prea mult, la Venezia

pudoarea femeilor nu este chiar atât de mare... O iubeşti...

—Ce vrei să spui? sărise ars, gata să-l insulte.

Celălalt îl privise cu ironie şi râsese ascuţit, chiţăind ca un şoarece.

—Doar nu oi fi gelos şi pe viaţa ei de dinainte? „Ce-a fost a trecut, prezentul se ascunde în cuvântul „acum" şi viitorul încă nu s-a născut", ai auzit aceste frumoase versuri?

Tăcuse crunt, căutând în pământ.

—Atunci? îl întrebase Christo Hrisoverghi.

—Atunci, spune-mi unde să fiu diseară şi la câte ceasuri?

—Cunoşti palatul Pesaro?

—Îl voi găsi.

—Lângă el se află palatul Vimercatti. Spui numele meu lacheului...

—Bine... La cât?

—După 10 seara, stăpânii dorm până pe la 9, au obiceiuri siciliene. Contele e gurmand, ai grije să pierzi la cărţi dacă te invită ca să te faci simpatic, moare după un câştig. Cunoşti tarocchi?

—Cum nu?

—Joacă pe sume mici ca să rezişti.

—Am bani, se fudulise, ca şi când ar fi lansat o provocare.

Hrisoverghi îl privise cu atenţie. Nu ştia nimic despre el pe atunci, se cunoscuseră la marchesa Modiglioni, într-o seară şi, tineri amândoi, frumoşi amândoi, spirituali din fire, se împrieteniseră fulgerător.

—Cum vrei, dacă o s-o faci pe grandomanul n-ai decât, eu te-am sfătuit prieteneşte cum s-ar cuveni să te porţi... Şi încă ceva: nu pomeni nimic despre Napoleon. El a desfiinţat Republica veneziană.

Plecase posomorât. Nu mai era vară, ploua zilnic, o

ploaie ţârâită de toamnă apăsând acoperişurile. Nu ieşea decât rar la o cafenea unde trebuia să-l întâlnească într-o duminică dimineaţa pe Trimisul terzimanului de la Stambul, omul lui de legătură cu Eteria pentru care venise aici cu o mare sumă de bani, să-l corupă pe acela ca să lucreze pentru cauza lor. Nu aveau o dată fixă de întâlnire, trebuia numai să se afle în fiecare duminică dimineaţă, la unsprezece în locanta pustie în sezonul ploilor, aşteptând să apară un necunoscut care-i va spune câteva vorbe, într-un anumit fel. Se dusese întins la locuinţa sa de pe Calle del Mandollo şi dormise neîntors trei ceasuri bune, voind să uite de frica ce-i inspira ideea de a o revedea. Pe la opt seara se sculase, aprinsese lumânarea şi-şi privise chipul pustiit de suferinţa acelor luni trecute când nu făcuse altceva decât să vină în fiecare duminică la „Lanterna” şi în celelalte zile să aştepte, ori să pândească pe străzile înguste ale augustului oraş o femeie cu părul roşu ce nu mai trecea. Arăta bolnav, chipul supt şi buzele vinete nu aveau să-i facă nici o impresie verişoarei lui Christo. I se părea că hainele întinse pe pat şi cămaşa de mătase chinezească cu butoni de diamant erau umezite de briza marină ce intra prin fereşti. Chemase o femeie care deretica prin ospel şi o rugase să mai puie fierul pe fracul lui de mătase şi să aibe grijă să nu-l ardă cumva. În priviri avea o uimire tristă, i se părea că arată ca un prost ce nu poate fi luat în seamă, ori ca unul abia scăpat dintr-un ospiciu. „Ce face o muiere dintr-un om” şi înjurase birjereşte. Trebuia să bea ceva, un lichior sau un vermut; a, să fi găsit o picătură de anason era şi mai bine. Simţea un gust sălciu în cerul gurii, era prăbuşit, fără vlagă, nu ar fi fost în stare să lege două cuvinte în acea noapte şi mai trebuia să mai şi joace tarocchi; n-avea inspiraţiune,

mai bine s-ar fi culcat şi nu s-ar mai fi sculat niciodată. Era noemvrie, pe canale ploua şi bătea un vânt rece şi ascuţit, biciuindu-i obrazul. Plecase devreme, învelindu-se într-o manta şi ţinându-şi jobenul cu degetele să nu i-l ia vântul. O să ajungă ud leoarcă, cu ghetele scofâlcite, la asta nu se gândise, dar acum era prea târziu ca să se mai întoarcă, ar fi putut să se urce într-o birje, într-un Coucou-empire sau într-un Tilbury cam rare la Venezia, dar nu-i mai păsa de nimic, îi era frică de clipa când avea s-o vadă din nou pe femeie şi de aceea putea să plouă cu găleata.

Ajunsese puţin peste ceasurile zece în faţa unui peron luminat sărăcăcios de un lampadar pe care-l sgâlţâia vântul. Crezuse la început că a greşit locul, dar după toate detaliile se afla în faţa intrării palatului Vimercatti. Un valet cu brabeţi, absent, rece, fără priviri îl întâmpină salutându-l cam cu dispreţ în italiană pentru că nu înţelegea probabil cum un invitat într-un astfel de loc soseşte pe jos, dar pe faţa lui nu se citea nici o mirare, bărbatul între două vârste avea indiferenţa condescendentă a servitorilor de casă mare şi asta îl mai linişti asupra a ceea ce putea să i se întâmple în seara aceea ciudată, plină de ploaie şi vânt. Bănuise că va fi invitat la una dintre recepţiile de care acest oraş nu ducea deloc lipsă, dar nu se auzea sgomotul de voci obişnuit în astfel de împrejurări şi nici ferestrele nu arătau a fi luminate à giorno, cum se cuvenea în asemenea ocazii.

Lacheul desfăcuse un cortil uriaş de mătase sub care Hrisant Hrisoscelu intră docil, urmându-l până la peronul de marmură foarte alunecoasă din pricina mâzgăi ce se strânsese pe treptele joase. Intrară şi prima senzaţie pe care o încercă văzându-se într-o oglindă din micul şi întunecosul vestibul fu dezastruoasă. Ar fi trebuit să se întoarcă cât se putea

de repede şi să dispară în uliţele veneziene. Arăta ca un şoarece ud. Părul îi scăpa de sub jobenul umezit care părea şi el strivit; avea o faţă galbenă din pricina luminii lumânărilor. Ceea ce îl isbi de la început fu o cizmă metalică pentru umbrele în care într-adevăr se zăreau câteva, scuturate afară înainte de a fi vârîte ca într-un rastel. Pe pereţii din faţa scării principale cîteva cornuri ale abundenţei stricau şi mai mult imaginea pe care şi-o făcuse despre această casă de oameni bogaţi. Palatul Vimercatti avea ceva cazon, asta plutea în aer, prea multă marmoră mărind senzaţia că intri într-un mausoleu. Încăperile pe care le ghicea în jur trebue să fi fost prea înalte şi mari, reci, prost încălzite în acest anotimp; o senzaţie neprimitoare îşi făcea loc în sufletul vizitatorului, dar Hrisant se prefăcu nepăsător. Îşi lăsă pelerina îmblănită cu jder şi valetul o aşeză într- un fel de furcă florentină cât vizitatorul privi pereţii tapisaţi cu hârtie, oroare, nu cu mătase după moda francesă, fapt ce mărea senzaţia că se află într-un palat cu pereţii de lemn, cu toată desfăşurarea de ancadramente de piatră, când vânătă, când albă. Un galben stins, vechi, afumat domina încăperile ce păreau pustii, nelocuite şi lipsa de sgomot, de animaţie îl făcu să se întrebe încă o dată dacă nimerise unde trebuia, dacă nu cumva Christo Hrisoverghi îi jucase vreo farsă.

Valetul îl conduse pe scările greoaie şi ele, neacoperite de covoare, la capătul cărora vegheau două statuete cu câte un lampadar în mână. Uşile din faţă erau vopsite în alb şi-i aminteau lui Hrisant Hrisoscelu un lazaret de lângă Giudecca pe care-l vizitase în primele zile ale sosirii lui aici. Intrară într-un mic salonaş pe podelele căruia fuseseră aruncate câteva covoare de lână albă, ceea ce îi împrumuta un aer sărac şi mărea impresia de spital pentru că sub o

fereastră care dădea spre Piaţa Ducalelor vizitatorul zări şi o canapea de piele, îngustă şi incomodă, cu o oglindă Directoire deasupra, după ultima modă. Aplicele de bronz aurit, dublate cu dungi negre de marmură îi lăsară un gust mortuar, de morgă sau de capelă. Prin alte uşi deschise, trăgând cu coada ochiului zări două sau trei interioare întunecoase şi gustul lugubru al gazdelor îl sperie. „Trebue să fie un om militar”, gândi Hrisant Hrisoscelu, numai ei stau în nişte grajduri ca acesta, chit că e încadrat numai în rame de marmură. Ca să mai îndulcească senzaţia de rece şi neprimitor, din instinct probabil, contele Attillio Vimercatti care alesese mobilele, cu siguranţă el şi nu acea femeie, pentru că altfel totul ar fi fost dezastruos, golise un tambour de metal în care plantase un ficus cu frunze palmate. Intră în salonul – şi el tapisat cu hârtie – în dungi albastre şi albe, cu un plafon depărtat, sub care spânzurau lumânări fine, fără miros, într-un policandel cât o roată de car. Perdelele lungi de taffetas, albe şi albastre, cu cordeluţe ce le sugrumau la mijloc, astupau puţina lumină ce ar fi trebuit să isbucnească din piaţa Ducalelor de la felinarele de jos. O masă acoperită cu o placă de marmură neagră, sporea senzaţia de funerar provocată de mobila din jur, foarte potrivită pentru un palat oficial în care să fie duse tratative, dar nu într-o locuinţă destinată să îmbie o femeie.

—Ai sosit? se auzi vocea prietenoasă a lui Christo Hrisoverghi.

Se ivise printr-una din acele uşi albe. Era înalt, atletic, cu o privire şovăitoare, jaboul de dantelă în care sclipea o perlă mare, plină de focuri, redingota albastră, cu guler de catifea, croită foarte bine pe corpul lui bine proporţionat, sugrumată pe talie, încheiată în faţă cu nasturi de mătase îi dădeau o

înfăţişare distinsă pe care Hrisant Hrisoscelu o pierduse din pricina ploii de afară. Christo purta butoni de aur la vesta cu revere şi toată înfăţişarea lui respira o agresivitate încărcată de şiretenie.

—Nu arăţi prea bine, de ce naiba n-ai luat o trăsură sau o gondolă până aici?

Nu-l certa, era numai îngrijorat de aspectul lui umil.

—Poate există un loc unde pot să-mi pun hainele în ordine? sugeră Hrisant Hrisoscelu.

—O să găsim, dar trebue să te prezint gazdelor mai întâi, urmează-mă. Lucrezia vorbeşte cu două prietene, bărbaţii joacă Ombre în seră, acolo-i place lui Attillio să stea pe o astfel de vreme… Ori nu ştii Ombre?

Nu ştia şi asta era o nenorocire.

—Nici Faro?

—Nici.

—Atunci nu ne rămâne decât biliardul sau tarocchi. Femeile nu ne primesc până nu termină cu bârfa lor.

Intraseră într-un salon dominat de un şemineu din marmură neagră ale cărui coloane măreau senzaţia de marţial a încăperii. Pe consolă, o pendulă de bronz aurit cu două obeliscuri, şi ele de piatră, sporeau urâţenia demnă din jur.

—Cred că poţi să te usuci puţin până le spun eu ceva ca să te scuz. Dealtfel, să ştii că puţin le pasă, aici vin oameni pe care eu, de pildă, care sunt un familiar al casei, nici nu-i cunosc. Spun, dacă-i găsesc mâncând ceva la bufetul rece, că sunt în trecere şi molfăie mai departe. Uneori nici n-apucă să dea bună ziua gazdelor. O să te obişnuieşti cu ei.

Hrisant Hrisoscelu se apropie de focul leneş care trebuia să repare ceea ce stricase vremea de afară.

Flăcările şovăitoare abia încălzeau aerul din jur, se rezemă cu spatele de suprafaţa rece a căminului şi aşteptă să simtă dogoarea, privind peretele din faţă pe

care spânzura o oglindă cu lauri şi arme, dincolo de care se ghicea sera despre care-i vorbise Christo şi unde se aflau bărbaţii. Prin geamurile aburite Hrisant Hrisoscelu văzu silueta unei lămpi de alabastru în formă de urnă. În mijlocul vastului salon ce părea golit de mobilă, pe o masă greoaie ca un catafalc, un vas argintat de flori încerca să înveselească ceea ce vedea în jur: bronzuri şi statuete cu subiecte mitologice; un covor oribil, imitând o tablă de şah şi perdelele de taffetas, sugrumate la mijloc, lăsând să scape câteva siluete de clădiri din piaţa Ducalelor. Printr-o altă uşă, la fel de înaltă şi albă, descoperi un fel de salle à manger, tapisată şi ea cu hârtie şi cu un perete pictat în care se zăreau Antilele în viziunea lui Leroy. O masă de acaju, o piesă dealtfel destul de scumpă, socoti Hrisant Hrisoscelu, nu salva nimic din impresia de neprimitor pe care oaspetele o simţea, cum nu salvau nimic scaunele în gondolă, cu desene de epocă şi lumina puţină venită de la o lustră aurită, cizelată ce arăta în detalii un bufet jos, acoperit şi el cu marmură gri şi negru, susţinut de doi grifoni. În rest, inventarie Hrisant Hrisoscelu, argintărie greoaie, formată din ceainice ovale, de formă marabout, cafetiere antice, farfurii desenate la Londra şi o ceramică pompeiană.

Printr-o altă uşă pe care o vedea într-o oglindă, şi ea încadrată în marmură, abia se distingeau gheridoane din acaju, o comodă rectangulară cu trei sertare şi picioare de leu, aparţinând unei mici biblioteci, reflectând o altă oglindă, Les psychés, încadrată în lemn, ornamentată cu palmieri şi lebede, şi două scaune à la romaine.

—Ei, te-ai uscat puţin? Pot să te-arăt femeilor? întrebase Christo Hrisoverghi, de undeva din aceşti pereţi ce se asemănau cu oglinzile care-i reflectau.

—Încă puţin, deşi nu cred să salvez cine ştie ce…

Hrisant Hrisoscelu îşi potrivea părul umezit cu degetele şi simţea că se urăşte. La drept vorbind, ar fi preferat să fugă undeva, să se ascundă, să nu mai fie văzut.

Şi în această aşteptare tăcută, oaspetele se simţi deodată privit. Nu ştia de unde vine senzaţia aceasta, dar se întoarse şi auzi o voce de femeie, gravă, aproape bărbătească, cu inflexiuni metalice, cum au mezzosopranele.

—I me haritumeni na sas vlepas! Sunt încântată să te văd! Calimera! Nu arăţi prea bine. Christo mi-a vorbit despre dumneata, spunea când greceşte, când italieneşte; era grecoaică, ghici Hrisant Hrisoscelu, totul o arăta, numele, profilul acela şi agresivitatea cuvintelor. O grecoaică născută în arhipel, la Paros sau la Rhodos, poate că se şi întâlniseră acolo vreodată, demult, în umbra morilor de vânt. Herula Lucrezia Vimercatti nu mai semăna deloc cu femeia tânără de lângă fântâna Santa Maria della Salute, pierduse aerul acela copilăros şi rătăcit de animal fugărit de mulţimea ieşită la serbarea Bucintorelui. Părea mai înaltă, o Junonă călcând cu siguranţă în încăperile croite parcă pe măsura ei, într-o rochie „Cheveux de la Reine”, cu o jupă rotundă căzând până în pământ, peste care aruncase o jachetă de catifea, o cazacă Monpensier, mulându-i talia. Purta un smarald în corsaj şi-l privea cu un aer amuzat, de parcă ar fi văzut un animal curios.

—Du-l undeva să se schimbe, îi spusese vărului său, lui Christo Hrisoverghi, cu o voce nu atât poruncitoare, cât persuasivă care-l intrigase pe Hrisant chiar de atunci. Şi înainte ca el să protesteze pentru că nici nu concepea să se îmbrace cu haine de împrumut, femeia adăugă, adresându-i-se ironic:

—N-ai avut bani pentru o trăsură sau ai picat la

Venezia cu un Mail-coach?

Îl lua peste picior şi el nu găsi replică, lucru pe care avea să nu şi-l ierte multă vreme. Adică venise în acest oraş destrăbălat cu trăsura de bagaje, cu un poştalion ordinar? Ce-i dădea dreptul să se poarte astfel cu el?

Şi simţi că o urăşte din toată inima.

—Nu te supăra pe ea, are o limbă ascuţită, o scuză Christo Hrisoverghi simţind furia celuilalt. Nu vrei mai bine să mergem în seră, să-ţi prezint pe contele Vimercatti?

Femeia dispăruse în încăperea alăturată şi atunci îşi aminti că lângă fântâna Santa Maria della Salute purtase o perucă, pentru că acum avea un păr negru care îi arăta adevărata vârstă: nu mai mult de 30 de ani.

Primul impuls pe care-l avu fu să fugă şi să se arunce în apele turburi ale canalului San Roco. Un sentiment de dezastru îl bântuia. Redingota şi pantalonii lipiţi de pulpe îl strângeau, se simţea cusut ca într-un sac, gata să fie aruncat în adâncurile Vosforului ca în povestirile acelor rude îndepărtate pe care le auzise sub sicomorii de la Bosphorion, când tot acel peisaj paradisiac se întuneca de grozăviile evocărilor teribile ale mazililor bătrâni pe care-i cunoscuse, acriţi, încărcaţi de ură, gata să moară nemulţumiţi, ducând dincolo de sfârşitul lor o duşmănie nevindecabilă. Era o seară pierdută aşa încât îi spusese lui Christo:

—Aş vrea să mă retrag, cred că mă înţelegi. S-ar putea să ies fără să fiu văzut? Ţi-aş fi recunoscător dacă ai prezenta scuzele mele contelui. Spune-i orice: că mi s-a făcut rău, că am răcit, pricepi?

Celălalt, ca orice bărbat bine crescut, nu comentă în nici un fel această plecare precipitată şi-i arătă o uşă masivă de stejar prin care pătrunseră într-un alt salon

cu fotoliile acoperite cu huse, încăpere străjuită de uriaşe dulapuri de haine, unde se intra rar. Coborâseră o scară în formă de melc, probabil o scară de serviciu, luminată numai de lanterne şovăitoare şi se treziseră în vestibul; Hrisant îşi regăsi pelerina umedă pe care şi-o svârli pe umeri.

—Atunci când te mai văd? îl întrebase Christo, dezolat, dar nu cu curiozitate.

—Duminica dimineaţa mă găseşti la „Lanterna”, o cafenea de lângă Rialto, treci pe acolo, nu se poate să nu dai de mine, şi în clipa următoare se afla pe peronul de afară, simţind ploaia măruntă care-l biciui o clipă peste obrajii înfierbântaţi. Era o noapte rece şi nourii alergau goniţi de vânt peste lagună.

Hrisant străbătuse o piaţă plină de peşte, cu rafturi unsuroase în faţa cărora se înghesuiau nişte femei gălăgioase, tocmindu-se şi strigând la vânzători, alegând cu mâini lacome aterine sau raci, scrumbii vinete în lumina spectrală a felinarelor, totul arătând plumburiu în coşurile mari, pline de solzi şi resturi. Era lumea săracă ce se alegea cu nimic, cei bogaţi netârguind noaptea. Apele canalului San Roco somnolau sub lumina albastră a unui felinar aburit. Acum totul îi era indiferent, lucrurile se terminaseră înainte de a începe. Vrusese într-adevăr să moară în acea noapte când rătăcise până spre Tragheto, unde se ridicau nişte clădiri răpănoase şi în balcoane spânzurau rufe umede ce nu se mai uscau în acea vreme rece şi umedă de noemvrie. Timpul trecuse greu, se întorsese spre palatul Vimercatti mult mai târziu şi privise ferestrele înguste şi asudate de căldura din interior în care mai sclipeau lumini. În clipa aceea clopotele Veneziei vesteau zorile şi pe uliţele pustii treceau câini sgribuliţi. O duşmănie surdă faţă de femeia abia cunoscută creştea în el şi nu putea să şi-o

stăpânească.

Avea să-i arate el Herulei Lucrezia-Vimercatti, îngâmfatei ăsteia care-i spusese că sosise în Venezia într-o trăsură de bagaje, ca ultimul sărăntoc! Era bogat, avea s-o umilească, s-o facă să-şi dea seama de ce e în stare.

O să părăsească micul ospel în care locuia pentru a nu atrage atenţia cuiva; puţin îi păsa de streinul acela ce nu mai sosea şi de cauza Eteriei, şi de banii ei, încredinţaţi de oamenii de nădejde pentru câştigarea unei chehaiele.

Erau lucruri mai frumoase în viaţa asta! O să închirieze unul din aceste palate pe care le vedea acum, palate în care proprietarii lor nu locuiau aproape niciodată pentru că le ofereau streinilor pe sume colosale. Mâine chiar, avea să cheme croitorii ca să-şi comande câteva costume şi-o să iasă din existenţa mizeră pe care şi-o impusese de când intrase în Eterie, o să mobileze cu gustul lui oriental încăperile reci şi streine şi-o să le arate acestor militari sau ce dracu erau contele Vimercatti şi vărul Herulei Lucrezia, ce înseamnă luxul şi bunul gust, o să arunce în dreapta şi-n stânga cu funducliii turceşti pe care avea să-i schimbe pe ducaţi venezieni şi-atunci mai stăm noi de vorbă, doamnă!

Bătea un angelus mânăstiresc de dimineaţă când se întorsese în micul lui adăpost din Calle del Mandolo.

Nu dormise decât câteva ceasuri, şi acelea sbuciumate, visase turme de câini care îl fugăreau şi-l sfâşiau, pe urmă că stă încuiat în odaia lui şi că cineva îl pândea. Nu voia să deschidă şi presimţea că dincolo de uşă se afla chiar Trimisul. Se trezise de câteva ori din coşmar, plin de o sudoare rece şi pe urmă readormise şi visul se reînnodase. Necunoscutul se afla lângă patul lui, privindu-l insistent. Avea o faţă

nedesluşită, de seu, lucioasă, fără trăsături, ca a înecaţilor. Nu-şi amintea dacă vorbiseră greceşte, oricum acela îl întrebase ceva, dar o spaimă neagră îi intrase în oase, o frică rea îi apăsa inima. Se trezise cu gura amară, privind încăperea sordidă şi ploaia de afară. Cerul era sumbru, apăsător, oraşul se golise, un gondolier trecea pe sub ferestre, strigând ceva cu glas gutural. Nişte femei se certau jos la intrare, de unde se ridica un miros de gunoi putrezit. Îşi adusese aminte că stabilise să-l întâlnească pe Christo Hrisoverghi şi ce avea el să spună când o să vadă cum stă? Vechi obicei de oameni aflaţi la strâmtoare: încăperile cele mai ieftine, haine ponosite; dacă voia să facă impresie de la început trebuia măcar să-şi fi cumpărat câteva cufere arăbeşti; pe urmă unde era servitorul fără de care nu se putea concepe viaţa la Venezia? El îţi căra bagajele, el se tocmea, el îţi aducea trăsura. Îşi privise ceasornicul.

Mai erau trei ceasuri până la întâlnirea cu vărul Lucreziei Herula Vimercatti. Jos tocmai se deschisese o locantă, nu avea decât să spună că îl căutase aici pe un sărman care avea să-i aducă corespondenţa din ţară şi că de fapt locuia la San Girolamo, unde voise să tragă încă de la sosire, dar se speriase de preţurile pipărate. Primul lucru pe care trebuia să-l facă era să-şi caute un servitor; ştia unde să-l găsească, în piazzeta din jurul podului Donna onesta, pe el o să-l trimită după nişte cufere şi târguielile celelalte avea să le facă după ce va vorbi cu Christo pe care o să-l tragă puţin de limbă.

Se spălase în grabă, îşi potrivise cu o foarfecă pletele, se cioplise cu un brici, atât cât să nu lase impresia că e neîngrijit, hainele nu arătau prea bine, dar pe ploile astea toată lumea părea murată, pleoştită. Mantaua se uscase, nu avea decât să-şi

cumpere din drum o umbrelă sau să folosească una dintre cele aflate în faţa intrării ospelului. Peste un ceas, după ce rătăcise cu un aer absent în jurul dughenelor pline de coşuri cu raci şi peşte, acoperite numai atât cât să arate ceea ce trebuiau să arate, ochi un fel de vagabond îmbrăcat într-o bauta, rămasă de la carnavalurile trecute, purtată de cine ştie câţi inşi cu care acela îşi acoperise hainele lustruite, dar încă în bună stare, mai bine zis, aproape, de a fi lepădate. Avea figura celor numiţi aici confidenti sau bravi, soitar sau negustor de paseri, oricum, cu instinctul lui, Hrisant ghicise că era omul care-i trebuia.

—Mi se pare că pe mine mă căutaţi? îl întrebase necunoscutul cu familiaritatea şi insolenţa tuturor disperaţilor care amuşină ceva de mâncare într-o astfel de zi plină de ploaie şi ştiu că într-o clipă trebuie să facă impresie celui ce i-ar solicita în vreun fel.

Vorbea uşor stâlcit, probabil venea din Sardinia sau umblase pe mări; era mic, pirpiriu, cu nişte ochi inteligenţi.

—Nu ştiu, îi răspunsese Hrisant bănuitor încă, pentru că locurile nu erau atât de sigure, deşi la ceasurile când îl întâlnise, lumea umbla în jur şi nu i s-ar fi putut întâmpla nimic. Ce învârţi?

—Fac ce trebuie…

—Am nevoie de un om bun la toate.

Giovanni Basadonna, cum aflase că-l cheamă, îl măsurase, cântărindu-l câte parale face.

—Eşti strein? Nu prea căptuşit cu bani…

—Nu se ştie…

—Am miros la oameni, cei cu bani nu caută servitori aici…

—Ai dreptate, dar am interes ca să se ştie că m-ai urmat de unde viu…

—Şi de unde vii?

—Ce importanţă are?

—Bine, caut de lucru, azi plouă toată ziua, nu am ce face, oricum, nu-ţi garantez că o să fac pureci la dumneata. Unde stai?

—Am închiriat un apartament la San Girolamo…

—Va bene, constată el cu o obrăznicie care ar fi trebuit să-l enerveze pe Hrisant. Mergem. Ce trebuie să fac?

—Să nu răspunzi decât dacă te întreb ceva. Ia banii ăştia şi cumpără-ţi cu ei nişte haine purtate, dar bune, să nu se creadă că acum te îmbraci ca lumea pentru prima oară…

Necunoscutul îl măsură amuzat:

—Nu eşti prost deloc. Numele meu nu-ţi spune nimic? Giovanni Basadonna, mă trag dintr-o veche familie nobiliară a Veneziei…

—Toţi spuneţi aşa.

Necunoscutul luase banii fără să-i numere.

—Într-un ceas, te aştept. Bărbierit eşti, nu uita să-ţi schimbi încălţările. Nu face economii. Să vii cu o trăsură, o să am nevoie de ea; şi mai ales să nu te miri de nimic…

—Am înţeles, domnule, am avut şi eu servitori, nu te uita la mine cum arăt acum. Care e numele dumneavoastră?

I-l spusese.

—Bine.

Şi-i întorsese spatele. Era sigur că nu o să fugă cu banii. Nu era o sumă importantă, dar te puteai aştepta la orice din partea unuia care nu era prost şi îşi mai dădea şi aere nobiliare.

Lîngă ospelul San Girolamo, aflat pe canalul Giudecca, ştia încă de la prima lui trecere pe aici un fel de dugheană întunecoasă a unor negustori arabi care aveau cuferele ce-i trebuiau pentru a face impresie.

Trecuse în grabă pe la ospelul pârlit în care avusese nefericita inspiraţie de a locui şi cântărind din priviri puţinele lucruri pe care le avea, le dăruise unei femei care-l spiona din uşă, simţind că pleacă şi că era rost de bacşiş.

—Ia-le! îi zisese şi-i mai pusese în palmă un taler de argint la care muierea privise amuţită.

Asta era. Trebuia să fi făcut totul de la început, jumătăţile de măsură nu erau bune. I se şi recomandase să nu se uite la bani ca să nu nască bănuielile cuiva, dar vechea sgârcenie a familiei, moştenită de la înaintaşi îl împinsese în mizera locuinţă pe care o părăsea cuprins de nemăsurarea celor ce nu au cheltuit niciodată cât le trebuia.

Se oprise apoi în faţa micilor magazine din spatele lui Rialto, ciudatele, misterioasele depozite de stofe şi mătăsuri arătând numai câteva lucruri în geamurile lor luminate de vânăta lumină a zilei întunecate. Îi trebuiau cămăşi şi jabouri de Flandra, pantaloni şi pantofi englezeşti cu botul ascuţit, butoni de aur, inele, brelocuri, ciorapi de mătase, jachete şi vestoane croite după moda spaniolă ori francesă, dar asta nu se bătea din palme. Christo, care era introdus în societatea venezianã avea să-l ajute, deocamdată trebuia să-l mintă pe Giovanni al lui dacă îl va mai revedea, că toate bagajele sunt pe drum şi că abia sosise de undeva, de departe.

Cât despre cuferele arăbeşti, ele aveau să fie umplute în curând cu lucruri nemaivăzute. Ajuns în faţa lui San Girolamo, o clădire cenuşie cu cinci caturi, cu balcoanele dând spre melancolicul canal, plin de ceaţă în ziua de sfârşit de noemvrie, care anunţa o iarnă ploioasă, cum erau toate iernile pe canal, intră sub portalul acoperit de o perdea cu aerul unui individ care abia făcuse listonul, văitându-se de mizeria de

afară şi cerând portarului sa-l conducă la recepţioner.

—Nu aveţi bagaje? se miră celălalt.

—Sosesc mâine, zisese neglijent. Deocamdată te rog să mă conduci în apartamentul pe care o să-l iau, servitorul va fi aici într-o oră; arată-i unde să se instaleze. Am multe treburi…

Îi pusese în mână doi taleri şi asta îl scutise de alte explicaţii şi curiozităţi. După un ceas se arătă şi Giovanni Basadonna. Arăta exact aşa cum îşi închipuise: redingotă neagră de stofă groasă, cu guler de catifea, pantalonii uşor umeziţi de ploaia de afară. În mână purtase până atunci o uriaşă umbrelă pe care o lăsase la intrare; acum avea un aer important de servitor de casă mare, cu plastronul uşor îngălbenit la gât, cu un fel de cravată roşie, înnodată meschin, peste cămaşa albă, protejată de o jiletcă înflorată, în mână ţinea încă un fular lung, cu care nu ştia ce să facă.

—Ei, bine, ai nimerit?

—Dar cum? se miră. Sunt în oraşul meu.

—Nu pari venezian. Ai călătorit, nu-i aşa?

Servitorul se miră încă o dată. Fusese dealtfel ultima oară când o făcuse.

—Ştii prea multe ca să fii un om obişnuit. Câţi taleri îmi dai pe zi? Sau vrei să facem un contract?

Hrisant nu-i răspunsese decât după ce se gândise puţin.

—Depinde cât o să am nevoie de tine.

—Atunci trebuie să mă plăteşti pe şase luni înainte.

—Nu e mult?

—Pentru câte am să-ţi fac, merge. N-o să-ţi pară rău. Dă-mi, deocamdată, 40 de ducaţi.

Nu se tocmise. Celuilalt îi păruse rău că nu-i ceruse dublu. Prin geamurile apartamentului în care se aflau se vedea apa vânătă a Giudeccăi, sbicită de vânt.

—Unde sunt bagajele dumneavoastră?

—Vor sosi mâine sau poimâine de la Roma…

Nu mai întrebă altceva.

—Ţi s-a arătat unde o să dormi?

—Da, e cam înghesuit, dar merge.

—Dacă o să am nevoie de tine, te chem, adăugă, arătându-i lenta de mătase de lângă draperii.

Îşi privise după aceea ceasornicul. Mai avea câtva timp până să-l întâlnească pe Christo.

—Ai adus şi o trăsură?

—Vă aşteaptă jos, spusese Giovanni Basadonna.

—Bine, cobor îndată. Sper că birja are coviltir. Acum du-te…

Celălalt dispăruse. Rămăsese singur, privind în jur la lucrurile cu care trebuia să se familiarizeze. Un pat cu polog de mătase venezianã, câteva fotolii, un gheridon, sfeşnice de argint, lumânări, uriaşe dulapuri ale căror uşi deschise larg lăsară să pătrundă în caldul apartament un miros amărui de lavandă, covoare moi, vechiul iz al apartamentelor de la Odi-Kioi, acelaşi aer marin, saturat de ploaie şi uşor sărat, iritându-i nările. Se apropiase de ferestre. Jos, pe sub portalurile umede treceau femei cu ogari supli pe sub cortilele grele de apă, făcându-şi plimbarea şi oprindu-se sub perdelele prăvăliilor aurarilor, pline de inele şi brăţări. Un soare pierit, de dincolo de cerul neguros parcă ar fi vrut să spargă sumbra zi nesuferită, streină, îndepărtată. Pasul fusese făcut, o ştia.

Timpul fugea în urmă. Apa Giudeccăi se spărgea din pricina vântului. Un sentiment de înstrăinare îl cuprindea.

Totul îi era potrivnic în acel ceas. Ce avea de gând? Simţea că trebuia să ia nişte hotărâri pe care prudenţa de până atunci nu i le dictase. Viaţa lui avea să se schimbe în mod primejdios. Privise laguna cu cartierele

ei pustii din jur, plutind într-o ceaţă ce se înfiripa pe nesimţite; apa, invadată de alge verzi, sosea în colonii ca un paviment de sărbătoare, străluminat de cerul plumburiu din care scăpau rafale cenuşii de lumină. Nisipurile mişcătoare de dincolo de malul negru al Giudeccăi aveau o culoare tulbure. Deschisese ferestrele. Aerul nu era rece, numai umed, o umezeală care îi pătrundea în oase.

Dacă venea cu adevărat Trimisul? El nu putea să nu vină. Chiar poimâine când era tot duminică, pentru că într-o duminică avea să sosească, să se aşeze la o masă de la cafeneaua aceea de lângă podul Rialto şi pe urmă ce se va întâmpla? Cum arăta acel necunoscut? Şi după ce or să-şi spună parolele, despre ce aveau să mai discute în locanta de lângă manufactura „La Pălărie”? Dar el, acest Trimis, putea să vină peste câteva luni şi până atunci se întâmplau multe. Să joace şi să câştige la jocul de cărţi că doar trăise la Peterzbuc şi la Stambul unde era cunoscut pentru norocul lui, nu ruinase oare atâţia prinţi moscoviţi aflaţi în trecere prin oraşul împărătesc, plin de canale şi de case de perdiţie ca şi Venezia? Şi dacă norocul îl va părăsi? Nu trebuia să se mai gândească la un astfel de lucru…

Apele se retrăgeau, târându-se repede spre un loc secret, Cetatea Dogilor era plină de răufăcători, unii oameni se mai îneacă sau sunt ucişi pe i calli în timpul nopţilor întunecoase, dar câte nu se puteau întâmpla în acest oraş?

*

Christo Hrisoverghi nu se mirase de nimic. Nici măcar că fusese chemat într-un loc atât de deochiat şi aşteptat într-o trăsură închiriată. Urcase şi îşi protejase

jobenul de mătase lăsat pe o sprânceană, primind să fie condus de la Bogheiul cu care venise până la banala lui carozză, sub cortilul impasibilului Giovanni Basadonna.

—Ce naiba cauţi tu în acest cartier de putane?

—Am avut o întâlnire.

Celălalt nu mai întrebă nimic, remarcând numai:

—Sper că nu era vorba de o femeie.

—Bineînţeles.

Asta putea să însemne foarte multe lucruri.

—Nu mi-ai spus unde locuieşti.

Fusese un adevărat noroc că schimbase hotelul.

—La San Girolamo.

—Puteai să găseşti ceva mai bun, remarcase Christo, dar probabil că acolo te-a dus gondolierul care e plătit de hotelier. Unde mergem?

—Tu ştii mai bine.

—Există o locantă care-mi place lângă Teatrul Grimani. Îţi convine? E ora când toate femeile frumoase trec pe acolo ca să ia o îngheţată sau o cahvea.

Christo îi strigase birjarului să meargă la San Giovanni Crisostomo şi pe urmă îl privise cu atenţie, spuindu-i cu o oarecare îngrijorare:

—Nu-mi place cum arăţi. Pari frământat de ceva. Ai necazuri? Aici totul se poate repara…

Hrisant se sperie, dar nu se trăda:

—Cred că am făcut o impresie detestabilă verişoarei tale…

—Da de unde! S-a amuzat teribil. Spune-mi cu ce să te ajut?

—Am nevoie de un samsar…

Celălalt îl privise cu o curiozitate neascunsă:

—Un samsar? Pentru care lucru?

—Vreau să închiriez un palat…

Nu părea prea mirat, dar noutatea îl intriga.

—Poate nu ştii cât costă închirierea unui palat la Venezia..:

—Bănuiesc, dar nu are nici o importanţă.

—Nu o să-mi spui că eşti dispus să dai un sfert de milion pe an?

—De ce nu?

Christo îl examinase ca pe un nebun. Să vii cu o trăsură oarecare la o întâlnire şi să nu te miri că închirierea unui palat costă 250 000 pe an!

—Nu e totul însă. Trebue să-l repari, să-l mobilezi şi asta va dubla preţul…

—Vrei să zici că n-o să găsesc ceva bun de locuit?

—Depinde. Aristocraţia e sărăcită de războaie, s-a refugiat la ţară. Altfel preţurile ar fi fost şi mai mari. Nu cumva faci contrabandă de mirodenii, ori ai spart o bancă, ce-i cu tine?

—Sunt îndrăgostit, Christo…

—Asta explică multe, surâsese el. Iată, am ajuns. Coborâm…

Hrisant plătise birjarului şi-l rugase pe servitor să-l aştepte undeva într-o locantă alăturată unde se vindeau lichioruri, până va discuta ce avea de discutat cu prietenul său. Străbătuseră o piaţă. Simigiii strigau în gura mare că au cei mai buni covrigi şi în aer plutea un miros de castane coapte. Intrară în cafeneaua plină de lume zgomotoasă, actori, femei pline de bijuterii şi bancheri tineri. Aerul era înecăcios de la fumul de lumânări aprinse de cu dimineaţă din cauza zilei întunecate şi în lojile înguste, căptuşite cu catifea vişinie râsetele nu încetau nici o clipă.

—Îţi place?

Christo se salutase cu nişte necunoscuţi, cerând apoi ceva de băut.

—Pare destul de vesel, zisese Hrisant.

Prietenul său făcea semne cu mâna celor necunoscuţi.

—Eşti un obişnuit aici.

—Alla mattina una messeta; al dopodisnar una bassetta; alla sera una donneta, psalmodie celălalt. Mă scol târziu, sunt plin de datorii ca orice bărbat, o să înveţi şi tu, nu după multă vreme, cum se trăieşte la Venezia, din moment ce mă întrebi unde găseşti să închiriezi un palat…

Trecea o femeie corpolentă, mişcând leneş un evantaliu şi trăgând cu ochiul spre Christo care o salută ceremonios.

—Elisabeta Taber! Ce femeie era acum zece ani, s-a îngrăşat, umblă ca o lebădă. S-o fi auzit cântând aria Didonei părăsite, se stingeau lumânările pe scenă şi lumea o căra pe umeri până la trăsură, se băteau care să ajungă s-o ducă, ce vremuri! Şi uite-o cum a ajuns! Îşi pune perucă neagră să pară mai sălbatecă şi mai tânără, dar asta n-o mai ajută la nimic. Femeile mor când încep să-şi dea cu prav de Cipru pe păr, e primul semn al bătrâneţii. Cum e mătreaţa la bărbaţi…

Hrisant privea la bancherii marani care mâncau îngheţată, neînţelegând cum pot să se îndoape cu dulciuri la o oră atât de matinală pentru unii care se sculau târziu şi abia începeau să-şi omoare timpul.

—Deci un samsar, reluase Christo cu aerul că nu-l interesează afacerile prietenului său, dar nu înainte de a ţi-l aduce pe fiul Militrisei şi al contelui Goncearov pe care l-am regăsit în Paris, ca să-l angajezi ca secretar particular. A stat trei ani în Bucuresci cu trupele ruseşti. Ştie româneşte, ca să nu mai vorbim de alte limbi! Probabil că ai ajuns comanditarul unei societăţi sau eşti mason şi nu mi-ai spus. Numai masonii caută palate în vremurile astea. Venezia e aproape părăsită de lumea bună, ceea ce vezi sunt resturile ei,

negustorii, oamenii cu bani care nu pot să facă alţii stând pe la moşiile de la ţară. Deşi, fie vorba între noi, nici comerţul nu mai merge. Sunt săraci lipiţi, crede-mă, şi vii tu, dintr-un fund de lume şi cauţi un palat. În urmă cu doi ani fără o jumătate de milion nu puteai închiria aşa ceva, mi se pare că ţi-am mai spus-o. Nenorocitul de Napoleon ne-a distrus. Nu ne ajungeau turcii, au venit după ei, şi franţujii, şi austriecii…

—Vorbeşti ca un italian, ce s-a întâmplat cu tine, chiar nu te mai interesează deloc patrida?

Christo isbucnise în râs:

—Agapite-mu, trebue să fii nebun. Tot mai crezi în revoluţie? În fleacuri? Văd că eşti bogat; patria celor bogaţi este banul. Pe deasupra te-ai mai şi îndrăgostit, o să uiţi repede totul şi n-o să te mai mişte nimeni din oraşul ăsta. Vreau să-ţi atrag atenţia asupra câtorva lucruri de la început, ca să nu mai faci vreo prostie. Ai un servitor, probabil că azi l-ai angajat, se vede de la o poştă. Ai venit la Vimercatti acasă pe jos, plouat ca o gâscă. Asta nu se face. Şi dacă te aflai peste drum de casa Herulei trebuia să soseşti cu gondola, chit că ocoleai Venezia toată. Pe urmă, San Girolamo nu-i un loc rău, dar pentru unul care are bani să închirieze un palat, trebuia de la început să întrebi care casă mare e liberă? Dacă-mi scriai din timp te sfătuiam să întreprinzi ceea ce era absolut necesar să faci ca să nu te compromiţi. Familia Calbo-Crotta are un fel de pălăţel cam ruinat, cam jupuit, dar aici contează numele. Când te întreabă cineva unde ai tras, spui simplu: La casa Contarini sau Gritti Maruzzi, la San Severo sau la familia Labia cu care mă înrudesc puţin. Nu contează că nu te crede nimeni, aici toţi mint, îşi sporesc contul din bănci şi nu vorbesc decât despre datoriile pe care le au. Cu cât sunt mai multe, cu atât par mai bogaţi, să nu uiţi asta. Trebuiesc rostite nume

de bancheri cu influenţă, chiar dacă nu le ceri un ban; roagă-i numai să nu dea din cap când sunt întrebaţi dacă te cunosc sau nu. O să-ţi prezint câţiva, uite-i: stau numai un ceas ca să fie văzuţi, pe urmă nu te mai cunosc. De la ora prânzului se retrag şi apar numai spre seară şi dacă-ţi fac favoarea să te primească un sfert de ceas trebuie să fii fericit. Important este să se audă că te-au luat în seamă, lucrul se traduce prin a avea credit. Dă bacşişuri mari pe unde mergi să se ducă vorba că eşti putred de bogat, nu te tocmi, lasă-te jefuit, cel puţin o vreme, pe urmă se vor bate ca să-i primeşti la uşa ta.

Faima e mai importantă decât orice. După aia poţi să obţii tot ce vrei la Venezia. Îmi vorbeai de un palat, dar asta nu-i suficient, îţi trebuie şi o vilă la ţară, undeva, la Friuli, sau la mare; dacă vrei să fii mai aproape. Să-i mai ceri samsarului să-ţi închirieze discret şi un apartament unde să primeşti doamnele căsătorite. Acasă la tine nu-i de bun gust, ascultă la mine. Te vor vinde oricum servitorii, dar femeilor le place misterul, locurile ascunse, unde să vină cu multe precauţii, bănuiesc că nu eşti chiar un ageamiu în materie. Cu cât există mai multe obstacole în calea unei legături în afara căsătoriei cu atât sunt atrase mai mult…

Pe măsuţa acoperită cu marmoră roz fuseseră lăsate două lichioruri aurii. În lojile alăturate răsunau râsetele femeilor, aerul devenea înnăbuşitor, fumul de lumânări şi de tutun făcea totul irespirabil. Intrau alte doamne tinere în pelerine lungi pe care le aruncau în braţele însoţitorilor ce-şi scuturau umbreluţele de ploaia de afară şi îşi făceau semne cu cei sosiţi mai devreme în locanta sufocantă. Un bărbat albit prematur, cu o gură lacomă, acoperită de o mustaţă galbenă mişca o tabacheră care avea pe toate feţele desene

scandaloase, arătându-le cuiva din spatele lor. Christo se amuza de curiozitatea alarmată a celuilalt, care vedea pentru prima oară aşa ceva.

—O să te obişnuieşti cu toate, nu mai fă mutra asta. Acuş or să vină travestiţii, să nu te laşi înşelat, îşi umflă sânii cu parafină şi se fardează, sunt actorii de la Grimani, toţi pederaşti, dar băieţi de viaţă… Bea…

Hrisant gustase băutura străvezie, uşoară, care-l ameţise încet-încet. Larma veselă din jur, chipurile femeilor frumoase care soseau sau plecau, sclipătul lumânărilor mereu schimbate ce aruncau lumini în jur, totul îl făcea să uite orice fel de grijă. Christo îi vorbea fără întrerupere, privind în jur la cei ce soseau, schimbând cu ei saluturi sau câteva vorbe şi pe urmă, reluând ceea ce spusese cu câteva clipe mai înainte, neturburat, cu o luciditate ce sporea odată cu trecerea timpului. Avea o faţă palidă, chipul slăbit şi ochii negri, plini de o lumină întunecată îl fixau cu atenţie. Buze subţiri, oasele feţii scobite, părea un fel de actor el însuşi în această lume de actori.

—Sper că nu o să uiţi jocurile. Aici lumea se plictiseşte repede. La unsprezece ceasuri, noaptea trebue să fii la Ridotto, la San Mosé, o să te introduc eu acolo. Ca să faci impresie trebuie să pierzi mult la început, asta îţi va uşura relaţiile viitoare, te vor căuta, vor crede că poţi să-i îmbogăţeşti, dar cum te cunosc, n-o să le meargă prea mult. Bassetta cunoşti?

—Nu prea, am jucat pharaon până acum.

—Nu-i nimic, o să înveţi repede, dar Biribisso, dar Panfil?

—Nu prea.

—Nu-ţi cer nimic, câteva dimineţi petrecute împreună şi restul va fi un fleac. O să mergem şi în tripourile clandestine ale nobililor, unde nu se pătrunde oricum; o să plăteşti pe cineva ca să-ţi facă intrarea.

Vimercatti ar fi desolat să ştie că n-ai relaţii. Noroc că nu te-a văzut în seara aia, am eu însă grijă de tot, va fi o întâlnire întâmplătoare. În societatea noastră cicisbeul este admis fără examen, existau vremuri când la căsătorii supiranţii erau trecuţi în contract, ca să nu fie vorbe, moralitatea viciului trebue respectată, dar cum te ştiu, n-o să te mulţumeşti cu sărutări platonice şi confidenţele Lucreziei. E o femeie dificilă, te previn. N-a avut decât câteva aventuri, puţine pentru câte ar fi putut să aibă... Ce-i cu aerul ăsta disperat? Doar nu voiai să te aştepte pe tine! Are treizeci de ani, dacă nu şi-o fi ascuns câţiva, exact când e mai vulnerabilă o femeie. O să iei locul unui părinţel, Mocenigo Bezzoni, care-şi freacă mantaua lioneză în preajma Lucreziei. S-a învechit, şi la Venezia nu ţine treaba asta, ai sosit la timp, locul e pregătit, cu statura asta, cu privirea de lup flămând care n-a mai avut o femeie frumoasă de un secol, lucrul e foarte lesnicios, crede-mă. De onanişti fug toate femeile măritate, dar cicisbeul e bun la cărat pachete, la dus flori la zile onomastice, la pierdut la cărţi în favoarea soţului care de asta rabdă totul, sper că mă înţelegi... Fii nebun, cheltuie pe măsura unui nabab şi restul o să vină de la sine. Nu te întreb de unde ai banii pentru că nu e de bun gust, dar cel puţin risipeşte-i cu talent, că asta nu-i e dat oricui. Şi- acum să trecem la afaceri...

Mai băuse puţin din lichiorul acela auriu, apăruseră şi travestiţii în pelerinele lor lucioase, colorate: violet sau roşu aprins, cu priviri curioase şi pline de viciu, se cercetau; în ochii lor apăreau gelozii brusce, chipurile li se întunecau cum trec norii peste mare şi o înnegresc, pe urmă făceau gesturi mari cu braţele, cereau de băut şi vorbeau tare. Femeile nu erau femei şi bărbaţii nu erau bărbaţi, dar era greu să-i deosebeşti. De sub mantii sau mânecuţele de mătase se iveau braţe

păroase, piciorul îmbrăcat în mătase al vreunei fete cu ochii lacomi, iute scăpat de sub roba despicată părea perfect, dar vocea avea un sunet adânc, neaşteptat. Soseau cahvele şi dulciuri, îngheţate în formă de turnuri, cataifuri enorme stropite cu siropuri, prin uşile de cristal intrau alte cete de bărbaţi şi femei care arătau aceeaşi lăcomie de a găsi pe cineva cunoscut în vreo lojă, bancherii se retrăseseră, intrau acum actorii sosind de la repetiţii, de la Grimani, cu aerul lor imperativ, cu acea fericire rafinată ce li se întipărea pe chipuri de cu seară şi nu-i părăsea decât a doua zi pe la prânz; gesticulau ca nişte regi care ar fi fost aruncaţi în cuştile leilor, glasurile lor aveau sonoritatea de cristal cu care rosteau replicile ce trebuiau auzite până în fundul ocult al benoarelor unde femeile se lăsau sărutate din când în când de buzele băloase ale bancherilor, gândindu-se la ei, la aceşti actori ce intrau cu aerul triumfal al unei coloane de soldaţi. Erau lacomi, flămânzi, veseli fără motiv, imbecili şi setoşi de laude, îşi şi plăteau lăudătorii care îi însoţeau pentru a spune în gura mare la ce triumf asistaseră cu o seară înainte sau două, când scena fusese inundată cu flori, şi ele cumpărate, şi ele stropite cu apă până la finalul mult aşteptat, flori abia furate de la San Michele cu o noapte înainte şi aduse cu gondolele pe sub zidurile canalelor întunecate, înaintea zorilor, flori luate de pe mormintele ducale, cărate şi ele de la parastasuri şi rugi rituale, pe care mâinile hoţilor nocturni le reîntorceau în oraşul saturat de petreceri, de regrete, de minciuni şi de ceremonii. Christo tot îi mai vorbea cu glasul lui rece, în care exista o absenţă de care Hrisant devenea din ce în ce mai conştient:

—Am un om, un adevărat geniu al afacerilor, Alfano Stradiotte, să nu mi-l strici, grec de-al nostru, după tată, o pramatie de care ai să te îndrăgosteşti, cere

mult: 15%; să nu-i dai decât 12%, asta e raţional, lasă la şi mai puţin când nu are clienţi, dar nu ştii niciodată când e pe dric. Oricum, peste 12% să nu sări că ne distrugi pe toţi, cum te va simţi că eşti pentru prima oară la Venezia o sa încerce să te jumulească. Când nu te mai înţelegi cu el, vorbeşte-i de patrida, asta-l mişcă, dar nu prea mult, oricum e bine să-i încerci şi sentimentele. Ameninţă- l din când in când că o să ajungă la Pozzi sau la Piombi, asta o să-l mai trezească din lăcomia lui, dar ce vorbesc eu de lup, că lupu-i la uşă! Hei, Alfano, n-auzi? Surdule…

Pe uşile de cristal intrase un fel de misit, slăbănog, subţire, cu o mutră neajutorată, între două vârste, pe care curgeau hainele purtate cu stângăcie de parcă ar fi fost şi ele luate la vreo pomană de pe morţi. Samsarul îl salutase pe vărul Herulei cu deferenţa subalternă a celui ce are mereu nevoie de ceva şi de cineva. Christo îi făcu loc lângă el pe bancheta de pluş, scuzându-se că trebuie să dispară câteva clipe pentru că printre mese îşi făcea loc un fel de dihanie cu chip de lup, un bărbat între două vârste, cu o figură vicleană, cu ochi din care isbucnea o curiozitate lacomă ce inventaria într-o secundă fiecare detaliu din jur.

—E Barbaro Vimercatti, căzătura de cămătar care o să cumpere toată Venezia dacă mai trăieşte zece ani. Şi eu îi datorez bani, ne ia dobânzi neînchipuite, nici nu vreau să spun cât. Acum îşi caută datornicii pentru a le aminti că termenele au trecut şi că asta îi costă.

Numele îl isbise pe Hrisant, dar nu întrebă nimic, îl urmări numai pe noul venit care, odată cu persoana lui, adusese de afară un vânt rece, înfricoşător. Glasurile se înmuiaseră pe neaşteptate, lumea discuta acum în şoapte, femei şi bărbaţi păreau preocupaţi de cahveaua lor sau de turnurile de fistic verde ale

îngheţatelor. El surâdea cuiva nevăzut, prefăcându-se că nu cunoaşte pe nimeni. Mulţi îl salutau, dar noul sosit nu-i zărea, era un avertisment viu: „Sunt aici, ce aveţi de gând, poliţele semnate de voi sunt în sertarele mele”; căuta numai un loc, câţiva tineri se sculaseră, dar avea aerul că nu-i vede şi când străbătu tot salonul acela plin de fum şi ieşi, un oftat unanim de uşurare se auzi şi glasurile iar crescură şi veselia întreruptă reveni, dar vocile erau mai scăzute, râsetele mai puţin libere, fără strălucirea voioasă de dinainte.

—Să te ferească Dumnezeu să cazi în mâna lui.

Alfano Stradiotte încă avea pe chip stigmatul unei frici ce nu putea fi ascunsă, era ca şi când văzuse fantoma unui mort ce se arătase o singură secundă, dar acea secundă durase o veşnicie în conştiinţa vinovată a celor ce-i datorau lui Barbaro Vimercatti ceva.

Reapăruse şi Christo, care nu se salutase cu cămătarul sau probabil că nu-l văzuse.

—Alfano, dumnealui caută un palat de închiriat. Ce spui de asta? Un kefalonit pe care te rog să-l serveşti ca şi pe mine.

Misitul îl privea neâncrezător. Nu avea mutra unuia capabil de a fi atât de bogat. De obicei numai bătrânii închiriau case la Venezia, când terminau să strângă tot ce se putea strânge pe lumea asta.

—Şi cam despre ce ar fi vorba? Sunt palate şi palate. Unele abia se mai ţin, sunt pline de apă, ruinate, cad, sigur că pot găsi şi unul nou, dar nu vă recomand, asta ar face impresie proastă. Văd că sunteţi un om de condiţie…

„Vechea tehnică, îşi spusese Hrisant, te măguleşte întâi şi pe urmă se aruncă la un preţ de trei ori mai mare.”

—Mâine v-aş putea instala în palatul Feliciani, dar

depinde ce-mi cereţi. Cât aveţi de gând să cheltuiţi pentru asta, probabil că signor Christo Hrisoverghi v-a pus la curent cu preţurile. Fără un milion, nici să nu vă gândiţi să începeţi şi e cam mult…

—Alfano, nu-l speria! Vorbeşti de un milion ca de nimica toată.

Samsarul avea mâini noduroase, umede şi negricioase, cu vine mari pe care le freca pentru a-şi pune sângele în mişcare. Sunau ca lemnele şi în ochi apăruse furia pe care o simte orice animal de pradă în faţa victimei.

—Mă gândisem la tot, la locuinţa de la ţară, la cai, la echipaj…

—Aşa mai merge! Adaugă şi mobila, ca să nu te aud pe urmă că ţi-aduci aminte… zisese Christo.

—Şi mobila, evident…

—Plus apartamentul afacerilor galante…

—Şi mie, nenorocitului, ce-mi mai rămâne?

—Cei 10%…

—15%…

—Alfano…

Glasul lui Christo avea o violenţă dulce care-l oprise pe celălalt să continue.

—Bine, o să mai vedem…

—E mult, spusese şi Hrisant.

—Atunci de ce să mai discutăm, dacă vreţi un palazzo, nu am cum să încep sub 700 000.

—Cu reparaţii cu tot?

—Nu, asta ar mai costa ceva. E palatul Leporini, care stă gol de şase luni, dar nu vă sfătuiesc; igrasie, duşumele făcute zob, balcoanele la primul bal se vor prăbuşi în canal. Dacă vreţi aşa ceva, numai un decor, nu aveţi decât. Bănuiesc că dumnealui nu e bancher ca bestiile alea pe care le cunoşti (se adresa lui Christo) care se tocmesc până le sar dinţii din gură, sgârciţi de

parcă i-ar înmormânta cu aurul lor cu tot.

—Dacă începi de la 300 000 e foarte bine, ca să ne putem opri undeva pe la o jumătate de milion…

—E puţin, se sbătea misitul, să mai caut, dar nu cred că o să găsesc ce doriţi, eu îmi cunosc oamenii dintr-o privire. Omul dumitale e un om orgolios, priveşte-l numai. Pariez că e picat de undeva, de la Pireu sau a umblat pe mări şi a făcut avere, de unde vii**,** de la Alexandria sau din Corfu? Spune-mi repede ca să ştiu cu cine am de-a face!

Hrisant zisese cu lehamite:

—Ce contează?

—Bine, atunci, când îmi prezentaţi înscrisurile de garanţie? Să mă duc în bănci să verific conturile, bănuiesc că nu umblaţi cu sacul de bani la dv. Pe urmă, e bine să ştiţi că trebue să-mi daţi cei 15% de la început, calculând cheltuielile previzibile. O să mituiesc oamenii să facă actele mai repede, să găsesc lucrători pricepuţi care cer ochii din cap, pentru că bănuiesc că vă grăbiţi să intraţi în palatul pe care-l închiriaţi cât mai repede posibil.

—Cam aşa e…

—Asta costă. Ce termen?

—Două luni.

—Nu se poate.

—Nu am timp. Plătesc oricât… Hrisant devenise imprudent.

—Imposibil, cine poate să repare un palat care are în medie 25, 30 de camere, plus atenansele, plus grajdurile, ca să nu mai vorbim de vila de la mare sau de la munte…

—Aia poate să mai aştepte, vine iarna, nu pleacă nimeni din Venezia până în martie, se amestecase Christo în tocmeala celor doi.

—Sub patru luni, nici gând… hotărâse Alfano.

—Plătesc oricât, repetase Hrisant.

Misitul îl luase de braţ şi aproape strigase la el:

—Pentru Dumnezeu, vorbiţi mai încet. Nu trebuie să afle nimeni că aveţi atâţia bani, nu cunoaşteţi oraşul ăsta care are urechi peste tot. Nu vă lăudaţi cu ce aveţi de gând să faceţi. La drept vorbind, aş fi preferat până la urmă să am de-a face cu un bancher dintre aceia care-mi fac atâta scârbă, ei se tocmesc, trag de fiecare taler, dar ştiu că sunt serioşi, cunosc valoarea banului, nu-l aruncă pe fereastră ca domnia ta. Dacă nu v-ar fi recomandat signor Hrisoverghi v-aş fi socotit un nebun. Vorbiţi de un milion ca de o sută de mii de ducaţi, dar ăştia sunt bani nu glumă, ce dracu aţi făcut, cum de i-aţi adunat, sau nu-i aveţi şi vă bateţi joc de mine…

—Mâine să mă cauţi la San Girolamo, să-ţi dau parolele şi înscrisurile de garanţie. Ştii ce ai de făcut, nu-i aşa?

Hrisant surprinsese privirile schimbate între misit şi Christo. Încă voiau să ştie dacă nu se păcăleau unul pe celălalt.

—Bine, voi veni, zisese Alfano, dar ascultaţi la mine, dacă mai aveţi prieteni în afară de signor Hrisoverghi, nu mai vorbiţi, pentru Dumnezeu, cu nimeni. E bine să nu se afle nici numele meu, aici m-au văzut o mulţime de oameni, dar ei bănuiesc că vă ofer nişte lucruri mai mărunte, dacă cineva află că sunteţi în căutarea unui palat arătos, cum bănuiesc că vă trebuie şi vă întreabă, desminţiţi cât puteţi, dacă nu, spuneţi că sunteţi proprietar de mine în Abisinia. Asta vă dă credit şi la poliţie, pentru că e imposibil, grăbit cum sunteţi, ca poliţia să nu afle că aveţi atâţia bani.

Faţa i se smochinise, murea de o invidie secretă, pe care voia s-o ascundă fără să reuşească, dar în chinul acestui josnic sentiment intra şi o mare doză de

respect, pentru el era un client mare, neobişnuit, cum nu mai avusese probabil de ani de zile.

—Acum, o socoteală scurtă, adăugase. Deci căutaţi un palat pe o cale principală sau vreţi ceva discret, retras? Dacă sunteţi diplomat, aşa ceva nu e indicat, pentru că va trebui să daţi banchete şi lumea fuge de locurile dosnice. Vă trebue un palazzo cu peron la canal, cu mai multe ieşiri, cu grădini interioare, deşi la Venezia grădinile costă cel mai mult, pentru că pământul e scump. Iar la ţară, unde vreţi să aveţi vila? Pe Brenta, deşi la Tivoli v-aş indica, ştiu ceva, e aproape, lumea nu mai are timp, aleargă de colo-colo, nu se îndeasă la drumuri lungi şi drumurile lungi costă, aşa încât, gândiţi-vă bine. Nu-mi răspundeţi astăzi, mâine va fi foarte bine dacă putem să stabilim ceva. Va trebui să caut şi un pictor, pe cineva care să vă pună la punct interioarele. Cu mobila iar e bătaie mare de cap. Lumea de aici bârfeşte, un mic amănunt vă vinde şi să te ţii! Nu aş vrea ca Alfano Stradiotte să dea greş. Atunci, dacă mâine îmi avansaţi ceva, în patru luni vom putea să deschidem casa.

—Două, am zis. Cu orice preţ. Pe la Crăciun aş dori să invit lumea bună din acest oraş la mine…

—Mamma mia, dar e o nebunie, ise trelos…

Christo Hrisoverghi îl privise şi el cu acea curiozitate plină de spaimă pe care o acorzi celor ce-şi pierd minţile pe neaşteptate, dar nu se mai putea face nimic…

… Şi, deodată, acest oraş secret fu întrevăzut, îşi desvălui misticele sale ascunzişuri şi el se târî pe sub portaluri de piatră, deschise uşi scorojite şi intră sub bolţi de grădini părăginite, urcă treptele roase ale sanctuarelor patricienilor pe care călcaseră basilei, regi fugiţi din ţările lor, judecători ce hotărâseră soarta altora; călcă vechile parchete afumate ale iatacurilor

dogale, străbătu coridoare tainice şi coborî în pivniţe umede, roase de cancerul timpului, auzind sgomotul valurilor bătând sub porticuri şi acea lentă, neîntreruptă mişcare a apei; i se descoperiră pe rând plafoanele aurite, roase, tapetele sub care fuseseră ascunse averi şi bijuterii; mari saloane înnegrite, arse de incendii de demult, ferestre cu rame plumbuite prin care cerul albastru-auriu al cetăţii se arăta sgârcit, amestecându-se cu marea radioasă, urcând sub canaturile verzi, pline de muşchi, clar-obscurul unor încăperi cu bolţi pontificale, lanterne ruginite în care abia mai pâlpâiau luminiţe şterse, mişcate de vântul ce le mătura la vreo rafală şi, peste tot, simţise mirosul de pepene şi gudron al Veneziei, cu tot ce avea ea esoteric. Laguna întreagă, ameninţătoare undeva, cu tonele ei de apă ce puteau să irumpă peste diguri; umbrele umede şi ele, negre-cenuşii, verzui, umbre catifelate, ferestre cu perdele sfâşiate de timp şi de fum, mirosind a prav şi a vechi, a ambră şi a şoareci, sgomote abia auzite sosind de undeva din bârnele măcinate de carii imemoriale; impasibilii, mohorâţii dispreţuitorii monseniori trecând nevăzuţi încă prin încăperile obscure în care mai puteai să auzi sgomotele intime ale vestmintelor lepădate şi chiar târârea vântului de afară pe nervurile de plumb topit undeva, în besnele unor turnătorii şi îndoite de cleştele forjorului, devenite după aceea numai nişte ramuri uscate de metal care protejau între cristalele lor subţiate de vreme acea intimitate care nu se cerea decât apărată şi în care intrau strigătele violurilor mărturisite sau nu, rezultatul tranzacţiilor familiale, dincolo de sumele şi interesele puse în joc; Venezia aţipită în duminicile matinale, plină mai apoi de strigăte înăbuşite, rămasă, fiind afară, dincolo de tumultul pasiunilor strivite de secret; cu discursurile de

demult ale demagogilor şi rândurile şterse în denunţurile alcătuite la lumina lumânărilor pentru Marii Inchizitori ai Consiliului celor zece; puterea în care nu puteai penetra, ocrotită de bogăţie, de halebardierii de sub bolţile de piatră de afară, păzind războinici ordinari, aventurieri plătiţi cu luna sau cu anul, vechi mercenari ce jefuiseră aiurea în numele unor idealuri mincinoase şi risipeau aici totul, tăvălindu-se cu femei în imensele paturi, apărate de baldachine pictate de cei mai renumiţi pictori ai cetăţii, deflorând fecioare venite din cerul pur al iluziei, bine crescute, cu guvernante, cu profesori de dans marfa părinţilor ce vindeau totul: reputaţie, frumuseţe, gingăşie, victimele ştiind că sunt vândute sau că or să fie vândute şi abia aşteptând să li se întâmple acest lucru; marele teatru al lumii, desfăşurându-se sub candelabrele acum stinse, abia arătând mucarniţele lor negre, roase şi ele de praf şi nepăsarea timpului… Ai mai fi putut să auzi scufundarea secretă a mobilelor vechi ce nu mai fuseseră urnite din loc de o jumătate de secol din sălile uriaşe unde băuseră generaţii de beţivani, urmând altor generaţii de beţivani, meseni făloşi, toastând şi râgâind, plini de cuvinte frumoase, desprinse din cărţi vechi şi lachei tăcuţi, abia respirând acel tumult al ospeţelor, cu toată grandomania lor ce făcea să isbucnească paseri din uriaşe torturi sau din animale spintecate savant cu pumnale vânătoreşti, de hirurgii vestiţi ai petrecerilor, gesturile lor fiind însoţite de sunete de lăută sosite de undeva din vreo loggie de piatră, ascunsă privirilor, sub un ocheţ cenuşiu, prin care abia pătrundea reflexul mării omnipotente de afară, ea, regina Veneziei, în care totul era voluptate şi ameninţare pentru că moartea venea pe canale, cu ciuma, cu urâtul boalelor ei, cu războaie şi impozite, cu grijile grele ale celor ce urzeau comploturi şi afară

vegheau numai străluminatele basilici, divinele icoane pictate în ziduri şi cenotafurile prefigurând absente trupuri regale, rămăşiţe ale trufiei omeneşti cu tot ce se mai ostenea din propriul trecut, cerşind osanale, flori şi rugăciuni din infinita moarte care nu era moarte, pentru că nu e mort cel ce mai e servit de umilinţă şi dă de pomană din nesfârşirea lui, adunând lumea şi silindu-i pe preoţi să le rostească numele şi să le arate faptele mincinoase, împodobite cu laude cumpărate încă de pe vremea când îşi pregăteau aceste suspine, voind să şteargă nepieirea Veneziei eterne chiar în despuierea pereţilor goi ai palatelor abandonate, despuiere lipsită de răsuflarea celor ce trăiau cu numai părăsirea, uitarea şi regretul rămas după cei duşi sau numai plecaţi în alte locuri, cu impersonalitatea saloanelor nelocuite multă vreme şi aflate în aşteptarea altor oameni care să reînsufleţească vastele odăi fără mobilă şi fără flacăra unor focuri ce se reaprind după ani de absenţă, sau luni, sau zile, lăsând umbre proaspete pe pereţii din care a muşcat tocmai acea absenţă a unor proprietari care făceau aceleaşi gesturi ce vor fi făcute de cei ce vor sosi în locul lor, îndeplinind adică ritualul aceloraşi gesturi şi fapte, şi refăcând în jurul lor aura nevăzută a habitudinii pe care cei noi vor să şi-o însuşească şi nu reuşesc pentru că o familiaritate este proprietatea morţii care urmează vieţii şi gesturilor făcute deja şi nimeni nu şi-o poate însuşi; Venezia putredă care te posedă te ia în stăpânire fără să-ţi dai seama, otrăvindu-te lent cu imaginea ei turbure, cu cupolele ei ca nişte meduze plutitoare în marea cerurilor mereu schimbătoare, cu brumele sale subţiri ce-ţi fură conturul feţii şi ţi-l proectează în viitor, cu toată păpuşeria celor ce te înconjură, umbre ale saloanelor înăbuşitoare, în care se înghesuie nişte marionete şi li

se pare că petrec, că se împrietenesc, că se iubesc sau că se posedă şi deodată magia se sparge şi soseşte ultima seară, pe care şi el, Hrisant Hrisoscelu, avea s-o cunoască, cea mai rece seară, cea mai streină, când oraşul cu iluzia lui multicoloră, fierbinte, iresponsabilă te părăseşte şi nu poţi să-l mai iubeşti, nu ai de ce să-l mai iubeşti şi tot ce crezi că ai adunat numai pentru tine şi îţi aparţine pe veci: plăcere, obişnuinţă, lucru familiar, amintire dispar într-o secundă şi afară rămâne o cetate streină, cea mai frumoasă din lume, dar, deodată, cea mai înstrăinată de tine, un oraş uitat, cu uliţe umede, poduri şi gondole care duc şi miri, şi defuncţi înţepeniţi spre San Michele cu pietrele lui tombale, semănate parcă de pe o altă planetă pentru a-ţi aminti că bornele morţii au marcat până şi un astfel de loc şi te aşteaptă şi pe tine o gondolă neagră cu patru îngeri aurii, cu aripi de gips şi coroane, şi acele văluri ultime ce bat în trupii ei şi pe care nu le vei mai auzi, însoţit de uitare, şi degeaba sunt strigătele şi cântecele ce ar vrea să te însoţească până în cer şi mor chiar în acea clipă, în acel loc, şi el strein de viaţă, pentru că nopţile, morţii sunt mai singuri decât oricine în lumea asta, mai singuri decât stelele îndepărtate, mai singuri ca marea ce şi ea e singură; o, Venezia opacă, surdă la orice regret; Venezia obosită de sine, nemaiauzindu-se; cu seri livide, streine, fără palatele dogale pe care întunericul le absoarbe şi le retrage în uriaşa umbră a nopţii, strania, sălbatica cetate plină de şoapte dulci sub portaluri, de gânduri ascunse, încărcate de imense uri, înveninând aerul pe care-l respiri în irealul decor minat de funestul sentiment ce înjoseşte omul, dar care-l şi mişcă; intrigi, şoapte, denunţuri, călăi, preoţi, iubiri, fecioare, curtezane, prezicători, atleţi pe frânghie, noctambuli, beţivi, povestitori, improvizatori, materia magică a

Veneziei compusă din lumea coruptă a apelor ei puturoase, a zidurilor în care au murit câteva epidemii de lepră şi ciumă, acele nuntiri infinite întrunind trecutul, prezentul şi viitorul; leneşa, morbida Venezie, imensul mormânt de ape, suspendat sub cerul în care veghează heruvimi funebri, coloanele de mătase în amurg ale lui San Marc, turlele de plumb, scurgându-se în ceţuri, topite în imaginaţia infinitului; scări neştiute, roase de paşi nenumăraţi care au favorizat şi favorizează adulteruri; marele fast venet, ştiut de nimeni în întregime, de necuprins, marea minciună a acestei aşezări ireale pe care Dumnezeu o ignoră pentru că a uitat-o sau a trecut-o în contul Diavolului; taina Veneziei din care iradiază carnaţia femeilor frumoase care au putrezit demult, întâi îmbătrânind, secătuite de vârste, de amintiri, erodate de timp şi pe urmă vegetând în iatacurile dosnice, trăind din invidia pentru altele care le iau locul, acele nesfârşite emisii de urmaşe ce le acoperă cu uitarea lor şi le desfiinţează cu nepăsare, cu vitalitatea nemiloasă ce şterge tot ceea ce o naşte…

*

Rafira ori Sultana, sau cum îi zicea, mai intra în odăi şi aducea mangal care odată ce se stingea lăsa un fum gros; arunca butuci în sobe, mai deschidea ferestrele şi întreba: „N-ar voi ceva de îmbucat, dumnealui Hrisant Hrisoscelu, că se făcuse de prânzişor şi n-ar strica un lichior, o lacherdă, o prezantină, ori măcar alune să mai mestece să nu-i stea gura şi stomahul, dar beizadeaua mângâia absent mătăniile, privind lănţugul de aur ce trebuia de mult trimis Neranţulei ca să şi-l lege în jurul pântecelui în care borâse boerul în prima noapte a venirii lui din acele locuri depărtate pe unde

iubise şi fusese sărăcit. Simţea că ceva ce nu putea fi controlat îl luase în stăpânire de la sosirea lui aici, o lipsă de voinţă ce-l măcina ca o boală. Se scula târziu de parcă acel drum, ce-i drept lung şi sdruncinat, îl topise. Nu-i era nici foame, nici sete, ar tot fi zăcut pe acele macaturi moi şi ar fi fumat numai, privind fumul verde şi profumat al tutunului. Se scula cu gura amară, cu limba ca iasca şi nu simţea nimic decât golul fără sfârşit al sufletului. Îi era lene să se îmbrace, secretarul livonian voia să intre la acelaşi ceas în odăile lui, dar nu-l lăsau muierile, pentru că ora deşteptării se lungea. De unde altă dată, când se anunţau cu glas mare din Turnul meridian ceasurile opt, turceşti, el era în picioare, după câteva zile nice la unsprezece nu făcea ochi. „Ce-i cu boerul?” întrebau ai curţii, îngrijoraţi. „Este sănătos, are ceva?” Slugile dădeau din umeri; „Nu are nemic, ce să aibe? Gogeşte numai. Citeşte gazeturile sosite de la Viana şi pe urmă iar doarme; ciuguleşte ceva şi spune să pregătim trăsura că vrea să iasă până la Herăstrău să ia aer şi după două ceasuri se răsgândeşte, îi e lene şi nu vrea să cheme bărbierul să-şi radă obrazul, arată ca un călugăr, rar mai face câte ceva, de parcă l-ar fi stors tălăniţa aceea care a stat cu el în noaptea venirii şi nu mai are snagă, nu mai are nemic în el”…

Careva vrusese să aducă doftorul, să-l cheme pe Perdicaru ştiind că se au bine, dar Hrisant Hrisoscelu îi luase la goană, să n-audă de aşa ceva; ce, se nebuniseră la cap? Nu-i ardea de nemic, voia numai să zacă, dacă nu făcuse el nici măcar heretisirea la Domnitor, atunci ce mai voiau? Dădeau cu toţii năvală spre porţi, dar arnăuţii nu mai primeau pe nimeni până la noi ordine şi acele noi ordine nu soseau. Perdelele stăteau trase până la prânz şi din odăi nu se auzea vreun glas. Ionică Greceanu trimisese vorbă prin

Iusufache care mai ieşea la cafenion că îl invită pe boer la o vânătoare, să-şi scoată saxonii care se sălbăticiseră în curte, să-i mai arunce la o amuşinare, la o pulpă de mistreţ că altfel se blegesc, dar el nu dăduse nice un semn, sau măcar la o partidă de cărţi să iasă, să-l vadă lumea că se svonise că are rac şi că o să moară curând şi asta nu era bine. Îi trimeteau răvaşe după răvaşe, soseau şi bileţele de la femei, dar el citea unul sau două şi pe urmă cădea iar în melanholia aceea care nu-i mai trecea; se afla departe de Venezia, îngropat sub zăpada unei ierni ce se anunţa teribilă. Şi de fiecare dată, de câte ori primea câte un semn din afară, îşi spunea, jurându-se după ce se privea în oglindă că de mâine începe viaţa de la început, că o să meargă împreună cu Vasilică Ghica şi Neculai Negruzzi şi cu Kostaki Kiriazi ori cu Calimah Pantazoglu în vizite, că o să cheme muieri la el, pe alde Neranţula Mavrodin, pe Chrysafina Costandachi ori pe Anica Filipescu, ce se mai găsea prin acest puturos oraş de Orient, să-l scoale din morţi pentru că mort era, deşi trăia…

Şi acela, logofetul Caliarh, nu mai tăcea cu ale lui, dar cine-l asculta?

—Ce spui? Ce spui? se mira Hrisant Hrisoscelu cu glas din ce în ce mai stins pentru că parcă ceva din el se scufunda în propria-i fiinţă şi vorbele aceluia începeau a-l plictisire, dar nice singur nu voia să rămână întrucât destul se deştepta fără nimeni alăturea în recile cearşafuri şi voia să cheme pe careva să mai aprindă focurile din sobe, dar nu mai avea puterea de a se ridica în coate şi de a da vreun semn, ori de a vedea pe careva, ori de a aprinde vreo lumânare. Asculta numai, învăluit în cergile cele groase la viscolele de afară care dădeau roată Bucureştilor pentru că nu aveau unde să se oprească şi

pisau orăşelul de câmpie şi era de mirare că atunci când se astâmpărau, el mai exista şi că pe uliţele cele năvălite de gheaţă şi zăpadă mai ieşea câte o sanie ce-şi suna zurgălăii şi pe urmă acel sunet delicat şi lin se stingea undeva, departe sub cerul negru. Ciorile îşi făceau şi ele roţile funebre şi strigătoare. Veneau zorile turburi, cenuşii, se auzeau în grajduri caii boereşti rozând zăbalele şi slugile care le puneau fânul dinainte şi i se făcea dor de locurile pe care le părăsise şi iar se hotăra: „Vând tot, lichidez ce mai am şi plec înapoi s-o găsesc şi s-o fur, ori s-o omor”. Şi se scula, bătea din palme, scula slugile, asta se întâmplase numai de două ori, îşi chema bărbierul care-l rădea bine de aspra barbă şi se privea în oglinzi şi le spunea celor din jur: „Ne punem pe treabă de azi, auziţi voi, pregătiţi săniile şi caii pentru că bănuiesc că trăsura nu poate străbate într-atâta zăpadă”. Şi slugile se bucurau şi începea un frecuş prin curte şi logofetul şi secretarul livonian dădeau ordine după ordine şi femeile călcau hainele şi cămăşile şi cântau de bucurie că se înzdrăvenise beizadeaua şi, maică, ce-o să mai facă el acuş, în nenorocitul de târg şi cum or să mai curgă bacşişurile şi-or să se ivească pe la uşi acele femei ce mult râvneau la bijuteriile lui Hrisant Hrisoscelu despre care numai auziseră şi se şi svonea că sunt mai ceva decât ale împăraţilor ruseşti întrucât beizadeaua lor dăduse lovitura prin Francia şi îşi depusese toată averea în băncile veneziene ce gemeau de ducaţi şi rubiele şi că era vorba să ia tronul şi de aceea Princepele nice măcar nu-l întreba de ce nu venise să facă heretisirea şi că dacă ar vrea el, Hrisant, l-ar cumpăra în aur de Viana, ori i-ar da credite să umple ţara de mori nemţeşti că avea de unde şi ce adusese el acasă, era numai un gunoi, neşte bijuterii pentru bietele kiramele de pe podul Beilicului, nu demne de doamnele ce

ardeau din pipote să se culce cu el, chit că cele mai multe erau măritate şi duse la popă cu ai lor, dar ar fi fugit de-acasă fără să clipească, cum scriau în bileţelele trimise beizadelei şi aduse pe furiş de alde Iusufache căruia nu-i mai ajungeai la nas cu prăjina de când se întorsese stăpânul şi sta numai în cahvenele şi povestea în ce lux şi desmăţ se desfată Hrisant şi cum îl păzesc arnăuţii toată noaptea cu puscile lor să nu fie uruiala dracului şi să-l prade careva că era putred de bogat, başca ce avea în sipete şi-n lăzile aduse, dar unde mai puneai banii din bănci? Şi svonurile creşteau şi în seama noului sosit în Bucuresci se puneau cele mai năstruşnice fapte. Ba că ar cumpăra toată Valahia cu ce era pe pământurile ei şi s-ar întinde la domnie şi că Poarta chiar l-ar primi cu multă bunăvoinţă dacă ar face un semn, terminând cu Princepele. Svonuri primejdioase, dar cine le putea desminţi decât nebunul de boer ce tot nu se arăta pentru că după ce mânca puţin, când voia să se îmbrace era apucat de plictis şi-l întreba pe secretarul livonian: „Cum e afară?” Şi acela ieşea puţin şi se întorcea spunând: „Bate niţel vânt, dar dacă vă puneţi căciula şi luaţi blana de lup nu simţiţi nimic pentru că parcă ar da soarele.” „Bine, făcea el, să mai bem o cahvea şi o să vedem noi”. Şi mai beau o cahvea şi pe Hrisant iar îl apuca lihtisul şi o lene ucigaşe şi începea să-şi desbumbeze nasturii de diamante de la cămaşă şi să o lepede pe covoare, întinzându-se pe sofa şi uitându-se afară cum era cerul: când se lumina, când se împosoca. „Ce facem, stăpâne?” întreba Iusufache din sfert în sfert de ceas, gata să se urce pe capra săniei boereşti, şi ea lucrată la Viana deşi în mintea lui blestema toana vremii care-l împiedica pe boerul său să iasă cu carozza aceea nemaivăzută în care sosise şi mai ales să fie privit, bătând caii ungureşti cum nu mai avea nimeni. Dar iar

începea ninsoarea şi se aşeza zăpada, vătuit, tiptil şi se auzeau lupii dinspre pădurile albastre ale Cotrocenilor. „Ce vreme, zicea Hrisant, să nu dai un câine afar’ din casă şi noi ce să căutăm la Herăstrău, că nici măcar nu e muzică, cum e vara! Meterhaneaua cântă numai din mai”, şi iar se ofilea şi se băga în aşternuturi, şi-i gonea pe toţi, şi fuma, şi privea prin perdele cerul apăsător, jos, negru. „Dar dă el soarele, îşi spunea singur, şi o să vină primăvara şi să vezi atunci ce mai plimbări o să fac…” Deocamdată soseau sărbătorile Crăciunului şi în curţi se tăiau porcii şi se auzea un guiţat nemaipomenit şi se aprindeau lemnele cu catran şi se pârlea şoricul şi el nu avea nici măcar atâta voinţă să le spună că degeaba fac piftii şi pregătesc murăturile şi varza acră pe care o pritoceau, pentru că nu are de gând să invite pe nimeni la petrecere, dar ei tot sperau că o să fie iar veselie şi-or să cheme lăutarii ca pe timpuri, să cânte trei zile şi trei nopţi în şir şi se vor umple de parale de la boerii chercheliţi care fugeau pe furiş să mai doarmă pe la casele lor, cu rândul, ca să nu-l supere şi pe urmă se întorceau tot în sănii, spunând că au zăcut pe undeva prin colţuri pentru că pe vremea când se întâmplau acele lucruri, alde Kiriazi, alde Matei Cigala ori Codrika sau Riga Velestinul nu se dădeau bătuţi toate zilele şi nopţile petrecerilor. Cereau afion, mai luau nescai frunze pe care le rumegau în măsele, beau ulei ca să nu se îmbete, dar se ţineau în picioare, nu-i cărai decât pe la joia mare cu săniile, înveliţi ca nişte morţi în cergile miţoase şi aruncaţi în paturile lor, îmbrăcaţi cum erau, de unde nu se sculau decât după o săptămână. Ce vremuri, ce vremuri, dar nu se putea ca stenahoria să mai ţină. Şi uite că ţinea, pentru că de fiecare din cele două dăţi, Hrisant Hrisoscelu se răsgândise până a ajunge în curte şi dacă mai trecea

vremea, ei bănuiau cu toţii că beizadeaua nu se va mai mişca decât, Doamne fereşte, pe la Sfintele Paşti şi asta o să-l supere pe domnitor…

Dar mai avea vreo importanţă? Căpătase viciul tăcerii. Asculta numai pe alţii şi se gândea la ale lui.

Mereu îi venea în minte iarna de dinainte de a o revedea pe verişoara lui Christo Hrisoverghi, pe femeia cu părul când roşu ca ambra, când negru, cu privirile halucinate ca ale celor ce iau haşiş, probabil suferind de o miopie accentuată, provocată de picăturile pe care şi le punea în pupile şi care-i dădeau aerul pur şi mirat al venezienelor. Era ceasul când Herula Lucrezia Vimercatti spunea cu o voce stinsă privind apele încărcate de o scăpărare ciudată de fosfor din adâncuri:

—Îi simţi pe morţi? Sunt aici, în adâncul lagunei şi mai încolo, pe mare.

Şi el simţea cum i se face frig şi se întreba de ce spaimă este dominată acea femeie pe care o iubea nebuneşte şi de ce mergea cu el şi cu Hrisoverghi spre Murano care se vedea în zare cu focurile lui la amurg, dintr-o vegetaţie putredă, cu cimitirele sale plutitoare, insulă cu adevărat a morţilor, ca şi San Michele şi numai în faţa acestei bucăţi de pământ simţea şi el că moartea este prezentă mereu în viaţă şi că nimeni nu dispare din existenţa noastră, mai ales a acelora ce târau după ei ucişii trădaţi şi sugrumaţi în carcerele de lângă Piaţa Ghel Mumia şi pe cei retezaţi de cap, acele cranii ce erau golite de ochi de către peştii răpitori de la Vosfor şi se ridicau, albe şi fără altceva decât nişte găvane şi le amintea lor ce evanescentă e viaţa în aşteptarea domniilor ce nu mai veneau.

Şi, umbrele palatelor, pe care le bântuise în căutarea ei câteva luni grele, clar-obscurul lor melancolic, spaima fără nume care îl lua în stăpânire

pe neştiute, umbra catifelată, dar îngheţată a unei zile de martie, când soarele abia licărea pe lagună şi îl cuprindeau presimţiri că va fi înjunghiat în vreo biserică plină de copii încununaţi cu margarete, umezeala crepusculară a Veneziei intrând în zidurile palatului Caragua, toată iarna aşteptării lui disperate i se recompunea în memorie. Odăile păreau pustii fără femeia ce nu mai sosea. Mohorâţii lui servitori, cărând mobila din bazarele de la Rialto, îl priveau fără curiozitate, făcându-şi treaba şi numărând banii împărţiţi cu mari strigăte de disperare de către Alfano Stradiotte. Pe urmă, când totul se termina, rămânea singur într-o Venezie aţipită pe la prânz când saloanele se goleau de toată gloata ghiftuită şi înaltele odăi bătute de soare îl trimeteau la gândul că se poate muri din cauza mării, de urâtul ei, cum îi spusese tot Herula, cu ceva mistic în vorbele rostite. Oraşul aştepta un semn ca să fie distrus, Venezia limpezită atunci de apele sale purulente, de toate mizeriile iernii, de gunoaiele funerare, de florile sale fanate, putrezite sub poduri, se purifica.

Străluminatele sale bazilici, opulente şi fudule, cu cupolele lor ca nişte magnolii roz, de două ori existând; în reflexele mişcătoare ale canalelor şi sub cerul palid se arăta primăverii. Dar câte Venezii fuseseră? Venezia muzicală, plină de o lumină nobilă sau de o brumă ca sudoarea îngerilor, mai ales dimineaţa, o brumă, şi ea roz, o brumă subţire ca transpiraţia frunzelor şi Venezia acelor seri când Herula Lucrezia Vimercatti îi promisese că va sosi la el în palatul Caragua, neapărat trebuia să fi fost o astfel de seară cu ceaţă roz, plină de linişte, şi nimeni pe uliţele pavate cu piatră, ori pe canale, nimeni care s-o spioneze, şi ea, furişându-se pe sub acoperişurile brumate şi atunci nu vor fi sburat nici măcar porumbeii din piaţa San Marc, va fi fost o linişte

unică, şi tot ea spusese că în acea seară va veni, ca altă dată în acest oraş, ciuma cea mică şi nu va mai fi nevoie să se ascundă şi vor aştepta moartea sub troienele de flori pe care el mereu le împrospăta pentru că palatul Caragua, de la închirierea lui şi până la prima ei venire acolo, fusese mereu plin de trandafiri galbeni de Isfahan aduşi pe ghiaţă din ţara celor opt raiuri, umplând cu o umbră palidă pereţii. Venezia aşteptării, o Venezie fără contur, cu clădiri amorfe ca nişte elefanţi îngenunchiaţi într-un cimitir sacru, cu o vegetaţie ce macera cimitirele negre de la Murano, înconjurate de flăcările cuptoarelor şi de licăririle indecise ale sufletelor celor morţi, plutind parcă în etaje, deasupra mării. Venezia ciuruită de lumini şterse, cu sângele ei abia sclipind, un sânge plin de umbre divine, Venezia ca o stampă pictată dintr-o indispoziţie zeiască cu palafiticolii ei, începând cu Palazzo Chigi-Zondadori şi terminând cu cuibul lui ruinat şi refăcut în care sosise tocmai ea, Herula Lucrezia Vimercatti. Şi- atunci, în gândurile lui nebune, privind pe acei oaspeţi reci şi bârfitori ce-o însoţeau, pe ducii şi principii ruinaţi ce beau şi mâncau fără să le pese de sbuciumul lui, luând aminte la femeile care ar fi vrut să rămână în locuinţa sa, el făcându-se că nu înţelegea acest lucru pentru că o singură femeie intrase aici şi trebuia să rămâie şi aceea multă vreme nu sosise, lăsând ca trandafirii lui nebuni să se ruineze lent sub plafoanele palatului Caragua, ca o lepră galbenă, lepădându-şi pielea vegetală pe pavimentele îngheţate ca nişte pietre tombale. Altă dată, mai ales în zorii verzi ai oraşului dorea să vadă mirificul oraş scufundându-se lent, începând cu Piazza del Campo şi terminând cu biserica del Redentore, în mâlurile ce înghiţiseră pădurile din jurul Veneziei, dincolo de stâlpii Cadorei pe care era clădit fragilul oraş cu lespezile lui

curate, cu Campanila din care băteau clopote lovite cu ciocane de bronz mânuite de nişte sfinţi rotitori, mişcaţi de maşinării subtile, şi toate minunile născute din carierele ei de piatră, calliii şi câmpii golaşi pe care murea mierea soarelui pe la patru după amiază, prin martie, cu fundamentele secrete ca nişte păduri ale mării, rezistând vremii şi eroziunii, o Venezie care va fi fost să dispară în fundul secret al lagunei, înghiţită de o moarte lentă, şireată, păstrând totul pentru a fi reinventat vreodată pentru alte personaje şi pentru un alt timp... „Venezia ducală; Venezia leneşă, bolnăvicioasă, Venezia norilor scirocali ai lui Giambatista Tiepolo; Venezia magică a fecioarelor cu feţele ca perlele, Venezia întunecatului sânge al morţilor de pe mare care chemau din apele fugare, mereu cântătoare, ca sirenele...", cum zicea un scriitor.

*

La sărbătoarea Redentore, Christo Hrisoverghi îl chemase, spre seară, la San Marco, acolo unde fuseseră pe vremuri cele patru figuri, Fluviile cu care Galla Placidia ornase palatul de la Ravenna. Laguna fumega într-un fum verde, cum se iscă în oraşul Dogilor de câte ori lumina o părăseşte intr-o zi de vară cu ploi nesfârşite, ce pisează acoperişurile şi opresc sborul porumbeilor care se aciuiază sub cortilurile de piatră ale galeriilor Ducalelor, torcând amoros. Piaţa era spălată de valurile care treceau scundul dig de piatră şi în balconul de alabastru se ivise un băiat de patrusprezece ani, îmbrăcat în hlamidă albă, cu două lumânări aprinse în mână pe care le aşezase în faţa Madonei de Mozaic. Din campanilă se auzise bătaia unui ceas de seară; jos treceau grupuri de oameni cu

steagurile corporaţiilor, foşnind umezite în răcoarea serii. Un ultim foc al soarelui ce se scufunda în lagună ca mumia arzătoare a hoaţei împărătese ce-şi lăsase chipul pe vase de aur, cu ochii ei imenşi şi sprâncene arcuite, cum o ştim din tablourile lui Nicolo Rondinelli. Era ora când în jurul altarului de la Parenza se celebra imperiul aripilor, misterul paserei, ultimul ritual bizantin al Veneziei, când în aer se aruncau porumbei şi vulturi captivi ce osteneau leneş după câteva sbateri de aripi, deprinşi cu prizonieratul lor aurit şi sacru. Un viscol de clopote îl asurzise mai devreme, acum bronzul lovit cu tandreţe avea parcă o catifea dulce şi semăna cu zumzetul unor albine. Feeria crepusculului se termina ca totdeauna cu un Ave Maria unanim, isbucnit mai întâi din bisericile apropiate, strânse parcă laolaltă de o mână nevăzută pentru a vesti lumii Sărbătoarea morţilor. Cele mai frumoase glasuri ale Veneziei se ridicau sub cerul schimbător al acelui amurg.

—Cred că mergem la Torcello, îi spusese Hrisoverghi, acolo-i place Lucreziei la începutul verii şi mai ales să sosim noaptea, când toată insula este plină de luminile miilor de lumânări aprinse pe morminte. Cunoşti Torcello?

—Nu, mărturisise Hrisant, deodată mânios că nu avusese această curiozitate care l-ar fi scutit probabil de ironiile femeii.

Îşi privise pe furiş costumul comandat la Viana, o redingotă completată cu Vatermorder, un guler înalt, cu vârfuri ascuţite, cu o cravată vânătă înnodată după manualele ce circulau în oraş, în saloanele ducilor şi principilor. Înfipsese în ea un ac de aur închipuind un vultur străpuns de o săgeată, simbol enigmatic ce o intrigase pe Herula Lucrezia Vimercatti. Ea nu întrebase nimic din bună creştere, spre enervarea lui

Hrisant Hrisoscelu care abia aştepta să-i dea o explicaţie. De câte ori se privea în oglindă îşi aducea aminte de ridicola costumaţie orientală adoptată ori de câte ori se întorcea în ţară şi i se părea că ceva îl îngroapă în acest mormânt strălucitor al Veneziei din care nu ar mai fi plecat, cu lumea sa amestecată, ciudată, evropenească.

Noaptea căzuse de-a binelea, oraşul era luat în stăpânire de cortegiile ce plecau spre insule în bărcile lor lungi sau rotunde, dromoane bizantine, nave ce serveau numai la ceremonii, scoase din subsolurile palatelor, reparate în grabă şi date la apă, galere veneziene rămase prin muzee, dar şi ele folosind în asemenea împrejurări, pline acum de lanterne şi de pânze strânse în jurul catargelor pe care spânzurau schelete şi capete de mort, după gustul macabru al localnicilor în acea noapte a Redentorelui, feluci maure, suple, înguste, gata să se răstoarne la cea mai mică creştere a valurilor, galease francese, cu câte nouă rânduri de oameni la rame, trăgând după sistemul alia scaloccia, totul într-un amestec multicolor, luminat de facle şi fanale, un amestec de voci de bărbaţi care cântau sau se strigau de pe o punte pe alta, unii desbrăcaţi până la mijloc ca vechii robi, prefăcându-se că repară velele, cu peruci ce le acopereau părul adevărat pentru a revela nişte capete tunse chilug precum condamnaţii de odinioară, cu semnul înfierării desenat pe frunte. Cei cu un smoc de păr şi el trucat la măsluitorii din teatrele venete, machiori şi şarlatani de ocazie, purtau în jurul şoldurilor cearşafuri de in, roşii, verzi sau albastre, la culoarea galerelor pe care serveau. Peste umeri, înfriguraţii nerăbdând umezeala nopţii abia începute ţineau un caftan şi pe cap, o beretă roşie şi aşa-numita gabbano, o manta lungă de postav aspru şi ieftin, şi

ele scoase din magaziile teatrelor. Între uriaşele corăbii se învârteau descumpănite de mişcarea valurilor iscate de înghesuiala din jur, acaccile, joase la apă, cu prova rotunjită, cu vele pătrate sau triunghiulare, construite la Venezia în secolul al XIII-lea ca şi toridele, mai mici decât primele, cu fundul plat, o singură punte şi cu un catarg, corăbioare pentru sfinţi, cum se putea vedea pe pereţii lui San Marc pe mozaicuri.

Convoiul era încheiat de câteva vase mari de tipul Rocheforte, navlosite la Genova de către un Ludovic pentru transportul cavalerilor în cea de-a noua cruciadă, nave de expediţie cu corpuri greoaie, cu prova şi pupa ridicate şi etrava verticală, încărcate de suprastructuri, făloase, închipuite, lustruite, cu etambolul perpendicular pe chilă, cu castele de observaţie, numite în alte locuri şi cuib de corb, împodobite cu sculpturi de lemn; tritoni sau sirene, două punţi despărţite de spaţii apărate, paradisurile şi unde se aşezase încă de pe acum trufia princiară reprezentată de făloasele personaje cu care Hrisant Hrisoscelu începuse să se deprindă la reuniunile din iarna trecută, pline de petreceri şi mese nesfârşite; corăbii încărcate cu preoţi şi călugări sosiţi cine ştie de unde, purtând coroane de flori în jurul gâtului şi învârtind la nesfârşit mătăniile, aşezaţi pe bănci negeluite, dar roase de atâtea funduri pe care le suportaseră, sabordiere pentru transportul cailor de călărit pentru că după serbare, Hrisant Hrisoscelu aflase că era invitat de către soţul Herulei Lucrezia Vimercatti la o vânătoare; asta şi explica de ce ea sosea singură, soţul plecând înainte pentru a pregăti hăitaşii şi câinii. Dinspre mare sosea o uriaşă navă în jurul căreia roiau ca nişte delfini, panfilii şi brigantine încărcate cu o lume veselă. În apă, luminile şovăitoare ale faclelor roşii, galbene şi chiar verzi din pricina

pucioasei folosite, făceau să explodeze arteficii. Vele triunghiulare, arabe, mânau mai iute unele echipaje ce le foloseau cu îndemânare, strecurându-se ca nişte ştiuci.

Piraţi încă neîmbrăcaţi, cu un postav negru peste ochi şi cap de mort la pălării, se grăbeau spre punţile de lemn alunecoase şi primejdioase ce lăsau să cadă în apă pe câte un imprudent. Scări de frânghie ridicau lăzi la bord, încărcate cu curmale şi sticle botoase, îngropate în rafie împletită, pline cu un vin negru sau amărui de culoarea cerii vechi…

Herula Lucrezia Vimercatti sosise. Cu acea plină de cruzime atenţie, Hrisant o zărise într-un Tonneau tras de doi cai mărunţi ce se opriseră în marginea pieţei aglomerate şi căuta în mulţime chipul lui Christo Hrisoverghi. Birjarul conducea la pas, prudent. În spate, o servitoare tânără păzea un coş de bagaje pe care sta aşezată privind ameţită mulţimea din jur. Lucrezia era îmbrăcată cu o jachetă peste o fustă de catifea, cu o tocă de lutru, acoperindu-i părul roşu al perucii, parcă ghicind că aşa o place el mai mult. Mâinile şi le vârîse într-un manşon în care – avea să bage de seamă asta mai târziu – îşi ascundea o mică pungă de crocodil, plină de flacoane, parfumuri şi carnete vieneze. O cuvertură de Tibet îi acoperea picioarele pentru a nu simţi umezeala nopţii începute.

Îi recunoscuse şi le făcuse un semn cu mâna înmănuşată:

—O, iată-te, îi spusese, adresându-se lui Hrisant Hrisoscelu, care îşi scosese jobenul de mătase şi-i sărutase mâna după moda evropenească. Nu mai ai aerul de câine plouat din seara aceea. De fapt, de ce-ai plecat atunci? Ţi-am spus ceva neplăcut?

Râdea cu privirile ca nişte cuţite, amestec de batjocură şi de promisiune tandră, dacă i-ar fi plăcut

vreodată. Cel care aprinsese lumânările în cinstea Mariei din Campanila se retrăgea acum în bătaia clopotelor.

Hrisant îi văzuse chipul palid de copil crescut în mânăstiri. Lumina săracă a lumânărilor tremurătoare îl prefăcuse într-un fel de mucenic.

—Ai aflat unde mergem, nu?

—Mono zeo xeri, Dumnezeu o ştie!

—Christo ţi-a vorbit de vânătoare? Sper că ai un cartuş şi o puşcă, dacă nu două, cum se obişnuieşte…

Le avea. Bagajul – şi-al lui şi-al verişorului ei – fusese încărcat de mult pe acel vas roşu ca purpura care se legăna uşor lângă cheiul de piatră.

—Eşti cam tăcut, spusese ea, privindu-l pentru prima oară. Era greu să rezişti unei asemenea cercetări ce semăna cu preţăluirea unui obiect.

—Ascult, este cu totul altceva, răspunsese scrâşnit Hrisant, şi-i înfruntase privirea cu ochii lui uşor asimetrici care-l făceau frumos şi agresiv. De sub bordul scurt al jobenului îi scăpase o şuviţă de păr aurie.

—Ce-ai făcut toată iarna? îl mai întrebase femeia, jucându-se cu o brăţară şi privind la vizitiul care descărca bagajele cu servitoarea ei. Acesta avea un capuşon cu zurgălăi care sunau lin la cea mai mică mişcare.

Îi întindea cu atenţie nişte lumânări lungi fetei, acele mocoletti ce aveau să ţină loc de confetti când începea ceremonia stingerii reciproce a feştilelor.

—Te-am aşteptat, îi răspunsese, simplu, tutuind-o după obiceiul grecesc.

Christo le arătase scările pe care trebuiau să urce. De pe puntea aglomerată se auzeau vocile unor femei care strigau la cei rămaşi pe cheiul de piatră. Hamalii urcau bagajele cu scripeţi şi în învălmăşala aceea,

Herula Lucrezia Vimercatti nu-i mai răspunsese.

Când Venezia rămăsese în urmă cu luminile ei, cu o rugă murmurată şi cu corurile înnăbuşite de depărtarea ce creştea şi lumea amestecată începuse să vorbească aproape în şoaptă, privise spre Herula. Lumina fanalelor o arăta nevie, rece, ferindu-şi faţa de frigul lagunei. Jos, undeva în apă, se auzeau lopeţile celorlalte ambarcaţiuni mai mici; careva cânta un Imn pentru fecioară. Ieşiseră la larg şi tot cortegiul se transformă într-un Triumf al Morţii. Corăbierii stăteau nemişcaţi la bord, toate faclele fuseseră stinse în apa sărată a mării, cuprinsă de o ciudată linişte în care coşmarul nocturn ce avea să înceapă trebuia să se desfăşoare cu complicitatea tacită a nopţii. Despre moralităţile italiene, cortegiile carnavaleşti descriind Moartea cu toate bunătăţile sale, Hrisant ştia câte ceva din cărţile citite în lunga lui recluziune din tinereţe, dar, ciudat lucru, Sărbătoarea Redentore începea cu o teribilă rumoare, cu strigătele, iute amuţite, ale femeilor ce se simţeau deodată singure în feluci sau corăbii în prezenţa uriaşei tăceri a mării din jur. Orice relief se pierduse, Venezia nu mai era, ultimele sale lumini fuseseră şi ele înghiţite de ape, se aflau undeva în larg, într-un ţinut neprecis şi toate acele corăbii se opriseră în întuneric, nemişcate, într-un abia simţit tangaj. Mirosea a plante putrezite, necunoscutul miros al largului, cu ceva sărat şi cu un iz de iod şi de apă pulverizată ce se lipeşte de obraz ca o ceaţă pe care o ştergi şi ea revine şi te inundă. Herula Lucrezia sta încremenită cu faţa spre un orizon numai de ea văzut. Abia se zăreau stelele, şi ele acoperite de fâşiile pline de abur ale nopţii, şi nimeni nu spunea nimic şi toţi tăceau înfricoşaţi, poate câteva sute de oameni aşteptând ceva ce ştiau şi el nu ştia, dar care trebuie să fi fost îngrozitor din moment ce le stârnea atâta

frică. Şi minutele se scurgeau în acea tăcere şi nimic nu se întâmpla. „Eşti aici?” ar fi vrut să întrebe, dar ruşinea îi ţinuse gura încleştată. Cu voinţa celor îndrăgostiţi privise spre locul unde ghicea că se află femeia, siluetă neagră în neagra noapte, nu ştiută, bănuită, acolo, sus, undeva, sub un catarg, lângă alte siluete, aproape şi foarte departe de el în acelaşi timp, gata să plece pe mare sau să fie răpită de un demon al acelei nopţi fantastice.

Şi-atunci, dinspre portul din care plecaseră, parcă isbucnind din apele lagunei, se auziră înfundat, mai întâi nişte clopote dogite, încărcate parcă de alge şi bătute cu fier peste care se puseseră bandaje de cârpe, acel sunet prevestitor al morţii pe care-l aud cu adevărat numai cei ce sunt cuprinşi de presentimentul sfârşitului.

Dangătul îndepărtat, surd al Veneziei nu mai avea acurateţea de mai înainte, la amurg când băiatul de patrusprezece ani dispăruse în zidurile Campanilei după ce aprinsese cele două lumânări pentru Fecioara Maria; nu mai semăna cu zumzetul de albine, avea ceva straniu şi, din adâncuri, se iviră lumini ca şi când acel cimitir de apă se pregătea de o imensă resurecţie a înecaţilor. Înotători, cum avea să afle mai târziu, purtau talgere cu fosfor care păreau lanternele celor ce muriseră pe mare, o lumină metalică, ostenită, mereu dispărând şi ivindu-se din scurtele valuri ce mişcau apele în jurul corăbiilor şi bărcilor. Şi dangătul clopotelor crescuse ca un urlet, ca o furtună şi isbea urechile celor aflaţi în larg şi parcă din străfunduri se ridicau acum zidurile uriaşe ale unei catedrale ce semăna cu biserica Redentore, dedicată răposaţilor şi, undeva, într-un amfiteatru închipuit, pe ape răsări un altar cu mii de lumânări aprinse, iluzie a nopţii, dar pentru el o insuportabilă realitate, ca şi când marea

scotea acum la suprafaţă o catedrală făcută din pereţi de aer prin care se vedeau altare din piatră şi imnuri acatiste însufleţite. Din gurile nevăzutelor fântâni ale adâncurilor isbucni lumina unor oreficii ce închipuiau fântâni artiziceşti, adevărate geizere argintii, ce devorau întunericul şi în acea lumină desluşiră gondolele tragice ce se îndreptau spre San Michele, insula morţilor creştini ce trebuiau depuşi în acea noapte, cortegii funerare, cu cosciuge uriaşe, acoperite cu mormane de flori, omagii aduse răposaţilor de rang la sărbătoarea Redentore când se evocau cele 40 000 de victime ale Sagrei peste. Cineva striga cu un glas profund deasupra mării în latineşte: *hodie mihi cras tibi* şi de undeva i se răspundea peste ape: *memento vivere* – pentru ca un alt glas să curme pe cel dintâi, cu teribilul avertisment: *memento mori*! Şi-atunci de pe un catarg care nu se vedea din întunericul dens pentru că luminile iar se stinseseră, în jur rămânând numai catedrala de aer care semăna cu San Marc, şi el o copie a bisericii Sfinţilor Apostoli de la Bizanţ, din care nu se mai zăreau acum decât altarul ca un pala d’oro, ornamentat cu email cloasonat şi pietre preţioase. Atunci peste ape se revărsă un stol de serafimi cu zece aripi, numărul sacru al creştinilor, numărul decalogului plutind lent şi căzând în valuri cu un fâşîit teribil. Pe urmă totul fu acoperit de către vestirea unor goarne anunţând lumii nepăsătoare, preocupate de plăceri şi vicii că începe sărbătoarea morţilor. Şi din turnurile nevăzute ale dromoanelor şi galeaselor sburară lemuri, morminte ce păreau de piatră şi explodau în întuneric, aruncând schelete şi oase rătăcite, iute înghiţite în mâlul negru şi umid de dedesubt, o adevărată răscoală a cimitirelor mării din care isbucneau de asemenea într-o chermeză veselă, lapidarii şi osuare într-un răcnet comun al celor din jur tânguindu-se la vederea

spectacolului fantomatic ce-i învăţa cu prezenţa neîntreruptă a morţii. Un vaier şuerător în care se distingeau strigăte de copii înecaţi, copite de cai ce băteau în tavanul cerului, alergând cu capetele în jos, un cor funebru şi, în sfârşit, plutirea pe gondolele ascunse de întuneric a unor capele în care se aprindeau acum lumânări; giulgiuri albe, fantomele nenumite ale morţilor nenumiţi. Dintr-un front nevăzut, un semicerc descris de corăbiile aflate pe mare se producea un asalt al celor ucişi pe ape asupra celor vii din feluci şi brigantine, aflaţi la îndemâna morţii, spre groaza prefăcută a actorilor amestecaţi printre cei naivi ce nu mai participaseră încă la o astfel de bătălie. Agresiunea îi sufoca pe cei din micile tritonii şi femeile leşinau. În aer sburau schelete cu coase pe umeri, plutind miraculos printre atâtea catarge nevăzute, umplând aerul de prezenţa Morţii necruţătoare. Se auzeau ţipete ca ale sugrumaţilor din temniţe şi marşul Marilor Vânători ce culegeau viaţa şi apa însăşi începuse să miroasă a putrefacţie, se aflau într-o baltă stătută unde se aşezaseră cumpliţii arhangheli secerători. Din adâncuri înaintau putregaiuri marine, şi ele, nişte plante canceroase în erecţie vegetală, proliferând ameninţător sub botul rotund al felucilor şi voind parcă să înghită toată acea suflare înfricoşată. Pe un catarg se scurgea într-o clepsidră gigantică nisipul timpului răsturnat în vasul transparent, cu un fâşîit de rozătoare uriaşă ciuruind urechile celor ce asistau la amarnica bufonerie. Pe mare, trecând pe rotile sau pe patine alergau acum Vanităţile, nişte marionete, femei cu părul roşu ca peruca Herulei Lucrezia Vimercatti şi el înţelese abia acum ce trebuia să-i spună acel păr fals văzut pentru prima oară lângă fântâna din faţa bisericii Santa Maria della Salute, dar tăcu, nu spuse nimic, nici măcar nu o privi deşi ea

întorsese puţin obrazul, atât cât să nu-l privească, dar să-i ghicească surâsul de pe buze. Un preot ridicat în picioare se răstea spre larg, ascultat de către corăbieri cu cuvintele vechi pe care cardinalul Oliva le citea zilnic pe un sipet sculptat în formă de mormânt: *Memorare novissima tua et in aeternum non peccabis*. Începuseră funeraliile princiare ale celor ucişi de eternitatea mării, convoaiele plecate spre San Michele se desprinseră de grosul cortegiului general care deschidea o poartă în amfiteatrul nevăzut al nopţii. Corurile se îndepărtau şi ei simţeau mirosul de lumânare stinsă, de ceară topită, de putreziciune al adâncurilor despărţite parcă de puritatea sărată a largului, acel gust amar al mării, sărat şi umed în acelaşi timp. Vanităţile alergau şi ele undeva sub zarea neagră, cu rochiile multicolore, cârpite, cu trenele vânate de laţuri ce le scufundau una câte una în abisuri, într-o nălucire secretă, însoţită de strigăte de spaimă.

Deasupra se auzi iar o sbatere de aripi ale unor schelete sburătoare care alergau de la un catarg la altul, maşini teatrale în care se aflau adevăraţii acrobaţi ai serbării, rămânând anonimi, dincolo de masca nopţii. Pluteau şi se aruncau în goluri, erau agăţaţi cu cângi nevăzute din nevăzutul mării şi iar proiectaţi pe acel cer pe care pluteau acum fantomele de siliciu aprins, nişte uriaşe personaje feroce, vânînd şi ele ceva ce se afla deasupra mării.

Tangajul corăbiilor scăzuse şi vântul iute al largului se iţise uşor pentru că de undeva soseau zorile, lăsând pe ape un polen translucid, o fosforescenţă vană. O tristeţe surdă plutea pe mare. Spectrele gigantice se topiseră în lumina indecisă, giulgiurile nu mai străluceau, turnurile corăbiilor, acele cuiburi de corb se desluşeau, puţin câte puţin, în pâcla dimineţii ce se

instaura pe apă. Sdrenţe de smeie ce folosiseră la ciudata mascara atârnau printre catarge. Tot balamucul nocturn îşi arăta spatele nestrălucitor, aţele cu care totul fusese minţit. Panourile şi paravanele erau retrase, ridicate cu scripeţi pe punţile scenelor ce stătuseră până atunci în întunericul prielnic şi oamenii ce fuseseră astfel amăgiţi vrură cu toţii să întreprindă ceva, să cânte, să strige, să îndepărteze acele bube luminoase ale fanalelor ce pluteau pe mare ca să îndepărteze coşmarul, dar nu reuşiră să facă nimic decât să privească pustiul verde al mării peste care lumina aşeza covorul său triumfător…

*

Afară se întuneca şi peste Bucuresci cădea unul dintre acele amurguri sfâşietoare care făceau pe bărbaţi să fugă pren cârciumi ori după curve podărese, nemaisuportând casele lor în care la ceasul acela se aprindeau lămpile sau lumânările, să nu mai ştie urâtul nopţii ce se apropia de oraş, de undeva din întinsa câmpie peste care se înteţea acum un ger sălbatic ce îngheţase apa Dâmboviţei şi născuse ţurţuri mari sub şindrilele acoperişurilor. Era o linişte ca în ianuarie, rar bufnea câte un cotoi gras pe magazii şi caii băşeau puternic în grajdurile lor, îndopaţi bine cu fân de spaima stăpânului. Slugile, de când beizadeaua sosise, nu mai furau decât cu frică, neştiind ce gânduri are. Trecuseră trei săptămâni şi nu ieşise din casă; pe logofet îl judecase, mâine cine ştie ce-i mai trecea prin cap? Beau pe furiş vin negru, fiert, cu slugile de la bucătărie şi mâncau împărăteşte felurile refuzate de către Hrisant Hrisoscelu care avea el ceva la stomah, ori într-alt loc de lăsa masă după masă necercetată, cu tot ce era mai bun pe ea. Se strica zacusca, se stricau

poligalele, aceia băgau în ei cât puteau, mai trimeteau şi pe acasă, pe la ai lor, se afla de unde, vinurile cele bune erau ţinute cu cheia de chelar, aşa încât pentru ei mai rămânea niscai ţuică fiartă şi pelin din cel bun, ori primoi, ori căpşunică de pe la moşii, cu nuci, trai pe vătrai, nu făceau nemic, porunci nu soseau, toată curtea sta într-o aşteptare ciudată. De câteva ori Afenduli cu ai lui dăduseră svon că în acea dimineaţă boer Hrisant va porni cu trăsura spre curtea Princepelui spre a face heretisirea de sosire, dar de fiecare dată lacătele fuseseră puse la loc, străjile retrase pe meterezele foişoarelor şi nătângile persoane îl tot întrebaseră pe Iusufache ce se petrece cu stăpânul lor de nu iese afară să-l vadă lumea că fiecare întreba: „Dar ce-i cu beizadeaua, că s-aude că dă un bal, că merge la Princepe să i-o ceară pe sora cea mică în căsătorie, adevărat era ori nu?” Cine putea şti? Svonurile se băteau cap în cap: ori că Hrisant suferea de o boală cumplită care-l desfigurase şi nu voia să se arate cârtitorului de oraş cu oamenii lui clevetitori, ori că pregătea planurile cele mari pentru Săptămâna nebunilor, despre care se auzise câte ceva.

Fuseseră cercetate străjile de la bariere: nu intraseră careva talieni, sosiţi de la Italia cu sculele lor pentru săparea fântânilor artiziceşti despre care atâtea se svoneau? Nu fuseseră primiţi la vreun ospel niscai arhitecţi striini cu planurile pentru canalizarea Bucurescilor? Şi de ce nu-i mai primea Hrisant Hrisoscelu pe Vasilică Ghica şi pe Ionică Greceanu deşi aceia, trimişi de alţii ce nu aveau intimităţi cu beizadeaua, morţi de curiozitate, nu reuşiseră să treacă de oamenii lui Afenduli care spunea cu glas îngheţat că „Boerul nu primeşte”?

Sentimente amestecate, de ură şi curiozitate, începuseră să înconjure persoana noului venit.

Răutăcioşii ziceau că agia avea de gând să trimită ordin de arestuire pentru Hrisant şi că or să-l vadă ei cu toţii pe boer în cremenalion pentru fapte necugetate, dar când îl cercetau mai bine pe Iusufache la cafenionul Altântop, acela spunea, grozăvindu-se că boerul lui e bine, sănătos şi că primeşte în fiecare noapte câte o vizită de la persoane ce nu pot fi numite. Nici bacşişurile grase strecurate în largile şi primitoarele lui buzunare nu-l convinseseră să spună vreun nume. Ca orice servitor bun ştia că asta îl costă capul, aşa încât şedea şi bea cu răbdare cahveaua pusă dinainte, plătea mai mult că avea de unde sau se făcea că avea de unde şi pleca urmărit de privirile curioase ale celorlalte slugi boereşti ce şi ei aşteptau o veste de la aceştia în tavernele din jurul Curţii Arse. Nu aflaseră nemic.

Cât îl priveşte pe Hrisant Hrisoscelu, acestuia puţin îi păsa de cele ce se vorbeau pe seama lui. Acum scăpase de arătatele întâmplări şi de comedia de a se fi făcut că se interesează de cele de trebuinţă, adică cum mergeau cele încurcate socoteli, putea să doarmă şi el puţin pentru că vorbăria aceluia îi făcuse un somn ca la Crăciun. Ciugulise câte ceva, se privise într-o oglindă şi pentru prima oară zărise o undă de ostenealâ în ochii săi atât de frumoşi după care mureau muierile. „Îmbătrânesc, uite cutele astea, şi dacă o să mai zac mult în pat o să mă îngraş şi va fi vai de mine”, se căina în gând şi parcă-i venea să râdă: ce importanţă mai aveau toate acestea acum, când totul era sfârşit? Dar asta o ştia numai el şi nu trebuia s-o spună la nimeni. Nu se plictisea, curios lucru, nu simţea nici o nevoie de lume, ori de vreun desfăt cu lăutari şi cu prieteni. „Am căzut într-o cuviincioasă văduvie”, rânjea în sine, privindu-şi părul ce se mai asprise şi se albise pe la tâmple. Trebuia să mai trimită

cele daruri, mai ales Principelui, soaţei lui şi surorilor, boerii mai puteau aştepta, dar nu atât de mult, pe urmă aveau să facă năvală spre casa lui şi nici arnăuţii nu puteau ţine piept atâtora şi cu atâtea ranguri.

Bătuse din palme şi se ivise secretarul livonian:

—Ai trimis canarii şi puscile la Curte? întrebase, deşi ştia că acela nu primise poruncă.

—Când binevoiţi…

—Mâine. Şi vezi ca paserile să nu se fi betegit. Ori a murit vreuna?

—Se poate? se miră celălalt. Ochii din cap…

—Bine.

—Şi cu darurile celelalte ce fac?

—Le trimiţi şi pe ele, tot ce-am pus noi deoparte la plecarea din Venezia, să nu-mi mai aud vorbe…

Hrisant Hrisoscelu privise după aceea cu o stăruinţă plictisită prin perdele la întunericul ce cuprindea curţile. Era un fel elegant de a-l concedia pe celălalt.

Dar secretarul mai avea ceva de spus:

—Poate că ar fi bine totuşi să le duceţi dumneavoastră… Hrisant Hrisoscelu promise, dar a doua zi de dimineaţă se sculă târziu, dinadins. Afară era frig, viscolea, trecuse scurtul senin al zâmbitorului soare şi zăpada creştea sub ferestre.

—Nu vezi ce-i afară? îl cercetase pe secretar, parcă cerându-i aprobarea. Nu e chip să ies şi aş vrea să mă prezint la curte cu carozza dăruită de contele Burckhardt. Mă înţelegi?

—Cum nu? Dar poate ar fi bine şi cu o sanie pe care am împodobit-o… Ighemoniconul e ighemonicon şi Măria Sa, nu ştim, după cum spune logofetul, dacă mai are răbdare…

—Trimite-i darurile şi spune cui le va primi că sunt foarte bolnav şi că cer iertare.

—Nu e bine, signore, ascultaţi pe un om care a mai

văzut lucruri din astea. Principii sunt geloşi dacă nu-i bagi în seamă. Ei nu au nevoie decât de vorbe cuvioase, de complimente şi atunci când le faci, par a nu le băga în seamă, dar mai rău e când nu le faci, pentru că le lipseşte ceva, urechile lor destrăbălate sunt obişnuite cu mierea asta care le curge în auz şi, vezi bine, domnia ta face rău că nu se îmbracă acum ca să meargă la curte…

—Nu sunt anunţat, nu se poate nici aşa. Trimite pe cineva să spună că sosesc mâine cu toate cele…

Prudent, livonianul nu o făcuse şi bine făcuse, pentru că a doua zi Hrisant Hrisoscelu îi sculă de cu noapte pe toţi servitorii şi le spuse că suferă de ameţeală, cerând să vină Perdicarul şi când careva era gata să se arunce într-o sanie ca să-l cheme, beizadeaua îl oprise la poartă:

—Ce, eşti nebun? Vrei să afle lumea că nu mă simt bine? Mă vindec eu până mâine, daţi-mi neşte apă fierbinte şi aruncaţi sare în ea, cât pot să rabd, şi-o să-mi vâr picioarele până îmi iau foc şi-mi trece…

Făcuseră ce le ceruse, dar livonianul care era om cuprins de minte ghicea că stăpânul său începuse să sufere de o lipsă de voinţă care avea să-l dea gata. Nu spunea nimic nimănui. Mai încercase de câteva ori să-i aducă aminte de datoriile pe care le avea faţă de stăpânire, dar Hrisant se prefăcea a nu înţelege. Îl rugase să meargă la Pulcheriţa Mavru cu nişte scrisori şi cu o blană de cacom şi cu câţiva coţi de stofă şi cu un şal beldar de 1 500 de taleri. Sophicăi, sora mai mică a Princepelui, i-ar fi trimis un cepchen, numai fir, cu bumbi şi găitane de aur, scriindu-i şi câteva rânduri în care ar fi rugat-o să-l scuze pe lângă Princepe că nu poate veni el personal cu canarii de patru note, pentru Doamna, puşi într-o colivie de aur venezian, cu 16 coţi de pambriu, cu neşte ghiuluri vârîte în cutioare vieneze

de catifea şi cu parfumuri francese. Cât priveşte şoimii de vânătoare, dacă Măria sa ar binevoi să pună pe cineva să-l primească pe secretarul lui livonian, care şi el nu era fitecine, ci fiul natural al contelui Goncearov, făcut cu numita Militrisa ce trăise la Peterzbuc, la Curtea imperială, i-ar înmâna darurile.

—Vezi, îi spusese fericit secretarului, vezi că se poate? Tot prin femei şi pe urmă hotărâse şi ce se cuvenea şi celor de la curte, zicând că o să umple slugile sale o sanie cu daruri care ar trebui lăsate pe la porţile boereşti, unde ai casei tare s-ar bucura să primească atenţiile bogatului bărbat de a cărui soartă nu ştiau nimic şi care-i îngrijora.

—Văd, răspunse acela, dar când o să scrieţi scrisorile?

—E timp. Săptămâna viitoare. Poate mai stau viscolele.

Într-o dimineaţă se trezi pe neaşteptate cu Kostaki Kiriazi la uşă.

—Cum ai pătruns? se miră Hrisant Hrisoscelu, mânios pe Afenduli şi pe arnăuţii săi.

—Am sărit gardul când nici nu gândeau paznicii.

—Am să-i dau afară, zisese mânios beizadeaua.

—Ce -i cu tine? Bolnav nu pari, nu mă laşi să te sărut?

Erau prieteni de mulţi ani de zile, chit că nu se văzuseră de atâta vreme. Kostaki avea un cap ca o lubeniţă şi dinţi de cal, râdea şi desfăcea mâinile parcă gata să-l înghită între ele.

Mirosea a tutun bun şi a votcă, chit că era dimineaţă. Era îmbrăcat şi el evropeneşte, numai cu o manta deasupra fracului de dimineaţă. Obrazul roşu de frig, tăiat bine cu briciul şi o mustaţă palicărească îi întregea chipul agresiv. Nişte sprâncene groase îi acopereau pe jumătate privirile curioase care-l

cercetau.

—Nu-mi spui să stau jos, nu-mi dai ceva să beau? Ce face revoluţia noastră?

Cuvintele astea îl scoaseră din sărite pe Hrisant, pentru că Kostaki Kiriazi era unul dintre cei mulţi ce nu cotizaseră niciodată pentru Eterie. A, înţelesese să-şi dea adeziunea orală, dar nu să se scarpine în pungă, unde mai pui că lucrurile se mai şi aflau şi dacă puneau mâna pe el turcii şi o păţea ca alde Codrika şi Riga Velestinul, ca să nu mai vorbească de Dumitrache Turnavitul!

—Revoluţia pe care aţi trădat-o cu toţii, zisese Hrisant scrâşnit.

—Mă rog, eu nu am vrut să mă îmbogăţescu de pe urma politichiei ca alde Hagi Moscu, ori Facca…

Se aşezase neinvitat pe un divan şi căuta în jur un vas în care s-ar fi găsit vreun lichior sau ceva de băut pentru că-i ardea gâtlejul de dimineaţă.

Celălalt nu chemă pe nimeni, nu-i oferi nimic. Sta în picioare lângă o fereastră şi aştepta parcă să-l vadă pe Kostaki plecând. Aceluia nici nu-i trecea prin gând aşa ceva.

—Toată lumea mă întreabă ce-i cu tine şi eu nu ştiu ce să răspund. N-ai ieşit din curte, nu te-ai arătat nicăieri, crezi că asta se face?

Hrisant Hrisoscelu tăcea îndârjit.

—Să înţeleg că nu mai mă suferi?

—Înţelege ce vrei…

—Vasilică Ghica şi cu Ionică Greceanu mi-au spus câte ceva, că nu ai mai fi în minţile tale.

Voia să-l insulte, să facă ceva care să-l scoată pe celălalt din sărite, dar beizadeaua se ţinea bine.

—Ascultă-mă, Hrisant, tu tot mai crezi în lozinca grecilor: *Tha elithi to romaico*? Tu crezi că mai vine romaica? Că noi, nemernicii de fii de plăcintari,

pricopsiţi în Fanar vom împlânta vreodată crucea pe cupola Hagiei Sofia, crucea care a stat o mie de ani veghiind Răsăritul pentru a ţine spiritul creştin? Eşti nebun de legat, ori ce eşti?

Celălalt nu spunea nimic, simţea numai o imensă scârbă. Nici el nu mai avea dreptul să vorbească despre Iubirea de neam, martirii Eteriei putrezeau undeva în fundul Bosforului sau în pământul sterp al Anadoliei. Şi el trădase Mişcarea, dar nu putea s-o spună. Dar de ce o trădase? Pentru că oameni ca acest Kostaki Kiriazi o trădaseră înainte ca ea să se desfăşoare, să facă ceva împotriva asupritorului. În stenahoriile lui nocturne îl aştepta pe Trimis, pe omul Terzimanului de la Stambul care avea să-l găsească oriunde s-ar fi ascuns pentru a-i cere socoteală: unde pieriseră atâţia bani strânşi pentru Revoluţie? Oare nu mai ţinea el minte cumplitul blestem al jurătorilor: „Fierul şi pietrele să putrezească numai trupul celui ce va vinde Romaica să rămână în veci neputrezit”?

Kostaki Kiriazi nu înţelegea muţenia ce urmase a beizadelei. De unde să ştie că Hrisant Hrisoscelu nu avea nici un drept să-l judece pe el, ce nu se amestecase în Mişcare, dar nici n-o trădase ca acel om ce nu mai dormea de frică în aşteptarea Trimisului. Şi, în clipa aceea de muţenie prelungă îşi aminti dulcile crânguri ale Bosphorionului, pline de fete vesele ce se jucau în minunatul loc, în aşteptarea logodnicilor domneşti, peste care norocul cădea pe neaşteptate, după ani lungi de desnădejde. O, acele zile nesfârşite de pândă, de căutare a unui prilej de a corupe pe înalţii funcţionari, capriciile acestora ce nu voiau să primească de la necunoscuţi nimic, de frica călăului ce le-ar fi scurtat capetele şi pe urmă toanele lor repetate, nemulţumirile disimulate sub zâmbete sau indispoziţii ce nu puteau fi prevăzute, desnădejdea,

singurătatea oraşului aurit, cu nepăsarea lui, cu acea fericire a feţelor necunoscute ce treceau prin porţile Saraiului şi ei, aceşti urmaşi ai vechilor greci, cerşind un surâs de la protectori, conştienţi că într-o zi, odată aflaţi în oraşul din care strămoşii lor fuseseră alungaţi pentru cine ştie câte sute de ani îl vor şi cuceri vreodată fără arme, găsind şi ei o Kerka porta şi vor cânta laolaltă, după cine ştie câte veacuri, Kyrie eleison sub cupola cea mai frumoasă din lume a Sfintei Sofia după care vor ieşi în oraşul blestemat ca să calce în sângele păgânilor. Generaţii întregi de râvnitori la tronurile Ţării Româneşti, acolo unde se făceau averile ce aveau să servească la ridicarea Eteriei şi a gloriei greceşti, se stinseseră pe malurile însorite ale cetăţii lui Justinian şi ei tot mai sperau că odată, nu armele, ci şiretenia milenară, răbdarea lor care întrecea orice, vor birui.

Ce să înţeleagă nesimţitorul de Kostaki Kiriazi care, în afara jocului de pharaon şi de vutca de dimineaţă nu trăise pentru altceva, decât pentru femeile pe care le vâna şi le vâra în patul lui nesătul? Boala, singurătatea, desnădejdea lunilor şi anilor lungi de aşteptare, surghiunurile şi torturile celor care trebuiau să mărturisească în urma unui denunţ cât strânseseră şi unde depuseseră banii şi giuvaerele ce trebuiau nesăţioşilor sultani, înşelătoria repetată, frigul morţii, bântuind dinspre Ghel Mumia, mereu căderea securii pe butuc la Şapte Gulade…

Totul într-o visare prelungă ce lăsa pe feţele lor, ale fanarioţilor, ceara nesănătoasă a spaimei şi nici o bucurie, nici măcar atunci când plecau spre ţărmurile fericite ale Ţărilor Române, acolo unde banii se înmulţeau ca în poveşti, unde slugi hotărâte storceau tot ce putea fi stors în cel mai scurt timp, fără scrupule, în numele Revoluţiei sau al unei lăcomii ce

nu putea fi controlată. Creştini turciţi cu biserica în suflet, ascultând cântecele muezinului şi psalmodiind în minte: „Pământ sunteţi şi pământ vă veţi face… Copiii unor copii plăcuţi lui Dumnezeu…" De la Nistru până în Peloponez, insule mici ca nişte candele într-o mare de întuneric, visând la un viitor improbabil ce se va stinge în veac, acea năzuinţă unanimă a unui popor, istovită de aşteptare, de speranţe trădate, de morţii căraţi de ape, ori înmormântaţi fără nume în gropile comune, în şanţuri, traşi în ţeapă ori retezaţi de iatagane. „Trăiască iubirea de neam!”, iată cine era iubitor de neam, acest Kiriazi, scurs de beţii, nepăsătorul tânăr care acum cinci sau şase ani, când Hrisant îl rugase să dea ceva pentru Mişcare, răspunsese cu cinism: „Poate o sticlă de şampanie când tu vei fi Domn al Valahiei, iar eu un nemernic de dregător la curtea ta…"

—Lumea spune că eşti bolnav şi de-aia nu te arăţi. Ba, alţii mai răi aşteaptă să-ţi facă pomenile: un cap de ţărână, o slobozire a apelor, acolo, după datină… Dar eu nu cred, nu pari atins de nimic, poate eşti puţin cam palid pentru că stai prea mult în casă. Ar trebui să mai petreci puţin cu noi, să mai faci berbantlâcuri. S-au ridicat femei noi, demoazele gătite, e una Lizica Ipsilanti, de i-ai bea apă din păsărică, ori pe Axinia Palade s-o vezi, într-o blondă dantelă de mătase, mamă ce drojdie! A stors pe cine a putut, numai cotoi amorezaţi, cred că nu s-ar da îndărăt de la unul ca tine care aud că putrezeşti în multul banilor şi ar zăbovi în cele osteneli trupeşti. Azi de dimineaţă, când erau aţipite străjile şi am putut să sar gardurile curţii tale, că numai aşa te mai poate vedea câte cineva, m-am strecurat în remiza trăsurilor şi ţi-am văzut faetonul princiar. Ce e? Un Boghei sau un Duc? Bănuiesc că e făcută la Londra, nu la Viana unde comandă toţi

mitocanii trăsuri… Nu vrei să-mi răspunzi? Eşti mut ca orice conspirator…

Tonul lui Kiriazi devenea ameninţător.

—Ştiu că ar trebui să mă tem de tine pentru că am auzit că ai umplut Bucurescii cu briliantele pe care le-ai trimis femeilor de neam, başca ce mai ascunzi prin lăzile tale, dar dacă te porţi urât cu mine s-ar putea ca şi eu să mai deschid gura şi să mai latru unde se poate şi nu se ştie bine ce s-ar alege de tine…

Hrisant Hrisoscelu crezu că nu aude bine. Cum îndrăznea nenorocitul?

Bătu din palme şi se ivi livonianul care, la intrarea lui Kostaki Kiriazi, se opusese să-l lase să pătrundă în încăperile beizadelei, dar renunţase văzând că acela era decis să nu se lase împiedicat de nimeni.

—Pofteşte-l pe dumnealui afară! spusese scurt, întorcându-i spatele.

—Ai să regreţi! ameninţase Kostaki Kiriazi cu bastonul său franţuzesc, cu măciulie de argint. Am să spun tot ce ştiu în oraş şi cunoşti ce rahat de târg e ăsta şi cum le înfloreşte.

Hrisant Hrisoscelu nici nu binevoi a-i răspunde, ca şi când ar fi vrut să nu lase să-i scape vreo necuviinţă. Şi asta fusese totul…

*

Multă vreme după vizita lui Kostaki Kiriazi, beizadeaua avusese coşmaruri. Pe Afenduli era cât pe aci să-l dea afară pentru că oamenii lui permiseseră unui strein să sară gardurile şi să dea năvală peste el, arvaniţii fuseseră şi ei pedepsiţi cu scăderea hranei pe câteva săptămâni şi logofetul Caliarh îşi luă şi el papara ce i se cuvenea. Supărat, Hrisant Hrisoscelu nu mai primi decât slugile de-i făceau focurile şi trimise de

mai multe ori înapoi masa neatinsă. Nu bea decât foarte puţin şi în silă, felurile gustoase se întorceau cum veniseră în cuhnie şi geaba un rândaş căra cele mai bune prepeliţe şi fazani de la vânători, gura boerului nu mai primea nimic. Se usca văzând cu ochii, nu avea somn, căuta numai în grămada de fogliete sosite de la Viana cu poştalionul şi, mai ales, în vraful de scrisori ce începuseră şi ele a se rări. Soseau mai multe răvaşe de la cei pe care nu-i primea, cu toţii îngrijoraţi de cele ce i se întâmplau şi nu ştiau, dar el nu răspundea nimănui. Băteau curieri în poartă, paznicii îi alungau din chioşcurile de privealã şi arătau puscile dacă ar fi mai stăruit. Plecau speriaţi şi lumea vorbia şi mai şi că trebuie să fie o mare taină la mijloc, dacă apropiindu-se Crăciunul, boer Hrisant nu-şi făcuse heretisirea şi nu trimesese darurile, cum spuneau apropiaţii Domnului, Doamnei şi surorilor, ce mare supărare s-ar fi adunat în sufletele lor, dar aceluia nu-i păsa. Cum cădea seara, peste ferestre se puneau obloanele şi nici o rază nu străbătea în afară sau măcar să muşte cu o gură galbină zăpada, să rupă din acel întuneric ce nu se mai isprăvea, că zilele erau lungi şi se apropiau marile sărbători şi tot oraşul fierbea pentru că nu ştia ce se întâmpla cu beizadeaua. Mai răii de gură vorbeau c-ar fi murit şi că-l ascund rudele de va mai fi având aşa ceva, că nimeni nu aflase, ori servitorii, ori acel livonian care sosise cu el pe capra carozzei în seara plină de viscol din noemvrie, când minunata trăsură plină de oglinzi şi catifele, trasă de cai ungureşti, străbătuse barierele în goană şi doar câţiva o văzuseră şi încă vorbeau despre ea ca despre o trăsură împărătească, cum nu avea nice măcar Domnitorul. Se svonea că darul era de la Napoleon, altfel cum de nu s-ar fi supărat Principele până acum că nu-i calcă palatul şi nu-i face

complimenturile de bună sosire? Neranţula Mavrodin auzind toate acestea scosese darurile primite de la Hrisant şi ieşise cu ele în lume. Care cum întreba – şi muierile picau de necaz că nu ştiu – ea numai ce scutura din umeri: „Mi le-a dat o rudă îndepărtată ce au trecut prin Bucuresci acuş două-trei săptămâni, un văr de-al doilea”, zicea, dar cine o credea? Diamantul încastrat într-un inel cu pecete, se vedea bine, era un dar regesc şi cine în acest oraş pârlit putea să facă un astfel de cadou decât noul venit? Dar blana de caracul de unde o avea? Bărbatu-său, ca să nu se ducă svonul că ce şi cum, zisese că o cumpărase el de la Viana, prin trimişi şi că să le mai stea gura că nu poate omul să-şi ţie muierea în acest târg mai bine că ţi se şi îndeasă auzul cu vorbe spurcate şi că dacă e pe aşa, el n-o să mai rabde şi vor vedea fiecare după păcătoasele cuvinte ce vor scoate! Dar de toate acestea habar nu avea Hrisant Hrisoscelu care se încuiase în casele lui păzite acum şi cu câinii ce fuseseră scăpaţi din lanţuri şi lăsaţi liberi, mai ales noaptea şi care ar fi sfâşiat pe cei striini de locul acela pustiu pe care oamenii începuseră să-l ocolească cu spaimă. Slugile însă cârteau şi vorbele sburau peste ziduri; dincolo de puscile albanezilor, se zicea că beizadeaua bea vutcă cu eter şi cade în adevărate halucinaţii, că e mut ca mormântul şi stă numai în visurile sale de om bântuit. Începuse a se scula din ce în ce mai târziu, cu privirile înceţoşate, abia gustând din murăturile trimise de bucătari pentru a-i întărâta pofta de mâncare şi din jumerile ce trăsneau nările pofticioşilor, dar care lui nu-i făceau decât greaţă.

Slăbea văzând cu ochii, se subţia, halatul de mătase în care lâncezea ceasuri întregi atârna larg în jurul şoldurilor; se spăla de câteva ori pe zi în vasele pline cu apă încălzită, se privea în oglindă şi îşi bărbierea

obrazul in fiecare dimineaţă ca şi când ar fi aşteptat pe cineva care nu mai venea. Când scormonea grămada de scrisori aduse cu poştalionul la patru zile, ar fi dorit să găsească un plic anume, dar acea scrisoare pe care tot n- o mai afla nu mai sosea şi-atunci el nu mai deschidea nici pe celelalte, le lăsa lipite, pline de veşti ce nu-l mai interesau. Livonianul încercase de câteva ori să-l hotărască să despecetluiască sigiliile de ceară roşie, dar el dădea din umeri:

—Deschide-le tu şi spune-mi despre ce e vorba…

—Dar dacă sunt lucruri confidenţiale?

—Nu am secrete, citeşte-le şi spune-mi din când în când cine-mi scrie şi ce vrea…

Fiul Militrisei şi-al contelui Goncearov, deşi credea că săvârşeşte un sacrilegiu, desfăcea plicurile şi citea îngrozit cum creditorii de la Viana şi Paris, de la Venezia şi Genova îl somau să-şi achite poliţe mai vechi, împrumuturi încă neonorate. Erau şi facturi pentru mobile şi bijuterii pe care nu le achitase şi acei oameni îndârjiţi îl ameninţau că nu mai au răbdare şi că vor face reclamaţii la Princepe prin consulii lor şi prin reprezentanţii aflaţi în Bucuresci. Hrisant Hrisoscelu asculta toate vorbele aceluia şi pufnea:

—N-au decât, să poftească încoace. Cine le va recunoaşte cambiile lor falsificate, destul m-au stors şi m-au furat.

Iusufache, şi el de faţă, râdea cu gura până la urechi auzind toate astea:

—Bine le face măria ta la pungaşi şi la bancheri, să se ruineze, n-au decât…

Beizadeaua, care nu avea intimităţi cu servitorii, îl poftea afară din odăi şi rămânea cu livonianul.

—L-ai întrebat pe logofet? Mai avem ceva prin bănci?

—Puţin şi nu e bine să atacăm fondul.

Secretarul avea felul său de a privi lucrurile ca un om care văzuse multe în viaţa lui.

—Cum crezi…

—Nu ştiu ce să le răspund…

Hrisant, Hrisoscelu găsise soluţia, cel mai neaşteptat lucru pentru el:

—Lipeşte scrisorile la loc, ori nu le mai deschide şi trimite-le înapoi cu menţiunea: persoană necunoscută la această adresă. Să-i vedem, mă vor găsi ei în acest fund de lume?

—Şi dacă or să vă găsească?

—Om vedea atunci ce avem de făcut, deocamdată nu-mi mai spune nimic…

Şi-l concedia şi pe el, începând să citească Threnosul lui Duca, trimis de Theodosie Zygomalas din cele striinătăţi. Adormea pe neaşteptate şi se visa la Venezia în micul ospel în care locuise până a nu întâlni pe Lucrezia Herula Vimercatti, simţind parcă în nări acelaşi miros de igrasie ca şi în casa bătută de viscole, atâta vreme neîncălzită şi nelocuită. I se părea că aude pereţii ruinându-se şi simţea în păr, prin somn, mătreaţa varului cojit de umezeală ce picura ca o ploaie măruntă peste el. Pe urmă fantasmele creşteau uriaşe şi revedea odăile palatului Caragua, cu lanternele lui arabe în care pâlpâiau lumânări fără fum şi tabernacolele alexandrine închipuite de un decorator cu imaginaţie ce lucra în teatrele veneziene unde fabrica maşinile lui de groază, infernalele şi mişcătoarele turnuri ce striveau în sgomote teribile personajele de pe scena mică, luminată cu fanale. Acestea se stingeau în urletele suplicaţiilor când zeii sfâşiau cerurile de hârtie de dincolo de rivaltele misterioase în sunete de gonguri vestind pedepse inimaginabile, şi revelând bestiare în clar-obscur prin care mişunau monştri închipuiţi din legendele Evului

Mediu, stârnind o groază ce se topea abia în foyerele bine luminate, când publicul înspăimântat se regăsea ca şi când ar fi traversat Iadul într-un ceas. Focuri şi groază, teribile himere, fantome plutind prin fumuri verzi ce lăsau un miros de pucioasă şi trosnetele ce te asurzeau şi sângele de vopsea, ce-i drept, isbucnind spre spectatori şi invadând printr-o iluzie optică fosele înguste, înghiţind violoniştii ce purtau pe faţă măşti mortuare. Punerea în scenă a „Uraniei” de Bridart îi dăduse ideea de a-l chema pe acel Bertolluci, căruia îi ceruse să transforme palatul părăginit a cărui închiriere îl costa atât pentru a-l desafecta de ruina ce îl invadase. După o privire îndelungată şi o inspecţie minuţioasă din pod şi până în cavele întunecate şi pline de şoarecii Veneziei despre care se spunea că se hrănesc cu cadavre de copii avortaţi, arhitectul zisese că ştia ce avea de făcut şi ceruse pentru tot 175 000 de taleri, înţeles cu Alfano Stradiotte.

Hrisant Hrisoscelu nu se tocmise, apucat de megalomania celor ce nu risipiseră niciodată pentru că în familia lui toţi fuseseră sgârciţi şi adunaseră, mâncându-şi de sub unghii. Şi, într-adevăr, se iviseră zidari şi ipsozari, oameni ce scoseseră duşumelele şi spărseseră zidurile cu o frenezie iscată de banii plătiţi pe jumătate înainte, schimbaseră magazia de piatră, arătoasă pe dinafară, dar aproape de nelocuit pe dinăuntru, într-un palat islamic, cu lapidarii sugerate, cu odăi scunde, cu tavane ogivale, în care ardeau lanterne încărcate de cioburi colorate, pardosite cu piatră uşoară de Tunis, marmura sunând ca violele, peste care alt furnizor arab aşternuse nebunele covoare, cumpărate pe nimic de la aristocraţii ruinaţi ai acestui oraş al ruinaţilor şi revândute la preţuri fabuloase. Baldachine de mătase somptuoasă, în culori neînchipuite, acopereau micile divane peste care erau

aşternute de asemenea covoare subţiri şi moi, postavuri de Persia ce acopereau unele colţuri ale pereţilor ca să dea impresia unor lucarne feerice pe fonduri negre sau verzi, damaschinuri şi sarazine, ornamentate cu păsări aurii, privighetorile iraniene pe tafte şi siglatoane, camocate şi maramuturi din Famagusta şi Nicosia, dabikiuri egipţiene şi voaluri alexandrine, adică tot ce-şi doreşte un autor de decoruri când i se dau bani pe mână şi el nu se uită la ei, şi-i risipeşte cu pasiune. El, acelaşi Bertolluci, îi desenase mai apoi şi rochiile de argint, imaginate pentru Lucrezia Herula Vimercatti, aduse de la Murcia şi Malaga, din mătăsuri pictate la care femeia privea fermecată, spuindu-i:

—Acum înţeleg de ce mi-ai zis odată că locuiesc într-un cavou (l-o spusese, într-adevăr, poate după plimbarea lor la Torcelio unde înţelesese ce o obseda: ideea că va muri tânără, idee implantată de acel om militar, contele Vimercatti, care o înspăimânta pentru ca s-o păstreze sau era numai jocul lor. O spusese făcând aluzie la locuinţa lor rece, atât de deosebită de palatul Caragua, care avea cu totul alt aspect decât imunda casă plină de marmură rece, impersonală, fără căldura încăperilor în care intrai ca într-o grădină plină de grote pardosite cu covoare şi abia luminate de fanale). Dar să ştii că eu n-am văzut o astfel de lumină decât în bordelurile cairote.

Râsese sălbatic cu dinţii ei de fiară regală, cu care-i sfâşiase mai apoi umerii şi pieptul tânăr de efeb ca şi când ar fi vrut să-l devore ca un animal ieşit după pradă.

—Ce să fi căutat tu în acele locuri?

—Poate că de-acolo m-a luat bărbatul meu…

—Nu se poate să glumeşti cu asemenea lucruri. Mi-ai spus că eşti grecoaică…

—După mamă, tatăl meu a fost italian, un sărăntoc de marinar care trebuia să mă crească şi, când nu a mai putut, m-a vândut pur şi simplu unei putane care ţinea o astfel de casă lângă Bazar. Ai fost la Cairo, ştii unde e Bazarul?

Nu fusese. Tăcuse furios. Voia să creadă că îl minte, altădată o rugase să-şi povestească viaţa şi ea îi vorbise despre un bordel din Alexandria şi de un tată bogat care o măritase cu un fals prinţ berber care o vânduse după un an pe trei cămile într-un târg african şi ajunsese într-un harem puturos de unde fugise cu ajutorul unui grăjdar. Poveşti ale Orientului, cine mai ştia care e adevărul adevărat? Se contrazicea, se prefăcea că-şi aduce aminte de lucruri pe care nu le spusese altă dată, poate erau numai fapte ale altora. Oricum, decorul palatului Caragua îi plăcea şi-l sfătuise să cumpere uleiuri şi mirodenii ce trebuiau arse în încăperi pentru a-i aduce aminte de aerul stătut al locuinţelor încărcate de jeg, dar totdeauna purificate de nişte ierburi pe care i le şi adusese, într-adevăr, miraculoase ierburi, lăsând în pereţii vechi ai locuinţei sale un miros afrodisiac fără pereche. Pe măsură ce descoperea anterioarele numeroase ale locuinţei închiriate, Lucrezia Herula Vimercatti se minuna de rafinamentul celui ce-l decorase cu atâta măiestrie. „Trebuie să fie un iniţiat, un evreu sau un sirian care ştie să citească eşarfele cufice, enigmatice, pe care sunt scrise sfaturi cifrate, ori nu ştia el ce ţine pe pereţi?” Vorbea gutural ca egiptenii, avea, atunci, nu o vulgaritate, cât o gravitate în voce, care o făcea de nerecunoscut. Odată îi adusese un Coran cumpărat de la nişte mozarabi, dăruindu-i-l şi el nu-l uitase la Venezia, îl luase în graba plecării ca pe ceva foarte preţios. Dar toate astea se petreceau, după acel drum la Toroello unde ceea ce încă fusese vag în

sentimentele lui luase o formă dementială…

Sosiseră în zori, în lumina turbure a insulelor peste care răcoarea nopţii mai lăsa o nepăsare funebră, îmbrăcând pinii în giulgiuri negre, de ceaţă.

Insula era, toată, o mare de lumânări palide ce isbucneau abia pâlpâind din zorii lăptoşi pentru a aminti celor ce debarcau că păşiseră pe un alt tărâm, cel al morţilor din veci ale căror suflete răsăreau acum deasupra ierbii proaspete, de vară. Bătea un clopot abia auzit, în aerul trandafiriu, soarele se ridica de undeva de pe mare şi ceţurile deveneau linţolii aurii ca voalurile de Damasc, cu taina pe care o au ţesăturile foarte fine. Mulţimea nu scotea nici un cuvânt, se îndrepta spre o mică bisericuţă albă, cu turle rotunde, acoperite cu olane ca şi când ar fi fost foile unor nuferi în marea cerească, nişte nuferi portocalii, decoloraţi şi căşti, descompunându-se în lumina arzătoare a dimineţii. În aer plutea un miros de tamarisc, un amestec de plante iuţi şi istovitoare, expiind, trezindu-i şi făcându-i să treacă într-o stare de inocentă visare. Cavouri şi plăci de marmură ca nişte timpane de piatră pe care soarele se târa leneş, îmblânzind sentimentul morţii şi născând o senzaţie de pace eternă. Undeva, în faţa pelerinilor apăruse un car negru tras de şase bivoli, condus de un personaj cu coasa pe umeri, îmbrăcat într-o pelerină neagră. O cruce uriaşă ţinută de un călugăr se pleca din când în când spre cei ce urmau tristul convoi. Angelusul se auzise iar, cu acea stranie bătaie subţire dintr-un clopot fragil, un clopot-copil, născut din alte clopote ce vor fi vărsat din bronzul lor toate tunetele şi acum scăpau numai un strigăt mic, amintitor de moarte pentru pomenirea ce urma. Cavouri deschise, cu uşile grele de fier forjat, lăsau să intre în ele o muzică murmurată de gurile pelerinilor care cântau şi ei abia auzit. Din acele

reşedinţe princiare ieşeau personaje îmbrăcate în costumul negru al morţii cu măşti peste feţele necunoscute, conducând convoiul spre locul slujbei. O voce puternică domina acel murmur unanim: Dolor, pianto e penitenza. Totul amintea Carnavalul lui Pierro di Cosimo. În urma convoiului se alăturau de pe aleile nevăzute ale cimitirului alţi actori ai kermezei funerare, încălăraţi pe mârţoage costelive, droaie de schelete desenate pe valtrapuri negre, prapuri şi torţe încheiau mizera feerie a dimineţii ce se limpezea şi mai mult.

—Pentru ce această familiarizare cu moartea? o întrebase Hrisant Hrisoscelu.

—Pentru că viaţa e numai o pregătire a morţii.

—Şi tu simţi că începi să mori?

Lucrezia Herula Vimercatti îl privise intens o clipă ca şi când atunci ar fi aflat un lucru nemaipomenit despre sine.

—Ce spui? se miră.

Hrisant Hrisoscelu nu-i răspunsese. Vorbele sunau ca o răsbunare şi ea ghici înţelesul tăcerii sale.

Christo Hrisoverghi le înmână un snop de mocoletti. Convoiul era lung şi fiecare rugă dura câteva minute.

Aşteptau între chiparişii negri sub soarele nemilos care începea să le amintească de noaptea pierdută, dar um- brele lor scădeau şi dinspre mare venea o boare sărată, umezindu-le buzele.

—Totdeauna te gândeşti la morţi? o întrebase. Ai mulţi morţi la care te gândeşti?

—Mă gândesc la toţi morţii, nu numai la ai mei, acesta e sensul serbării Redentore, să ne amintim de cei ce au plecat şi pe care-i vom reîntâlni vreodată.

Corurile se stingeau încet-încet şi bătaia rară a acelui clopot-copil, al angelusului, se stingea în torpoarea soarelui iute, de vară.

—Dumneata, Hrisant (nu se mai tutuiau, nu ştiau

nici ei de ce, în schimb îi spusese pe nume), ai mulţi morţi de care trebuie să-ţi aminteşti? îl întrebase fără curiozitate, parcă ascultând nişte voci ce veneau de undeva de pe o altă insulă, cine ştie unde aflată vestind că şi acolo sosiseră pelerini. Mirosea a frunză încinsă de soare, tamariscul se usca lăsând un miros mortuar, purificator, cum are tămâia sau luminarea arsă.

—Nu i-am numărat, îi răspunsese. Prieteni şi rude apropiate, poate ucişi…

—Ucişii nu sunt morţi?

—Poate că sunt morţi, dar mai înainte de orice ei rămân ucişi.

—Vrei să spui că ai omorât oameni?

—O, da. A trebuit…

—Cine eşti tu?

—Cine ştie?

Christo Hrisoverghi o luase înainte, privea nepăsător, aproape plictisit la acest convoi de nevolnici cu lumânările lor aprinse, sfârâind sub lumina mare a zilei. Pe el nu-l impresiona nimic, ardea de nerăbdare să termine cu această obligaţie la care lua parte şi nu-i trecea prin cap decât gândul unui vin negru, ţinut în pivniţele călugărilor, care trebuia să se afle la vreun han din apropiere.

Lucrezia Herula Vimercatti se întorsese, privindu-l drept în faţă, fixându-i gura tânără şi proaspătă, cu acea privire care exprimă totdeauna dorinţa. El nu zâmbea, ochii săi depărtaţi de rădăcina nasului, asimetrici şi ciudaţi, o obsedau de când îl văzuse.

—Vrei să spui că eşti un aventurier din aceia de care Italia e plină? Un condotier venit aici pentru cine ştie ce treburi murdare?

—Ce importanţă are?

—Nu-mi răspunde prin întrebări. Din moment ce ştii

cine sunt, spune-mi cine eşti…

—Un venetic de la Răsărit, cum ai spus-o, mi se pare…

Nu i-o spusese încă atunci, la Torcello, avea să i-o spună mai târziu ca şi când ar fi fost invenţia ei, dar el nu mai ţinuse seama de asta.

—Ce înseamnă Răsărit?

—Jumătatea a doua a portocalei, locul de unde vine soarele în fiecare zi.

—Doar stăm pe acelaşi pământ…

—E adevărat, dar soarele nu ne luminează în acelaşi timp, când aici e amiază, acolo de unde vin eu, pe câmpuri aleargă amurgul cu caii lui vineţi…

—Eşti literat? De ce vorbeşti aşa?

—Cum?

—Într-un fel în care oamenii obişnuiţi nu vorbesc…

—Nu sunt literat, nu-mi plac indivizii ăştia, nici pictorii care au umplut toate bisericile romane, şi drumurile, şi saloanele, şi muzeele, cum nu-mi plac nici muzicanţii, sunt nişte farseuri beţivi, fii ai himerelor care fac atâta rău oamenilor…

Lucrezia Herula Vimercatti tăcuse puţin, convoiul înainta încet spre altarul nevăzut unde trebuiau să lase lumânările lor uriaşe arzând liniştit. De undeva, dinaintea lor, Christo Hrisoverghi le făcea semne.

—Atunci ce faci? Eşti bogat sau îmi se pare mie? Şi dacă eşti bogat, cu ce te ocupi?

—Prea multe întrebări deodată.

Femeia râsese, scuturând din umerii de amazoană.

—Călăreşti? o întrebă pe neaşteptate.

—De unde ştii?

—Se vede. Asta mă şi intrigă, un om atât de sănătos şi care să creadă atâta în viaţa de apoi.

—Dacă vin la sărbătoarea Redentore nu înseamnă neapărat că trebuie să cred în viaţa viitoare. Dar tot nu

mi-ai răspuns la întrebare. Ce faci?

—La Venezia? Sau în general, aşa, râsese ca şi când ar fi vrut s-o sfâşie.

—La Venecia, de pildă? (pronunţa Venece, în dialect, sau Venise).

—Aştept pe cineva…

—De atâta vreme? Mi se pare că a trecut destul de când te-ai luat după mine de la fântâna aceea până în cartierul evreiesc.

—Ştiai că te-am urmărit?

—Dar cum, ce vânat nu ştie unde e vânătorul?

—Şi de ce n-ai stat pe loc, de ce nu m-ai lăsat să te găsesc atâta vreme?

—Eu l-am trimis pe Christo la tine ca să-ţi spună unde ai să mă afli.

—De ce?

—Nu ştiu.

—Ai fi putut s-o faci mai devreme!

—Nu se putea. Îl iubisem până atunci pe el…

—Pe cine? Pe Christo? Doar sunteţi veri şi pe urmă eşti măritată…

—Şi ce importanţă are asta?

O durere pe care o resimţea şi acum la atâta vreme de la auzirea acelor cuvinte îl sfârtecase.

—Nu se poate, mă minţi, eşti cea mai mare mincinoasă pe care am cunoscut-o.

—Dacă vrei să crezi asta, nu ai decât…

Erau aproape de pragul acelei bisericuţe albe, acoperite cu olane ca nişte nuferi palizi.

—Nu intrăm, ce faci?

Înăuntru era o penumbră verde, sfâşiată de miile de lumânări aprinse pe pavimentul răcoros, lipite toate la capăt şi stând drept ca o pădure arzând. Fumul ieşea pe undeva printr-o deschizătură a turlei. Peretele diaconic părea un fagure de miere ce luase foc. Nu

slujea nimeni, uşile împărăteşti erau închise. Din pereţi isbucneau simbolurile bizantine, acel lapis lazuli amestecat cu auriul nimburilor şi sticlirea lentă a pietrelor încastrate în ziduri, având un aer cuvios. Se auzea abia sunetul clopotului de afară, dintr-o turlă nevăzută, totul părea sacru, dar el nu se gândea la nici un mort, nu rosti în gând nici o rugăciune. Îi urmări profilul, simţind cât o urăşte. „Şi la urma urmelor de ce-mi spune toate aceste lucruri, putea să le ţină pentru ea până crapă, curvă fără noroc şi mistificatoare.”

Erau din nou afară, în faţa unui câmp plin de maci roşii, hrăniţi probabil de cadavrele fără cruci pentru că într-acolo uriaşul cimitir era absorbit de o câmpie anonimă.

—Ei, bine? Nu mi-ai spus pe cine aştepţi de atâta vreme! O femeie, nu-i aşa?

Vru la început să-i spuie că da, pentru a o pedepsi, dar crezu că e mai bine să-i mărturisească adevărul, nu fără speranţa că tocmai acest lucru nu-l va crede.

—Aştept pe un Trimis.

—Ce-i acela un Trimis?

—Un Trimis este un om care te visează mereu. Şi când nu te-mai visează, mori.

Christo se apropiase de ei.

—Vouă nu vă e foame? Eu crăp, mi s-a uscat cerul gurii şi aş bea un vin rece… Veniţi cu mine, ori vreţi să vă plimbaţi peste trupurile acestor morţi care probabil că ne privesc fără ca noi s-o simţim?

—Sosim îndată, spune-ne unde să te găsim?

Le arătă un drum plin de praf pe care urcau şi ceilalţi pelerini..

—Sus, acolo unde se vede un acoperiş ascuns de tufe este un han…

Hrisant Hrisoscelu îl privea cu o ură nedisimulată şi

Christo o simţi, părea mirat, dar nu întrebă nimic şi dispăru departe de ei…

—Ei, bine, acel Trimis ce face el în afară de a te visa?

—Trimisul este un om care trebue să primească ceva…

—Vorbeşti ca despre nişte conspiratori. Venice e plină de generali care au pierdut toate războaiele lor şi visează să răstoarne pe ducii ce le-au luat moşiile şi le-au uzurpat puterea. Vrei să spui că eşti unul dintre acei oameni fără identitate care se ascund şi urzesc comploturi?

—Cam aşa ceva…

Lucrezia Herula Vimercatti îl măsură ca pe un om picat din lună.

—Nu arăţi ca un conspirator, dar dacă mă gândesc bine ai ceva suspect pe chip. Şi, mă rog, ce cauţi aici?

—Ţi-am spus: aştept pe un Trimis. Mai mult decât atât nu am voie să spun…

—Bine, am înţeles, nu am să te mai întreb niciodată despre acest lucru, dacă ţii cu orice preţ la secretele dumitale. Nu ai obosit? schimbă după aceea vorba.

—Cred că da, când se întoarce corabia înapoi?

—Nu mergi cu mine? Soţul meu ne aşteaptă. Ai uitat de vânătoare?

—Cred că aş face mai bine dacă aş pleca.

—Nu cumva eşti gelos pe cele ce ţi-am spus şi vrei să mă pedepseşti pentru trecutul meu? Ciudată mentalitate de om venit într-adevăr de la Răsărit, acolo unde femeia e numai o roabă… Deci vii cu mine? Încă nu te-am prezentat soţului meu, a fost destul de intrigat de dispariţia dumitale… S-a bătut în armata austriacă şi l-a înfruntat pe Napoleon care l-a vânat după ce republica venecianã a capitulat. Spune-i lucruri cât mai urâte despre împărat, îl urăşte de

moarte…

Nu putea să afirme nimic rău despre acest om pe care-l iubise şi el atâta vreme cât promisese celor din Răsărit că îi va elibera până când, din cauze politiceşti, se aliase cu turcii, duşmanii de moarte ai Eteriei, dar ştia femeia ce era aceea Eteria şi morţii ei? Cei ce erau gata să se jertfească pentru a reinventa patria liberă şi Bizantionul?

O urmă fără să spună nimic, posac, ştergându-şi obrazul asudat cu o batistă, privindu-i din când în când curbura şoldurilor. Trebuia să-i fi fost cald în fusta de catifea care-i prinsese bine noaptea, pe mare. Probabil că o enerva şi toca de lutru, dar servitoarea ajunsese cu siguranţă la han, înaintea lor, cu coşul acela uriaş în care se găseau alte vestminte mai uşoare. Simţea nevoia să facă o baie, să se spele cu apă rece pe tot trupul şi arşiţa sosită din larg odată cu refracţia marină îl înăbuşa aproape.

Drumul urca drept sub o coastă golaşă, plină de pini şi de flori de oleandru. Un miros de flori distruse de căldura ce creştea îi apăsa răsuflarea. Praf, un cer alburiu, acum, fără un nor şi undeva, jos, biserica şi dromoanele şi galeasele, jucând în valurile mici, abia simţit, într-o mare ca o baltă stătută, cum era sufletul lui murdărit de cuvintele Lucreziei Vimercatti.

Privi soarele gol ca sfera Sophonisbei, o minge de foc aruncată zeilor, stăruind o clipă deasupra mării.

Era un soare fără noroc, cum avea să-şi dea seama mult mai târziu.

*

Ninsese apocaliptic, Bucureşcii zăceau sub o povară albă şi păreau deşerţi. Fumurile ridicate spre cerul apăsător arătau că sub acel linţoliu mai existau fiinţe

vii. Nu se auzea nici un sunet. Iusufache ieşise în târg ca să-şi arate ceasornicul englezesc cu briliante pe care, în sfârşit, Hrisant Hrisoscelu i-l dăruise şi spunea la întoarcere că la Hanul Zamfir, pe Uliţa Mărgelarilor, se iviseră într-o dimineaţă căprioarele fugite din pădurile Cotrocenilor, frumoase, frumoase şi flămânde şi că din stabilimentul Zincăi Păuţa, unde şedeau la farmute tălăniţele în jurul unei sobe îndesate cu mangal şi coceni de porumb bând zaibăr ori ţuică fiartă, dreasă cu piper, curvele ieşiseră afară şi le dăduseră din palme pâine umezită şi roşcove cumpărate de la băcani. Lupii în schimb pătrunseseră în mahalaua Scorţarului mâncând trei cai pe care-i jupuiseră de vii cu colţii şi cu ghiarele, aceia bătându-se cu fiarele până la moarte. Era sfârşitul lumii, cişmelele lui Mavrogheni îngheţaseră şi lumea topea zăpadă pe plite şi se ruga la Ăl de sus să nu dea năpaste mai mari peste lume. Cădeau ciori din cer trăznite de gerul amiezilor când sta ninsoarea şi un soare scurs atârna ca un funducliu de aur deasupra turlelor abia ivite din nămeţi. Slujnicarii domneşti îmbrăcaţi în haine proaste şi cu pusci la şolduri plecaseră după lemne de metru, ba mai scoteau şi bârnele de pe poduri de sub zăpadă când nu ajungeau până acolo unde erau trimişi. Popii citeau glavele, dar rugile erau zadarnice, porţile sfintelor lăcaşuri se zidiseră în ghiaţă, în capace de sticlă, ca şi când ar fi fost cavouri, punând între credincioşi şi Dumnezeu un zid. Din Turnul meridian căzuse cel ce anunţa orele, îngheţat tun şi el de frig, îl ridicaseră ca pe un lemn şi-l îngropaseră sub zăpadă pentru că pământul era bocnă.

Numai nebunul de călugăr, Teodat pularnicul, cel ce avea un mădular de un stânjen cu care astâmpăra văduvele şi şchioambele Bucurescilor, bătea din

ţucalul lui în clopotniţa Mitropoliei, chemând lumea să se spăşească. Lui îi dădea mâna pentru că se afla pe deal unde vânturile cele mari spulberau zăpada viscolită şi nu o aduna ca în alte părţi. Mânca pâine rece şi praz îngheţat, bea un vin mohorât, să i se mai scoale; că, vară, iarnă, lui nu-i păsa: avea tainul său de muieri cu care se încălzea şi-i trecea urâtul vieţii. Fugiseră şi neşte fete de oameni cumsecade, îmbătate de craii din Scaune. Lăutarii le căraseră în Vlaşca cu birjarii scopiţi de la biserica Sfântul Spiridon-Nou. Cerşitorii făcuseră de-o săptămână un foc mare dinaintea clopotniţei şi cereau colivă văduvelor venite la pomeniri, unde numai Popa Lixandru nu sosise că nu se desbătase de-o lună şi mai bine, de când fusese la un botez. Dacă ai fi ascultat printre rafalele de vânt ai fi auzit cânticele de la Hanul Mărgărit unde zicea unul, Bazarea, din neam vechi de cântăreţi bisericeşti ce se lăsase de liturghii şi slovenea lumeşte pentru trei poli pe lună:

„Aseară trecui călare
Pe la poarta dumitale
Şi-ţi zării rochiţa-n poale
Cusută cu naturale
Naturalele de fir
La mijloc cu trandafiri
Trandafiri în trei boboci
Ce cu foc din ochi îi coci"…

Se spunea că măcelarii vindeau carne de câine şi de măgar, dar cine se mai uita pe un asemenea potop la semnele nefaste ale timpului? Fuseseră întâmplări de foc, arsese o Manutanţă şi jarul luminase cerul trei zile în pălălăi care ameninţau să ia toate uliţele în stăpânire. Se scoseseră tulumbele la hanul Şerban

Vodă, cel mai primejduit, dar noroc că vremea iar se cufuri şi nu bătură vânturile dinspre Bărăgan ca să întindă pojarul şi, încet-încet, casele pârjolite se stinseră rămânând numai neşte grămezi negre, udate şi acoperite apoi cu un strat de zăpadă. Totul îngheţă după aceea şi iar se făcu liniştea cea mare care îl scotea din pepeni pe Hrisant Hrisoscelu. Îi plăceau dezastrele, ura lui faţă de acest oraş părăsit şi în care fusese silit să se întoarcă îşi găsea o răsbunare posibilă. Când auzise că luase foc o mahala sperase că totul se va termina într-un dezastru general.

Totdeauna cei încolţiţi de datorii sau de scârbă, de lipsa unor deslegări în stare să-i împace cu semenii gândesc la catastrofe ce ar face din ura lor o justificare, prilejuindu-le posibilitatea de a începe viaţa de la început. Ştia acum de ce fugise atunci, cu cinci sau şase ani în urmă, din Bucuresci. Totul se întâmplase într-o dimineaţă când el încheiase drumul lung şi întortochiat al solicitărilor. Ultimul pe care-l văzuse fusese Cristache Mano, grec şi el, simpatriot, care vorbea de câte ori avea ocazia despre Magna Hellas şi când îi ceruse bani pentru Mişcare, acela dăduse din umere:

—De unde să am eu bani? Un biet negustor care strânge pentru copiii lui?

Cu o seară înainte îl văzuse sus, la salon, la hanul Gabroveni pierzând la pharaon o moşie numai în galbeni şi se mai văita ca un nemernic, măcar să fi fost singurul. Parcă Kostaki Mavru ce-i spusese? Că are obligaţii mari, băieţii lui învăţau în striinătăţi, cine să le dea? Dar Philoteus Tranulis, cel cu morile de vânt de la Radu Vodă, pe el nu-l păşteau toate nevoile? De fiecare dată se jurase că cel cu care stătuse de vorbă înainte va fi ultimul şi că va fugi unde va vedea cu ochii numai să nu-i vadă pe aceşti oameni fără patrie

care vorbeau despre ea, dar nu înţelegeau să facă nimic pentru Eterie. Pe unii îi ameninţase, le vorbise de ziua de apoi a judecăţii, când vor sta în furci în faţa batalioanelor sacre care le vor arăta numai o gură de puşcă pentru ceea ce nu făcuseră, dar ei se scuturau ca de dracu': „Ce ne trebuie nouă lupte şi eroism, eroi au existat la Troia, noi prin şiretenie vom învinge, e nevoie numai de puţină răbdare", spuneau de parcă s-ar fi înţeles între ei înainte de a-l întâlni pe el. Umblase năuc prin mulţimea absentă, simţind un vid fără nume în jur; cadavre, asta erau, numai nişte cadavre umplute cu câlţi, fără suflet, alergând într-un oraş şi el mort, fără ideal, într-un tărâm strein, unde numai câţiva purtau viziunea unui viitor eroic. Dar nu atunci hotărâse că trebuie să se despartă de ei, să nu-i mai vadă, să le arate dispreţul lui fără nume. La Venezia găsise aceeaşi lume ruinată, măcinându-se de ambiţii şi intrigi, nepăsătoare şi ea la înaltele idealuri ale unor nebuni tineri ce visau la reînvierea Bizanţului, sătui, conformişti, surzi ca în urmă cu câteva sute de ani, când aceeaşi lume lăsase să cadă cu mare răsunet crucea de pe Hagia Sofia. El şi acei tineri mai puteau să ţină minte strigătele învingătorilor pe uliţele în marginile cărora zăceau decapitaţii: Jagma! Jagma! Apoteoza funebră a biruinţei păgâne nu lăsase să doarmă câteva generaţii de greci, dar acum totul se stinsese ca un glas în apă, Răsăritul dormea de patru sute de ani aproape, visând la un viitor incert, ici şi colo se agitau popoare mici, cădeau câteva capete, erau schingiuiţi nişte visători şi aruncaţi într-un sac cusut la gură, aurul se scurgea în hazinelele Sultanilor şi oraşul mirţilor înflorea mai departe.

La toate aceste lucruri se gândea Hrisant Hrisoscelu în coşmarurile lui în care Stambulul nu mai avea deloc înfăţişarea aceea molatică ce urmase zăngănitului

armelor sale glorioase, transformându-se într-un staul multicolor, într-un bazar plin de sticle colorate, de lene şi rafinament. O idee trebuie să trăiască în arme sau să moară, nu are de ales, asta o spunea beţivanul de Dumitriţă Turnavitul, dar pe el armele nu-l interesau; mai mult, războiul i se părea o preocupare pentru soldăţoi grosolani, el se socotea un secretikoi, un om de cabinet, dar nu reuşise niciodată să ajungă la acest rang dificil pentru că se îmbăta prea des şi divulga secretele şi legile conspiraţiei cereau ca atunci când unul dintre cei juraţi vorbeşte prea mult sau ştie prea mult să fie sacrificat şi Dumitriţă Turnavitu fusese sacrificat fără scrupule. Când se trezea câteodată din somn pe la miezul nopţii, când ultimii butuci din sobă trosneau, prăbuşindu-se în jarul rămas, Hrisant Hrisoscelu dădea un strigăt de spaimă şi căuta în întunericul odăii silueta celui strangulat cu firul de mătase. El se afla undeva în prag şi de fiecare dată când rămânea singur în odăile sale, beizadeaua avea senzaţia că-l vede pe prietenul Perdicarului în rama uşii, aşteptându-l cu laţul fin al imbrohorului pentru judecata de apoi. Probabil că nu lenea îl ţinea pe el în casă de nu voia să vadă pe nimeni, ci teama inconştientă că undeva, pe o uliţă, va sări careva pe scara trăsurii şi-l va ucide.

Mai erau otrăvitorii, femeile cumpărate, dar câte posibilităţi de a fi omorât nu mai existau?

În acele nopţi nesfârşite ale viscolului, când Bucurescii păreau un loc abolit, luat în stăpânire de neantul iernii, Hrisant Hrisoscelu aprindea lămpile şi lumânările, nu chema pe nimeni ca să nu arate că-i era frică şi se ruga fierbinte deşi nu credea în Dumnezeul predicat de către Nicolae Depasta, ori de Riga Valestinul. Panaiot Codrika îi fusese cel mai apropiat, el era un om melancolic în felul filosofului Boetius, care

vorbea despre o existenţă nemistică, dar curată ca vieţile sfinţilor, cuvintele putând să mângâie mai mult decât orice plăceri lumeşti.

Unde erau plimbările nopturne din curtea Academiei greceşti de la Bucuresci în acele tinereţi comune cu ale lui Panaiot Codrika, când acest oraş de câmpie, prăfos, fără identitate, nu însemna decât un popas în calea lor triumfătoare ce trebuia să nu se oprească decât acolo, pe locul vechiului Hipodrom, unde alergaseră cei mai frumoşi cai din lume? Unde erau strigătele de altădată pentru Justinian: *Tu vincas, Justine*! Şi el răspunzând de pe acele promontorii de marmoră: *Bene vibite, cives*.

Timpul lacom şterse toată gloria creştină din care nu mai rămăseseră decât ruinurile aspiraţiilor unor nebuni ca ei, şi ei trădaţi de nesimţirea bogaţilor ce se făceau că nu pricep pentru ce se băteau acei tineri idealişti ce sărăciseră sau se lăsaseră sărăciţi pentru o nălucă...

Afară crivăţul făcea ca deasupra Bucurescilor să se ridice fantoma lui de zăpadă, o furtună albă, parcă plină de biserici de ghiaţă în care slujea vocea puternică a patriarşilor morţi de la Răsărit...

*

Într-o noapte visase că fugise din casa de vară de la Eyub, unde stătuse câţiva ani buni înainte de a se întoarce bogat şi gata să dobândească un rang cât mai mare în Bucurescii plini de noroaie, primăvara şi toamna.

Viscolea puternic şi lui Hrisant Hrisoscelu i se păruse în somn că se întâmpla ceva nefiresc, dar se trezise târziu dintr-un coşmar în care se înghesuiseră fără nici o logică alaiurile lângă Orta-Kapu şi chipurile

cazascherilor, un halou de blănuri strălucind în lumina dulce a Marmaralei ce scotea aburi. Ceva, o primejdie plutea în văzduh, pe urmă parcă se trezise şi auzea tumbulhaneaua asurzitoare pe uliţele strâmte ale Stambulului vechi, acolo unde puteai fi asasinat sub o streaşină pe care urca o viţă neagră, sălbatică. Era ameţit, fugea de cineva, nu ştia ce-i cu el, ar fi vrut să se trezească, conştient oarecum că visează şi că nu i se întâmpla nimic, dar acest sentiment turbure se anula singur şi se afla iar undeva, într-o mică biserică grecească şi se cânta heruvico, lăudările se auzeau stins, în greceşte, cineva îl pândea dintr-o mulţime amestecată, pe urmă visase câini, cete întregi de câini alergând grămadă cu spinările năduşite pe un teren mlăştinos, plin de ochiuri de apă pe care trebuia să le ocoleşti şi în care te scufundai dacă nu erai atent...

După ceremonia Redentore de la Torcello urmase vânătoarea aceea, începută într-o dimineaţă cu ceaţă, undeva într-un ţinut sterp, plin de vulpi. Călăriseră un ceas şi pe urmă întregul cin se strânsese pe o buză de pământ. Se aflau în preajma Veneziei, sosiseră încă din zori cu o corabie mai mică; hăitaşii îi aşteptau, maestrul de vânătoare îi şi trimisese în spatele copacilor şi tufişurilor joase. Odată cu creşterea luminii puteau zări vegetaţia de culoarea sodei şi smârcurile lucind îndepărtat sub soarele palid, răzbătând de undeva de sub orizon.

Mirosea a noroi dospit de căldura verii şi, sus, deasupra acelui tainic loc, sburau paseri cu o vâslire rară.

Vânătorii se grupaseră după simpatii: Antonio, marchiz Mazzacoratti, alături de baronul Campagna, amândoi scunzi, agresivi, adăstând mai rău decât animalele care abia mai erau ţinute de sgardă, gata să

tragă cu armele lor, îmbrăcaţi în pantaloni pe pulpă şi cisme, cu scurte îmblănite şi şepci englezeşti, alături de Attilio Vimercatti, care-i domina cu statura lui înaltă, împărţind ordine servitorilor şi hăitaşilor. Într-o parte, ducele Corigliano, alături de care se afla contele Lucchesi Palli, cu o jumătate de obraz sfâşiat la o altă vânătoare şi, în al treilea grup, condus de către marchizul Ottoboni, fragil, agitat, se însoţise cu un urmaş al familiei Fiano, un tânăr frumos şi palid, parcă scos dintr-un mormânt, cu ochii numai spre Herula Lucrezia, puţin păsându-i de regulile ce se stabiliseră înainte de începerea vânătorii şi un alt nobil venezian – Gianni Faggiano, asudat, trăind încă de pe acum cele ce aveau să se întâmple. În spate, la o lizieră, grupul femeilor aduse de contele Vimercatti special pentru partida din acea dimineaţă. Maria, născută Otrante, soţia marchizului Mazzacoratti, îmbrăcată într-o livrea de catifea roşie, călărind foarte bine până în acest loc unde descălecase ca un bărbat; lângă ea, Luisa Ottoboni, cu o figură vicleană, într-un amazon gri, agrementat cu lampasuri aurii, surâzând peste umăr Mathildei Faggiano, fiica acelui senior, cu un buchet de violete în corsajul negru. Pantalonii bărbăteşti cu broderii de piele lăsau să se vadă un trup tânăr, numai muşchi, o mică vestă strânsă pe talie îi turtea sânii ascuţiţi şi toca de lutru împodobită cu pene de fazan îi ascundea cruzimea privirii, pentru că toţi aceşti oameni sculaţi de dimineaţă aveau pe chip o ciudată tristeţe, sporită de privirile ucigaşe, încărcate de o ură nejustificată, ca nişte războinici ce trebuie numai să omoare fără să se întrebe pe cine. În spatele lor, într-un brek, baroana Giovanelli, sora contelui Vimercatti, se aşezase pe două perne îmbrăcate în piele de tigru, împopistrate cu ghinde roşii şi aurii royale. Fuma nepăsătoare, deşi Attilio se uita mustrător către ea,

pentru că mirosurile streine de acel loc puteau să îndepărteze vânatul şi când femeia trecută de 40 de ani, greoaie, corpolentă şi necurioasă de violenţa celorlalţi înţelese, strivi ţigara aflată într-un fume-cigarette de argint, ascultând tăcerea aproape religioasă ce se instaurase în locul mlăştinos. Hrisant Hrisoscelu nu avea plăcerea de a vâna, venise aici numai pentru a fi prezentat soţului Lucreziei, urmând o grea obligaţie ce acum luase sfârşit. Îşi găsise un loc retras într-o parte a amfiladei. Era frig, soarele abia încropea aerul, o uşoară ceaţă mai plutea deasupra ochiurilor de apă, tăcerea era covârşitoare. Undeva, în stânga se zărea silueta nedesluşită a Veneziei, contururi albăstrui şi turle, ceva vătuit se sbătea în aer. Paserile înţelegând parcă primejdia mlaştinilor îşi aleseseră alte cărări de aer, vâslind prudent pe undeva, departe, pândind din cer acel loc încărcat de ură. La câţiva paşi, ultima din grupul de femei, Herula Lucrezia, într-un pantalon scurt terminat în jambiere montante, cu un jupon până la genunchi, cu broderii Renaissance în piele de Cordova, aurite, dublate cu stofă de culoarea nisipului, stil fermier, sugrumat de un cordon de piele bătut cu nasturi mari de aramă în formă de capete de câini, adulmeca nevăzutul vânat. Purta peruca ei roşie dela fontana Santa Maria della Salute şi părea foarte tânără. Vestmintele bărbăteşti nu reuşeau să-i ascundă formele atletice. Emana o energie îngrozitoare şi când trase primul foc, Hrisant Hrisoscelu văzu pe chipul ei cruda plăcere a ucigaşului. Zâmbise triumfător privind la vulpea care sosise în salturi mari spre locul unde se aflau, în larma focurilor din jur, zăpăcită de împuşcăturile încrucişate.

Ochise precis, cu gesturi sigure, privind o singură clipă animalul înspăimântat ce-şi căuta salvarea în vreo văioagă. Hăitaşii erau departe şi câinii chifneau în

mlaştini, opriţi ca să nu intre în bătaia focurilor. Fusese un moment când tot acel ţinut pustiu, sărat şi sterp se însufleţise ca şi când din şanţuri nevăzute s-ar fi iscat pe neaşteptate flăcări mici, cozile de vulpi, roşcate şi mişcătoare foind deasupra ierbii, o viermuială de blăni lucioase, mişcătoare, şi teroarea din spate şi din faţă, şi simţiseră cu toţii în nări mirosul de sânge proaspăt care stropea pământul, mici izvoare vitale maculând apele stătute, acele ghioluri sărate şi tunetele înfundate ale împuşcăturilor, turburând pacea nesfârşită, stranie a locului.

Din nou tăcere. Nu scotea nimeni nici un cuvânt. Vulpile rănite, încercând să treacă de lanţul de vânători, strecurându-se prin noroi şi ape, chelălăind, făceau şi mai crudă acea ucidere. Animale chircite sub smocurile de iarbă urâtă, spasmele, agonia şi apoi sângele ce nu mai curgea, mirosul rece, ceea ce lasă o sumă de cadavre în aer, memento-ul teribil al sângelui scurs ce gâlgâie şi, pe urmă, totul ia sfârşit pe neaşteptate şi ceaţa târîndu-se, parcă voind s-ascundă crima şi iar soarele, şi, în fundalul palid al cerului, nepăsătoarea Cetate a Dogilor cu palatele ei abia văzute într-o ceaţă lipicioasă. Apoi hăitaşii şi câinii iar fugărind ce mai rămăsese nefugărit: iepuri de câmp şi cârtiţe speriate şi vulpi ce înfruntaseră riscurile de a fi sfâşiate de însoţitorii vânătorilor şi-acum, nemaiavând ce face, se duceau spre gura puştilor şi ele trosniseră din nou, semănând o nouă moarte. Pe urmă iar tăcere, nimeni nu se adresa nimănui. Se sună încetarea focului, o trâmbiţă pe care la deschiderea vânătorii, Hrisant Hrisoscelu nu o auzise şi care vestea că vor veni câinii să strângă cadavrele şi să le aducă vulpile la picioare şi atunci abia se auziră glasurile vesele ale bărbaţilor şi femeilor şi servitorii aduseseră brek-urile mai aproape şi începură să încarce iepurii şi blănurile

sfâşiate şi vulpile gracile, cu ochii sticloşi, cadavre ca de ghiaţă, ţepene, sunând ca scândura când erau aruncate în larma câinilor ce se bucurau că aduc stăpânilor acele prăzi uşoare, lovite, fără viaţă, o larmă generală, o fericire ciudată într-atâta moarte şi, pentru prima oară, Hrisant Hrisoscelu, şi el vânător, simţi cum urăşte levrierii iuţi şi cruzi ce scotoceau şanţurile şi ascunzătorile şi sfâşiau cu colţii gâtlejurile animalelor care nu muriseră încă.

—Ce-i cu tine? îl întrebase Herula Lucrezia Vimercatti. Nu ai tras nici un foc.

—De unde ştii?

—Te-am urmărit…

—Ai mai avut timp? Tragi foarte bine.

Pletele roşii ale perucii erau mângâiate de vântul de dimineaţă. Pe şold purta – abia acum băgă de seamă – o geantă de piele de căprioară.

Bărbatul ei, înalt şi grosolan, cu apucături militare, de la tonul răstit până la felul marţial de a călca, îl irita. „Cum o putea această femeie să doarmă cu el?” se întrebase de când îl văzuse. Cu o seară înainte mâncaseră împreună într-un pavilion de vânătoare din grădina vilei lui, unde ajunseseră împreună cu Christo Hrisoverghi şi cu ceilalţi oaspeţi. Lui nu-i era foame deloc, abia gustase nişte lapte rece dintr-o cană de lut şi puţină brânză de capră, privind la adunarea de vânători ce se lăudau cu ce făcuseră în Piemont cu un an în urmă.

Erau amici vechi, pe el nu-l băgau în seamă, nu avea nici o curiozitate faţă de prietenul lui Attilio; acesta, ca gazdă, îl întrebase câte ceva, rupând cu poftă o halcă de carne prăjită. Îi vorbeau familiar, păstrând o distanţă ce nu putea fi dedusă din nimic, dar care exista, era de-ai lor; vorbeau în aluzii, se refereau la isprăvi comune de care el era strein şi nu voiau să-l

jignească, şi tocmai convorbirea convenţională îl scotea din sărite. Pavilionul în care avea loc întâlnirea dinaintea vânătorii era împodobit cu capete de mistreţi şi păstra aceeaşi răceală ca şi locuinţa contelui din Venezia. Puşti austriece încrucişate pe pereţii de bârne şi coarne de cerbi, ochii sticloşi ai cadavrelor de animale, totul îngheţat şi îndepărtat. Rareori i se adresau, marchizul Ottoboni vorbea şi franceza, cu el încercă să lege o conversaţie, dar totul se slei în cele din urmă pentru că ceilalţi îl atrăseseră într-o lungă dispută despre o veche vânătoare care avusese loc lângă Pisa, nu ştia când. Herula Lucrezia i se adresa în greceşte, fapt care-l scotea din sărite pe Attilio, deşi n-o arăta, neînţelegând ce-şi spun. Christo se plictisea şi căsca din răsputeri. În cele din urmă, contele îl interogase scurt, fără să pară că vrea să-l menajeze: de unde venea, cu ce se ocupa şi ce avea de gând să facă în acea Venezie plină de lume streină, în vremuri atât de turburi, când întreaga Italie era răscolită de lupte fratricide, de trădări şi de alianţe neaşteptate. Nu uitase să-i amintească faptele lui de arme şi, mai ales, ura faţă de Napoleon pe care-l numea cel mai mare tiran al omenirii. Christo, care nu-l slăbise, îi şoptise de câteva ori să-i ţină hangul, ceea ce Hrisant Hrisoscelu încercă să facă, dar nu reuşi pe deplin. Trecuseră anii când Spiritul absolut călare pe cal cutreierase Europa cu un Cod într-o mână şi cu sabia în cealaltă, aducând jumătăţii de omenire care-l iubea speranţa unei libertăţi ce se dovedise iluzorie. „Ce voiau grecii dumitale de la micul caporal?” îl întrebase aproape răstit Vimercatti. „Ceea ce doriţi şi dumneavoastră, italienii: libertatea”, îi răspunsese. „Şi credeţi că el, acest vânător de fuste, în afară de făcut războaie ştia ce-i aceea libertate? Pentru ce se bătea el, în afară de a se ilustra?” „Cine ştie? Noi avem răbdare”,

răspunsese gânditor Hrisant Hrisoscelu. „Poate nu te înţeleg, exclamase Attilio, vorbeşti italiana destul de bine, numai gândurile dumitale sunt puţin confuze. Şi dacă visezi la libertatea Greciei de ce eşti aici şi nu în acele sate din Muntenegru, unde se dau lovituri turcilor?” Hrisant vrusese să nu-i răspundă, dar ruşinea de a rămâne tăcut în faţa unei întrebări atât de grave în prezenţa acelor doamne care nu plecaseră încă la culcare şi, mai ales, a Herulei, îi dădură curajul de a-l înfrunta pe acest om agresiv. „Lupta noastră, a celor din Răsărit, e mai grea decât a celor de aici. Nici italienii nu sunt liberi, dar ei nu au pierdut sensul libertăţii, cum au pierdut cei din Răsărit. Este o diferenţă.” „Ce vrei să spui?” Ducele Corigliano lăsase bucata lui de friptură de căprioară sau ce va fi fost şi-l privea curios pe acest strein. „Nu înţeleg, cum se poate pierde sensul libertăţii la unele popoare?”

„Bine, ele se ticăloşesc. Orice cuceritor îşi face treburile cu o sumă socială de vânzători, de obicei cu meteci, cu nişte indivizi care preferă să uite cine sunt numai pentru a trăi bine.” „Şi asta s-a petrecut cu un popor atât de mândru cum e poporul grec? El a putut să uite o istorie atât de veche numai pentru că turcii au fost mai puternici?” se mirase Luisa Ottoboni. „Poporul nu a uitat nimic, au uitat cei care ar fi trebuit să nu uite, şi mai ales cei bogaţi”, răspunsese, cu o încrâncenare ce sunase foarte curios în acele urechi, Hrisant Hrisoscelu.

Tăcuseră cu toţii şi pe urmă contele Vimercatti îl fixase cu o privire turbure: „Soţia mea mi-a spus că eşti nobil şi că ai stat multă vreme la Constantinopole. Nu-i aşa, Christo, pentru că tu îl cunoşti de mai multă vreme?” Acela spusese că e adevărat. Contele Vimercatti nu mai desluşea înţelesul cuvintelor musafirului său.

„Nu eşti cu cei bogaţi şi nobili?” „Nu toţi cei ce sunt bogaţi sunt şi nobili”, răspunsese Hrisant în tăcerea posomorâtă a celor din jur. Attilio aruncase soţiei sale o privire ce voia să însemne: „Pe cine mi-ai adus?”, dar trecu peste asta, stârnit de vorbele lui. „Dacă am înţeles bine, dumneata eşti venit aici pentru a strânge în jurul ideii de independenţă a ţării dumitale pe oamenii de bine. Dar să ştii că nu de la acest general francez trebuia să vină libertatea Europei. El voia să se înţeleagă în cele din urmă cu asupritorii ţării dumitale şi ai Italiei pentru că ţările mari nu se încurcă în probleme secundare. Am fost ofiţer în solda austriecilor, le cunosc politica: ei, cu ruşii, şi cu turcii vor să stăpânească răsăritul Europei, silindu-i pe francezi şi pe englezi să nu se amestece. Când se vor sătura de asta, imperiile vor veni încoace, setea de pământ nu se potoleşte niciodată. Napoleon dorea să înghită Rusia unde a terminat prost. Toţi se pândesc unul pe altul, aşteptând ca să slăbească celălalt.” „Mi se pare că tocmai asta dorim noi, popoarele care visează la independenţă”, spusese Hrisoscelu, aşa că orice idee care ne ajută în vreun fel ne foloseşte." „Eşti un om ciudat, oricum, Christo, se adresase vărului Herulei, ce-i cu omul acesta, şi tu eşti grec, şi tu visezi la independenţa Greciei?" Hrisoverghi, care era un cinic, protestă cu glas moale: „Visez să destupi şampania aia care aşteaptă să fie băută şi n-o mai aduci, Attilio!” Şi când toţi se retraseră şi rămase numai cu Herula Lucrezia sub acoperişul de lemn al cabanei de vânătoare peste care plutea lumina turbure a lunii, femeia îl întrebase: „Spune-mi, e ceva adevărat în ce zici?” „Dar tu ce crezi?” îl măsurase cu ochii ei iscoditori, abia sticlind în întuneric. „Ce importanţă are libertatea altora când tu eşti foarte bogat?" „De unde ştii că sunt bogat?" „Mi-a spus Christo, care a avut şi el

ideile tale, dar acum îmbătrîneşte şi nu se mai ocupă de fleacuri." Hrisant Hrisoscelu simţise că oricât i-ar fi vorbit acelei femei, ea n-ar fi înţeles nimic, niciodată. Era obişnuită cu luxul şi trândăvia acelei existenţe pe care şi el o încercase până când nu-l întâlnise pe Nicolo Depasta şi pe Riga Velestinul şi pe ceilalţi tineri frumoşi, auriţi, hrysous neanias... Ştiu ce vrei să-mi spui, îi zisese la început cu prudenţă, pe urmă, din ce în ce mai cu ură, că Europa e plină de aventurieri care vorbesc despre revoluţii, de oameni gata să ridice ghilotine şi să-şi lase capul sub cuţitul lor. Franţa a lansat moda şi ceilalţi nu fac altceva decât s-o imite. Ideea republicană moartă în fastul imperial al soldăţoiului Napoleon, parcă aşa spunea mai devreme soţul tău, dar nu e vorba numai de un teritoriu pe care-l vrem numai pentru noi. Poţi să înţelegi? Vechiul păgânism al strămoşilor noştri s-a transformat într-o feerie creştină, Cristos e o invenţie iudaică care a trecut Mediterana, ascunzându-se în catacombele Romei, ea a devorat toată puterea armelor cu umilinţa şi când a ajuns în Răsărit a născut un fruct frumos: Bizanţul, sora trufaşei Rome. „Eşti cel mai ciudat nebun pe care l-am văzut”, îi zisese Herula Lucrezia. „Nu sunt vorbele mele, sunt ale unui învăţat care mi-a schimbat viaţa.” Tăcuse. Locul mlăştinos, luminat de o lună spectrală, mirosea tot a ierburi descompuse. În pavilionul unde se mâncase până atunci şi se aduseseră mesele de joc bărbaţii vorbeau tare şi aruncau cărţile pe mese cu exclamaţii violente.

„Îi auzi? o întrebase pe Herula Lucrezia, îşi închipuie că există. Se bat ca nişte mercenari când e cazul, bârfesc, se culcă cu femeile şi-şi închipuie că şi-au trăit viaţa dacă mai beau din când în când.” „Şi ce mai este în afară de asta?” îl întrebase femeia provocator. „Ştiu şi eu? Poate moartea pe care atât o slăviţi. M-am uitat

la tine ieri, la Torcello, aveai atâta dorinţă de moarte şi ea, moartea, te pândeşte, dar dacă ar veni, te-ai sperias. Crezi oare că eşti pregătită pentru moarte?" Râsese scurt, ca şi când ar fi muşcat-o de beregată şi ea simţise o rană pe chip. Îşi acoperise obrazul cu o palmă rece ca şi când s-ar fi ferit de ceva. Şi-acum, când şi-o amintea trăgând în vulpile ce se rostogoleau ca nişte mingi la picioarele sale, cu privirea îngheţată, cu setea de a ucide în ochii sticloşi se întreba când şi pentru ce o iubise de când o văzuse? Acum, după coşmarul acelei nopţi de viscol, i-ar fi putut răspunde: o iubise pentru că simţise sub chipul ei pe Distrugător, pe cel care îţi ia viaţa. Hotărât că el încetase să trăiască în afara existenţei din care fusese alungat. Degeaba îi vorbise despre auleţii şi chitarozii cerşetori ce rătăciseră în pământul Greciei când Magna Hellas pierise şi urmaşii acestora cerşeau la porţile cuceritorilor. Ce putea să înţeleagă femeia de lux pentru care numai strălucita viaţă pe care o ducea însemna totul? Dar atunci cuvintele lui o mişcaseră. Hrisant era altfel decât bărbaţii sastisiţi de viaţa lor nobiliară, de vânători şi de tarocchi, de baluri şi de carnavaluri, foştii soldăţoi austriaci trăiau numai din amintiri, câteva lupte norocoase duse undeva, în câmpiile siciliene şi pe urmă dulcea pritoceală a timpului de pe domeniile paşnice, cu servitori în jur şi cu lenea Sudului, unde Vimercatti avea întinse domenii. Sigur că acestui trai regal, dacă-i adăugai şi visul unei Italii libere, totul era cum nu se poate mai bine. Herula Lucrezia Vimercatti îi spusese simplu: „Unei femei îi plac cauzele mari ale bărbaţilor, sunt ca nişte poveşti despre viscolele răsăritene despre care Christo mi-a vorbit, dar pe care nu le-am văzut niciodată”. Îi apucase mâna. În jur era numai o lumină rece de lună şi mlaştinile din jur miroseau amar şi

sărat. „Cine eşti?” „Un grec care gândeşte ca Aristotel sau ca un sfânt”, îi răspunsese.

*

Se apropiau Sărbătorile cele mari ale Crăciunului şi pe la curtea beizadelei se vânturau oamenii de trebuinţă cu anatefterele, tot sperând că Hrisant o să-i primească pentru a desluşi încâlcitele socoteli de pe la moşii, dar el se dădea bolnav, ori, poate, era bolnav şi nu ştia. Se scula târziu, cerea, dacă avea poftă un salmingodis pregătit de bucătari în misterioasele lor magupii, deasupra cărora fumurile nu mai stăteau, dar parcă nu-i era atât de foame cât ar fi vrut aceia şi înapoia tăvile, cerând ori castane fierte în zahăr, ori lisă de chitră în care punea pravurile lui, că-l spionau pe la fereşti şi-l vedeau dregându-şi băuturile cu eterurile aduse de la Venezia în sticluţe mici pe care le ţinea ascunse, ca un vrăjitor ce era. Trăgea tiutiun din ciubucul de Alep şi cădea în gânduri, cerând să nu fie turburat.

—Măria ta, zicea Afenduli, caii ar trebui scoşi din grajduri că se înţelenesc…

Hrisant Hrisoscelu nu-i asculta, nici pe el, nici pe secretarul livonian care îi aducea aminte, din când în când, că nu făcuse heretisirea.

—Mâine, arunca el, pufăind din tutunul de Macedonia care umplea odăile cu un fum verde şi privea afară prin ferestre la zăpada rânită dis-de-dimineaţă de slugi şi care iar se aşeza până sub cercevele.

—Ce mai e în târg? îl întreba pe Iusufache abia sosit din turul de dimineaţă de pe la cafenion, ori de la precupeţi, mai mult ca să-şi arate ceasornicul englezesc căpătat de la Hrisant Hrisoscelu.

—Ce să fie, măria ta? răspundea sluga, la Biserica Bărăţiei i-au pus icoanei Sfântului Andrei atâtea lumânări, afară, de nu se mai poate intra înlăuntru. Alde Safta Ilderoaia, de rămăsese văduvă de bărbat, a fugit cu un muscal. Lumea zicea că avea trebuinţă, că nu era dusă de tot, mai putea. Gavriliţă Ganciu, de-l ştie înălţimea ta, a lăsat borţoasă o ţigancă şi aceea s-a spânzurat că o omora tat-său, care umblă după boer cu un cosor zicând că-i taie boaşele…

Hrisant Hrisoscelu se scărpina uşor pe sub halatul de malotea, neascultându-l.

—Şi pe la curte ce mai fac, ei, boerii?

—Trag fitilele, măria ta. Care fură, care minte, toţi strâng şi se pregătesc să dea în primire că domniile sunt scurte şi banii se agonisesc din vreme. Toată lumea se pregăteşte de Săptămâna nebunilor. Au auzit că face Măria ta mare carnaval, cu măşti, cu toate drăcăriile… Mereu mă întreabă: „Mă, Iusufache, dacă alde boer Hrisant ţi-a dăruit ţie un ceasornic ca ăsta, cu briliante, trebue să fie tare bogat…"

—Şi tu ce le spui? întreba beizadeaua cu un glas tot mai stins, privind prin ferestre soarele care încălzea uşor bogata zăpadă.

De câteva zile stătuse urgia şi noaptea îngheţa şi oraşul era acoperit de un cristal, când cutreiera luna deasupra Bucurescilor făcând să sclipească bălţile şi Dâmboviţa ce se căznea pe sub sloiuri să iasă la limanurile ei.

—Ei, eu le spun multe. Că ei întreabă şi abia aşteaptă să vadă trăsura domniei tale cu care ai venit şi eu le povestesc ce oglinzi are, şi ce felinare, şi scările cum se fac ele mici, şi cum sunt caii care ne costă – să ştie măria ta, că fânul s-a scumpit cu iarna asta grea şi de la moşii nu prea a venit anul trecut mare lucru…

—Lasă fleacurile, că n-am vreme, spune mai bine ce mai bat ei din buze…

Iusufache odată se strâmba ca şi când ar fi înghiţit o pricomigdală tăvălită prin smântână.

—Mai ales muierile ar da şi pielea de pe ele să facă năvală încoace. Cocoana aceea de a fost la domnia ta când ai sosit se dă de ceasul morţii să mai pătrunză încoace, dar n-o lasă albanezii. Alaltăieri au prins-o că se îmbrăcase cu niscai nădragi şi apucase să intre pe la cămări şi dacă nu era careva cu ochii în patru, te trezeai cu ea în pat, că bună sculă – să mă iertaţi pentru îndrăzneală – trebuie să mai aveţi devreme ce au nebunit toate muierile din Bucuresci şi vor să rupă porţile…

Hrisant Hrisoscelu nu ţinea să asculte asemenea lucruri de la slugile lui, aşa încât schimbă vorba, trecând la treburile domesticeşti; dacă aveau destule lemne pren magazii, dacă purtau grijă de paserile aduse de la Venezia pentru feţele cele mari şi dacă le dădea de mâncare câinilor şi cailor ungureşti. Toate ar fi fost bune, numai că înaintea primei zile de Crăciun, logofetul Caliarh apăruse, vânăt-vânăt, spuindu-i un lucru de întristare: unul din canarii lui, ce trebuiau dăruiţi soţiei Principelui, murise.

—Nu se poate! se mirase Hrisant Hrisoscelu, sărind din aşternutul de pe care nu se mişca. Da’ unde-i ţineaţi?

—Sus, în filegorie, ardeam şi seara şi dimineaţa niţel mangal ca să-i încălzim şi uite că unul s-a dus şi o să-i moară şi muieruşca, pentru că aşa sunt paserile astea, dacă piere una, gata şi ailaltă…

Se îmbrăcase cu halatul şi urcase grăbit scările de lemn care duceau într-un fel de turlişoară monahală unde vara se ţineau mesele şi se luau geamurile pentru ca să intre curenţii umezi ai bălţilor şi pădurilor

din jur.

Hrisant Hrisoscelu nu mai urcase aici de multă vreme, dinaintea plecării lui, şi, odată ajuns sus, văzu colivia cu stinghii de aur şi trapezele metalice, frumos strunjuite care-l costase destul, cumpărată la Venezia tocmai pentru a-i face praf pe cei de la Curte, ştiind că Doamna slăbiciunea asta o avea, să asculte canarii. Sus, geamurile nu erau îngheţate, dovadă că nu de frig murise pasărea, ci de misterioasele boli ce le ucid pe aceste fiinţe ce nu se simt bine decât în anume locuri şi cum le streinezi, odată bagă capul sub aripă şi încremenesc. Cealaltă, muieruşca, scotea strigăte ce te asurzeau, de parcă ar fi nebunit, sărea de pe un trapez pe altul şi iar se repezea în sus ca şi când ar fi vrut să scape din închisoarea daurită. Răsturnase micul vas cu apă şi la boabele puse de slugi nici nu se uita, era mei sau altceva şi o bucăţică de zahăr, şi o coajă de naramză, dar nevestica nu voia să moară în colivia ei din care cadavrul bărbătuşului fusese scos. O furie rece îl încălzise. Ar fi pălmuit pe careva, dar se stăpâni, şi, deodată, în soarele acelei dimineţi care punea peceţile sale roşii peste zăpada încremenită, primordială, ce acoperise oraşul jos, văzu turlele depărtate şi auzi nişte clopote într-o dungă, sunând a mort. Era linişte altfel, o linişte s-o tai cu cuţitul, o linişte cum numai într-un astfel de oraş puteai să asculţi, o linişte de început de lume şi din când în când se auzeau clopoţeii de la săniile boereşti care alergau spre Herăstrău, unde ar fi trebuit să se afle şi el acum, să stea sub neşte blăni de lup, cu căciula trasă pe urechi, cu o miţă deasupra genunchilor şi să privească la cucoanele ce începuseră a se îmbrăca muscăleşte, cu salopuri de samur şi cu cuşme căzăceşti, ce le stătea cum nu se putea mai bine. Îşi aducea aminte de caii bine hrăniţi, de poştele de hârtie, de Herăstrăul

către care treceau echipaje cu tineri nebunatici ce dădeau foc cozilor animalelor, şi de săniile ce o luau nebuneşte pe lacul acoperit numai de o pojghiţă, ca unghia. Vreo trei fete ale Zincăi Farfaroaia Golescu se înecaseră cu sanie cu tot, duse în ale morţii de beţivanii de copii ai lui Holban Hartulari, ce din neamul lui fusese mămular şi se pricopsise şi ţinea hanguri mari. Lucruri uitate şi iată, acum, privind oraşul îngheţat sub lumina palidă a unei dimineţi de decembrie, Hrisant Hrisoscelu se simţi bătrân şi fără putere.

—Să puneţi aşternuturi pe patul ăsta, zisese, că vreau să stau aicea dimineţile şi duceţi pasărea asta undeva, să n-o mai văd…

Iusufache luase colivia şi întrebase:

—Să nu merg eu mai bine şi să cumpăr de la negustori vreo altă sburătoare, să-i ţie locul celei moarte?

—Nimeni nu poate ţine locul unui mort, zisese absent beizadeaua, privind afară unde copacii erau plini de chiciură. Morile de la Radu Vodă scrâşneau din aripile lor de lemn. Parcă ceva înghiţise toată suflarea din acel oraş în care numai sunetele dulci ale clopoţeilor de sănii mai vorbeau despre oameni.

—Să faceţi foc aici, s-aduceţi sobiţa aceea de la Viana cu care mă încălzeam pe vremuri, vreau să stau în priveală…

Îl lăsaseră singur şi el se aşezase într-un balansoar de lemn cam dogit, în care se legăna ca şi când ar fi visat, uitându-se ceasuri întregi afară. Urcase şi Rafira sau Sultana, cu alte slugi şi dereticaseră repede, pe apucate, căraseră cearşafuri şi blănuri, aprinseseră mangalul şi aduseseră aici şi minaveta la care boerul umbla din când în când, învăţând paserile să cânte.

De Crăciun nu coborâse. Zăceau cozonacii şi piftiile

şi nimeni nu fusese chemat să împărtăşească sfânta masă cu beizadeaua.

—Încai, înainte îi mai plăceau muierile, dar acuş, cârteau alde Sultana sau Rafira şi celelalte, e încă tiner, că nu s-o fi sluţit pe-acolo pe unde a fost şi de unde se zice că s-a întors mai bogat de-cât a plecat, că am auzit că are saci cu briliante şi pietre, şi le ţine ascunse, şi mare minune să nu-i treacă cuiva vreun gând să-i dea în cap cu ceva într-o noapte…

Vorbe, el nu le auzea. Stătea neclintit şi ura oraşul acela frumos sub povara zăpezii. Câteodată, când eterul şi pravurile pe care le amesteca în cahvea îl luau sub stăpânirea lor îşi închipuia că ridica perdelele şi obloanele de lemn ale caselor şi privea înlăuntru. De sus, din miradorul rotund, cu vedere în toate părţile, zărea şi cel mai îndepărtat colţ al oraşului. Turnul Meridian dădea ceasurile lui turceşti prin strigătele noului crainic ce avea o voce mai dogită care se auzea până la casa lui Hrisant Hrisoscelu. Ascultase clopotele de la Mitropolie, unde fusese slujbă mare şi văzuse convoaiele spre Uliţa Calicilor, sănii şi carose, trăsuri şi droaşte ale boerilor de rangul trei, urcând spre palat ca să dea urările Principelui. Numai el nu se mişca şi simţea cum se bucură, cu o furie pe cară nu şi-o înţelegea. „Lasă-l, să bage de seamă că nu mă duc la el, că nu-mi pasă de puterea lui şi de ce face. Să mă strângă, să mă ia cu neferii, să mă bage în beciurile lui, nu-mi pasă. Nu vreau să-i văd pe toţi spurcaţii ăştia!” Îi ştia de mult pre mulţi, din Fanarul puturos, unde strângeau bani cu ruptul pentru a cumpăra tronurile şi a mitui unde trebuia. Acum erau boeri, purtau caftane îmblănite cu misada lată, tivită cu cacom, ţineau hangere bătute în pietre scumpe la brâu şi se scărpinau cu unghiile crescute sub işlic, care n-avea calpac de samur, contăş şi feregea, de ajunseseră

boeri de starea întâi, dar cum arătau ei în acea mahala unsuroasă, plină de câini şi pisici moarte, cu curţile păduchioase, acoperite de o viţă vânătă şi cu încăperi strâmte în care abia îşi trăgeau răsuflarea, nu mai spuneau. Hrisant Hrisoscelu încă mai ştia în nări acele mirosuri de haznale şi de uleiuri grele, încinse pe plite şi izul de sodă ieftină ce duhănea din vesmintele spălate rar, din economie. Unde erau casernele trăsnitoare de la Vani Keuii din care ieşeau cavaleriile strălucitoare ale oştenilor aduşi din stepele Anadoliei, fioroşii soldaţi precedaţi de gardienii de turbane, armiferii ce deschideau drumul europalaţilor prea învăţaţi? Totul se ştersese în memoria sa ostenită, o dulce zăceală îl învăluia, o stare de lene ce nu-i mai trecea, greaţa de a rupe hârtiile ce ţineau foglietele sosite de la Viana în care nu mai voia să citească nemic. Mai curând desfăcea un jurnal vechi care dădea cifre despre jocurile finanţelor şi n-apuca să citească mai mult de trei rânduri că-l şi apuca un căscat şi mai cerea un şerbet şi apă rece, ţinută în doniţele puse în zăpadă sau în beciuri, deşi era iarnă afară, că apa caldă avea gust de zeamă de varză şi nu-i plăcea şi iar fuma şi se mai dregea cu pravurile lui şi atunci Bucurescii se despuiau pe dinăuntru ca la teatru şi el vedea odăile în care fusese de atâtea ori, cu sofalele lor joase şi cu covoarele scumpe de rugăciune pe care alunecai şi auzea unele şoapte şi ştia sânii de demult ai femeilor ce se başoldiseră de atâta pilaf mâncat şi smochine şi le căzuseră dinţii cu care îl muşcaseră în tinereţele lor nebune, o, câte chiote în crângul de atunci al Cotrocenilor, când un puf verde împânzea trunchiurile şi ramurile, şi pădurea avea parcă buze de copil şi respira un aer rece pe care ei, nebunaticii adolescenţi, îl simţeau pe obrazele încinse. Primele jocuri cu fetele beizadelelor, cu chipurile lor de

porcelan, îngheţate, cu ochi albaştri de păpuşi, cu acea mândrie învăţată cu doicile nemţeşti ori francese, venite de cine ştie unde ca să dea lecţii de bună purtare vlăstarelor princiare ale foştilor vânzători de locum de la Stambul, ajunşi aici boeri cu arbore, cu diplome cumpărate pe bani grei, ce minţeau pe naivi şi îndulceau stările incerte ale acelor oameni pe care numai copiii lor îi mai înnobilau. Serile nebune din mlaştinile de la Radu Vodă, când se auzeau sărutările scurte, furate copilelor îmbrăcate în satinuri de Lipsca, albe, cu horbote sau agitând un petit mouchoir de gaze rose, bătându-şi iubiţii cu jordii de salcie abia culese de pe malul gârlei puturoase care le plăcea atât pentru că locurile aveau o taină, şi lui îi plăcea să vâneze câte o mamuzelă ce alerga prin iarbă, precum felinele de la Persida, în rochiile lor aeriene ce ardeau câteodată pren biserici luând cu focul lor, cu tot, vieţile cele neştiutoare şi tinere, cum se întâmplase de un Sfânt Paşte cu Elisafta Comnen care cine ştie ce păcate plătise, buzata fetiţă de 16 ani, ce nu mai fusese fecioară de la 13, pentru că mult mai era săltăreaţă şi cu care, cum se ascundea vreunul în vreo odaie, se trezea fără snagă. Acum umbrele oraşului invadat de zăpadă se lungeau peste uliţe pe furiş. Apăreau primele felii de întuneric, dinaintea nopţii, ştia cum începeau amurgurile de iarnă în oraşul Bucuresci: întâi griurile apăsătoare devorând zidurile şi ştergerea contururilor, vechile hanuri de lemn fiind primele absorbite în nefiinţă, cu acoperişurile lor de şiţă, putrezite şi ele, încărcate de spăimoasa lumină, ultimă, şi pe urmă copacii despuiaţi de frunziş, siluete vagi în albastrul nemilos deocamdată, nişte jonci lipite de zidul cerului, alb aproape la orizon, cu vagi explozii de lumină, repetate într-un infinit ce avea un calm funebru. Oraşul halucina în acea amiază de iarnă şi

Hrisant Hrisoscelu simţea că este sustras de un lucru pe care nu-l desluşea, era ca şi când ar fi ieşit din viaţa reală şi ar fi intrat în altă existenţă. Nici o dorinţă, numai o lene ucigaşe, o vagă dorinţă după ceva de care nu avea nevoie.

Clădirile sticloase ale Bucureştilor, dincolo de care vedea iatacurile, duhnind de lene, se pulverizau în acea lumină. Fusese ceasul siestei, mai scurt acum, iarna, al lepădării veştmintelor, când barbele decavaţilor de boeri umblau pe sub cracii muiereşti plescăind din buze, ohtând şi vărsând toată puterea ce-o mai aveau în acele neostoite pâlnii nesătule de plăceri, şi oraşul tot, dacă l-ai fi ascultat, nu ar fi fost decât un geamăt de voluptate.

Era vremea când se făceau copiii, ieşeau şi câte doi, gemeni, din acele mari dorinţi, şi soarele declina măreţ peste case şi palate; era ceasul voluptăţilor casnice, când numai tălăniţele nu serveau, cum spunea dada lor, cea care le ţinea socotelile pren pivniţele ce se măturau acum pentru că sosea seara şi se învârteau muşterii pe afară, ora ticăloasă a incesturilor, când mintea preacurvea în cuget şi vreun tată, rămas văduv, îşi desvirgina fata, abia ivită la viaţă, cu sânii îmbobocind impudic, luată pe neaşteptate în aşternuturile asudate, cu chiote şi rumegări de mistreţ, când pereţii crăpau de frică la atâta ticăloşie, dar ceea ce greşise trupul aveau să ierte slujbele şi rugile popilor, plătite cu galbini mulţi ca să-i învelească iar în cuvenita ruşine. Numai cerul Bucurescilor era clar, imperturbabil, până la el nu se auzeau strigătele de voluptate şi nici sgomotul mic, definitiv, al hymenelor rupte, cel ce împingea copiliţele nevinovate în teritoriul curviei. Dacă privea prin alt geam, Hrisant Hrisoscelu vedea Cotrocenii cu copacii săi negri, acum roşi de podoabă, oraşul Hilarii părea ridicat într-un Ierusalim al

soarelui, era frumos în nemernicia lui şi o căldură dulce îi intra în obraji, Hrisant îşi aducea aminte şi de şoimii de vânătoare cumpăraţi pentru Princepe şi i se făcea frică: dacă îi mureau paserile şi darurile lui se împuţinau?...

Vrusese să cheme pe cineva, dar îi fu lene să se ridice, ori să scuture clopoţelul care scotea sunete stinse. Prea multe vorbe căzute trebuiau spuse la heritisire, de aceea nu se ducea să lase stofele şi parfumele şi ce mai adusese, lăcomia de complimenturi a domnitorilor îi mâncase toată viaţa, era tăcut, ostenit, privea bogăţia ca pe un dar firesc. Dar nice să-i linguşească pre aceia nu putea. Se auzeau paşi pe galeriile de lemn ale casei, careva, o slujnică, se ghilosea cu vreun rândaş, muierea scotea icnete ascuţite, lui nu-i mai spuneau nimic aceste lucruri, din el ieşise ispita, ceva murise acolo, în Venezia şi veselia lui de demult nu se mai întorcea, dorinţa turbată de a trăi, de a risipi; lumea nu mai valora un sfanţ, părea stoarsă de orice tentaţie, ar fi trăit zidit în acea nepăsare rozându-l pe dedesubt, de care era conştient, dar neputând să i se împotrivească. Era fericit că nu trebuie să se mişte, că nu-i mai era foame şi sete, că era lăsat în pace, păzit, uitat, nefericit dar şi fericit în acelaşi timp, pentru că totdeauna când pierzi ceva, un lucru te răscumpără singur şi te ia într-o altă stăpânire. Nu o visa pe Herula Lucrezia Vimercatti, cum şi-o dorea câteodată, nu putea s-o viseze, dar nu dorea nici o altă femeie, deşi în acest oraş erau destule şi încă ce femei! Le ştia de la aluniţe până la rădăcina părului, se culcase cu cele mai frumoase, ele se umiliseră cu toatele, pe câteva le alungase fără nici o remuşcare atunci când încercau să-l subjuge cu o apăsătoare dorinţă imperativă ce zăcea în fiecare femeie, cu insistenţa de a-i impune să

facă ceea ce doreau numai ele. Era un tânăr revoluţionar pe atunci, scopul politic îl domina, femeile erau numai nişte surse de bucurii întâmplătoare de care se putea lipsi. Fusese pregătit pentru beciurile reci de la Şapte Gulade, gata pentru chinurile infernale ale gâzilor turceşti ce nu se jucau cu cei ce li se opuneau. Ştia din auzite cum începeau necruţătoarele întrebări, dar mai întâi învăţase să iubească moartea, adică era pregătit pentru sfârşit, şi restul nu mai avea nici o importanţă. De ce mor oamenii, mai ales când sunt tineri, pentru nişte idei abstracte? se întreba acum, când, dezamăgit, trădat de către vechii lui tovarăşi, trădând şi el pe alţii numai pentru a muri într-un fel pe care-l socotea eroic, demn. În sfârşit, aflase că limonada retorică nu o poţi bea decât la o vârstă tânără, când moartea ţi se pare mai frumoasă decât viaţa întrucât numai ea are sens, cum spunea Nicolo Depasta, arătându-i scopul jertfei în care el crezuse. Morţi, mereu morţi, morţii care ne iau în stăpânire imediat ce ne naştem, existând în funcţie de ei, de alăturarea aceea nevăzută, într-un cortegiu ce nu se sfârşeşte şi care e început, de undeva, din niciodată…

Trecuse şi Crăciunul; într-adevăr, cănăriţa murise şi ea peste o zi, o svârliseră undeva în zăpada proaspătă şi colivia de aur, cu trapezele ei frumoase, legate cu fire de mătase, rămăsese goală. Moartea pustia totul, lua cu ea orice sens al existenţei; odată cu distrugerea trupului nu mai exista nimic din moment ce nu mai ştiai nimic. Şi într-o dimineaţă sau într-o amiază ca asta avea să vină Trimisul, omul cu laţul, care-l va întreba unde sunt banii Eteriei, banii aceia ce se topiseră pe neştiute în nebuniile pline de fantasii fără oprire, săvârşite de dragul femeii ce se despărţise de el cu o perfectă indiferenţă, cu răceala cu care lepezi un vestmânt vechi.

„Şi-acum?” întrebase în acel ultim ceas, în palatul Caragua, dospit de sudorile ultimei lor întâlniri. „Acum, nimic, spusese Herula. Trebue să înţelegi, nu mai e nimic de făcut, totul s-a sfârşit, ca o boală de care te mântui.” Frumoase cuvinte, dar la ce-i foloseau lui? Într-o astfel de împrejurare numai unii pot să zică: „Şi-acum, nimic”, pentru că, într-adevăr, pentru ei nu mai înseamnă nimic restul de zile şi de nopţi, întrucât acel lucru în care numai unii crezuseră, luase sfârşit pentru ceilalţi, înainte de a afla ei înşişi.

Bucurescii cădeau sub tencuiala acelui amurg, depărtat şi rece; o înstrăinare intra în ziduri, deodată simţeai că suferi de frig, dar de un altfel de frig decât cel de care suferă toată lumea. Cei de afară se întorceau de la Herăstrău, se auzeau clopoţeii, hilar şi vag, el ştia asta, simţea acum foarte bine că se afla într-un oraş strein cu totul, existând între nişte oameni ce nu-l iubeau şi care îi rămâneau definitiv indiferenţi. Împotriva lor pregătea o teribilă răsbunare. Se gândise la asta de multe ori în nopţile când nu reuşea să adoarmă cu nici un chip. „O să-i ruinez, spunea cu glasul celui care vrea să pedepsească, am să-i împing la mare risipă, am să-i fac să-şi vândă sculele de prin scrinuri ca să cumpere rochii muierilor de la Viana sau de unde dracu’ îşi târguiesc ele trenţele bine croite, am să-i silesc să-şi vândă moşiile pentru a-şi cumpăra cai ungureşti, fiindcă ei asta vor voi să aibe: cai ungureşti, ca ai mei şi carose de Viana sau de Bratislava, şi ambiţia le va lua carnea de pe os; o să-i învăţ eu minte, odată pentru totdeauna, să mă mai invidieze, să-mi mai dorească moartea, prefăcându-se că mă iubesc şi sărutându-mă cu barbele lor puturoase. „O să vă vindeţi fiicele şi o să le faceţi târfe pe Podul Beilicului, numai ca să dansaţi la Săptămâna nebunilor!" Şi, la gândul acesta deplin, de vindictă, o

fericire pe care n-o cunoscuse niciodată îl năpădea ca o apă fierbinte, învăluitoare.

*

Se trezea uneori noaptea şi auzea gândacii foşnind parcă în pereţi. Casa veche, plină de găuri, nu fusese măturată de mult, slugile se leneviseră, intraseră şi ele într-o apatie pe care el le-o transmitea cu cea nemişcare.

Mirosea a cerneluri uscate pe hârtie veche de căldura focurilor mari de iarnă şi mai ales a sfoiag. Păianjenii îşi ţeseau tăcuţi, ziua, pânzele lor sub tavane. În plasele aeriene câte o muscă mare, trezită din hibernare, era vânată şi devorată lung de cruzii călăi ai încăperilor. Praful îi usca beregăţile, simţea că nu mai poate să respire şi că se sufocă. „Mâine îi chem pe aceşti puturoşi şi le frec ridichea de n-or să se mai vadă, mănâncă de câte şase ori pe zi, au început să se îngraşe, le-au crescut curii ca la nevestele de popi, bârfesc şi mă vorbesc în târg. O să-i mai împuţinez, las’ că-i învăţ eu minte”, dar cum se scula târziu, se lua cu altele şi uita; ei se prefăceau că au treabă, tot răzuiau zăpada ce se topea lent şi scăzuse ca marea sub lună, părea numai un grunz murdar ce păta grădina despuiată şi pe ziduri, până şi arvaniţii moţăiau. De fiecare dată, sorbind cahveaua bine pregătită de Rafira ori

Sultana în cuhniile casei, trăgând din tutunul de Macedonia se lăsa cuprins de o lene ce-l scotea din sărite, dar în care se complăcea fără să vrea. Ca să scape de sentimentul acesta de pierdere a conştiinţei îl chema pe Iusufache; acela făcea temenelele de cuviinţă: „Frumos eşti, Doamne, sprâncenat eşti! Vesel să fii!”, ca lui Vodă, pe urmă scotea ceasornicul

englezesc cu briliante, se uita lung la limbile lui şi se mira, ca şi când l-ar fi certat: „Târziu, târziu”… Nu-i spunea lui anume asta, pentru că nu îndrăznea să se întindă la caşcaval, dar era într-adevăr târziu, aproape de prânzucior; boerul nu era mâncăcios, lăsa bucatele aproape neatinse, dacă gusta o smochină sau două, având pe faţă o schimă de greaţă. Masa de prânz o lua pe la cinci, un borş fierbinte şi câte o bucată de carne, mai mult viţel dacă era, de carnea de porc nu se-atingea, crescut la Stambul se deprinsese cu cele mahometeşti, aşa încât la ei în curte nu se găseau astfel de animale. Pe urmă iar cădea în visătoria lui plină de tăceri. Iusufache îi dădea raportul; cum se sărbătoriseră cele cuvenite la Naşterea Domnului, care boer lipsise, şi de ce, cum se ţineau popii, cu Mitropolitul, ce se mai spuneau despre nebunul de Teodat, pularnicul care ar fi încălărat o vacă a sfinţilor părinţi, că nu-i mai ajungeau muierile şi câte şi mai câte. Acela dădea din buze, nu ostenea; arsese cuptorul curţii domneşti de era să se facă praf palatul care şi aşa era mai mult din lemn decât din ziduri; alde Princepele trimesese, cârteau slugile boerilor, plocon împăratului peste una sută mii de taleri; Validelei, zece mii, că era mai mic; Marelui Vizir, tot atât; Chehaiaua de la Stambul se îndopase şi ea ca un gânsac cu grăunţe de aur: 5 000; Caimacam paşa de asemenea; Reis Efendi ce trecuse pren Bucuresci ca să mai dea un svon, două, plecase cu sania plină; mai marele eunucilor, având omul său la curte, se alesese cu 800 de funduclii din cei zimţaţi. Padişahul, între altele, primise şi o scatulcă cu diamanturi de la domnitor. Nu era încă mucarerul mare, dar nu strica să bucuri pe înălţimea sa cu niscai pietre scumpe, cevaşilea; precum Alteţei, mamei Princepelui Serenissim, ceva perle, din cele grele, cât oul de bibilică. Pentru restul

curţii imperiale fuseseră trimise cu săniile peste 60 de blăni de hermelină şi 500 de sârturi de samur, o avere, nu alta. Pe alde Aslan Ceaur îl prinseseră cu şolticării, că-i luaseră ţechinii şi rialii spanioli cu pajoră, guruşii, caragroşii şi zloţii turceşti, găsiţi într-un beci, vârîţi într-un perete, alături de galbini turceşti, stambulii de opt lei unu', misiri, galbini de Stambul şi câte şi mai câte odoare. Era vorba să-i scurteze capul, ori, în cel mai fericit caz, să-l trimită în surgun pe la mânăstiri, ori cine ştie pe unde aveau să-i zacă oasele.

—Dar Măria Sa, Princepele, nu întreabă de mine? îşi iscodise Hrisant Hrisoscelu sluga.

—N-am auzit…

—Să mă fi uitat Fericirea Sa?

—Cine mai ştie, dacă nici domnia ta n-ai dat semne, că toată lumea aşteaptă să te vadă cum mai arăţi şi mă întreabă.

—Şi tu ce le spui?

—Ce să le spui? Că o să te înfăţişezi la Săptămâna nebunilor, atunci vreai domnia ta să dai o mare serbare, cu fasturi şi cu arteficii, cu danţuri şi cu muzici, să întorci Bucurescii pe dos…

—Bine zis, care te mai întreabă, asta să le adaugi: boerul nu vrea să se arate până când o să vă spargă ochii cu luxul şi briliantele aduse de la Venezia şi o să dea un bal mare, să deschidă casele lui şi să vă ţineţi, aşa să le zici, m-auzi tu?

—Da cum? Cine minte mai bine ca mine?

—Cum adică: cine minte mai bine ca tine?

Iusufache îl privise cu ochii lui pustii în care se răsfrângea tot golul sufletesc al unei slugi ce nu are altă bucurie decât să mănânce şi să bea pe la patru, când stomahul lui rumegă ca al animalelor din curte:

—Măria ta nu ştie că oamenii au început să cârtească?

—De ce să cârtească?

—Au tot aşteptat ca acel logofet, al domniei tale, Caliarh, să le mai dea ceva din lefile lor, că se apropie Anul Nou şi au şi ei de trebuinţă…

—Şi de ce nu le-au dat?

—Pentru că n-are… Moşiile sunt înglodate în datorii, dobânzile cresc şi creditorii, zice el, au devenit neîndurători, abia îi ţin albanezii cu puscile pe la porţi…

—Să vândă ceva, prisăcile, o pădure, un heleşteu, o moşie, să nu stea cu mâna în cur!

—Ar vinde, dar cine ia moşiile astea, pline de ipoteci, de angaralii?

—Ia te uită, se mirase Hrisant, ai învăţat limba logofetului! De unde?

—Ei, măria ta, prea ne crezi proşti pe toţi…

Hrisant Hrisoscelu căuta ceva în mintea sa ostenită. Oare ce locuri nu mai erau iptotecate, ce păduri nu fuseseră tăiate şi ce mai putea vinde pentru a nu-l mai înghesui acei streini de pe la porţi? Se hotărâse să-l cheme pe logofet cu anatefterele lui cu tot şi să socotească împreună, cât mai avea, ce trebuia dat, astupat, ce era nevoie, dar la gândul că acela o să-i vie cu chitanţe, cu poliţe, cu acturi năclăite de cerneala literelor columbate, cu socotelile încurcate din care nu răzbea nici o lumină, simţea că înnebuneşte.

—Bine, încheiase cu un gest care-i spunea slugii că nu mai avea nevoie să fie supărat cu chestiuni din astea, mâine, când îmi aduci ciubucul, aminteşte-mi de ce mi-ai zis azi, că trebue să facem o socoteală. Şi să le spui la ai tăi, care stau pe sub scări şi trăiesc din belşugul meu, că or să primească tot ce e de cuviinţă, că am de unde. Odată am să încep să vând pietrile mele şi nu ştiu cine va putea să le cumpere…

—Să mă duc la ovrei, în bezestemul Sărindarului şi s-

aduc pe bancherul Rosenthal?

—Nu-i nevoie de bancherul Rosenthal, am eu bancherii mei în Bucuresci, ori mă sfătuieşti tu pe mine ce să fac? şi-l plimbase afară cu un gest.

A doua zi, bineînţeles că mutase vorba despre cele discutate cu o zi înainte, puindu-l să-i povestească cum fusese slujba cea mare de la Sfânta Mitropolie.

—Cum să fie? S-a sculat Princepele, devreme, au bătut seimenii cu foc mărunt şi au ieşit cu odobaşii şi ciorbagiii. Au cântat din instrumenturile lor turceşti din zâlzen şi boluzen, lume ca la carnaval, ţimbale, tromboane, boerii fuseseră dis-de-dimineaţă la palat cu matrazurile, corul bisericilor din Bucuresci cânta de te durea inema: „Vrednic este!” şi domnia sa se uita ca şi când nu ar fi văzut pe nimenea. S-au pus covoare, dinainte-i, sus în deal, ca să nu se sdruncine când cobora din trăsură. Băteau timpanele de te asurzeau şi davul făcea să se spargă cerul cu tunetele lui, lumea iubeşte fastul domnilor; dacă sunt bogaţi se simt şi ei puternici şi cu buzunarul plin, chit că le chiorăie maţele de foame. În dreptele lor cugete gândesc la fericirea măriei sale şi nu-l invidiază. Sus, în deal, au venit Mitropolitul şi l-au întâmpinat cu mare prisoseală de vorbe. De trei ori iese Domnul din ghecit pe an şi se cuvine a fi ocărâţi de bine cu toţii că Princepele e Domnul, lor lumesc, în afara lui Dumnezeu care-i aşteaptă în cer cu tot ce-i folositor sufletelor.

Hrisant Hrisoscelu nu asculta acea învălmăşire de cuvinte a slugii sale credincioase şi compara în gând vechile ceremonii la care participase, cu ciudatele, depărtatele, pierdutele ciurde de boeri şi soldaţi, îmbrăcate în haine orientale, încărcate de blănuri şi erodii fastuoase ce abia se înclinau în aerul dulce al arhipelului, cufundat într-o dulce torpoare, cu serbările din orăşelul prăbuşit şi sărăcit, ce nu semănau cu

marile, nemaipomenitele cortegii proiectate pe majestuoasa Aia Sofia de bazalt, cu acele case pe balcoanele cărora se aşterneau cele mai frumoase covoare din lume, în cinstea bazileilor morţi de mult, lăsând locul cailor arăpeşti şi giubelelor încărcate de briliante turceşti. Unde erau palidele figuri de împăraţi creştini ce se orbeau unul pe altul, ori îşi tăiau mâinile sau îşi smulgeau limbile cele păcătoase ce cârtiseră unele împotriva altora, unde era mileniul şters, putrezit el însuşi ca un corp viu, trupul timpului luxuriant în care se topiseră atâtea visuri de mărire, gloria mai marilor sufletelor şi ai bunurilor de nemic, pământeşti? Fala Bizanţului înmormântată în piatra stearpă a oraşului cucerit? Dincolo de Rumeli Hisari smoneau vânturi mici dinspre Asia Mică şi mirţii aruncau parfumul lor amestecat cu duhoarea Orientului, miros de cadavre abia descăpăţânate, udând cu sângele lor ţărâna setoasă în care intraseră găleţi întregi şi totul răsuna dintr-un timp de demult, încărcat de strigăte şi vaiete, ca un urlet al descăpăţânaţilor, al celor din fundul Bosphorionului, dacă gurile lor smulse din trup ar mai fi putut să cânte vreodată; poate numai tigvele lor din care peştii luaseră ultima bucăţică moartă de carne, acele cranii golite de ochii frumoşi ce vor fi ştiut înaltul cer, verde al Islamului sau al creştinităţii, domnii cuvioşi ce vor fi sforăit prin trapeze de mânăstiri, ori în stranele frumoase din lemn de lămâi ce iradiau mirosuri nespuse la slujbe, acum numai nişte orgi ale golfului în care se sbuciumau apele, ele, acele cranii golite spuiau acum un cântec melanholic despre măreţia trecătoare a lumii. Figuri palide într-un convoi, trufia puterii dusă călare într-acele sunete ce-ţi tăiau nervii, bătaia profundă a tumbaralei şi cihodarii plini de măreţie în decorul nelumesc al celei mai minunate cetăţi de pe lume... Poarta cea mare, Bab-i-Humaium,

Poarta Fericirii, Poarta Jalbelor, egrete şi cabaniţe anonime într-o lume de viitori descăpăţânaţi ce doreau, făceau totul pentru a ajunge din cetele ceremoniale, jos, în golful parşiv care la amurg era violaceu şi paşnic, străbătut de feluci şi caice şi, dedesubt, morţii lui foşneau putrezi în saci şi se clătinau la curenţii adâncurilor ca o vegetaţie de cadavre frumoase, drepte, ca trunchii unei păduri tinere, plutind leneş, nu cei din care se rupsese totul, cei mai proaspeţi, abia sosiţi din celulele pline de păduchi cât oul, roşi de rane, bătuţii, arşii pe la subsiori ca să mărturisească pe unde au ascuns averile, foştii domnitori, şi viziri, şi paşi, cei ce uitaseră prin garnizonuri că puterea e numai a unuia singur ce-şi trimetea imbrohorul care glumea cu tine, bea şi odată bătea din palme şi apăreau acei harapi nemiloşi şi scoteau fermanul şi vedeai moartea cu ochii, cât ai clipi. Mii de ucişi, înşiraţi într-o tribună a răposaţilor, decapitaţii sau morţii fără trup ce şi ei se întrupaseră într-o tristă cohortă, dreaptă, încremenită, plină de dignitate, cu acele figuri hieratice de fantome înşiruite rânduri, rânduri, atât de multe rânduri, încât Hrisant Hrisoscelu credea că trăieşte un coşmar cu ochii deschişi. Şi parcă atunci foşgăiala gândacilor, mişunarea lor secretă prin podele şi munca titanică a păianjenilor sub acoperiş şi mirosul de prav îi mai dădeau speranţă, speranţa că scăpase odată pentru totdeauna de oraşul în care atât aşteptase şi care-l deţinea într-un fel, ca pe o fiinţă pe care poţi s-o retragi dintr-alt loc, şi s-o readuci în rândul acelor morţi ce aşteptau solemni, palizi, descarnaţi, în rândurile lor infinite, sute de morţi pe care nimeni nu-i mai lăuda şi nu-i mai însoţea cu plecăciuni şi cu vorbe roditoare, cuvinte, deşarte cuvinte, privirile scurse, pline de o târâtă, cerşetoare lipsă de demnitate, complimente

soioase ca măslinele abia scoase din butiile de Chios, care nu aveau însă mirosul de căcat al gurilor spurcate ce lingeau tronul cel plin de daruri lumeşti. Totul într-o ciudată cavalcadă a morţilor cu cei vii pe care-i ştia aici, aproape, urcând dealul pricăjit al Mitropoliei, prin forfota mulţimii dornice să-şi vadă grămada de gunoi, strălucitoare a favoriţilor curţii, bălegarul bogat în care mişunau muieri şi limbile cele mai spurcate altfel prin cotloane; pe unde urdinau cu vorbe greşite, necuvioase, cu calomnii care mai de care mai încărcate de ură. Alaiuri peste alaiuri, astfel iubeau toţi domnii, neînvăţând de la ceilalţi, mereu gloata care se amuza de împiedicarea unui cal la vreun colţ de uliţă, toată fala vegheată a garnizoanelor de ieniceri din care se auzeau îndepărtate trâmbiţe, sunând câteodată, la ceasuri de seninătate Judecata de apoi, nebunia colectivă a gloriei ce trăia pe ascuţişul săbiilor nemiloase, bucurie curmată într-un mâine foarte apropiat, un mâine plin de groază, lipsit de bucuria turbatelor alaiuri, bete alaiuri, încărcate de aur şi bogăţie, prag de morminte ce se deschideau de pe acum, secret, cu o mişcare nevăzută. Unde erau toate acele minarele cu turlişoare ca ţurţurii de ghiaţă, vibrând în serile Stambulului; unde, grădinile profumate cu mirosuri numai ale acelui oraş ce nu putea fi confundat cu nemic? Altul era sensul morţii la Venezia, unde puteai să te stingi de plăcere ascultând corurile basilicilor sau aşteptând în mirosul de nămol al canalelor pe Lucrezia Herula Vimercatti şi altul era sensul morţii lângă moscheia Fethie, lângă pragul Asitane, sub cipreşii somnolând, lângă groaza paşalelor ce aşteptau sentinţele în Bostangi Beşa, acele cuvinte scrise de Ambasadorul Morţii pe pământ în cancelariile lui şi citite la lumina faclelor în beciurile umede de sub palatele cele ce arătau numai faţa lor,

trandafirie în răsăritul soarelui, a vieţii care era vânată diurn de Marii Venatori ai spuzitelor stele ce întâi pe soare îl ucideau, undeva în crângurile de la Azap-Capu…

—Au cântat Axionul, îşi bătea degeaba buzele lusufache, auzit numai de el însuşi, şi pe urmă s-au sfinţit colivele ori pilaful şi ce mai era pe-acolo. A dat Domnul şi-o masă, nu afară, că era ger, ci în trapeza cea mare a Mitropoliei cu vânat şi jimbluliţă cu urdă sărată. După protopsaltis se înghesuiau calpacele boereşti la mâncat asudând cu sârg. Înălţimea sa, sculat cu tot parataxisul, era vesel – aşa ziceau aceia ce mi-au povestit – şi tare mai m-am bucurat că a uitat de măria ta, care nu a făcut încă heretisirea, că zice şi secretarul domniei tale că nu se cuvine şi că nici el nu mai stă dacă nu i se dă leafa, că n-are nice ce îmbrăca…

—Cum n-are ce îmbrăca? se mirase Hrisant Hrisoscelu, parcă trezit din somn, slavă Domnului, că la Venezia l-am ţinut numai în hainele mele că nu era să mă fac de râs, ori şi-a vândut trenţele în Cochivechi? Să ia ce-i trebue de la mine de pren lăzi că n-o să moştenesc lumea asta. Ce vrea?

—O blană. L-a podidit frigul iernii cu care nu e obişnuit…

—Dă-i ce-i trebue şi mai spune-mi ce-a mai fost?

—Ce să fie? Lume multă, vătavi de aprozi, care abia ţineau mulţimea când s-au dat pomana banilor, vătavi de păhărnicie ce au făcut scurtă la mâini, turnând în pahare, Mitropolitul a binecuvântat pe toţi cu pateriţa în mână şi boerii cu toiegele lor aurite au luat sfinţirea de sărbători. S-a mai făcut slujba mică la urmă, dar lumea era ameţită, cucăiau toţi, gata-gata să se facă de râs, dornici să se întoarcă în aşternuturile lor, s-au îndeplinit toate schimele de smerenie, au pus fiecare

în blid câte 15 lei pentru pomazania mare după ridicarea colivei, preoţii domneşti şi diaconii au zvorit cu sârg…

—Au cântat şi protopsalţii cei mari de la Mitropolie?

—Dar cum? Toţi îmbrăcaţi în trup! Strigau către Dumnezeu!

—Au zis şi tropariu, şi condacul?

—Totul, măria ta.

—Dar lăudările s-au făcut?

—Ce mai întrebare, parşivii de-i cunoaşte măria ta abia aşteptau. Răuascunşii din jurul Domnului se băteau cu barbele care să încapă mai în faţă şi să facă temenelele.

—Sfetagoriţi şi Sinaiţi au venit la sfânta slujbă?

—Asta nu mai ştiu, măria ta.

—S-a făcut engomionul, tot?

—Tot.

—S-au dat confeţioane?

—Tot, au luat de la preuţi înghiţitura de credinţă, măriile lor, vin şi mâncare.

—Vutcă şi cofeturi?

—Dat, că noi, slugile, la asta ţinem, cum se taie ceva de la mesele împărăteşti înseamnă că-i de rău, că se strânge sacul la gură şi, adio bacşişuri, adio bună stare…

—Pe boerii de rangul doi i-au băgat Măria Sa în seamă?

—Erau cam roşi şi duhoşi, cu blanele cârpite, le mai căzuse nasul, cârteau buziş pe la colţuri, umpluţi cu răutăţi. Obrajii lor luaseră văpseaua plânsului ochilor lor, cum zice sfântul Irace Şirul! Iar s-aude c-o să avem Domnitor nou, careva se pregăteşte pe la Stambul, a dat mai mult şi abia aşteaptă să se facă încoa.

—Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor. Ţara asta e sătulă de nepace: încai, Iusufache, să ştii de la mine

că boerii şi domnii care au stat mai mult sunt sătui, şi-au mai acoperit găurile buzunarelor, dar vin alţii, tineri, nesăţioşi, gata să prăpădească totul în jur, şi cu ăştia e mai bine să n-ai de-a face. O javră bătrână înţelepţeşte, mai lasă carne pe os, învaţă de la mine… Şi-acum, du-te că am o treabă…

—Parcă ieri spuneaţi că…

Îi făcuse vânt cu mâna:

—Piei! Te chem eu când am nevoie de tine…

Urcase în filegorie, abia târându-se, nu înainte de a se dichisi, de a se spăla cu apă de obraz şi de a-şi rade barba, că nu se mai suferea cu păr pe faţă, ca maimuţele, slăbise, oglinda veche arăta un chip striin şi în ochi zărea un deşert ca în privirile nebunilor, o osteneală mare, licăriri vechi, încremenite, parcă nici nu vedea cu ele, deşi dincolo de acea suprafaţă verzuie de sticlă se recunoştea, era poate închipuirea fiinţei lui. „Cât m-am schimbat! se căinase singur. Parcă am trăit un secol…”

Sus era cald, blănile moi, oraşul se vedea aşternut la picioare; cu pomii lui scheletici, cu acea depărtare rece care-l separa de ce era în jur; un cer seninos, trufaş, stătea deasupra. Nu trecea nice o pasăre sub covorul de aer, totul era lipsit de viaţă, nu bătea nici vântul, zăpada se luase aproape de pe uliţe, mai erau gorgane uriaşe, strânse pe la colţuri, ori pren grădini, adevăraţi tumuli, livide morminte în acea pustiire a Bucurescilor care aducea cu şiragurile de piramide naturale despre care îi vorbise Dumitriţă Turnavitul odată, ciudatul beţiv care amenințase beizadelele că o să scrie cândva o carte în mai multe tomuri despre ţinutul mirific al Valahiei şi al celor de departe, de la Marea cea Mare, la stepele Tisei, ţinutul imemorial al Daciei felix, de unde trăgea ciudatele sale semne. De la el auzise teoriile bizare că de fapt mitologia greacă se trage din

poveştile acelor ciobani ce stăteau în neclintirea zării pe ciumaguri, cum îi vedea el din carose, sosind în ţară, mute personaje ce erau de fapt nişte iniţiaţi, acei analfabeţi geniali care se duceau în muntele Kogaion de unde luau împărtăşania de la un preot al lor, Zalmoxis sau aşa ceva, un munte misterios pe care se afla o coloană a cerului din argint, ridicat de preoţi ce-i învăţaseră pe pitagoreici religia lor de mai târziu. Ciudate vorbe ale unui nebun, spuse parcă în somn, dar având în ele o taină ciudată. Curiosul lui prieten bea pren crâşme puturoase şi deborda de cuvinte, spuiind cui îl asculta că până şi crângurile de piatră ale Athenei sacre erau inspirate de acei iniţiaţi ce făceau transhumanţe şi umblau după stele în nopţile geroase, bâjbâind prin Tracia lor milenară ce premersese civilizaţia elenă.

Tăcerea liturgică a amiezii Bucureştilor copleşea toată acea casă pe care o simţea pândindu-l. Desigur, Iusufache se dusese de ieri să le spună slugilor că boerul o să aibă grijă să le dea lefile şi să treacă la socotelile lor atât de încâlcite. Până atunci se descurcaseră ei oricum, pentru că-l ştiau ce belaliu este şi cât de greu îi vine să facă adunări şi scăderi. Probabil că logofetul Caliarh îşi pregătise niscai mărunţei pentru ei, cât să le ajungă să nu moară de foame, că slugii dacă-i dai, se învaţă cu multul şi nu e bine, nu se mai opreşte cu răsipa. Asta o învăţase de la ai lui, de la acei falnici strămoşi, sgârciţi şi mândri pentru că, spuneau ei, aşa se fac averile, se clădesc cu trudă, dar mai ales punând puţin lângă puţin.

Şi gândul i se întorcea iar spre beţivul delirant de Dumitriţă Turnavitul, la ideile lui ciudate, la euforia cu care exalta acel trecut imemorial al acestor valahi, răspândiţi până în stepe şi în ţara tătărască de unde veneau călăreţi înfricoşetori, nesătui de pământuri noi,

cu cruzimea lor, cu minciuna batjocoritoare cu care înfruntau ce mai avea elevat acest colţ european de lume, un ultim salon în faţa iurtelor şi a corturilor asiate, ce aduceau un vânt rece dinspre Răsărit. O vreme nu-l înţelesese pe Dumitriţă pentru că el avea câteodată un fel de a vorbi foarte ocolit, ca el oracolelor, probabil că o veche deprindere de conspirator îl obliga la asta, nu înţelegea de ce-l urăşte pe Napoleon pe care mai apoi şi Hrisant Hrisoscelu îl urâse din toată inema.

—Ne va trăda. E prietenul turcilor, nu iubeşte libertatea, cum susţine, el nu vrea decât gloria Franţei şi mai ales faima personală. Degeaba predicile, atâta vreme cât îngăduie acestor trei puteri din coastele noastre să se tocmească pe soarta altora. Visezi ca şi mine la o patrie liberă, Hrisant, dar ea, această patrie liberă, e foarte departe. Vor mai muri mulţi, poate şi noi amândoi, până vom vedea Romaica. Turcilor puţin le pasă de ceea ce dorim noi, dacă ar fi să judecăm drept, nici nu s-au atins vreodată de credinţa noastră, au o cinste a lor. Ei doresc să ia tot ce se poate lua de aici, restul nu-i priveşte. În cruzimea dovedită există încă o poartă de scăpare.

Alţii, prietenii tăi şi ai Eteriei, sunt necruţători şi vor veni timpuri când vei înţelege asta. Vor eliberarea grecilor şi a românilor de sub turci, dar nu numai atât. Ei doresc să ia locul celorlalţi de fapt şi o să vezi tu ce bine o să mai fie…

—Ce vrei să zici? îl întrebase pentru că pe atunci era exaltat. Ştii doar că pe stema Eteriei se află iniţiala ţarului, între alte semne.

—Ştiu, şi ce-i cu asta? Nu-i cunoşti. Ei ne vor sufletul, nu numai pădurile şi râurile, şi minele de sare, şi aurul din prunduşuri… Cu toate astea trebue să le stăm alături.

Prietenul său îl pregătea de fapt pentru altceva, pe nesimţite, şi abia mult mai târziu înţelesese: pentru ideea de jertfă, pentru renunţarea la viaţa trecătoare, lipsită de spiritualitate şi nimeni ca un suflet tânăr nu crede mai uşor în astfel de basme frumoase decât cei ce trăiesc puţin. Sosul grosolan, pragmatic, al sfaturilor foştilor plăcintari din Fenal îl desgusta. Era atât de frumos să mori pentru o cauză nobilă, înţelegea Hrisant pentru ce-l făcuse ucenic?

Nu era simplu, ai lor erau împrăştiaţi în toată lumea, exista o organizaţie, grade, o ceremonie de iniţiere, se coresponda cu ajutorul unor semne secrete în care până şi culorile aveau rolul lor, existau simboluri ce puteau fi citite numai de către cei iniţiaţi, statute, jurăminte, semne misterioase de recunoaştere la întâlniri, inele, ieroglife, peceţi, adică acel alfabet ocult care place atât celor ce abia ies din copilărie. Îi arătase o hârtie pe care fuseseră desenate două cercuri concentrice, unul mai larg decât altul. În câmpul din mijloc era săpată litera A şi un K, iniţialele lui Kapodistria şi a Sfintei Sofia. Îi vorbise apoi despre puterea diriguitoare a Eteriei care era un Principiu şi era bine să-şi bage asta în cap; Archi, sufletul, puterea Asociaţiei. Cei ce s-ar fi îndoit de această putere erau executaţi în umbră, fără să ştie nimeni, fiind socotiţi trădători ai cauzei. Cine sprijinea Eteria? Să nu creadă că erau lăsaţi singuri, împăratul Rusiei, Alexandru, Primaţii Moreei, cu flota lor,

Conspiraţia se întindea de la Neva, Pontul Euxin, până la Venezia şi chiar în mădularele administrative ale Imperiului Otoman. Existau peste 200 000 de membri ai Eteriei, la Smirna, la Constantinopole, la Hios, Samos, Calamata, Missolonghi, Ianina; la Iaşi şi Galaţi, în Bucuresci, Târgovişte, Craiova, Triest, Moska, Viana, Pesta.

Un anume Emmanuel Xantho fusese trimis la Peterzbuc pentru a-l convinge pe contele Capodistria să-i ajute.

Ce spunea?

Îi întinsese mâna, adăugând:

—De aici înainte tăcerea este legea vieţii tale. Nu vei vorbi nimănui despre cele ce ţi-am spus, altfel vei fi mort. Şi-i dăduse semnele de recunoaştere pentru cei ce l-ar fi căutat din partea Eteriei.

Şi-atunci cine minţea? Nicolo Depasta sau acel aventurier Dumitriţă Turnavitul, care era şi el din Eterie, nu i-o spusese, dar Hrisant ghicea asta după cuvintele lui, pentru că şi românii, el şi cu acel Constandin Dudescu, erau, limpede, nişte răsculaţi împotriva Imperiului şi dacă făceau politica de răsvrătire, de ce prietenul Perdicarului vorbea atât de urât despre împărat şi boerii lui care erau amestecaţi în conspiraţie?

*

Nu mai dormea cât trebuia, se scula noaptea pe la trei şi privea oraşul cufundat în mocirla albă a zăpezii.

Timpul se încălzise pe neaşteptate, deşi trecuseră de Anul Nou, streşinile curgeau – curioasă vreme – se auzeau gârlele desghiocându-se şi în braţele morilor de la Radu Vodă scârţâia un vânt rătăcit. Peste zi, Iusufache îi adusese veştile cele mai noi: pe Filip Lenş erau gata să-l spânzure, într-atât era de supărat Princepele pe el pentru câte făcuse după atâtea iertări; despre Mihăiţă Filipescu, ceilalţi boeri spuneau că devenise o lipitoare, un lup nesăţios care, după ce rodea carnea până la os, vrea şi măduva, vorbe spurcate, parcă despre el, Hrisant Hrisoscelu, câte se vor mai fi zis de când se întorsese? Marelui logofet,

Bălăceanu, i se punea în seamă faptul că după ce se arătase patriot se aliase cu domnitorul pentru a deveni Ban al Craiovei.

—Fleacuri, mormăia beizadeaua, au nebunit cu toţii, altceva?

—Aşa ar mai fi fost o treabă, că Chehaia bey ar fi pus niscai întrebări, ştie domnia ta cui, şi nu e bine. Se svoneşte despre o revoltă a ţăranilor, şi câte şi mai câte…

Căsca, îl lăsase în plata Domnului. Mai rău i se întâmplase înaintea Bobotezei că îi murise un câine de vânătoare.

—Dar ce-a avut? îi luase la întrebări pe logofet cu ai lui, cu Afenduli cu tot, ori i-aţi dat ceva de nu i-a priit?

—A murit de bătrâneţe, zisese şeful albanezilor.

Secretarul livonian, care era şi el de faţă, se amestecase ca să se arate util:

—Ar trebui să faceţi o vânătoare-două, să-i mai scoateţi din ţarcurile lor, se sălbăticesc, ori mor de plictiseală, mă pricep la animale, era bătrân, avea vreo 14 ani, îmi spune Afenduli.

Se împăcase cu ideea asta, dar o vânătoare nu-l amuza atât acum.

—Las’, în februarie, că atunci e mai bine, zisese şi-i trimisese la plimbare, că nu-i putea suferi. O să scot şoimii pe care tot nu i-am trimis Principelui. Sper că nu o să mi-i omorâţi şi pe ei…

—Se poate? se mirase logofetul care privea fioros la slugile din jur.

Îi lăsase în pacea lor şi urcase în filegorie, deschizând un geam care dădea spre gârle. Dintr-acolo venea un miros greu de nămol. Se auzeau câinii din mahalaua Scorţarului şi pe uliţe nu mai umblau cu săniile, ieşiseră trăsurile, bătând noroaiele groase de pe poduri, caii aveau un aer falnic, îi vedea de departe

umblând în buestru şi îşi amintea de armăsarii lui ungureşti din grajduri; nici măcar nu mai trecuse să-i vadă, să le dea câte o bucăţică de zahăr, să se împrietenească cu ei, cumva. Trebuia neapărat să iasă la Herăstrău. „Uite, mâine, dacă o să fie frumos, neapărat mă duc, îi mai scot, să ia aer.”

Rafira sau Sultana, ori cum îi zicea, se învârtea în jurul lui cu cahveaua şi cu dulceţurile, avea să-i spună ceva. Pe el nu-l interesa, dar nici s-o suporte atât în preajmă nu mai răbda.

—Ce-i cu tine? Ce tot mă ocoleşti?

—V-aş zice o vorbă…

—Zi-o…

—Cineva tare mai oftează după domnia ta şi nu poate să pătrundă înlăuntru că o omoară neferii cu puscile lor…

Hrisant tăcuse mânios.

—Cocoana Neranţula Mavrodin mi-a dat un pumn de galbini ca să vă fac vorbirea, ce să-i răspund?

—Să nu-i răspunzi nemic, auzi? Şi să nu mai stai de vorbă cu fitecine…

Muierea ţigană dăduse să fugă, un rest de demnitate însă o opri locului:

—Dar a stat cu măria ta în pat, credeam că de atâta vreme ţi s-o fi făcut şi măriei tale dor de ea, că e frumoasă, frumoasă…

—Piei!

Nu ştia de ce se înfuriase. Cu cât vremea trecea, acea rană nevăzută nu se vindeca deloc, dimpotrivă. Un amestec de ură şi neputinţă îl măcina. Trimetea după pravuri de dormit şi doftorii îi dădeau neşte fleacuri, aţipea ce aţipea, şi pe la trei noaptea se trezea asudat, pândind uşa bine cetluită în trei zăvoare. I se părea că cineva respiră neauzit în cadrul acelei intrări din lemn de stejar, ghintuit cu piroane,

aprindea o lumânare, pe urmă lampa şi începea să citească câteva minute aceleaşi fogliete întârziate pentru că pe cele mai noi nu le mai desfăcea. Le strângea şi le arunca într-un coş de papură, cerând slugilor să le puie pe foc. Corespondenţa, de asemenea, tot n-o desfăcea, să nu mai citească ameninţările creditorilor de la Viana, ori Paris, căuta numai un anume plic care nu mai sosea. Acel plic nu avea să vie niciodată, o ştia bine, dar o speranţă nebună încă îl însufleţea şi cât mai credea că ea îi va scrie odată, putea să mai trăiască…

În sfârşitul lui septemvrie, Lucrezia Herula Vimercatti plecase la ţară, cu soţul şi prietenii lor, fără să-i spună vreun cuvânt. Suferea. Vestea i-o dăduse Christo pe care-l privea ca pe un asasin. Oare era adevărat că se iubise cu el? Era frumos, avea ceva atletic în mersul elansat de ogar, plăcea femeilor. Mai bătrâne, mai tinere, adolescente ce abia se pregăteau să iasă în lume, treceau pe la el, prin odaia micuţă pe care o avea în podul unei clădiri din Plazzo dei Carmelenghi, un fel de grajd parfumat, cu mobilă puţină, numai perdele şi perne, cu un pat uriaş în care ar fi putut să doarmă trei inşi, cine ştie cum urcat în acea încăpere cu tapete roase, luminoasă şi absorbind toată ziua soarele, în care, spre seară, se auzeau chemările îndrăgostiţilor, cum se auzeau dealtfel în toată Venezia. Balconul ei spânzura deasupra unui canal luminat noaptea de o faclă unsuroasă şi leneşă ce arunca mici umbre pe apele stagnate. „Aici se întâmplase?” se întreba mereu, înnebunit de gelozie, privind patul uriaş în care ar fi încăput până şi Vimercatti; amuţea când intra, sedus de o curiozitate ce nu putea fi înfrânată, tot aşteptând o confidenţă care să-l facă să-i urască pe cei doi, şi mai mult.

În sfârşit, lunga lună trecuse şi într-o dimineaţă

Christo apăruse radios:

—S-a întors.

—Lucrezia?

—Da.

—Şi cum arată?

—Belissima, i-a priit, nu vrei s-o vezi?

—Dar ea vrea să mă vadă?

—Cred că da…

—Întreab-o, şi dacă nu ai alt lucru de făcut, vino cu ea la Florian, la cafenea…

Sosise înainte de amiază, arăta ca o actriţă de la Paris care iese dimineaţa să-şi facă plimbarea. Era îmbrăcată într-o rochie rose de Noël, combinată cu bengalină. Un cordon lat, auriu, îi strângea bustul. Fusta lua amploare spre spate şi scotea în relief talia subţire şi corsajul luminat de o broderie de perle. La gât purta o şemizetă de guipure şi braţele înnegrite de soarele necruţător al verii erau acoperite numai până la jumătate.

Venezia goală în acel ceas părea mistuită de văpăi. În lagună, vase mici cu pânze somnolau pe apele scăzute şi sub perdelele cafenelei se aflau puţini clienţi, toropiţi de soare, sorbind cu paiul limonţerii colorate.

Lucrezia venea parcă de departe, cu un mers amânat, cu o pălărie de pai, albă, umbrindu-i fruntea şi o panglică argintie îi flutura pe spate, uşor. Pantofii albi de satin abia călcau pavimentul lustruit de soare. O umbră îi întuneca faţa râzătoare.

—Ce faci? îl întrebase direct, întinzându-i braţul înmănuşat.

—Te aştept, ca totdeauna. De fiecare dată când te văd îmi placi mai mult, îmi pari mai frumoasă şi mai dulce…

Herula râsese scurt ca de o glumă pe care nu o mai

auzise.

—Christo, pot să beau ceva rece?

—Cum nu? se oferise acela, gata să-i lase singuri. Tot am treabă, intru înăuntru şi trimit pe cineva.

Se plecase scurt, ceremonios, cu surâsul pe care Hrisant îl ştia de-acum, un surâs care putea să însemne orice: şi o galanterie nemărturisită de cuvinte, şi o promisiune, şi o recunoaştere a unei intimităţi dispărute care devenise acum o amiciţie fără reproşuri.

—Ei? exclamase ea, privindu-l cercetător ca şi când ar fi vrut să ghicească cât suferise în absenţa sa. Nu spui nimic?

—Aştept să-mi povesteşti cum a fost.

Lucrezia Herula Vimercatti privise spre lagună şi răspunsese târziu, când un bărbat le adusese, la comanda lui Christo, oranjadele în nişte sonde prelungi, după moda englezească:

—Ce vrei să ştii? Viaţa noastră e făcută din nimicuri plăcute. Din stenahorii şi petreceri. Am fast la Parma, pe unde avem prieteni. Ne facem vacanţele vagabondând, ne plictisim de oameni şi de casele lor prea mari, prea înghesuite de lucruri. La ţară e frumos, mai ales în acest anotimp când Venezia se goleşte. Apropos, ce se mai aude cu palatul pe care l-ai închiriat? Abia aştept să văd ce gusturi ai. Probabil că te-a costat o mulţime de bani…

Hrisant nu-i răspunsese.

—Nu bei nimic?

—Nu. Te privesc numai, povesteşte…

—Nu e atât de interesant. „Verzi raiuri pământeşti”, cum zice poetul. Bărbaţii au jucat cărţi toată ziua şi toată noaptea, au băut vin de Malvasia, vinuri uşoare, ieftine ca să nu se îmbete; cei tineri mi-au făcut curte, ei se plictisesc, ca femeile…

—Cicisbeii?

—Da, e un vechi obicei veneţian – quatro cicisbei che servano la signora – trebue să te înconjuri de curtezani, să nu pari sărac. Bărbatul care nu e înşelat înseamnă că nu şi-a ales o femeie frumoasă…

Obrazul ei avea ceva agresiv, totul era agresiv în ziua aceea pe chipul său, şi buzele pârguite, umflate parcă de vânt şi mai ales părul acela roşu pe care-l spulbera vântul. Terasa dădea spre canal, un canal cu apă tulbure, grea de uleiuri cărate de cine ştie unde. Ar fi înecat-o acolo.

—Ce să-ţi mai spun? se mira Herula Lucrezia Vimercatti. Am asistat la o fiesta dei tori, gazdele ne-au dăruit la plecare câte o osella, ştii ce-i aia?

Îi întinsese o monedă de aur cu efigia unui centaur, semnul acelei case, vreun urmaş al marilor familii, vreun Gritti, vreun Dondolo, vreun Vendramin…

—E frumoasă.

—Frumoasă e vara, spusese ea, ca să adauge ceva; avea în priviri un regret secret, ca şi când vremea care trecuse de când nu o văzuse îi furase ceva, numai de ea ştiut.

—Eşti îndrăgostită?

—Nu mi se întâmplă prea des.

—Nu mi-ai răspuns la întrebare.

—Ce importanţă are!

„Iar se joacă cu mine.” Nici mâna nu i-o sărutase încă. Glumea numai, cum s-ar fi jucat cu câinii ei, cu care o văzuse de câteva ori la Giudecca, nişte feline albe, cu capul lunguieţ de iezi şi ochi subtili, trişti, ţinute în lessă, târînd-o parcă în lumina trecutei primăveri.

—Trifone ne-a arătat cedrii de pe vremea lui Pietro Bembo, aduşi de la Benaco, sunt foarte bătrâni.

Femeilor le-a dat numai vin de Trevisano, care-i grădina Veneciei. Numai acolo şi în regiunea Padovei

creşte o asemenea viţă de vie, colinele sunt limpezi şi deschise…

Spusese un lucru foarte frumos, el n-ar fi fost în stare să-şi dea seama dacă o privelişte e mai frumoasă decât alta şi de ce.

—… Dacă ai şti ce plăcut este când plouă; se aud cocoşii cum cântă răguşit, asta dă o impresie de depărtare. În rest flori, jocuri de apă, statui, verdeaţă. Toată Italia e un cimitir de piatră. Şi tu ce-ai mai făcut?

—Nimic sau aproape nimic.

—Şi cel ce te visează?

—Nu a sosit încă, dacă ar fi venit poate că în seara asta ar fi trebuit să ne despărţim…

Tăcuse câteva clipe încărcate, pe faţă se isca un fel de furie înăbuşită.

—Ce vrei să spui?

—Ce-ai auzit. Ar fi trebuit să plec sau să mor…

—Aş fi vrut să nu fi auzit aceste cuvinte de la tine… Ti crima, ti sinfora! Ce păcat, ce nenorocire!

Îl privea cu un reproş intens, ochii îi erau umeziţi de lacrimi. Chiar îi părea rău că el ar fi putut să plece în seara asta, aşa, pe neaşteptate?

Îi aşezase palma pe braţ, ca şi când ar fi vrut să-l reţină, deşi lui nu-i trecuse prin minte să se ridice.

—Şi dacă nu aş fi venit azi, aici, şi celălalt ar fi sosit, plecai fără să-mi spui un cuvânt, fără să mă mai vezi?

—Aşa cred, aşa e regula…

Treceau lorettele Veneziei, sub umbreluţele lor roz, aurii, albastre. Era ora când îşi căutau clientela nobilă pe la mesele rotunde de pe terasele din jur. Aveau ceva triumfător pe chip, soseau de lângă mare, cu feţele smolite şi dinţii le sclipeau în obrazele negre de soare, sub pletele în care un vânticel sosit dinspre Ponte dei Pugni îşi făcea mendrele.

De ce îi reproşa plecarea ce nu avusese loc; ea nu

dispăruse fără un rămas bun, fără o vorbă, deşi Christo probabil că-i vorbise de sentimentele lui?

Herula Lucrezia ghicise la ce se gândea.

—Ar trebui să înţelegi că am nişte obligaţii faţă de soţul meu. Aceste vizite făcute prietenilor aduc relaţii noi. Attillio e interesat de multe lucruri, eu trebue să-i fac jocurile. Puţină curte unui nobil care are proprietăţi de vândut că-l înghesuie impozitele sau carnetele, nu-i atât de uşor...

—Credeam că în afară că vânează şi strânge monede vechi, soţul tău nu face nimic...

—Nu e numai numismat, se ocupă şi de heraldică, glumise cinic femeia, surâzînd.

Acum nu mai avea nimic tragic pe chip, nici măcar melanholia de la venirea sa la Florian.

—Înţeleg; cineva mi-a arătat odată într-o sală cu armoarii nişte simboluri grăitoare; îmi spunea că dacă văd un leopard, ori un trandafir trebue să ştiu că în curând va fi o luptă... Nu vrei să-mi povesteşti cum ţi-ai petrecut vremea?

—Dacă ţii cu orice preţ! Vrei să afli tot? Cu cine am dormit, cu cine...

—Bănuiesc că ai dormit cu soţul tău...

—Ţi-am mai povestit că sunt o hierodulă scârnavă care se culcă cu cine-i place...

—Şi Attillio nu are nimic de spus?

—Prea-l crezi viteaz (altă dată afirmase că minte de stinge apele şi să n-o creadă niciodată, adăugând că bărbatul ei e foarte gelos şi că e în stare, ca orice italian, să-şi omoare rivalii, pe urmă iar uita şi inventa poveşti cu arabi care o plăteau ca să se culce cu câte trei deodată, ca odinioară în bordelurile cairote). Are nevoie de mine, îl ajut foarte mult să obţină credite, cumpără case şi pierde mult la tarocchi, când îl cauţi se împrumută cu dobânzi mari.

—Şi te foloseşte pe tine?

—Da.

Pletele garanza îi cădeau pe marmura măsuţei. Avea o faţă pură, frumoasă, tânără. Numai privirile erau rele, în ele citeai o lăcomie ciudată, o ferocitate pe care abia mai târziu avea s-o înţeleagă. Acum părea indiferentă numai o clipă, pe urmă parcă s-ar fi plictisit.

—De ce-ţi place să spui despre tine lucruri pe care probabil că nu le-ai făcut niciodată? De ce te murdăreşti mereu?

Părea să nu-l fi auzit, privea după o putană tânără de tot, cu o faţă de copil speriat care se strecura prin mulţime ca un vânat ce nu ştie că e adulmecat de mulţimea de bărbaţi. Avea o curiozitate devoratoare totdeauna când vedea o femeie frumoasă, pe chip i se ivea atunci un amestec de furie şi de plăcere. Îşi smulsese peruca de pe cap pierzându-şi dintr-odată aerul pueril care-i plăcea atât de mult lui Hrisant. Ceva îi despărţea acum, se înstrăinaseră.

—Nu vrei să-ţi pui peruca?

—De ce? se mirase. Iubeşti pe altcineva în mine, pe o femeie cu părul roşu?

—Nu-i adevărat, aşa arătai când te-am văzut prima oară.

—Nu-mi place să mi se poruncească. Ce importanţă are dacă am părul roşu sau negru?

Hrisant Hrisoscelu privise spre piaţa umezită de valurile care se spărgeau în joasa rampă de piatră. Putea să-i spună că nu ştia nici el de ce o plăcea mai mult cu peruca aceea, dar privind-o cu grămada de păr fals în poala rochiei avu impresia că cineva o decapitase. Mereu obsesia decapitării, cum o aveau toţi fanarioţii, gândul secret la condamnaţii din Neagra Edeculă pe care-i văzuse sosind acolo, întregi şi

deodată, după ce li se retezau capetele, privirile din ochii celor ce încă nu muriseră se stingeau cu o frică înspăimântătoare în capul despărţit de trup, rostogolindu-se pe caldarâmul însângerat. Moartea sosea cu o întârziere scurtă, dar venea; pleoapele decapitaţilor se învineţeau, cât putea să simtă el asta, pentru că nu vedea, simţea numai că acele pleoape ale decapitaţilor se învineţeau în lumina turbure a pieţii şi ochii parcă se uscau dintr-odată, uimiţi, îndureraţi, strigând cu o ultimă lumină. Trupurile se sbăteau mai mult, dar capetele se rostogoleau şi deveneau rigide, grele, le strângeau numai nişte nefericiţi în saci pătaţi de sângele altor decapitaţi, ca pe nişte bile de lemn.

Şi cu răceală îi povesti toate acestea, ca şi când ar fi fost un lucru obişnuit pe care el îl văzuse de multe ori, ceea ce nici nu era departe de adevăr.

—Vrei să mă îngrozeşti? întrebase femeia care avea pe chip numai rigiditatea celor ce află fapte incredibile, pline de cruzime.

—Sunt lucruri adevărate. Şi pe mine mă aşteaptă un tron sau un gâde.

—Ai citit romane francese.

—Deloc. Trei din familia noastră, mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi, au pierit astfel până acum.

Herula îl privise cu o curiozitate ironică. Pe femei trebue să le faci să râdă sau să le înspăimânţi, Hrisant ştia asta de la bărbaţi mai bătrâni. Numai aşa devin curioase.

—Nu vrei să mergem să ne plimbăm puţin, e prea frumos afară ca să stăm aici şi să vorbim despre descăpăţânaţi. Uite, îmi pun peruca la loc ca să nu-ţi aminteşti de lucruri neplăcute…

Hrisant lăsase câteva monede mărunte pe masa de marmură şi porniseră spre Erberie. Aurèa Venezia îşi arăta palatele scăldate de soarele puternic. În gondole,

barcagiii somnolau după ce scriseseră cu creta pe tălpile încălţărilor că nu vor să fie turburaţi, întrucât în acea zi câştigaseră banii pentru hrană. Sub perdelele colorate ale campiellelor putrezeau piersicile şi strugurii timpurii; roiuri de muşte se aruncau în văzduhul auriu, cămara Oraşului Dogilor răspândea în acel ceas al zilei un miros de fructe putrezite, de verdeţuri şi de pătlăgele strivite, un parfum de livadă ce se întrecea cu izul de gunoaie plutitoare, scurgându-se la vale către cine ştie ce destinaţie. Orologiul de la San Giovanni Elemosinario răsuna muzical peste lagună.

—Nu vrei să mâncăm ceva sau te aşteaptă soţul tău acasă?

—Ar trebui, dar puţin mai târziu. Poate mergem la o trattorie să luăm o minestră şi să bem un aleatico…

—Îţi plac heringii?

—Sunt grec ca şi tine, sigur că-mi plac.

—Atunci mergem la Far, în străvechile hrube de la San Mattio.

Şi chemase un gondolier care se trezise tocmai din beatitudinea prematură de amiază.

—O plimbare mai lungă? întrebase acela.

Herula Lucrezia îi spusese unde să-i ducă.

—A, ştiu, zisese streinul, şi-i privise surâzînd. Erau tineri şi frumoşi amândoi; vremea, numai bună pentru nişte îndrăgostiţi, cum îi bănuia. Turlele de plumb şi lanternele de la San Marc, cu crucile lor aurite, sclipeau în luciul amiezei venete. Îngerii cu zece aripi isbucneau în azurul cerului, sburau deasupra locului tutelar care-i adăpostise şi se roteau; aşa i se păru lui în ceasul divin ce începea; se reîntorceau în ziduri pe nesimţite, strecurându-se în cuiburi nevăzute, iute, cât durează un astfel de miraj. Venezia nu mai avea aerul ei secret, funebru ca în alte zile, nu mai semăna cu

cimitirele părăsite, pline de cavourile Dogilor parteciaci; era deschisă, limpede, plină de o glorie solară. În fleşele Molei sclipeau două facle; erau numai razele de soare ce se aprinseseră în cristalul unui candelabru.

Hrisant o privise cu o insistenţă pe care femeia o ignora. La ce se gândea? La bărbaţii cu care străbătuse în alte gondole acelaşi drum? Pe faţă îi jucau urmele apei luminate violent, o tristeţe dulce, plină de regret se adâncea pe obrazul obosit dintr-odată. Venezia de la amiază părea un rug galben, arzând blând în boarea lagunei.

—O să plouă spre seară, spusese gondolierul, privind spre cerul ce se întuneca, undeva spre apus.

Totdeauna când bate vântul dintr-acolo înseamnă că vine ploaia, dar noi ajungem la Far şi am cortilul pentru întoarcere. Vreţi să vă aştept?

Nu-i răspunseseră nici unul dintre ei; priveau îngânduraţi apa nepăsătoare care-i înstrăinase o clipă.

Carcerele de la Piombi rămăseseră în urmă, acoperişurile lor ardeau mort. Ieşiseră puţin la larg, oraşul era în urmă, apele pe sălbăticiseră, vălurite de vântul ce se înteţea. O umezeală autumnală urca de undeva, dinspre mare, dar asta nu o simţeau decât exaltaţii.

—Sinoporo, vine toamna, totdeauna o simt mai devreme, spusese Herula. Întâi îngălbenesc copacii de la Procuraţiile Vechi, atunci scapă câte o frunză pe care vântul o cară peste olanele acoperişurilor şi eu o văd, nu ştiu de ce, sau poate numai îmi închipui că o văd, toată Venecia devine atunci o uriaşă ureche care aude îndepărtatele sunete vestitoare ale lui septemvrie. Ai să mai fii aici?

—Nu ştiu, răspunsese trist Hrisant, privind-o ca şi când atunci ar fi descoperit ceva pe chipul ei.

—De ce depinde?

—De sosirea omului pe care-l aştept.

—Atunci de ce ai închiriat un palat? Asta m-a făcut să cred că o să întârzii din cauza mea…

—Poate că e chiar aşa, dar mi-e frică s-o spun…

—Şi Trimisul?

—El nu ştie cum arăt. Trebuie numai să-i dau o parolă. Poartă un inel cu un fenix încrustat pe o pecete… Atât. Numai eu ştiu semnul, el nu are cum să mă afle, de aceea îl aştept…

—Ce ciudat eşti…

Trecuseră de Dogana del Mar. Statua de aur a Fortunei care păzea Antrepozitele, stând în echilibru pe o sferă rotitoare de aur, fusese lăsată în urmă. Gondola schimbase direcţia şi în faţă aveau acum o columnă de granit care-l purta în vârful ei pe Sfântul Teodor deasupra unei piazzete.

—Mâine toată Venecia va afla că am fost cu tine… spusese femeia ca şi când s-ar fi bucurat de un astfel de lucru.

—De unde ştii?

—Aici totul se află.

—Parcă spuneai că soţul tău e obişnuit cu asta…

Herula nu-i răspunsese. Privea la vânzătorii de scoici de pe cheu şi la clopoţelul cu şnur pe care un factor îl agita sub un balcon, ca să i se trimită coşul împletit pentru corespondenţă. Un dentist ambulant lucra în gura unui bărbat răstignit pe un scaun, smucindu-se să scape din mâinile cavadentelui ce se silea să-l uşureze de dureri.

—Brrrr! făcuse femeia, mutându-şi privirile în altă parte.

Sciroccoul aruncase o undă fierbinte pe neaşteptate, vaporii cenuşii de deasupra mării aduceau în grabă ploaia.

—Acum ajungem, spusese pe neaşteptate gondolierul.

Osteria era aproape. Câţiva oleandri vârîţi în butoaie, nişte iederă pălită pe pietrele zidurilor; lume amestecată: gondolieri, negustoraşi, zidari, vânzători ambulanţi beau cipro sau un păhărel de garba; alţii despuiaţi până la brâu băteau cărţile pe nişte bănci grosolane, sorbind din ulcele în care se afla vinul săracilor, cumpărat pe nimic. O femeie urduroasă, cu un şorţ roşu dinainte, căra porţiile de peşte prăjit, legume fierte, raci, moluşte, ouă tari, murături şi bucăţi de brânză proaspătă, aşezate pe insalatiere; nu lipseau sepiile tăiate în felii subţiri sau polipi plutind într-o zeamă turbure, înconjurate de foi de ţelină, leuştean şi ridichi, totul făcându-ţi o poftă turbată să guşti din fiecare fel.

Îi luase în primire un bărbat între două vârste, vorbind într-unul dintre dialectele pe care nici italienii nu le înţelegeau prea bine.

—Signora, signore, pe aici, avem un loc discret, retras, după mine, poftiţi…

Îi condusese după un zid, şi el năpădit de iedera aceea fără vlagă şi le aşezase pe o masă primitivă, de lemn negeluit, o hârtie mare, albă pe care o avea sub braţ şi pe care o netezise cu iuţeală, vorbind în acelaşi timp şi trăgând cu ochiul dacă nu se iviseră şi alţi muşterii:

—Avem melci şi lăcuste în ulei şi lămâie, brodetto alia veneziana; caparozzoli, bosega, chefal, ţipar. Doriţi poate înainte o supă de orez? Cârnăciori? Dar granceola de Adriatica şi langusta sunt regine aici, nu puteţi să plecaţi fără să gustaţi. Dacă nu, avem sardele, calamaretti, moleche, sardele în saor. La început vă recomand o grappa, un digestiv, pe urmă un vin uşor: Capo Buona Speranza, un Pazaret, un

Muscat de Canare, sau unul roşu: Lunel…

Obosise, vorbea atât de repede că până la urmă se lăsaseră în voia lui: să aducă ce crede, numai să nu-l mai audă vorbind. Soarele fusese înghiţit de nouri şi se făcuse frig. O lumină neverosimilă acoperea Venezia.

Bubuia scurt sau prelung, niciodată la fel, proprietarul osteriei trimisese un copil care întindea o prelată pescărească deasupra viţei sălbatice care atârna peste acoperiş ca o perdea vegetală. Parcă la San Marc se trăgea cu tunul. Porta della Carta, cu leul marcian dispăruseră într-o ceaţă vânătă. Herula Lucrezia avea o faţă aburită, numai broboane, nu-i mai era frig, o năduşală cobora pe sub nourii ameninţători, vântul dispăruse undeva, pe mare.

—Mi-e frică, nu-mi plac furtunile, spuse femeia. Ia-mi umerii…

Clopotele Veneziei băteau stins, chemând corăbiile din larg, marea avea o fosforescenţă bizară, undeva se zăreau nişte brazde luminoase ca nişte coapse de delfin, în nuntă. Sarea din adâncuri lucea şi ea în mii de serpentine, numai în stânga sclipise ceva fabulos. Un incendiu scurt despică decorul sinistru în lumina cenuşie.

Amiaza pierea pe neaşteptate în holocaustul norilor căraţi de vântul african. Farul apropiat, un gât de piatră ridicat pe un cheu murdar, începuse să arunce focurile sale scurte.

Hrisant îi apucă umerii, simţindu-i carnea fierbinte ca după o febră; nu era în asta nici un fel de îmbrăţişare, braţul lui nu avea nimic posesiv, dar o simţea dureros de aproape de el şi cu toate astea nu voia deloc ca femeia să-şi dea seama de asta.

Vântul aruncase o jerbă de frunze de viţă, smulsă din coroana de deasupra lor: oleandrii şi butoaiele cu sempreverdi se sbăteau în aerul fierbinte.

—Mi-este foame, spusese Herula Lucrezia. Ţie, nu?

Hrisant nu-i răspunsese, mai târziu, nu ştia nici el de ce îi spusese că în urmă cu câtva timp, adică în clipa când începuse să plouă cu violenţă, dorise să moară.

Îşi dăduseră întâlnire în ziua deschiderii Carnavialului. „Plec iar, spusese, lăsând să se înţeleagă că e bolnavă şi că trebuie să fie văzută de un medic undeva, în Paris, sau în Anglia. Până atunci termini şi tu cu instalarea.” Era şi mai limpede pentru el că nu se puteau vedea în oraş, în cine ştie ce odăiţă, precum cusătoresele pe care le inviţi în mansardele de pe Lato dei Squartai. E drept că avea gusturi ciudate, de pildă de a fi venit aici, la Far, să mănânce şi să bea Lunel cu gondolierii şi parlagiii, care ştiau să nu se arate curioşi, dintr-o complicitate profesională, dar asta era altceva, părea un capriciu, nu trebuia să ia în serios tot ceea ce spunea, ori făcea. Dacă o iubea, aşa cum bănuia, trebuia să aibă răbdare, să o curteze discret, să ştie să-şi apropie pe Vimercatti care ar fi putut să facă lucruri de neimaginat, şi pe care l-ar fi îmblânzit dacă i-ar fi cultivat viciile, jocul de cărţi, ba chiar, dacă ar fi mers cu el la alte femei cât ea lipsea, ca între bărbaţi, aici toate acestea se obişnuiau, să nu se mire, să nu facă mutra aceea intrigată, ofuscată pentru că bănuia că nici el nu trăise numai în munţii Kefaloniei şi că mai văzuse multe, că se culcase cu femei mai ceva decât o putană veneziană de lumea mare, care nici măcar nu făcea caz de virtutea ei.

O ascultase, dar demult învăţase să nu se mai mire de nimic.

—Nu e mult până la Crăciun?

—Aşteptarea o să mă facă mai frumoasă în ochii tăi.

—Pleci singură?

—Cu o prietenă. Poate n-o să mă mai întorc… Niciodată nu se ştie…

Gondolierul îi aştepta cu cortilul deschis. Încă mai picura, Venezia zăcea sub o pătură de nouri cenuşii, învăluită într-un plictis grandios. Peste câteva zile Christo avea să-i spună cu cinismul lui bine cunoscut: „Te minte, cine ştie prin ce provincie zace, singură; are o amică, o destrăbălată şi aia, trăiesc totdeauna câteva luni împreună, se travestesc în femei sărace, fac prostituţie pentru câţiva taleri, asta le amuză, pe urmă povestesc prietenelor cu cine s-au întâlnit pentru că astfel de curvane sunt căutate mai ales de oameni din lumea mare.

Câteva mosche, desenate cu ristic pe obraz, o mască, schimbarea glasului şi mai ales veştminte cumpărate din Târgul de păduchi, le schimbă de nu le mai cunoaşte nimeni. Unii le spun secretele lor pe care Attillio le foloseşte mai apoi la afacerile sale. E de fapt un amuzament. Aici dragostea e un giocco di palia. Nu cunoşti cântecul:

„Quanto son scaltre le mie cortegiane!
Sanno usar con gli amanti arte e drittura:
Prodighe a quelli dan tutto il cuor l’oro
E si tirano a se l’argento e l’oro…"

Obiceiul era vechi în societatea venetă, soţii nu sufereau, ba îşi găseau, după aceea, femeile mai proaspete. Câteva perle în plus; câte un inel nu prea scump; rugăciuni multe pentru iertarea păcatelor după spovedania la preot şi totul era ca la început, de ce se mira atât, trebuia să se obişnuiască… Cognitio mali, non mala…

Îl apucase mattutinul, clopotul de dimineaţă, vorbind. Hrisant voise să părăsească în ziua aceea Venezia; rătăcise pe uliţele din jurul ghettoului până pe la prânz, secat, ca şi când cineva i-ar fi scos toate

măruntaiele din el. Îl cuprinsese o frică pe care nu o mai încercase niciodată. În ce se vârîse, lângă ce oameni ajunsese să trăiască? Nu era neobişnuit cu ticăloşia cunoscută mult şi în multe forme, dar o rămăşiţă de idealism îl atrăsese încă spre Herula în care, ca orice îndrăgostit, văzuse pe cea care-i putea schimba viaţa. Şi i-o schimbase, dar în ce fel! Un gust de pierzare îl însoţea de când era adolescent, o tentaţie faţă de neprevăzut îl conducea orbeşte pe drumurile cele mai complicate. Nici măcar nu mai putea da înapoi. Nu mai avea cum. Alfano Stradiotte intrase în banii încredinţaţi de Eterie cu o furie demenţială. Pe lângă el se ivise un fel de avocat isteţ, vorbăreţ, Ignazio Beccafumi, şi el plin de texte de legi, explicându-i de câteva ori pe zi în ce greutăţi intraseră cu toţii, şi mai ales ce sume trebuia să lase în palmele lacomilor cerberi ai băncilor. Sumele încredinţate casierului Eteriei erau garantate, bineînţeles de băncile din Peterzbuc şi Viana, trecuseră din mână în mână, bancheri, oameni de stat semnaseră cambiile, existau ipoteci ce întăreau livrarea celor trei milioane de taleri, în diferite monede; greceşti, turceşti, ruseşti şi austriece, pentru că la atât se ridica preţul coruperii Terzimanului de la Stambul, dar asta presupunea un mare schimb de documente, treceri prin bănci, acte peste acte; el nu avea timp, de aceea se ivise Ignazio Beccafumi care servise la casele cele mai cunoscute. Auzise el de Dal Moro, de Moretto, de Fini, de Candiotte? Beccafumi lucrase cu bancherul Hagopian din Stambul, cu Spiro, cu Ivanoff, să aibe încredere. Nu-i va risipi un sfanţ, aşa să ştie, nu va lua decât ce i se cuvenea. Avea nişte ochi galbeni, mâinile palide, de muiere îl îngrijorau pe Hrisant, dar nu mai putea da înapoi. Sumele curgeau, el numai iscălea, se prefăcea că socoteşte contul şi că nu-i scapă nimic, dar de fapt

nu înţelegea mare lucru. Ştia că va fi ruinat, dar la „Lanterna” nu mai avea rost să se ducă. Nu-i rămânea decât să devină un vânat al celor ce-l trimiseseră aici cu banii Eteriei, fie ce-o fi. Stradiotte găsise ceea ce căutaseră multă vreme amândoi, un pălăţel, cum îi spunea el, exact ce-i trebuia, discret, pe o uliţă scurtă în care nu intrau alte trăsuri decât cea pe care o cumpărase tot el, că de-aia era misit, pe o nimica toată: 34 000 de ducaţi, cu cai cu tot, cu matlasarea interiorului şi cu angajarea unui vizitiu care şi el primea cu ocazia aceasta un fel de bacşiş princiar, şi-l condusese în fostul palat Caragua al unui nobil ce se sinucisese cu vreo 80 de ani înainte, chiar în salonul pe care i-l arătase Stradiotte, povestind drama ca şi când ar fi fost martor. Acesta se spânzurase cu lenta unei perdele şi trupul lui fusese văzut de toţi gondolierii de pe Canal, atârnând deasupra apelor, până ce, cineva, un vecin tăiase netrebnica legătură care-i luase viaţa. Palatul nu era în cea mai bună stare, dar nici nu putea să aibă pretenţii la aşa ceva, îi arătase pivniţele încă inundate ce aveau să fie uscate cu focuri mari după ce apa va fi absorbită cu pompele, plafoanele afumate sub care, după ce ipsozarii îşi vor face treaba, spălătorii vor scoate la iveală tablouri votive semnate de Giovanni Mansuetti, auzise el de Giovanni Mansuetti? Palatul acela trecuse prin mai multe mâini ilustre, îl stăpâniseră familiile Foscari şi Soranzo; pe urmă misitul îl cărase pe scări, îi arătase cele două intrări: cea principală şi riva, care era poarta discretă pentru cei ce aveau să-i facă vizite confidenţiale (Stradiotte clipise mărunt din ochi, cu o complicitate care pe Hrisant îl deranjase, dar nu avea ce face), străbătuseră o grădină părăginită, cu plante sălbăticite ce trebuiau înlocuite cu altele proaspete, pentru asta şi vorbise cu un grădinar ce avea să se îngrijească de

peluze şi de straturile ce vor fi plantate curând. Arcadele, dacă binevoia să vadă, erau în bună stare, scările somptuoase, atriile măreţe. Sălile de jos, în frunte cu cea mare, portego, de la primul cat, erau bine luminate; palatul mai avea o poartă dosnică pentru domestici, uşile cu arhitrave şi stâlpi de marmură lăsau trecerea spre apartamentele largi ce trebuiau mobilate după gustul noului proprietar, dar de asta avea să poarte de grijă un decorator. Tavanele aurite abia se mai zăreau sub fumul gros ce se prelinsese pe pereţii laterali şi urcaseră până sus din pricina unui coş ce nu funcţionase. Cum trebuia. „Opt sute de ducaţi plafonul”, estimase în treacăt Alfano Stradiotte, atâta costase la vremea lor, fiecare, era o sumă, nici nu ştiţi ce pomană este că am obţinut un preţ de închiriere pe care nu-l bănuiţi, o nimica toată pentru luxul care o să iasă de sub aceste ruine.

O să-mi spuneţi: „Bravo, Alfano! Meriţi cei 15%...” „12%”, rectificase pe loc Hrisant, învăţat de Christo să nu-l slăbească pe cel ce te fură... Pe urmă misitul îl plimbase prin grădina în formă de labirint, arătându-i canaletto-ul acoperit, cavana pentru gondole. „Discreţie perfectă, nu o să ştie nici musca cine vă vizitează”, şoptise iar cu o complicitate murdară omul său. Într-o debara găsise şi un tablou uitat de vechiul proprietar pe care i-l atribui lui Carpaccio: Natività della Vergine, deşi se vedea cale de o poştă că era o amărâtă de copie a cine ştie cărui pictor de mâna a treia pe care Hrisant avea să uite unde-l văzuse. În sfârşit, după ce făcură turul proprietarului reveniră în cabinetul care trebuia să-i servească lui Hrisant de birou, unde avea să-şi ţină actele secrete, un fost refectoriu întunecos şi afumat, cu tavanul boltit şi dulapuri negre, solide în ziduri, ce se încuiau cu mari obloane metalice de fier alb. Fu amintit cardinalul

Contarini, patriarh de Aquileia care ar fi locuit şi el în acest palat şi ar fi folosit întunecata şi misterioasa încăpere în care se mai găseau pene de scris, pergamente, totul de fapt o recuzită de la Teatrul Grimani pe care abilul misit o împrumutase ca să facă efect noului locatar, să aprindă imaginaţia ageamiului ce voia să locuiască o casă princiară, numai pentru că avea bani, cine ştie din ce afaceri murdare scoşi. Acolo mai trebuia adus un lettorin, spunea Alfano, pentru codice sau cărţi, şi un scabelo pentru ca decorul să fie reîntregit cum se cuvine. Toate costau, ştia el ce sume cer anticarii, pentru că numai ei puteau să găsească ceea ce lipsea sau fusese furat din palat. În ce-l privea pe Hrisant, o resemnare blândă luase locul unei împotriviri iniţiale. Cu asemenea oameni nu se putea discuta la infinit, trebuia să te laşi jefuit cu aerul că nu le merge cu tine, deşi celălalt zâmbea în barbă pentru că pe mulţi îi trăsese pe sfoară. De fapt la socoteala finală nu avea decât să-l trimită pe fiul Militrisei şi al contelui Goncearov, pe care-l angajase de curând şi care i se părea un om destoinic, să se tocmească el în locul său pentru că nu mai avea nici un fel de energie.

Pe urmă Giovanni Basadonna cărase câteva săptămâni, cu încă un grup de servitori, mobila grea, pe scările ce trebuiau ferite de încălţările lor grosolane. Lucrătorii aduşi de misit, şi ei gălăgioşi, plini de pretenţii şi de fumuri, se lăudau cu palatele în care făcuseră aceeaşi muncă, şi dă-le vin roşu, şi dă-le de mâncare: apăruse şi un bucătar, şi o femeie care trebuia să aibă grijă de lenjeria lui, să spele şi să calce, să pună în ordine vestmintele lui Hrisant pe care tot Christo îl dusese la croitorii cei mai renumiţi din Venezia să-i croiască pelerine franţuzeşti, jabouri de mătase, pantofii englezeşti urmând să fie cumpăraţi de la magazinele de lângă Rialto. Dar alergătura aceasta

de dimineaţă până spre seară prin dughenele cu lucruri îl scotea din gândurile negre pe care le avusese la început, după dispariţia Herulei Lucrezia, despre care nu mai avea nici o ştire. Îl mai încerca câteodată pe Christo, crezând că-l va surprinde şi că acela îi va spune unde se ascunde, dar el era mut ca mormântul, jurându-se că habar nu are unde putea să stea atâta vreme fără să dea vreun semn.

Serile şi le petreceau prin teatre. Pe Hrisant nu-l amuza viaţa asta, dar trebuia să se obişnuiască cu ea dacă voia să o mai vadă pe Herula Lucrezia. Aşa încât se iluziona că se distrează, răbdând să-şi frece fundul de băncile strâmte ale stalului de la Grimani, care aduceau cu cele de la biserica Santa Madona, cumpărând, fără poftă, mere coapte şi mâncând în silă sau bând lichior de anason în pauzele dintre acte, privind la mulţimea ce descojea portocale, mestecând lacomă covrigi, castane, seminţe, alune sau bând cahvea şi certându-se cu custodele teatrului pentru preţurile prea pipărate ale locurilor. Fumul de lumânări era ameţitor, se scurgea greu pe sub plafoane; mirosul de mulţime asudată îl îngreţoşa, dar trebuia să-i facă pe voie lui Christo care se amuza spuindu-i că îl căleşte în vederea „logodnei” cu Herula. Mergeau şi la Operă, unde se fluiera când aria nu era cântată cu convingere de vreun tenor venit de la Palermo sau din altă parte, nedeprins cu violenţa celor din stalurile veneziene şi atunci pe scenă se arunca cu mucuri de lumânări, cu coji de portocale sau se fluiera, pur şi simplu. Aristocraţia plictisită din loji îşi trimetea, ca pe timpuri, porumbei sburători de la o loje la alta, cu mesaje scrise pe hârtie fină, legate cu lănţuguri subţiri de aur, în veselia fremătătoare a parterului care fluiera ca să sperie păsările ce duceau misivele unde trebuia fără să se turbure de zurba sălii încălzite. După care plecau cu

toţii la Ridotto unde-i aşteptau prietenii, în frunte cu Attillio Vimercatti care de la o vreme nu-l mai slăbea pe Hrisant cu amabilităţile, invitându-l la o bassetta. Streinul ţinea banca, pierdea atât cât credea că va potoli setea de ducaţi a soţului Herulei şi se ridica ostenit de la masa de joc. Şi aici era fum şi înghesuială, târfele nobiliare se arătau după miezul nopţii în rochiile lor, mariage sau andrienne, în stofe brodate cu aur şi argint, cu penaje, batistă de mătase albă, jabouri, unghii lungi: quasi per testificar di esser bestie, mănuşi lungi, manopole, brodate şi parfumate, cu eventalii cu mânere de aur făcute la Zucchi, Bagozzi sau Finezzi, ori, şi mai scump, la Remondini di Bassano, bijuterii false sau veritabile, totul sclipind sub policandrele strălucitoare, luând ochii bărbaţilor, şi ei îmbrăcaţi în haine de catifea, efeminaţi, plini de importanţă, aferaţi, arătându-şi butonii de aur, lănţugurile, inelele şi brelocurile, ciorapii fini, englezeşti, pantofii ascuţiţi la vârf sau şosetele albe. Erau găunoşi, vorbăreţi, plini de promisiuni, trişori, adevăraţi cartofori ce pierduseră şi făcuseră averi, înşelând pe alţii ori traşi pe sfoară de cei mai bine pregătiţi pentru tacita luptă de subtilizare a banilor din buzunarele celor naivi. La ziuă, Hrisant se îndrepta, rupt de oboseală, spre ospelul său, adus de un gondolier, închiriat şi el cu luna până când avea să angajeze unul, al casei. Palatul Caragua ieşea din jupuiala lui matusalemică, zidurile se luminau; lucrătorii nu aveau sporul pe care-l bănuise el, nici vorbă de cele două luni cerute de noul chiriaş, trecuseră patru, cât zisese Basadonna şi mai era încă mult de făcut, curţile interioare erau pline de moloz şi de resturi de lemne, grămezi de marmură împiedicau accesul spre apartamente; încăperile pustii, lipsite de mobilă, cu ferestrele deschise prin care intra un aer

salin de pe canale îl alungau din nou în stradă. Era ceaţă şi umezeală, dimineaţa şi seara; toamna rodea paragina fastuoasă a oraşului, vopsitorii lustruiau grilajele, tavanele erau săpunite cu grije; pe scări, decoratorii şi pictorii migăleau cu grijă să scoată la suprafaţă picturile ucise de fumul timpului, apărea ici-colo câte o pată roz sau albastră, promiţând să desvăluie vreodată întregul misterios al plafoanelor; mozaicurile vechi, parchetele nelustruite de un secol sau mai puţin se arătau cu greutate de sub jegul vremii; vechile perdele sfâşiate de praf erau trase de la geamurile pe care nişte femei ce nu le mai tăcea gura le frecau cu sârg ca să facă sticla mai luminoasă. Dar cu răbdare, vechea magneficenţă a acestei locuinţe ieşea, încet-încet, la suprafaţă deşi încărcătura ei barocă nu era pe gustul lui Hrisant căruia îi plăceau mai ales lucarnele acelui palat, încăperile intime de la parter, ascunse în ziduri, cu uşi joase de stejar. Ceruse decoratorului să pună draperii deasupra lor să le învăluie în valtrapuri somptuoase care dădeau intimitate greoaiei clădiri. Eclerajul saloanelor îl făcuse tot el, supraveghind ca nu cumva lumina să fie brutală. Soseau şi mobilele, scrinurile, dulapurile greoaie, acvariile şi oglinzile, şi ele cărate din alte palate, puţine la număr, verzi, întunecate, fără sclipiri, cu rame grele de cristal argintat, ros de vreme, cu o adevărată pecingine în aur care nu făcea rău, dimpotrivă. Trimisese înapoi pe ebenist după fildeşuri mai învechite, lipsite de albeaţa vulgară pe care o avea noul, fără lustrul lui indecent, mozaicurile trebuind să fie şi ele purtate, roase, ciobite, orice pietricică proaspătă îl enerva, îi chema pe lucrători şi-i certa şi aceia înjurau birjereşte pentru că clientul lor era prea pretenţios. Intervenea Stradiotte care le explica că e vorba de un fel de prinţ oriental care

locuise la Stambul şi în Spania (asta era de la el) şi care se pricepea la astfel de lucruri, nelăsându-se dus de nas ca fitecine. Nici ceramiştii nu scăpaseră de gura lui Hrisant, fastidioasele gravuri aduse de decorator fuseseră refuzate în câteva rânduri ca necorespunzătoare, lăzile arăbeşti, lanternele scodolite din magazinele prăfuite de sub podul Rialto erau înapoiate după ce fuseseră cercetate; Hrisant nu admitea cópii, pentru că în materie de marfă orientală se pricepea ca nimeni altul, că doar nu degeaba bătuse bazarele din Pera ani de zile. Nici vopsitorii nu ieşiseră mai bine; el hotăra albul şi auriul cu care se decorau ramele uşilor sau ale plafonului; alesese cu Christo vesela fină, porcelanele, lingurile şi furculiţele de argint, el desenase modelele şi aşteptase cu răbdare să i se aducă comanda de pahare de la Murano. La cumpărarea trăsurii nu lipsise, nu-i plăcuse catifeaua şi damascul decoraţiei interioare şi desenul livrelei lacheului care trebuia să stea în spate, litierele şi cupeul erau matlasate după cererea sa cu herburi aurite, harnaşamentele celor şase cai, cumpăraţi şi ei de la un moşier rural de lângă Vietto, nimic nu fusese neglijat, de la Oratoriul cu cinci orgi care te întâmpina în holul imens de la intrare şi până la lăutele veroneze ce zăceau abandonate pe podelele acoperite cu covoare orientale din micile refugii neîncăpătoare în care numai câte un divan şi pernele risipite pe jos erau singurul mobilier alături de băile mici, joase, pline de săpunuri francese şi parfumuri subtile, pecetluite în sticle de cristal. Alfano Stradiotte dorise să se spânzure când Hrisant refuzase statuile mitologice de marmură ce ar fi trebuit să împodobească încăperile de jos.

„Nu e muzeu, e o casă de locuit”, protestase chiriaşul şi cu asta discuţia se încheiase pentru că misitul atâta învăţase în cele câteva luni cât avusese

de-a face cu grecul său încăpăţânat, să nu-l contrazică.

„Fără nimfe, fără driade lângă cămin! făcea el patetic, asta e blasfemie, îmi dau demisia din serviciul dumneavoastră, o să-mi pierd clientela când se va vedea că nu am reuşit să vă conving!” Avea un fel de plâns gâtuit în beregăţi, îşi smulgea părul din cap, dar Hrisant rămânea impasibil la disperarea lui teatrală. Fântâni interioare, da, asta-i plăcea noului chiriaş al Palatului Caragua, dar capete antice, pe piedestaluri, Neptuni şi Delfini care să sublinieze jocurile de ape, asta cu nici un preţ, nu; marmura are ceva funerar în ea, spunea Hrisant, mai ales când e multă. Nici afrescul ivit pe plafon nu-l fericea prea mult, noroc că nu-l văd, spunea, doar dorm în altă parte, şi acolo nu am amoraşi şi frunze de acant şi stema familiei Pesare, nuduri grăsălane după moda acelui timp când se pictau personaje despuiate, greoaie, reprezentând Banchetul Cleopatrei, ce putea fi semnat de Tiepolo sau de un imitator, cu totul, o pictură jovială de gustul cel mai jos, dar pe care nu mai putea s-o acopere cu ceva pentru că ar fi stricat stilul locuinţei. Avea de gând să trucheze totul cu o lumină secretă care să lase în umbră plafoanele care-l scoteau din sărite.

Se certase cu grădinarul şi cu decoratorul la croirea grădinii plină de o luxurianţă ce nu-i plăcea deloc; prea multe plante, prea multe arcade, nici aici gusturile lor nu coincideau. Aleile trebuiau lăsate să fie invadate de iarbă, să nu aibă acel aer nou care-l irita, vegetaţia nu trebuia mereu scurtată şi tunsă ca grădinile franţuzeşti, iubea sălbăticia, chiar închipuită, lăsată să se desfăşoare într-o exuberanţă naturală. Era greu să-i convingi pe aceşti italieni încăpăţânaţi, cu ei o scoteai târziu la capăt. Până la urmă totul se terminase cu bine, îi apucase iarna, venea Anul Nou şi încă se mai cărau mobile vechi, se aduceau modificări în unele

colţuri ce nu aveau destulă intimitate şi când, în sfârşit, după tocmeli homerice scăpă de el, plătindu-i cei 12% care deveniseră de fapt vreo 20%, cu ce-i încărcase la socoteli, Alfano Stradiotte constatase cu humorul lui involuntar:

—Totul îmi place în acest palat. Numai că-i lipseşte ceva.

—Ce anume? întrebase Hrisant, uşor nedumerit de această ultimă pretenţie a misitului.

—O femeie…

*

Christo era de o veselie nebună. Câştigase o sumă mare la Panfil şi seara aceasta care mai păstra ceva din iarna funerară a Veneziei în care grădinile lâncede emanau un miros trist nu-l făcea deloc melancolic. Era deghizat în madonier; îşi făcea din când în când vânt cu tricornul pe care-l ţinea în stânga şi se saluta cu necunoscuţi. Undeva ţipau nişte femei, mirosea a parfum prost şi a carne friptă. Deasupra pieţii San Marc se aruncaseră primele arteficii în văzduhul negru ce se lumina intermitent arătând înalta Campanilă roşie din turlele căreia sburau porumbei speriaţi de traiectoriile luminoase din jur.

—Cum o s-o recunoaştem? întrebase Hrisant.

—Cu inima, zisese acela cu un surâs batjocoritor. Probabil că va purta un costum de mahalagioacă; ai băgat de seamă ce gusturi are. Când o să vezi o gnaghe, însoţită de un chiogian, să ştii că ea este cu Attillio. Pe el nu or să-l ţină puterile şi o să se ducă repede acasă, să doarmă. A jucat toată noaptea cu mine cărţi.

Pe lângă el trecea Nebunel, îmbrăcat în alb, cu încălţări şi şireturi de culoare roşie, agitând o pălărie

încărcată de pene şi aruncând în mulţime cu ouă de carton. Carnavalul începuse devreme, aproape de miezul nopţii; aerul era sărat, cu o prospeţime care venea totdeauna dinspre mare. Il Mattaccino săruta femeile mascate, la întâmplare, era gras, înalt, buzunarele hainelor lui erau pline de confetti pe care le svârlea în dreapta şi-n stânga.

Christo îl privea pe Hrisant. Bauta lui neagră atârna într-o parte, peruca îi venea cam şui. „Nu e obişnuit cu astfel de spectacole, pare stingherit, gândise, dar se obişnuieşte el când vor începe furlanele şi manfrinele."

Undeva se spintecau vite, un miros de sânge proaspăt umplea imensa piaţă. Clopotele băteau aiurea, parcă încercând să acopere confuzia sonoră a San Marc-ului. Măcelarii şi fierarii se amestecau cu ambasadorii; putanele de pe Fondamenta pe care le recunoşteai după mişcările şoldurilor, îmbrăcate în mătăsuri fine de Lyon, se aruncau în mijlocul aristocratelor. Cenda vestmintelor lor strălucea în focurile încrucişate ale arteficiilor. În scurtele sclipiri sticleau briliantele din degete, agrafele şi cataramele de aur, firele de argint cu care îşi legaseră mijlocul, ori cerceluşii cu perle din urechi. Purtau papuci de casă, o făceau pe popolanele, dar nu le mergea, bădăranii se strâmbau la ele şi le ciupeau de fund.

—O vezi? întrebase Christo în cele din urmă.

—Nu.

Hrisant era abătut şi nu ştia de ce aşteptase atâta vreme ziua aceasta şi, iat-o, nu avea nimic deosebit, poate numai sfârşitul ei care însemna dimineaţa de a doua zi când trebuia să-i primească pe primii săi oaspeţi în palatul Caragua în care ardeau toate lumânările încă de cu seară şi servitorii aşteptau încremeniţi pe treptele măreţei scări principale. Toată febra acelei înfrigurări prelungite, certurile scurte şi

violente cu decoratorul care avea alte idei decât ale lui trecuseră şi-l lăsaseră cu o oboseală covârşitoare. Ar fi dormit, deşi numai de dormit nu-i ardea într-o astfel de noapte; băuse câteva cahvele care-l ţineau pe picioare, dar ceva greoi îl apăsa: un fel de bănuială tenace că ea nu va sosi şi, anume, făcând-o dinadins, pentru că în ce-l privea, totul era făcut dinadins...

—Şi dacă nu vine? întrebase pe Christo.

—Cum îţi închipui? Nu stă ea în casă pe o vreme ca asta.

—Dar dacă n-o lasă Attillio?

—Nu s-a născut acela care s-o împiedice pe Herula de la o plăcere, zisese râzând celălalt. Dacă vrei s-o recunoşti, priveşte-i aluniţa; va avea una pe gât: galante; ori una în colţul gurii: assassina. Îi cunosc obiceiurile...

Nimfe, păstori calabrezi, Zanni în pantaloni albi, largi, tiviţi cu verde, astrologi, cabalişti se învârteau în jurul lor fără vreun scop sau având aerul că se distrează, căutând şi ei pe cineva, pe care să-l recunoască în mulţimea pestriţă din jur. Un vânt rece făcea să scârţâie statuile de lemn ale Pieţei San Marc. Cei mai mulţi se înghesuiau în jurul unui stâlp deasupra căruia ardea o roată de flăcări şi sub care Ercole îşi încerca forţele îmbrăcat într-un tricou vărgat, ridicând haltere false, cu aerul că e distrus de greutatea lor, asudând, gemând şi, în cele din urmă, smulgând ropotele de aplauze ale curioşilor. Pe o sârmă dansa o fată slabă, palidă, cu o umbrelă roşie în stânga, abia ţinându-şi echilibrul şi ajutându-se cu braţul celălalt; mulţimea o ironiza, îi striga: Hopla! dar ea n-o auzea; nu voia decât să ajungă dincolo, la capătul acelei sârme ce atârna ca o burtă spre mijloc. Brighiellele alergau de colo-colo, furând pe câte un gură-cască, luându-i batista sau punga în care-şi ţinea

câţiva bănuţi de aramă. Pantalone, regele Carnavalului, împărţea pungi cu nimicuri şi vorbe de duh în dreapta şi-n stânga, făcându-şi loc cu ajutorul unui lung baston cu care despărţea grupurile ce-l împiedicau să treacă.

—Nu e! zisese de câteva ori, impacientat, Hrisant Hrisoscelu. Ai să vezi că va lipsi, o face dinadins…

—Nu vrei să mergi la astrologi să-ţi ghicească în palmă dacă vei fi fericit în noaptea asta? îl ironizase Christo cu vocea lui turbure, obosită după noaptea pierdută înaintea acestei serbări ce abia începuse.

Hrisant nu-i răspunsese. Îl ura din inimă, ar fi vrut să-l vadă căzând pe pietrele pieţei, svârcolindu-se în dureri. Profesorul Masgumieri, dentist, ocultist, vânzător de vopsele pentru păr şi mustăţi îşi desfăcea sticluţele sale cu soluţii şi alifii, preţul lor fiind încasat de o femeie slabă, deşirată, care lua banii fără să-i numere, cu un aer absent, aruncându-i într-o basma pe care o desfăcea şi o înnoda cu dexteritate.

—Trebue să fie la marionete, hotărî Christo, haide cu mine. Mulţimea se înghesuia într-acolo, era greu să pătrunzi printre rândurile strânse, dar, încăpăţânat, o luase înainte şi-şi făcea loc cu coatele, privind cu atenţie la fiecare persoană care ar fi putut aduce cu Herula Lucrezia. Se auzeau capetele de lemn ale păpuşilor, lovindu-se unul de altul: Pulcinella cu Arlechino, Turcul cu Soldatul se fugăreau caraghios în faţa unei perdele albe de mătase lucitoare; băteau nişte tobe mici, copiii râdeau de se prăpădeau, ţinuţi pe umerii unor bărbaţi groşi, înalţi, ce nu mai lăsau pe alţii să mai vadă ceva din lupta înverşunată ce era urmărită cu sufletul la gură.

Herula nu era nici aici. O tombolă scârţâia din greu înainte de a fi pornită, abia urnită de un uriaş îmbrăcat în costum de pirat. Pana albă de struţ cu care se

termina braţul de lemn al Roţii Norocului se oprea în faţa vreunei culori sau cifre, mulţimea de jucători urla de bucurie, ori de furie, fericitului câştigător i se dădea câte un purceluş de gips, pictat cu auriu şi cu roşu şi acela pleca bucuros că-i surâsese norocul şi că va avea un an bun înainte.

—Plec, hotărâse brusc Hrisant.

—Ce, eşti nebun? S-ar supăra. Cred că stă în vreun colţ şi ne pândeşte, are răutăţi din astea.

Manechinul Bătrânel, La Vecchia, fusese spintecat şi din mijlocul pântecului ei ţâşneau flori şi confetti, revărsându-se peste mulţimea ameţită de atâtea surprize. Un câine sărea prin mijlocul unui cerc de foc, artificiile îl orbeau, dar el continua să se întoarcă mecanic şi să sară exact prin mijloc şi curioşii îl gratulau cu oase de pui pe care le scoteau de prin buzunare.

—Uit-o! strigase Christo dintr-odată şi îşi făcuse loc, dând ghionţi în dreapta şi-n stânga, să ajungă o siluetă care aducea cu a Herulei. Hrisant simţise că se înăbuşe, abia se ţinea după prietenul său, mânat de o speranţă ce-i dădea o greaţă uşoară, era ameţit, curios, vederea i se turburase.

—Mască! Mască! striga Christo, dar femeia era un travestit care râdea acum cu gura până la urechi văzând mutrele dezamăgite ale celor doi.

—Aş fi jurat că e ea! spusese Christo, avea acelaşi mers şi aceeaşi statură… Mai căutăm, nu-mi scapă!

Deasupra pieţii se înălţase un balon aerostatic, umflat cu aer cald. Avea o bordură de lumânări ce pâlpâiau în vântul nopţii, se legăna ca şi când ar fi fost gata-gata să se prăbuşească, mulţimea ţipa de frică ca nu cumva pânza să ia foc, dar flăcăruile erau prea departe şi nu se auzeau decât bufnetele celor ce se stingeau pe rând. Băteau tobele, înverşunat, se auzeau

aplauze, mirosea a alune prăjite şi hohotele de râs ale celor din jur îl scoteau din sărite pe Hrisant. „Îl las şi dispar în mulţime, hotărâse, s-o caute el, să-i spună ce-o vrea, nu doresc s-o mai văd, parcă ar fi ultima femeie din lume…”

Dar nu plecase, îl urma tăcut, obsedat, pe Christo, simţea că asudă, că i se usucă limba în cerul gurii, o ură neagră, veninoasă urca în sângele lui. „Vreodată când va fi a mea o voi umili, cum i-am făcut Chrisafiney Costandachi pe când era fecioară încă şi mă juca pe degete şi am despuiat-o şi am uns-o cu miere şi am legat-o de un salcâm de au mâncat-o muştele şi pe urmă am pus un ţigan s-o lingă pe toate părţile şi ea ţipa de plăcere şi ar fi vrut bărbat şi am lăsat-o să stea singură, încuiată la moşie, la Gliganul, într-o chilie, de se urcase pe pereţi şi mă implora s-o deflorez, să-i fac ceva, că nu mai putea, şi am dat-o potcovarilor s-o răstignească ei, să borască în ea, rând pe rând, până au crezut că moare pentru că poştă o făcuseră şi ţipa ca din gură de şarpe şi a trebuit s-o repare doctorii cei mari de la Bucuresci că n-o mai lua nimeni de nevastă, zdrenţuită cum era."

Trecuseră două ceasuri de când rătăceau prin mulţimea ce se ameţise de-acum, se auzeau cântece deşuchiate, perechile se sărutau după ce-şi scoseseră măştile şi-şi arătau chipurile. Petrecerea se spărgea. Încă nu era dimineaţă, aerul părea mai rece, dinspre mare venea o boare salină, lipindu-se de faţă, obrazele se umeziseră în lumina slabă a faclelor ce se mai scurseseră şi ardeau, abia pâlpâind. Era limpede că ea nu venise, că-l făcuse de râs în faţa lui Christo care avea să povestească tuturor prietenilor lor cum îi trăsese clapa grecoaica. Musafirii probabil că aveau să vină pe la cinci de dimineaţă; nici mai devreme, nici mai târziu, adică exact când carnavalul se spărgea,

trebuia să bată tunurile şi să se arunce ultimele arteficii spre cerul întunecat al acelei ultime zile de Crăciun. Vânzătorii ambulanţi îşi strângeau tarabele sărăcăcioase; vânduseră tot ce aveau, îşi numărau banii la lumina unor lumânări, chioşcurile erau închise, se puneau obloanele, se închideau lacătele, lumea se rărea, se auzeau voci guturale de cheflii care se retrăgeau spre mahalalele Veneziei.

—Mergem? îl întrebase pe Christo.

Părea şi el întristat de întâmplarea căreia îi fusese martor.

—Nu ştiu ce-i cu ea. Nu face niciodată aşa ceva, dacă spune că vine, nimic nu o împiedică să se ţină de cuvânt… O să ne distrăm, în schimb, o să bem şampanie şi o să ne culcăm cu frumoasele veneziene. Am chemat un adevărat corp de elită, o să ai de unde alege. Nu-ţi rămâne decât să te răzbuni, ea o să afle, oricum…

Prietenul său nu mai avea nici un haz. Gândul de a patrona o serbare în halul în care se afla nu-i făcea nici un fel de bucurie. Gândurile cele mai sumbre îl întunecau şi mai mult. „Lichidez totul chiar azi, vând, plec, să nu mai aud de acest oraş şi de putorile care trăiesc în el. Curve şi mascarale, parcă nu am mai văzut fund de muiere, parcă nu sunt destule tălăniţe în Bucureştii ăia puturoşi? Parcă nu ştiu că marfa cea mai lesnicioasă în lumea asta, tot femeile sunt…” Mai împăcat, îl luase de braţ cu tandreţe pe Christo şi-i spusese:

—Haidem, am un chef teribil să mă îmbăt…

Celălalt nu-l auzise niciodată de când îl cunoştea spunând astfel de vorbe. Gondola îi aştepta; pe lângă ei mai treceau câţiva travestiţi, ţinându-se de gât şi sărutându-se cu neruşinare. Aveau buze lipicioase de satiri, îi făceau scârbă, erau scârnavi, i-ar fi trimis în

ocne, atât îi ura, poate şi pentru că arătau fericiţi, poate şi pentru că nu se uitau după femei…

Palatul Caragua strălucea de departe, peronul de piatră era pustiu, numai doi lachei nemişcaţi, le arătară drumul cu faclele.

—A venit cineva? întrebase Hrisant.

—Încă nu, spusese unul dintre ei, Giovanni are să vă spună ceva.

Urcaseră câteva trepte şi Basadonna le ieşi înainte. Era îmbrăcat şi el într-o livrea albă, cu perucă şi pantofi de lac cu catarame argintii:

—Vă aşteaptă o doamnă!

Hrisant crezu că moare, simţise cum tot sângele i se urcă în cap.

—De mult? Unde e?

—Sus! arătase servitorul cu capul.

—Îi seamănă, ca orice face, comentase uscat Christo. Aleargă, ce mai stai?

—Şi invitaţii? făcuse prostit Hrisant;

—O să am eu grijă de ei. O să le spun că te-au răpit piraţii, că te-au închis la Piombi, pentru datorii la cărţi, găsesc ceva. Aleargă până nu se răzgândeşte…

Cânta, se afla undeva, dar nu o vedea. Un săpun uriaş de culoarea fisticului alunecase pe sub o perdea, se auzea căderea apei într-o cadă, lăsând să scape în acel atrium verzui un abur parfumat.

—Tu eşti? întrebase cu glasul puţin răguşit şi-şi arătase mâna cu unghii lungi. Vezi ce ai câştigat la tombolă în noaptea asta? Râdea de una singură şi se auzea cum îşi freacă trupul cu un burete. Mai ai răbdare? Şi iar râdea. Vorbea singură ca şi când el n-ar fi fost acolo:

—Ce-am mai căutat până am găsit săpunurile, şi parfumurile, de unde le-ai adus, cine ţi le-a furnizat? Să-mi dai numele, îmi place totul aici. De la miezul

nopţii rătăcesc prin palatul tău. Aveai dreptate; casa lui Vimercatti pare un cavou pe lângă aceste încăperi. Te credeam un sălbatic şi când colo; fumarniţele astea care lasă numai jarul, şi cărbunii, şi mirosul de mosc al pieilor de Cordova, sunt nebună după aşa ceva, îmi place la tine; ai să mă obişnuieşti prost…

Alunecase iar un săpun uriaş, roz, plin de spumă, Herula turna ceva dintr-un flacon în apă şi cânta greceşte „Buze dulci, buze dulci, cine le va săruta”… Hrisant se gândea să comande chiar în această dimineaţă roze de Siria, să-l pună pe Giovanni Basadonna să răscolească toată Venezia ca să-i găsească aşa ceva, şi o pasăre septicolor, cum văzuse într-o prăvălie de sub Podul Rialto. Asta o învăţase de la bătrâna Arhiţa Arhipoaia care şi ea, mamă-mamă, ce mai forfecase, cu ducii ei, cu conţii ei scăpătaţi, dar plini de idei, ce-şi dădeau singuri titluri de hypatoşi…

Palatul Caragua mirosea a nou, a piper, a curmale de Aravia şi a cuişoare. Era răcoare, ea se afla dincolo de perdea, goală; blănile şi macaturile de pe paturi nu ajungeau, trebuiau aprinse mangalurile din tombakul poleit care scoteau flăcări. Îl apucase o febră, nu ştia cu ce să înceapă mai degrabă; jos se auzeau primele voci ale invitaţilor, dar nu-i mai păsa; gondolierii se strigau, cereau loc la peron, foşneau rochiile de atlaz şi glasurile femeieşti aveau ceva aţâţat în ele. Bărbaţii grizaţi glumeau porcos între ei. Îşi adusese aminte tocmai acum, nu ştia de ce, de cuvintele lui Christo, spuse cu cine ştie ce prilej, la vreun joc sau când se îndreptau spre palatul Caragua: „Femeile veneziene sunt mai nesăţioase de carne fragedă decât de pâine”…

Abia atunci îi văzu rochia aruncată pe podele, pelerina neagră şi pantofii, o diademă şi un inel mic pe care, chiar în dimineaţa aceea, avea să-l înlocuiască cu

un altul, comandat de mult şi care aştepta doar să fie pus în degetul acelei doamne necunoscute despre care îi vorbise bijutierului lui de pe Cheiul Sclavonilor pentru că la Venezia trebuia să ai lacheu, croitor, cismar, bucătar, servitor, dar şi bijutier; altfel te numeai fitecine.

—Iată-mă! zisese Herula, intrând, învăluită numai într-un prosop, înaltă, călcând pe dalele de piatră, pe vârfurile picioarelor.

În Turnul Orologiului din Piaţa San Marc, Regii Magi se învârteau pe scripeţii lor de lemn, sacadat, arătându-şi rânjetul de bucurie şi vestind dimineaţa.

—Smirna mării, Fecioară Marie, cea amară, tu mi-ai dat mie toată această zi care începe? se miră Hrisant, vorbind greceşte, ca în copilărie…

*

Vasilică Ghica sta la capul lui, se trezise cu el ca şi când ar fi intrat pe coş. „Unde dracu or fi arvaniţii mei şi ce păzesc ei de pătrunde ăsta peste mine când nici nu m-am spălat pe ochi?! Acuş, până-n prânz îi dau afară, că nu se mai poate!”

—Am luat o vutcă de anghelică, zicea acela, picior peste picior la capătul patului. Era îmbrăcat într-o redingotă pe talie, cu pantaloni pepite şi cu ghete negre de lac, cu gumilastic. La gât îi flutura o lavalieră, jobenul şi-l lăsase pe un scaun alăturat, ca şi bastonul cu măciulie de argint. În sprânceana ochilui stâng strălucea monoclul, cu ramă de aur şi şnur, favoriţii stufoşi îi dădeau un aer bătrânicios. „M-au trimis prietenii. Domnul se află foarte îngrijat că nu te-ai arătat şi n-ai făcut heretisirea. Ce să le spui?"

Hrisant, încă buimăcit de somn, nu ştiu la început ce să-i răspundă, mai curând voia să afle cum pătrunsese

în casa lui, cu toată paza. Smuci de lenta perdelei de lângă pat şi Iusufache îşi făcu apariţia cu o mutră pleoştită, cu privirile numai în jos.

—Cum a intrat dumnealui?

—Maria ta, l-am rugat să nu facă una ca asta, n-a fost chip; stă aici, la capul dumitale de azi de dimineaţă, cică are a-ţi da veşti mari şi proaste, am crezut că e mai bine…

—Trage perdelele! spusese cu lehamite Hrisant. Câte ceasuri să fie?

Iusufache îşi scoase ceasornicul cu briliante dăruit de beizadea şi îl privise cu o atenţie mare.

—Peste unsprezece…

—Bine, lasă-ne, adu-mi o cahvea. Pe dumnealui l-ai omenit după cum se vede…

—Da’ de unde, s-a servit singur; umblă pe aici ca la dumnealui acasă. Aşa boer n-am mai văzut.

După care dispăruse, încă mormăind.

—Zi-mi ce să-i spui Măriei Sale…

—Că având un cal bolnav, n-am putut să ies…

Rât de porc făcu o schimă de mirare:

—Cum adică, pentru o nenorocită de mârţoagă, nu ajungi la domnitor? Cine să creadă una ca asta? Mai bine, orice altceva. Vorbeşti himere! E un bărbat sapient, dar nice aşa! Mai gândeşte-te, nu mă grăbesc, mai ales că am mai multe mesaje de la feţe luminoase, ai auzit de Luţica Mişoglu? Mi-a zis că moare până nu te pune jos; rea de muscă, abia a luat în pântece şi dă cu ea de-asvârlita, dacă o vezi, te nebuneşti de cap; umblă alde Papafilu, s-o ia de nevastă, dar ce-i proastă? Acela i-a promis că-i scrie fabrica de postav pe numele ei, să fie stăpână, dar Luţica, nu şi nu, că nu se lasă să plece îngreuiată de neguţitori hrisoveliţi, că pentru tine e făcută…

Lui Hrisant îi venea să râdă. Ia te uită! O ştia pe

Luţica. Când plecase în cele striinătăţi era o copilă cu coade blonde, sărind coarda şi cercul şi-acum s-ar îndrăgi cu el! Parcă prezenţa aceluia după atâta singurătate îi făcea bine, mai afla câte ceva, că era bun de gură, mişelul, şi le ştia pe toate.

—Spune, îl îndemnă pe Vasilică Ghica cu un glas blând, ce-i cu fata asta, a căpiat la cap, ori ce?

—Umblă muscadinii, galanţii şi dandişii după ea, ca pisica după vrabie. Eleganţii îşi schimbă cămăşile de două ori pe zi de dragul ei, doar-doar i-o băga în seamă, dar ea: nu şi nu, că ţie îţi este promisă! O, de-ar fi numai ea, dar s-au ivit destule fete-gentile, simple, naive care abia aşteaptă să fie chemate. Ţi s-a dus vestea.

Neranţula Mavrodin l-a ruinat pe bărbat-său, l-a trimis la Viana după o carozză ca lumea; acela şi-a vândut moşia Toporul, cu Sacadaţii şi cu Gâlca şi dus a fost ca din puşcă la cumpărat. Umblă boerimea cu limba scoasă după armăsari arăbeşti; s-a auzit ce haită ai în remize, numai unu şi-unu, şi vor să-i dai la montă după ce inviţi lumea la Săptămâna nebunilor. Văzui că în curte nu se află nemic, se pare că are dreptate alde Kostaki Kiriazi, care cu dinţii lui galbeni cu care a mâncat numai căcat, de se umple de ruşine în târg, zicând că ai venit cu idei stravagante de pe unde ai fost şi că de fapt eşti nebun, şi-i păcăleşti pe toţi. Ai promis că aduci meşteri talieni să facă fântâni şi lucrări artiziceşti, dar nu văd nemic…

—Vin ei, făcuse Hrisant, vag, aruncând un braţ leneş în aer. Îi aştept de mult, dar sunt angajaţi la conţii ungureşti din Transilvania, mă lupt să-i scot din mâinile lor…

—Atunci e bine, o să le spun la toţi ce-am aflat, că mai ales muierile s-au ţicnit, nu mai au marşandele de mode timp nici să se odihnească noaptea. Umblă toate

ca zărghitele după malacofuri, după rochii de taffetas, după evantaie, buchete false de flori din pânză sau mătase charlotte şi cahioleuri, după rochii de gaze, învaţă limba franceză care mai de care, şi au jurat că anul ăsta nu mai pleacă una la apele minerale pentru că nu mai au cu ce; nice la Buziaş, nice la Mehadia. Şi-au angajat dascăli muzicoşi tare-n tambură şi la forte piano de le cântă, iar danţul le învaţă maestrul de graţii Cocoratu. Bărbaţii nu mai joacă lanskernet, nici macca, nici calul alb, nici ghiordum, i-au curăţat nesăbuitele pe toţi.

Intrase Iusufache cu două cahvele fierbinţi care dădeau aburi parfumaţi în încăperea cam rece, acum de dimineaţă.

—Cum mai e afară? îl întrebase Hrisant.

—O pişoarcă de vreme, dar ieşim noi în primăvară, acuş dă iarba şi punem poştalionii la caretă şi să te ţii, să se uite lumea după noi, ca la urs, că demult aşteaptă…

—Auzi, auzi, făcea şi Vasilică Ghica.

—Ei, să treacă noroaiele astea, să ies la Herăstrău, să v-arăt carozza contelui Burkhardt, nu sunt două în toată Evropa ca ea…

—Am văzut-o, minune! se lingea mosafirul pe buze.

Sluga se irosise prin perdelele ce acopereau uşa. Erau din nou singuri.

—Ionică Greceanu te roagă ca pe un frate să trimiţi odată surorilor Principelui cele brilianturi, că lumea cârteşte, cică nici nu ar exista aşa ceva…

—Vrei să ţi le arăt? se mirase, din pat, Hrisant. Vorbesc degeaba!

Ochii celuilalt se aprinseseră de o curiozitate neînfrânată. Dar beizadeaua nu se ridică decât în coate, dând să coboare.

—Lasă, lasă, mârâise Vasilică Ghica, bănuind că el,

de mândrie, o să scoată pietrele şi o să le înşire.

Ceva mai ştia de la Neranţula Mavrodin care le împodobise pe toate, nu se mai sfia, ce dacă aflase bărbat-său de unde avea inelul acela cu care se întorsese după noaptea petrecută cu Hrisant? Cel puţin aşa aveau să ştie cu cine se culcase preţiosul bărbat cum venise, nice soţul ei nu putea să dea înapoi de la o asemenea încornorare cu fală.

—Şi-atunci, ce aşteptţi? Că holerele alea tremură la gândul că ai putea să trimiţi altora ceea ce cred ele că li se cuvine, ca feţe regale ce sunt…

—S-aştepte, dacă Pricepele nu se supără că nu mi-am făcut heretisirea, ele de ce n-ar aştepta?…

—Ai dreptate, dragule, zisese Vasilică, pot să fumez, că am un tutun bun de Ianina, stai să-l tai niţel, că-l ţin în boccea, în ţiplă, ca să rămână proaspăt…

—Fumează, Vasilică, şi mai spune…

—Ei, ar fi multe, aşa, dar de ce nu te-arăţi, că zice lumea că eşti bolnav…

—O să le spui tu cum arăt, nu-i aşa? Sunt vesel, puternic, când m-oi şubrezi dau avize medicale la gazete şi să vezi cum năvălesc doftorii să mă facă bine…

Tabacul aprins lăsa în odăi un miros bun, profumat.

—Nu ţi-am spus ce mai făcură coclitele văduve: alde Marghioala Calimah, care a băgat al cincilea răposat în răbdătorul pământ. Nu l-a lovit ciuma mică; ea i-a făcut moarte din zburdările cărnii. Ce crezi, ăsta, ultimul, era mai tinerel, şi ea, nu şi nu, că să-l înscrie la Societatea Ecvestră, că avem şi aşa ceva de când cu moda de la Paris, să-l vadă rudele şi ai ei, duminica la Şosea, călare. Prostul, că prost a fost, s-a dus, a luat lecţii de echitaţie şi nu zici că a dat peste un cal cam nebun care l-a aruncat sub el şi l-a strivit ca pe o muscă; era, ce-i drept, şi cam slab de ţâţână, şi uite-o iar în căutare

de bărbat… care o mai lua-o că i-au prins frica…

Avea pe chip o şiretenie abia ascunsă spunând lucrurile acelea şi-l privea pe sub sprâncene, mai schimbând un picior peste altul ca să-i arate mai bine pantalonii din stofă pepite, croiţi de croitorul Kokadu, care rupea inema târgului cu fantasiile lui în materie de îmbrăcăminte.

—… chiar mă gândeam, aveam o curiositate juvenilă, oare tu nu ai de gând să faci prostia pe care o facem cu toţii când mai îmbătrânim de a lua o nevastă, că muşterii s-ar găsi. Neranţula a şi dat în târg că-l lasă pe al ei şi că te ia pe tine. Alelalte, să moară, nu alta, alde Bella Cantacuzen, alde Elisafta Cupărescu, ca să nu vorbim de Catrina Ruset şi Sofnica Comnen care dau slujbe la popi să nu te-apuce vreo toană, că ele mai bine se omoară decât să afle că ţi-ai pus pirostriile de dragul cine ştie cui… Barim Gundula, verişoara mea, era de câteva ori gata-gata să sară gardul, numai să te vadă. Abia am potolit-o: Stai, fată, în treaba ta, că nu-l cunoşti: când vede că este asediat, se întoarce pe partea aialaltă şi s-a zis cu tine! Dacă mai rămâi mult închis, o să le scoţi pe toate din sărite. Mai ales, astea măritate au mâncărime undeva, de nu le mai ţine nici dracu’ în loc…

Frumoase lucruri mai aflase în dimineaţa asta. Îl mai stârnise niţel pe Vasilică Ghica:

—Ia mai spune, şi cum ziceai că-şi cumpără toţi trăsuri şi cai buni?

—Da, de la neguţătorii din bezestemul Sărindarului, care-şi târguie de unde apucă patachesuri, fiacre, burse pe care le dau la revopsit, până la pişlerii ce sosesc la baluri în daradaică, sau într-un balon-brişcă, tras de două mârţoage, toţi se laudă că o vând şi pe maică-sa, dar nu se lasă până nu aduc de la Viana o carozza ca a ta… Pe care-i auzi: Mă-mbrac frumos ca

un mort şi nu mă las până nu ajung şi eu să fiu invitat la Săptămâna Nebunilor, nu afli un ruginit, un destrămat, un şandaliu care să nu se şi vadă în curtea ta, să joace şi să danseze, să aibă ce povesti până la adânci bătrâneţe; le-ai făcut capul mare. Nu s-a mai cheltuit atât în Bucuresci de pe vremea lui Hangerly şi-a lui Caragea, care şi ei erau făloşi. Cică Principele o să dea o amnistie cu acest prilej pentru a fi bucuria mai mare, cine ai ajuns, daţi-ar Dumnezeu toate sănătăţile… Păi eu m-aş cam duce, ce să spun lui boer Roset, de-i zice Baston, care şi el ar vrea să te vadă?

—Ăsta ce mai vrea?

—Ei, s-a încurcat cu Tarsiţa Vardala, şi am eu bănuială că i-ar trebui o sumă mai bunişoară, cu dobânzi mari, bineînţeles, dar nu cuteză că i-am spus: asta nu face impresie bună la un nou venit în oraş cu atâta cinste şi bogăţie…

—Şi el ce-a zis?

—Ce să zică, nu-l interesează nemic, îl roade muierea, că şi asta vrea berlină şi cai frumoşi, şi rochii, şi sticlărie la gât şi în degete. Aşa, ar avea garanţii, mai ţine ceva moşii, vreo patrusprezece, toate frumoase şi bogate, nu ai pierde dacă l-ai sărăci niţel, să se înveţe minte că omul la bătrâneţe se scrânteşte… Nu mai trăieşte înfrânat după o viaţă cuvioasă, preamărită.

Dacă ar fi ştiut Vasilică Ghica că în câteva luni, cu adevărat trebuia să vândă şi el ce pământuri mai avea, şi ce pomi, şi acarete pe unde vor mai fi fost, neamanetate, ba chiar puţinele pietre preţioase pe care le ascunsese bine şi nu avea de gând să le arate cuiva, să n-ajungă cumva ca Dudescu, ăl bătrân, la Cutia Milelor.

—Nu dau cu împrumut, nu-i de bun gust; nu vreau să alerg pe urmă după banii mei, cât despre camătă,

nu obişnuiesc să trăiesc din mizeria altora…

—Bine spus, dar nu ştii cum e omul când i se aprind călcâiele după vreun cur de muiere? O să-l sfătuiesc să meargă la bancheri, la negustori, ăştia fac aşa ceva. Păi, m-aş cam duce, dacă mai e ceva, mai vin eu, dar mai îmblânzeşte servitorii, să mă lase, nu să sar gardurile sau să dau bacşişuri ca să te văz. Îmi crapă obrazul de ruşine, dar nu puteam să nu te previn. Câteodată mă gândesc cum de nu ţi-e frică la gândul că Principele te aşteaptă şi tu, nemic. Are şi el o răbdare, va fi mai rău dacă o să te uite, dacă nu ţi-o trimite cârja; că şi cu chestia asta, ştii cum e…

Hrisant făcuse iar un gest de lehamite. Să n-aibe el grijă, chiar şi înaltele obraze trebuiau să mai intre la idei din când în când, să nu creadă că toate li se cuvin, că pe lume mai există şi indivizi ca el ce văzuseră multe şi trecuseră prin câte şi mai câte, şi e bine să se gândească şi ei, la câte şi mai câte.

Vasilică Ghica mai băuse un păhărel de vutcă de anghelică şi se aridicase cu greutate. Se mai îngrăşase, nu mai avea aerul lui vesel de altă dată. „Probabil că ăsta voia să-mi ceară ceva, dar a pus-o pe seama lui Roset, m-a încercat şi văzând că nu-i merge, se duce să mă facă cu ou şi cu oţet, cine ştie ce mai inventă, că am rac, că mă duc, că abia mai mă târăsc prin încăperi, pentru că aşa e omul: nu-i dai, îţi pune în spinare toate belelele, dar o să-l afle el, că or să mai vină şi alţii, şi Iusufache ce păzeşte prin cafineoanele prin care umblă decât să tragă cu urechea şi să-i mai spună una, alta, care ce-a mai cârtit şi l-a luat pe dracu’ în gură.

—M-am cam dus, eu zic că ar fi bine până în Săptămâna nebunilor să-l vezi pe Măria sa şi pe urmă să dai drumul petrecerilor cu inema largă, aşa e mai bine. Toată lumea te aşteaptă, vrea să vadă ce n-au

văzut Bucurescii de când sunt ei…

—Du-te, Vasilică, şi n-avea nici o grijă. Cum se drege calul ăla care nu ştiu ce are la un picior, poate că nu l-au potcovit bine, sosesc şi eu în târg, să mai văd lumea…

De unde să ştie el că rămânea mereu în stenachoriile lui de sofialist…

*

Bucurescii stăteau sub epitropia verii. Era o arşiţă câinească. În oraş, o linişte de moarte, ca la prânz; Hrisant auzea cum leorbăie un câine apa dintr-o troacă, undeva în vreo curte; cerul verzui ca răşina de Livan, fără nour. Prin perdele nu adia nici un vânticel. Aripile morilor de la Radu Vodă înţepeniseră şi trosneau de căldură.

—Ce zi o fi azi, Iusufache? întrebase.

—Păi, miercuri, în iuliu, iar ai uitat, boerule. Cuviosul Lampadie. Sacagiii au vândut toată apa, nu-i mai auzi, s-au tras şi ei la umbră…

—Bine fac… Da’ logofetul Caliarh pe unde o umbla el

acuş? La cancelarii au terminat cu trebile, că nu mai stă nimeni să judece. Toţi sunt plecaţi la băi să-şi dreagă stomahurile de cele boale…

—Ei, aleargă să facă bani că ne sdrobesc creditorii, s-au pus pe capul nostru…

—Ce spui?

—Mereu te miri, de parcă n-ai şti, boerule…

Nu mai avea aerul spăsit de altădată. Sta pe un scaun, în filegorie, lângă patul în care Hrisant Hrisoscelu se afla tologit, ca de obicei.

—Am terminat noi toate bunurile de vândut, eleşteele, pădurile, câmpurile, moşiile, parcă nu-mi vine a crede…

—De ce nu-l întrebi pe el? Umblă cu anatefterele alea pe la cei rău îndemnători, pren târgul domnesc, dar aceia nu-i mai dau păsuiri. Ţi-au luat totul pe nemica; dacă eşti neprevăzător şi silnic şi nu te scoli, să iei frânele în mână…

—Ce vrei a zice?

—Ce-am spus! Ca mâine, Caliarh ăsta o să se ducă pe unde-o vedea cu ochii şi o să aflăm că e bărbat cu sacadat. Ştim noi a cui parte o ţine el, pe-acolo pe unde merge? Cumpără lucruri nemişcătoare, stă la licitaţii pentru puduri de fân, a cumpărat astă iarnă şi stânjeni de lemne, vorbeşte anapoda când îl întreb despre cesferturile de făină, ovăz şi orz, dar cine le vede? Se pare că ştie a intriga şi-l laşi să-şi joace caii cum vrea…

Hrisant se juca cu neşte mătănii de abanos, negre, de la Athos. Fumase până atunci puţin tutun, lăsase ciubucul deoparte şi trăgea pe nas din eterurile lui.

—Nici când nu se scurtaseră veniturile nu era prea darnic; l-ai lăsat să împartă el paralele pentru cămară, pentru taxe, pentru daraveli. Nu mai ieşim din linte şi din fasole, măcar domnia ta nu guşti, că ţi-e silă; nici

nu ştiu cu ce te ţii, ca paserea; ciuguleşti şi dai deoparte, eu, bate-mi-se gura de păcătos ce sunt, aş zice că suferi de ceva, deşi, uite, de când te-ai întors trecură câţiva ani bunişori şi până acum nu te-ai dărâmat…

—Chiar? Câţi să fie?

—Da’ cine-i mai numără? Lumea te blesteamă.

—Ei, mă blestemă!

—Da’, cum? Câţi s-au ruinat de când cu Săptămâna aia a nebunilor pe care n-ai ţinut-o… Ai uitat că Bella Cantacuzen şi-a amanetladisit sculele de aur numai ca să-şi cumpere carozză? Dar Catrina Ruset? Unde-s paftalele ei de aur? La marani în depoziton, fuiii! S-au dus! Numai Pulcheriţa Mavro, ca mai deşteaptă, şi-a salvat mătăniile de diamante şi inelele, c-a avut minte… Fie că bine i-ai mai păcălit… De negustori ce să mai spun; s-au umplut de binefaceri! Trăsuri le trebuia şi cai arăpeşti? Au dat ce-au avut de pe ei, numai ca să facă faţă. Comandă haine, comandă rochii pentru ale lor; umblau ca neşte păuniţe muierile şi, când a fost la o adică, a fugit şi Princepele în cele striinătăţi, de n-apucasei nici cherofilima să faci! A venit alt domnitor, te aşteaptă şi el de nu ştiu când să te duci să-i săruţi dreapta, dar nu te mişti, parcă eşti zidit în casele astea ce se dărăpănează… încă Perdicarul, de a dat Dumnezeu de l-au iertat şi pe el, că mult mai bea, zicea că te muncesc Frumoasele, că prea eşti ciudat… Au rămas toţi cu trăsurile în ogrăzi, cu caii de marafet şi cu livrelele roşii ale birjarilor, nu-i cumpără nici dracu’, a sărăcit lumea, cine ştie ce zile ne mai aşteaptă şi domnia ta, puţin îţi pasă, te munceşte adiata aia care nu mai soseşte…

—Las’ că facem şi Săptămâna nebunilor, numai să mă mai întremez niţel, că nu-ş’ ce am, un lihtis, nu-mi vine să fac nimic nu mă trage inema…

—Cine te mai crede? Prima dată ai dat sfoară că nu te simţi bine, că de-aia nici n-ai ieşit din curte şi că după Sfintele Paşti o să te-arăţi cu caii contelui Burkhardt şi cu carozza. Sta lumea în priveală şi nu-şi credea ochilor. Adică să nu-şi ţină cuvântul boer Hrisant Hrisoscelu, beizadea ce se află? Şi uite că nu te-ai ţinut de cuvânt! Dar ei tot te-au crezut. Şi-a dat Dumnezeu de a venit şi toamna şi iar s-au pus muierile să calce rochiile şi să mă cerceteze pe mine pe unde mă vedeau: cum te simţi şi ce ai de gând, şi eu îi minţeam că acuş-acuş te aridici şi că deschizi porţile, şi-i laşi să intre şi le trimiţi darurile promise, cui promisesei, şi când colo…

Hrisant era obosit de vorbăria servitorului, l-ar fi alungat, dar iar rămânea singur şi i se făcuse urât.

—Uite, cum o trece arşiţa asta, să ştii că ieşim în petreceri.

—Cine te mai crede? S-a dus şi toamna, şi iarna acelui prim an când te-ai întors şi tragi nădejde ca spânul de barbă! Încai, în primăvara următoare ai găsit o scuză mai ca lumea; dăduse Sfânta, lumea toată trasă în casă. Cioclii cu prăjinile pe la porţi, cu ochii cât polul, ce să mai fure. La noi nu a fost chip să intre, că-i ţineau albanezii; pe vremea aia mai aveam arvaniţi pe ziduri…

—Cum adică pe vremea aia, ce, acum nu mai sunt?

Iusufache îl privea ca pe un înviat din morţi.

—Boer Hrisant, glumeşti, ori nu mai ai ţinere de minte… Ai uitat că nu i-ai plătit patru ani şi că au fugit mâncând pământul, le dădea Caliarh numai mâncare de post; duminica ce mai tăia câteva oretenii, cât au mai fost şi alea prin ogradă. Umblau pren sacnacsii cu limbile scoase, vin nu mai văzuseră de cine ştie când; cât despre lefi, numai cismele din picioare nu şi le vânduseră. Nici băcanii nu ne mai dădeau pe datorie…

Hrisant simţea că se înfurie.

—Iusufache, doar tu ai văzut ce pietre am, ţi le-am arătat. O să le scot, şi o să ne răscumpărăm moşiile şi o să vină iar vremea să ne roage toţi să-i primim…

Iusufache pufnise stropşit:

—Ce pietre! M-ai trimis cu vreo câteva la bancherul Rosenthal. Acela s-a uitat cu un geam pus în ochi la ele şi mi le-a dat înapoi: „Sticlă!” a zis. M-am dus şi în Pazar, la neşte bijutieri. S-au uitat şi ăia şi au pufnit ca dracu’ când dă de tămâie. Pe urmă ai scos sacul cu grăunţe lucitoare, de credeam că îmi ia ochii: când colo, pietrele domniei tale se cocliseră; erau făcute din răşini, aşa mi-au spus; ba, mai m-au luat şi peste picior: „Du-te dumneata acasă şi lustruieşte-le cu un postav şi după aia mergi la Zinca Arghiroaia care ţine tălăniţe şi kiramele şi culcă-te cu ele şi la urmă dă-le câte un inel din astea care se vând la kilogram la Italia, dar dispari repede până nu bagă de seamă acelea că le-ai tras chiulul, că-ţi pun fustele-n cap!” Aşa mi-au zis, să nu mai apuc ziua de mâine…

—Răutăţi lumeşti, făcuse filosofic Hrisant, mai trăgând din eterurile lui pe nări. Am, puşi deoparte, lei essindari, am diamanticale, tu ştii mai bine, dar alea trebuesc ţinute pentru zile grele. Tot o să fac Săptămâna nebunilor, nu am kief de nemic. Mai bine povesteşte-mi ce mai e pren târg.

Iusufache nu se înghesuia la bârfeală, dar îi era milă de Hrisant care parcă mai albise pe la tâmple şi arăta ca unul lăsat în nepurtare de grijă, sortit să moară de moarte bolnăvicioasă.

—Ce să fie, măria ta, în mahalaua „Bate peşte”, neşte argintari s-au făcut bancheri, poartă pălărie înaltă, strigă Pitulicea ţiganca după ei: Mă, nemâncaţilor, să vă dau un galbin de pomană, ori v-aţi ajuns? Şi ei, s-o ucidă cu slugile, le fugăresc, alviţarul

Baealu şi-a cumpărat, dacă ai pomenit dumneata, ariston cu şase cântece şi o brişcă cu leagăn, zice că o să-ţi dea de pomană când n-o să mai ai de mâncare, că tot la troaca lui Moruzi o să ajungi; şi eu când aud astfel de vorbe spurcate, cât e el de pricopsit îl scuip şi-i povestesc în ce benchetuiri ai stat pe-acolo pe unde ai fost şi-l chem să vadă caii noştri care s-au sfoiegit şi ei în remize, că nu i-ai scos decât prin curte şi au orbit aproape, sunt numai coaste, nu mai stau şeile pe ei, le dă slugile de milă câte o crosnă de fân ca să nu se prăbuşească. Zău dacă mai pricep ceva. Ce oi mai aştepta dacă mai ai diamanticalele alea de nu le scoţi, că te prăpădeşti. Te-ai uitat în oglindă?

Hrisant iar se oţărâse.

—Mai tacă-ţi gura aia spurcată că nu ştiu ce-ţi fac. Nu-mi plânge tu de milă, că nu mă prăpădesc, am trecut prin multe. Ia te uită la el…

—Pot să fumez în faţa măriei tale?

Altă dată numai pentru întrebarea asta l-ar fi biciuit, dar acum nu mai avea nici un fel de însemnătate dacă nu-i arăta respectul pe care-l merita, în definitiv, cu el se ajuta, ţinea la el nu ca la o slugă, ci ca la un prieten.

Încuviinţase din cap şi acela îşi tăiase tutunul cu un briceag, murmurând de unul singur:

—Pe urmă şi pe secretarul ăsta al dumitale de ce-l mai ţii, de parcă te-ar avea la mână. Nu sufli înaintea lui, parcă nu vă aud eu cum vă sfădiţi noaptea? Uite-l, acuma doarme, nu face nemic. Citeşte foglietele alea pe care le aduce de la cafineon de la Altântop, pe furiş, că nu ştiu ce caută în ele, şi când mai vine poştaşul cu vreo leteră ţi-o citeşte că şi de citit ţi s-a făcut lehamite, de nu mai citeşti nimic.

—Ei, nu mai văd bine, asta e… Obosesc, ce rost are să-mi stric ochii? Spune mai bine ce mai face lumea?

Iusufache, mai îmbunat de tutun, se scormonea în

cap, să le mai adune.

—Păi Lolea a pus neşte haidamaci de au strâns lumânările de la casele Belvederului, de pe afară, pe cele de la casa Maricăi Dăhmăroaia, de la Carabet şi Avramoglu, ba a trimis pe unii şi pe la binaua mânăstirii Mărcuţa şi i-au prins. „Ce faceţi, mă, nenorociţilor, cu lumânările oamenilor?” „Ce să facem? Alte lumânări pe care le vindem”, au răspuns hoţii. I-au bătut, au mărturisit pentru cine lucrau, ia-le pielea, n-ai ce le face!

Negustorii au făcut petiţie să-i bage la Cremenalion, se judecă, e o daraveră întreagă, s-a păcătoşit lumea de tot... Altceva ce să-ţi mai spun eu, boerule? S-au mărit taxele de către Eforia podurilor, că vor să pună piatră, şi asta costă. Lumea mormăie, prea multe angarii, nu e bine nici aşa... Pena Papugiul din mahalaua Silivestrului şi-a măritat fata şi-a dat-o după un boer zabiţ, cu meriton, şi zestre, numai sipete legate în fier şi hunteri de vânătoare, că acela face ce face şi merge pe la moşii să mai tragă focuri în prepeliţe, sitari sau ce-or mai vâna ei pe-acolo, în rest e pace, lumea petrece când apucă, cu vinuri întunecate, sânge de taur...

Arşiţa parcă se mai ostoise. Iar se auzea câinele ăla care lăpăia apa dintr-o copaie drept în mijlocul Bucurescilor. Pe Hrisant îl luase un somn, picotea. Iusufache înţelese că era vremea să se retragă, îi era şi milă de boerul lui. Oare nu-şi mai dădea el seama ce i se întâmplă? Că sărăcise şi că râdea lumea de el? Ce mai vorbea de Săptămâna nebunilor, că în curând nu vor mai avea nici după ce bea apă, numai dacă nu cumva ţinea ascunse cu adevărat pietrele pe care le văzuse şi el odată, dar pe care Hrisant le căuta din când în când şi nu le găsea, pentru că uitase unde le ascunsese. "Să nu le fi furat alde secretarul livonian,

ori cine ştie ce slugă, alde Sultana ori Rafira, sau cum îi mai spunea", că le uitase şi el numele adevărat.

Beizadeaua aţipise şi visase scurt că se află în Pera, unde-l urmărea Trimisul cu un laţ de mătase pe care voia să i-l arunce de gât. Alerga şi gâfîia, strigând. Iusufache îl auzise cum urlă în somn şi-l sguduise cu milă: „Scoală, boerule, eu sunt, ai visat urât!” Hrisant se trezise, privise buimac în jur, îi văzuse faţa prietenoasă şi recăzuse iar într-un somn agitat. A doua oară se visă la Venezia; se afla în gondolă cu Herula Lucrezia, pe Canalazzo, peste ei cădeau frunze de bergamot şi bătea vântul grecale, simţise un frig mare în oase, ea parcă ar fi vrut să plece şi să-l lase, şi el se ruga să nu facă una ca asta, asudase, se smucea în aţipirea scurtă şi ilogică şi iar se trezise şi-l alungase, parcă atunci văzându-l pentru prima oară în ziua aceea: „Şi tu ce cauţi aici? De ce nu mă laşi singur?” Iusufache dispăruse, făcându-şi cruce cu limba în gură; „Nu mai e sănătos, mai bine l-ar duce prietinii la doftorii cu ipolipsis, să-l vadă”. Dar cine să mai intre aici? Pe Vasilică Ghica îl alungase beizadeaua cu bastonul pentru că acela se spurcase la lichioruri şi vutcă, îl bea câte o zi întreagă, abia îl urneau cu arnăuţii, cât mai avuseseră aşa ceva la poartă. Alde Kiriazi, barem, nu intra nici în curte, striga numai de afară: „Ieşi, Hrisant, să te vadă lumea, că zice că ai murit!” Ăsta îl ura cel mai tare pentru că îşi făcuse planurile cele mai mari cu el şi ajunsese la salamet. Spera că la Săptămâna nebunilor o să-l îmbuneze şi o să-l stoarcă de ceva parale, dar el, Hrisant, nemişcându-se din curte nu avea de unde să-l apuce şi să-l întoarcă. Beizadeaua sta în faţa lor şi-i asculta, şi o ţinea, una şi bună: Numai să se facă el bine şi o să iasă în târg, să meargă la Princepe pentru heretisire, după care, să te ţii petreceri, şi-atunci o să le arate el ce

adusese de pe unde fusese! Numai că zilele, şi lunile, şi anii trecuseră şi nu se întâmplase nimic; care se curăţase intrând la cheltuieli, îl blestema şi-acum, şi-l făcea de ocară. Unde se mai văzuse boer care să făgăduiască ceva şi să nu se ţină de vorbă! Îi dădeau de ştire că pragul lor nu o să-l mai calce, că or să-i otrăvească armăsarii, parcă bieţii cai aveau vreo vină; ba chiar puneau la cale să-i dea foc la case şi bietul Iusufache, care ţinea la el, nu mai avea somn, mai punea ce slugi mai se târau prin curte să stea de veghe, mai ales după miezul nopţii; să nu se întâmple una boacănă.

Dumnezeu îi ştia cum se mai ţineau în viaţă armăsarii baronului Burkhardt, cât aveau să se mai ţină, pentru că porţiile de fân se împuţinau, trebuia să-i mintă pe creditori, ba de câteva ori îşi şi amanetase ceasul lui cu brilianturi la care ţinea ca la ochii din cap, ca să-l scoată din încurcătură. Ce ştia beizadeaua? Nu se mişca din locul său din filegorie, cânta la minavetă spre seară, fuma pufăind, rar şi nemaislăbind din priviri cerul palid de la amurg, pe urmă cădea iar într-o melanholie nesfârşită. Mai venise pe furiş Neranţula Mavrodin să întrebe ce-i cu el. „Cred că e nebun, spunea ea, îngrijorată, prietenelor după aceea, dar şi cu o bucurie secretă, altfel ar face ceva, ar mai da ochii cu lumea, parcă a amuţit de tot, n-ai aflat din ce i se trage?” Aflase Iusufache, dar nu-l vânduse. Aceea îl ispitea: „Se zice că e la mijloc tot o femeie, de a iubit-o el pe-acolo, pe la Venezia”. „Vorbe, cucoană, cine ştie ce altceva îl roade! De dorul de muiere te vindeci! Vine alta, de-o pildă, una ca domnia ta şi-l scoate din ale lui, nu e lucru greu, trebue că e altceva la mijloc. A trăit molatec…” Livonianul cunoştea mai multe, dar era mut. Fusese cu el pe-acolo, ei ştiau ce făcuseră. „Da, bani, giuvaericale mai are?” „Are, le-am văzut eu. Doar

dumitale ştiu că ţi-a dat un inel de s-au speriat Bucurescii.” „Şi-atunci de ce nu le scoate, de ce nu-şi plăteşte datoriile? Că-l vorbeşte lumea şi nu e bine.” „Ştiu eu? O fi având motive să sufere, că altfel ar petrece, ar chema prietenii. Oricum, dumneata spune-le la toţi că Săptămâna nebunilor tot o să aibe loc, numai să se mai întremeze puţin, să aibe toţi răbdare…”

*

Într-o dimineaţă când logofetul îi ceruse să scoată ce stambulii ori funduclii mai avea prin fundul lăzilor, ce lire italiene sau turceşti, Hrisant răspunsese că ce mai ţinuse mărunţiş, lui îi dăduse, ba chiar şi neşte înscrisuri mâncate de dobânzi, cum aflase mai târziu tot de la omul său. „Ce facem?” întrebase Caliarh. „Pune ceva la bătaie, ce mai avem…” „Nu mai avem nemic, neşte păşuni mărginaşe, nescai eleştee care nu acoperă ipotecile şi puşca englezească pe care ai adus-o pentru Măria sa.” „Şi-atunci?” Logofetul îndrăznise: „Atunci, zic să scodoliţi şi să scoateţi vreun diamant din acelea despre care vorbeşte lumea…” „Ei, diamanticalele nu se vând aici, că le dai în pierdere, bijutierii nu se pricep, şi nici nu au capitaluri ca să le acopere. Numai unora care cunosc merită să le arăţi.” „Totuşi o să facem ceva pentru că ni se duce vorba în târg că nu mai avem un sfanţ, au aflat până şi telalii de asta şi nu e bine.” „Du-te pe la boerii magnaţi, pe la alde Petrachi Mavroghene, pe la Chiţiga, Fotachi, ei trebuie să aibe ceva lichid, spune-le că nu mă aflu în sănătate şi că numaidecât ce mă pun pe picioare vin şi le dau garanţia, să mă creadă pe cuvânt…" „Ei, cuvântul, când ştie lumea că ai scăpat, nu mai face nici doi bani…”

„Lasă-mă atunci”, făcuse aspru Hrisant şi acela pierise prin odăile casei, pe unde şedeau domesticii, şi ei gata să spuie că s-a dus strălucirea boerului lor, că e falit şi că nu se ştie ce zile urmează…

Dintr-odată Hrisant se simţise gol, sărac, scos din acareturile lui, cum mai păţiseră şi alţii cu mare ruşine. Aveau să-i intre în curte, să-i scoată boarfele la Cochiivechi, să-i vândă caii şi trăsura aceea care era ultimul lucru pe care l-ar fi înstrăinat. Unde mai pui râsul şi vorbele, unde muierile care-l urau pentru că li se tăiaseră rochiile de vechime în dulapuri pentru că el nu fusese în stare să le cheme la Săptămâna nebunilor! Nu mai era loc de glumă, logofetul avea dreptate, trebuia să facă ceva să nu rămână de râsul Bucureştilor! Şi-atunci îşi adusese aminte că mai avea ascunse nişte paruri, nişte lănţuguri de aur, nişte emailuri cu camee, de la Venezia, unde mai pui ce adunase şi lăsase într-o ascunzătoare, într-un zid, vârâte într-o casetă: ceapse cu mărgăritare, inele cu zamfire cât oul de bibilică, zichire, mătcale de aur, lefţi cu izmarande şi pajori, cum le ziceau pe aici, nasturi de aur, cercei cu mărgăritare, dar câte nimicuri încă, ce s-ar fi strâns, destule, la o cercetare; dar pe unde mai era locul acela de tainã îşi amintea vag. Parcă şi cămările nu mai semănau: avea el timp să le ia la rând, când o să-i trimeată pe toţi în treaba lor şi o să cerceteze perete cu perete; nu se putea să nu-şi aducă aminte…

Dar tot amâna să înceapă cercetarea, cu o frică ciudată că nu va găsi în cele din urmă nimic din lucrurile ascunse şi atunci pentru a se feri de o asemenea descoperire, lăsa să mai treacă o zi. Îi venea parcă şi greu să se scoale din pat. Până sus, în filegorie, îl duceau de umere ori Iusufache, ori Caliarh, ori fiul natural al Militrisei şi-al contelui Goncearov. De-

acolo, de sus, de unde se vedea tot oraşul, parcă mobilele greoaie de nuc din încăperea în care zăcea nu-l mai apăsau atât. Vara dormea în mirador, nu mai cobora, mâncarea puţină şi cele de trebuinţă, tutunul şi împuţinatele eteruri, şi ele ascunse în locurile cele mai neaşteptate de spaima de a nu da cineva peste ele, să i le fure, le avea la îndemână, le găsea repede, dar tocmai multele ascunzişuri ale bocalelor şi cutiilor cu pravuri îl îndepărtau de adevăratele şi preţioasele locuri de taină în care-şi depusese lucrurile cele mai scumpe care ar fi putut să-l scoată acum din încurcătură. Silit de repetatele cereri ale logofetului, începuse totuşi să caute prin fundul lăzilor lui, încuiate cu lacăte. Le luase pe rând, cu o răbdare disperată în cele din urmă, dar în ele nu se aflau decât haine vechi, după moda turcească ce trecuse, mici fleacuri şi lucruri fără preţ pe care le arunca înapoi şi închidea cu grijă grelele încuietori metalice pe care uneori, când uitase în ce sipete mai umblase, le găsea deschise, şi intra în panică, stând ceasuri întregi şi încercând să afle dacă el era de vină că lacătele erau neîncuiate sau cu adevărat cei din casă ar fi putut să le violeze. Şi atunci devenea bănuitor, începuse să-i întrebe pe rând, pe cei trei, ba chiar şi pe Sultana sau Rafira, sau cum o mai chema, dacă nu cumva ştia cine scotoceşte noaptea sau când lipsea el, de era sus, în filegorie, prin lăzile sale? Şi ei, cu toţii, se mirau, cum adică îi bănuiau, după ce atâţia ani îi fuseseră credincioşi şi din casă nu lipsise un ac? Cum se putea una ca asta, şi muierea plângea de umplea pământul cu lacrimi, logofetul spunea să i se facă socoteala chiar atunci că nu mai sta nici măcar un ceas, şi trebuia să-l îmbuneze şi să-i dăruiască un cadou, ceva, un fleac, o amuletă, un ac de aur, un costum mai vechi de-al lui; cât despre Iusufache, el era cel mai nepăsător, îi arăta unde ţinea

cheile lacătelor, în buzunarele halatului său de malotea şi râdea ca de un caraghios: „Doar nu o avea careva curajul să te fure în somn, boer Hrisant!” Şi el iar îşi frângea mâinile de părere de rău şi le dădea dreptate, dar asta nu-l împiedica să-l cerceteze şi pe secretarul livonian, spuindu-i că nu-şi mai aduce aminte dacă nu cumva se afla de faţă la întoarcerea lui la Bucuresci, când îşi pusese lucrurile în ordine şi cam pe unde ar fi putut el să ascundă o cutie de fier, bine lăcătuită în care ţinea lucrurile cele mai de preţ cu care se salvase din acel oraş al pierzaniei. Fiul Militrisei şi al contelui Goncearov dădea din umere, în semn că astfel de lucruri nu le putea şti tocmai el, pentru că stăpânul său nu-i arătase niciodată încredere, dar îl sfătuia să se gândească bine unde ar putea fi acele preţioase scule, să o ia cu binişorul şi să scotocească pentru că în casă erau, şi anume nu departe, pentru că el nu ieşise nici până la bucătării sau la remize decât în ziua venirii, ori acolo nu avea de ce să ascundă lucrurile sale cele mai preţioase. Aveau dreptate cu toţii şi începuse să-şi strângă lucrurile cu mare grijă, de la aşternuturi până la hainele pe care le împăturea cu grijă la culcare sau le aşeza în dulapuri când trebuia să se schimbe. Dar din această pricină i se părea că obiectele din încăpere se împuţinează. Cât zăcuse în patul lui şi se urnise mai greu, credea că e înconjurat de prea multe scaune, prea multe perne şi obiecte nefolositoare. Le scotea afară, cerând Sultanei sau Rafirei, sau cum îi mai zicea, să le ducă unde o şti, că nu are ce face cu ele, dar pe urmă îl apuca un fel de panică: odaia i se părea prea goală, despuiată de podoabele ei; unde erau covoarele, parcă se răriseră, le număra în fiecare seară înainte de culcare şi dimineaţa după ce-şi bea cahveaua, singurul lucru la care nu renunţase cu nici un chip. Unde era tabloul ce-i înfăţişa pe bunicul său,

Theodosis, şi pe mătuşa Calista? Cine-l luase? Ori îl vânduseră? Nu-l vânduseră, el, Hrisant, le ceruse să-l ducă undeva, în altă odaie că nu mai putea să sufere privirea interogativă a bătrânului. Îl aduseseră la loc, atârnându-l în perete şi o săptămână beizadeaua avusese impresia că totul e cât se poate de bine, în ordine, nu lipsea nimic, slugile erau credincioase. Numai seara, înainte de căderea întunericului, odaia parcă redevenea strâmtă şi ceva îl constrângea: dulapurile negre, masive, de lemn de nuc, cu încuietorile lor de metal, cu zăvoarele lucrate cu ciocanul de fierarii ţigani, îl asediau. Simţeai că nu mai are aer şi deschidea larg ferestrele; afară cădea o besnă abia ciuruită de puţinele lumini slabe de pe podurile Bucurescilor, numai parfumurile florilor de salcâm, dacă era primăvară, îl mai scoteau din frică sau vreun chiot de fată care se sbătea în braţele cine ştie cărui hăndrălău.

Şi în ultima lumină a zilei i se părea că zidurile nedesluşite ale caselor din jur cresc şi-l constrâng, ca şi când ar vrea să-l sufoce. Aprindea toate lămpile şi-atunci mobila veche şi greoaie creştea gigantic; îi venea să strige, să cheme pe cineva, dar i se făcea frică şi numai nevoia de a pune în ordine sfeşnicele, vechile Sinaxare şi cărţi greceşti, mucurile de lumânare ce trebuiau aruncate afară, îl liniştea. Simetria lucrurilor din odaie, scaunele şi pernele de piele aruncate pe covoare, anularea dezordinei create tot de el, îl împăca, stingându-i teama. În primăvara celui de-al doilea an, după ce se întorsese, ceruse lui Afenduli să puie jos, cu arvaniţii lui, toţi copacii din jurul ferestrelor şi aceia, nemirându-se de nimic, îi tăiase şi atunci parcă panorama oraşului văzut de mai departe îl mai liniştise, crescuseră distanţele şi nimeni nu putea să se suie în crengile bătrânei lui livezi şi să-l

spioneze sau să tragă cu puşca; locul putea fi citit ca în palmă. Dispăruseră şi sgomotele pe care le făceau marile lor coroane de frunze când izbucneau furtuni neaşteptate şi crengile uscate, mai ales, toamna, sgâriind geamurile şi dându-i un frison prin oase. În primele luni uitase de Trimis, aici era greu să-l găsească, deşi cei din Eterie ştiau la urma urmelor unde se putea întoarce şi tot l-ar fi dibuit, dar până atunci mai era, probabil că-l căutau prin oraşele italiene; întâi scormoniseră Venezia şi pe urmă luaseră la rând toate târgurile, bănuind că el căutase adăpost în cine ştie ce păcătoasă urbe; asta-l făcea să se încuie noaptea cu nişte drugi de fier, puşi de-a curmezişul uşilor care-i luau multă vreme, să le deschidă dimineaţa, pentru a putea să primească slugile în odaie. Îi era şi ruşine de ei, dar îi şi ameninţa când credea că-l privesc cu un fel de veselie lipsită de orice respect. „Ce vă holbaţi aşa, am condus treburi politiceşti mari, pe capul meu cele trei imperii au pus aur mult, nu vă mai miraţi atât şi spuneţi-mi dacă se iveşte vreun necunoscut în ogradă, şi întăriţi paza, şi nu lăsaţi pe nimeni să-mi calce pragul, fie ei şi prieteni, şi asta, zi şi noapte. Care mai sare gardul, ca Vasilică Ghica şi alţii, trageţi cu puscile în ei, să se înveţe minte să cadă pe capul omului ca iarna pe casă…” După care iar pica în letargiile acelea prelungite, uita în ce zi se află, ba chiar în ce an, ca mai încoace, dacă se aducea vorba de Săptămâna nebunilor, promitea lui Iusufache sau lui Caliarh că nu o să se scurgă o lună şi o să deschidă porţile şi o să iasă cu trăsura aia a lui, cum nu mai văzuseră Bucurescii, la Herăstrău. Dar vremea trecea, slugile nici nu mai îndrăzneau să-i mai aducă aminte de sărbătoarea promisă, aveau nevoie de bani, logofetul abia mai făcea faţă cererilor, de la Hrisant nu mai scotea decât cu greutate nişte acte vechi, şi ele

nemaivalorând nemic; cum avea să se convingă imediat ce ajungea prin cancelarii, la creditorii nemiloşi ce le aruncau cât colo, arătându-i alte înscrisuri mai vechi ce anulau valoarea hârtiilor aduse de el. Şi sluga se bătea cu pumnii în cap şi pleca de-acolo înjurându-şi birjereşte stăpânul. Dacă-l lua la rost pe beizadea, Hrisant se făcea că nu-l ascultă, privea pe ferestre din mirador, ori învârtea încet, desgustat manivela minavetei care scotea din arcurile ei nişte melodii greceşti sfâşietoare. Şi-atunci beizadeaua se înduioşa şi îşi aducea aminte de patrida şi Caliarh pleca cum venise, adică fără să obţină ceva de la el. Tot cotrobăind prin poduri dăduse peste nişte dele, pline de hârţoage, care arătau că mai aveau câte ceva, nişte pământuri de care Hrisant nu-şi mai aducea aminte, ce puteau fi şi ele făcute bani. Le pusese în bătaie, le vânduse pe nimic, pentru că era presat de creditori şi mai întârziase, cu câteva luni bune, dezastrul ce se arăta înaintea lor. Beizadelei nici nu-i mai pomenise de ele, deşi acela se prefăcea că se uită cu atenţie în hârtiile pe care era obligat să le semneze, dar nepricepând nimic. Vorbea mai puţin cu cei din jur, frazele i se rupeau la jumătate, pe neaşteptate. Secretarul livonian încercase de câteva ori să afle ce avea de gând stăpânul său, dar el se gândea la o veche împrejurare de la Venezia şi când îşi dădea seama unde se află, tăcea, privind duşmănos la celălalt. Vorbele îi veneau greu pe buze, o greaţă de cuvânt îl silea să tacă ceasuri întregi. Ceva se rupea în Hrisant, se destrăma, ăsta era cuvântul, ar fi trebuit să se îngrijească, să aducă un doctor, pe Palamiriu, de pildă, dacă mai trăia, să-i dea ceva: miere, balsam, ulei de sunătoare, aloes, ori zeamă de varză; dacă nu, aveau să sosească cioclii ce erau oameni bisericeşti! Dar şi aceste porniri se stingeau în el. Un om nou în

casa lui l-ar fi turburat sau obosit.

Odată Iusufache îl prinsese pe Hrisant furând mâncare din farfuriile ce le adusese Sultana ori Rafira pentru el. Se închinase în ascuns şi nu mai spusese la nimeni. Era limpede că boerul lor nu mai era în minţile sale. Adică nu mai avea el ce să mănânce, şi măcar de-ar fi mâncat! Dar nice atâta nu făcea: găseau slugile res- turile pe sub paturi, ori în dulapuri; felurile, răcindu-se, sleindu-se, puţind, aducând şoarecii şi gândacii, dar nu puteau să-l certe pentru că s-ar fi făcut foc, îi scotea cu înjurături din odăi, făcându-i pe ei de nebuni şi de apucaţi. Ciudat lucru, şi asta o observaseră şi alde Iusufache, şi secretarul livonian, şi Caliarh; firea i se schimbase cu totul într-o vreme. „Are o troahnă”, spunea fiul Militrisei, „îi trece”; devenea brusc vesel fără vreun motiv, râdea de ce-şi aducea aminte şi când observa privirile lor curioase, ţintindu-l, cădea brusc într-o posomorâre adâncă, se încuia în filegorie şi nu mai primea pe nimeni câte două sau trei zile. Atunci îl auzeau trântind zăvoarele de fier şi după o înţelegere tacită, de mai demult, îi lăsau urcioare cu apă sau vin la uşă şi tăvi cu mâncare ce rămâneau neîncepute. Pe urmă iar devenea prietenos şi îi încerca cu întrebări ciudate şi perfide: dacă ştiau ceva despre caseta aceea cu bijuterii pe care el o ascunsese pe undeva, pe aici, prin multele odăi ale casei; dar ei nu ştiau ce să-i răspundă şi atunci Hrisant se înfuria şi îi dădea afară făcându-i de hoţi şi prefăcuţi, amenin ţând că va aduce oamenii Agiei să-i cerceteze. În câteva zile de luciditate cercetase cu o atenţie încordată toate colţurile odăilor, ciocănise pereţii cu degetele, ascultând unde ar suna a gol; ba se vârâse şi în căminul plin de funingine, cercetând dacă nu cumva atârnase de vreo funie sau de vreo sârmă lădiţa aceea cu scule. Pe urmă se adâncise într-o cercetare

îndelungă a memoriei: nu le dusese cumva în remiza cailor, acolo unde nimeni nu ar fi bănuit că pot fi ascunse asemenea lucruri! Nu în ieslea animalelor, dar undeva sus, sub căpriori? Nu-şi mai amintea nimic din acea primă zi a sosirii lui la Bucuresci, dacă atunci nu ascunsese acolo lada cu bijuterii, atunci numai în casă erau, în cine ştie ce ascunziş, dar unde era acela? Nu mai ţinea minte nimic, ceasurile de noapte, ninsoarea, sloata, ploaia de afară, atât îşi amintea; alergătura slugilor prin curte, ordinele scurte ale logofetului, salamalecurile slugilor ce se prefăceau a avea treabă multă, dar să se fi dus la grajduri cu cutia, parcă nu ţinea minte.

Într-o noapte, prin fevruar, aşteptase până ce nu se mai auzise nici un sgomot prin curte şi pe la bucătării şi când crezuse că toţi adormiseră, privise afară la ninsoarea tăcută, lentă, cu fulgi mari, care aşternea un omăt gros pe pavelele curţii. Arnăuţii aţipiseră şi ei pe creştetele zidurilor, nici nu-l auziseră când ieşise cu un felinar, pregătit din timp, în curte, şi, păşind în zăpada moale şi afânată, intrase în grajdul care mirosea a animale buşumate, a fân şi a balegă. Caii mai arătau frumoşi, puternici, îl simţiseră, sforăiau ca şi când le-ar fi fost frică şi el îi potolise dându-le zahăr, încă mai avea mintea limpede pe atunci, ştia la ce se putea aştepta, şi trăgând cu urechea afară dacă nu cumva arvaniţii se vor fi trezit, atârnase felinarul într-un cui şi cu o scară ascunsă în fân pe care o ştia de multă vreme cercetase podul în care nu se mai aflau decât pături împuţite, câteva haine vechi de rândaş şi o ladă cu cuie. Cercetase totul cu migală şi pipăise cu mâna lui fiecare locşor unde s-ar fi putut ascunde preţioasele scule. Nu dăduse de nimic, numai păianjeni şi gândaci foşgăind speriaţi, miros de prav răscolit şi tocarea măruntă a cailor ce ronţăiau fânul. După vreo doi ani,

uitând de vizita nocturnă, mai încercase o dată să vadă dacă nu cumva aici ascunsese lada cu bijuterii, dar se reîntorsese disperat în casă, dându-şi seama că nu mai ţinea minte nimic, nici că mai fusese o dată în grajdul acela în care acum nu se mai aflau decât patru cai, pentru că doi dispăruseră, omorâţi de foame şi ceilalţi abia se mai ţineau pe picioare, despuiaţi de frumoasele lor şei, cu muşchii tremurând în puţina lumină a felinarului. O clipă avusese impresia că nimerise în alt grajd şi fusese descumpănit, pe urmă ieşise afară şi abia mai recunoscuse casa în care se reîntorsese. Zidurile erau goale, nu le mai păzea nimeni; chioşcurile de pândă, pustii, lipseau scânduri din ele şi nu mai adăposteau pe nimeni. Bătea un vânt nemernic de noapte, vântul curgole, cum îi spuneau săracii, vestind ruina şi moartea.

Parcă nici scările nu mai arătau ca înainte, bucăţi din rampele de mermer şi zidurile se mâncaseră pe sub ferestre, zărise şi vreo două geamuri sparte prin care viforul acelei nopţi arunca grămezi de zăpadă. „De-aia mi-e frig mie câteodată şi nu ştiu de unde vine răceala, şi ard mangalele degeaba, iar slugile astea nu-mi spun nemic, de parcă aş fi mort, ori nebun…” Cuvântul îl sperie, avea în el o ameninţare neştiută; oare era cu adevărat nebun? Ştia unde se află, frica de Trimis parcă îi mai trecuse, dar câteodată se scula din somn şi tresărea, părându-i-se că umblă cineva pe la fereşti şi auzind cum ruginesc cheile în uşi. De atunci cerceta în fiecare noapte încuietorile şi punea câte un dulap în dreptul uşii. Ferestrele aveau gratii de fier, dar se mai şubreziseră. Îl pusese pe Caliarh să le întărească şi le încercase el însuşi rezistenţa. Nu mai dormea chiar atât de liniştit, se scula asudat, cu părul măciucă, i se părea că în rama uşii apăruse Trimisul, avea o faţă prelungă, de apă sau capul unui decapitat, învelit într-

un ciorap de mătase. Tresărea, urla, aprindea repede o lumânare şi făcea înconjurul odăii, cercetând fiecare colţ, ascultând sgomotul curenţilor reci de sub uşi care-i clătinau flăcăruia lumânării. Pe urmă, cu timpul, i se înfipsese în minte ideea că de fapt secretarul livonian era Trimisul, dar nu o mărturisea. Avea toate datele pentru asta: era tăcut, ştia tot ce făcuse, cu cine şi cât cheltuise, dar de ce-l lăsa încă în viaţă? De ce nu-l sugruma? Era atât de lesnicios, doar un om ca el putea să-l dea gata numaidecât, fără să se împotrivească. Poate era mai perfid, poate aşa i se ordonase: să-l chinuie cât mai multă vreme, să-l facă să umble pe pereţi de frică. Dar dacă îl otrăvea? Nu se gândise niciodată la asta, şi lipsa lui de poftă de mâncare oare nu de aici se trăgea? Şi poate tot o consecinţă a acestei frici era faptul că mai târziu avea să se laude fiului Militrisei şi al contelui Goncearov că se trage din ultimul împărat al Bizanţului şi că atunci când Imperiul de la Stambul se va prăbuşi şi creştinii vor pătrunde iar în oraşul sfânt, va deveni primul basileu, după atâta amar de vreme... Părându-i-se că vede pe faţa aceluia un fel de neîncredere, încercase să-l convingă, strigând la el şi umblând în sertarele dulapului cu acturi, în căutarea dovezilor pe care nu reuşise să le găsească niciodată pentru că după asemenea crize îl apuca iar o incertitudine. În ce loc se afla? Trăgea atunci pe nări din eterurile învechite, pe urmă cădea într-o muţenie de câteva zile, când nu mai primea pe nimeni, rămânînd nemişcat în faţa ferestrelor şi privind oraşul acela prăfuit. Secretarului livonian îi spusese odată, luându-l martor, că era de faţă când era să se distrugă Venezia şi el o salvase. Acela îl privea ca pe un nebun, neştiind ce să mai creadă. Ce fel de distrugere a Veneziei? Un incendiu, o creştere a apelor? Dar nu întreba nimic. Pe urmă iar

cădea în îndoiala plină de neliniște, întrebând dacă e seară sau e dimineaţă, dacă a mâncat ceva sau se spălase pe mâini, pentru că de frica de a fi otrăvit îşi freca de câteva ori pe zi mâinile cu săpun, cu o îndârjire cumplită.

Când se mai liniştea deschidea „Oglinzile Domnitorilor”, condica de ceremonii pe care i-o trimisese în dar Nikita Akominat sau Depasta, ori Zygomalas, nice asta nu mai ştia, şi citea câteva ceasuri fără să înţeleagă nimic din literele ce-i deveniseră streine; o făcea ca să-l găsească secretarul livonian aşa şi pentru a putea să-i spună că se pregătea pentru ceremoniile viitoare ale Bizantionului, când se va aşeza el în tronul acela de aur şi va conduce lumea creştină, scăpată de mahometanţi. Atunci căpăta o privire de vizionar, se încrunta şi vocea urca până la o dementă solemnă, şi fiul Militrisei îşi făcea iute de treabă în alte încăperi, şi el rămânea singur, deodată, simţind pe neaşteptate mirosul puturosului de oraş care-şi trimetea izurile prin ferestrele deschise: un amestec de pulbere, umezită, de cereale vechi ce se descompuneau, totul amintind ceva greţos ce aducea cu susanul încins de soare în coşurile simigiilor de la Curtea Arsă; ceva de pepene borşit şi scurs pe pavelaţiile unsuroase, un aer rânced în care se prăjiseră, în cazane, gogoşi şi plăcinte, ori seminţe, un fel de prav de zahăr, de rahat locum pe care se aşezau muştele în amiezele albe, goale, fără suflet ale Bucureştilor…

*

—**T**u suferi de boala prinţilor, de melanholie, îi spusese odată Hrisant, Herulei Lucrezia Vimercatti, privind la peştii dragon din acvariul dăruit de ea, două

animale vorace ce se pândeau, gata să se sfâşie şi pe care le ura din toată inima încă de când le văzuse prima oară.

—De ce crezi asta? întrebase la rândul său femeia, cu o curiozitate leneşe.

—Pentru că totul te nemulţumeşte.

Poate că avea dreptate. Să te scoli de dimineaţă, să mănânci, să leneveşti, să te duci să joci cărţi sau să faci listonul, iar să mănânci şi pe urmă să leneveşti din nou în aşternuturi până spre seară, când trebuia să te hotărăşti în ce casă să mergi şi cu cine să te întâlneşti; dacă era cazul să întârzii la teatrul Grimani până la sfârşitul acelor tragedii franceze, nesărate sau să pleci la mijlocul unui act, după ce priveai complice la prietenii din alte loji care şi ei înţelegeau că e vremea să se adune undeva, sub vreun acoperiş. Dar toate aceste se repetau şi deveneau plicticoase. În loc de răspuns, îi astupase gura cu palmele: „Eşti un barbar. Tu nu înţelegi viaţa celor de aici. Va trebui să te convingi de câtă libertate m-am bucurat şi mă mai bucur!” „Atunci de ce ţi-e frică de soţul tău?” „Pentru că el nu suportă să fie înşelat.” Altă dată îi spusese că „o împrumută”, adică o lasă cu alţi bărbaţi numai pentru a-şi atinge scopurile. Care era adevărul şi dacă toate acestea erau adevărurile, de ce i le spunea când ştia bine cât o iubeşte? „Nu pot să-ţi dau nici o explicaţie”, spunea ea cu un aer absent. Era poate numai o strategie de femeie, voia să-i lase impresia că nu-i poate aparţine în întregime niciodată, că putea fi a oricui dacă ar fi avut vreun capriciu, fără ca el să o poată împiedica. Aparţinea mai întâi bărbatului său, individului grosier care se purta cu ea brutal, care o sechestra săptămâni întregi în casă şi când scăpa, Herula avea aerul rătăcit al celor ţinuţi multă vreme la întuneric şi jura că nu se mai întoarce la el, dar după

câteva ceasuri se ridica speriată şi alerga înapoi, în mormântul de marmoră al casei lui Vimercatti, în care, de cele mai multe ori, Attillio nici nu se întorsese, pentru că la asemenea despărţiri el pleca la vânătoare sau se înfunda în cine ştie ce speluncă cu jocuri. Era modul său de a o pedepsi. Herula îi amintise şi de brutalităţile lui şi, curios lucru, faptul nu-l mirase, prea îi semăna lui Vimercatti ca să n-o creadă. Îi arăta trupul plin de vânătăi, carnea ruptă în unele locuri şi tocmai umilinţa femeii pe care o iubea îl făcea să o dorească mai mult şi să caute s-o ocrotească. „De ce nu-l laşi?" o întreba contrariat de răbdarea ei. „Pentru că nu ştii ce greu se divorţează la Venezia. Nu ai auzit de biserică, de gura lumii, de răsbunările soţilor? Ar trebui să mă ascund în fundul pământului, dar el tot m-ar găsi cu sicarii lui. A mai avut o nevastă pe care a ucis-o. Şi nu i-au făcut nimic; aici numai femeia e vinovată..." Pe chip se ivise o rătăcire tulbure, dar un instinct îi spunea că Herula îl minte de fiecare dată, că dincolo de aceste grozăvii se ascundeau altele, şi mai şi, o complicitate între cei doi. Unele lucruri auzite de la Christo îl făceau şi mai bănuitor, dar ea rezista oricăror capcane; răspunsurile la unele întrebări erau destul de ciudate, dar dacă insista, ea nu-i mai răspundea, cădea într-o muţenie nesfârşită şi atunci Hrisant nu mai încercase niciodată să treacă peste rezerva din care nu reuşea s-o scoată. Îl lăsase să înţeleagă limpede că există un prag peste care nu va fi în stare să sară. Atunci părea duşmănoasă, îl ura câte o zi întreagă, şi trebuia s-o îmbuneze şi alerga la bijutieri şi iar trebuia să care gondolierii trandafiri galbeni de Isfahan, ţinuţi pe gheaţă şi aduşi pe ape câteva zile, şi roze de Siria, iute ofilite, ce trebuiau stropite de câteva ori pe zi de servitorii ce se înmulţiseră în palatul Caragua. Giovanni Basadonna nu

mai pridiidea cu comenzile şi alergăturile în oraş. Trebuiau organizate partide noi; Hrisant lăsa atunci la mesele în jurul cărora se aşezau sume mari, şi lui Christo, şi lui Vimercatti şi totul se schimba; Herula devenea prietenoasă, păstra numai o tristeţe bolnăvicioasă în tot ce făcea, avea presentimente, spunea că visele n-o înşală: o să moară curând, tocmai îi ghicise o ţigancă care locuia într-o speluncă de pe Latto della Rabbia. Îl ruga să se poarte frumos cu ea pentru că viaţa sa era scurtă – o ştia de la prima cuminecătură, când preotul o privise cu o milă nesfârşită şi-i spusese mamei sale că e prea gracilă şi expusă tuturor răutăţilor lumii şi ar trebui să se îngrijească, mai ales de suflet, să n-o lase din mâna ei şi s-o ducă cât mai des la biserică pentru a o întări cu rugăciuni. Da, avea dreptate, suferea de melanholie, boala prinţilor, cum spusese el atât de frumos, dar de ce nu-i povestea ce-i ascundea pentru că îl simţea, era un om secret, nu se înşela, nu-i aşa? Nu se înşela, dar nu putea să-i facă mărturisiri pentru că în viaţa lui erau amestecaţi foarte mulţi alţii şi i-ar fi pus în primejdie. Ea nu ajungea niciodată la întrebarea de care se ferea Hrisant cel mai mult: de unde avea banii pe care-i cheltuia? Era cu adevărat un prinţ răsăritean, cum văzuse câţiva pe aici, ruinându-se şi pe urmă punându-şi capăt vieţii pentru că risipiseră totul, nebuneşte?

Herula părea când calculată, atentă la darurile pe care le primea, când dezinteresată, uitând inelele dăruite pe scundele tabernacole din jurul patului, după care îşi amintea că avusese un colier pe care un alt bărbat i-l dăruise cu un prilej, şi-l întreba dacă nu-l lăsase pe aici. Asta îl mâhnea. Darurile lui aruncate pe cine ştie unde şi cele ale altora, uitate prin colţurile nesfârşitelor odăi ce se ruinau parcă secret, deşi abia fuseseră restaurate de zidarii lui Alfano Stradiotte. Şi

tot farmecul iubirii lor căpăta o inconsistenţă nedorită. Nimic nu era sigur la această femeie, ea surâdea câteodată unor amintiri; un gest al său o trimetea în trecut, evocându-i un alt bărbat cu care făcuse dragoste cine ştie în ce oraş şi în ce loc. Ba mai avea şi voluptatea de a povesti prin ce case trecuse şi prin câte paturi; vorbea de locuri suspecte, murdare, pline de lume care o privea ca pe o putană şi ea se simţea astfel, o putană, dar asta îi dădea o ciudată veselie, putea el să înţeleagă aşa ceva? Nu putea, dar îi venea s-o ucidă şi chiar îl lăuda pe Vimercatti că o chinuie, dar el nu reuşea să se înfurie şi ea îl sfida: „Haide, loveşte-mă!” îl conjura şi el fugea atunci, o lăsa singură şi nu o mai găsea şi nu ştia zile întregi de unde s-o ia pentru că acasă servitorii lui nu erau primiţi de servitorii ei, care minţeau cu neruşinare, spunând că doamna era plecată la Ascoli, la nişte rude cu soţul, şi ei se întorceau şi spuneau ceea ce auziseră şi o furie fără margini îl făcea să alerge după Christo pe care abia îl găsea şi să-i ceară sfaturi: De unde s-o ia? „Întâi trimite-i ceva, spunea el, asta mişcă totdeauna inima femeilor.” Şi iar alerga pe la bijutieri să găsească un lucru nemaipomenit şi împăcările dintre ei erau teribile; Herula uita de toate primejdiile pe care le invoca şi nu se întorcea acasă nici nopţile. „Mă va omorî, mă va omorî! spunea cu o adevărată voluptate. Şi ce bine va fi să mor pentru tine! Abia aştept, trebue să mă duci la San Michele cu gondola, să pui o mulţime de flori peste cosciugul meu de argint. Nu-i aşa că o să fie un cosciug de argint? Şi flori, foarte multe flori, şi mai ales să nu plângi, să priveşti numai cum mă aşează în cavoul familiei mele. Trebue să te duc să vezi acest cavou”, spunea cu aceeaşi tristeţe jucată.

Şi-l dusese. Era o dimineaţă de septemvrie, când Venezia îşi luase aerul ei tragic de toamnă, palatele

devenind spectrale, dimineaţa, şi la amurg de o culoare pală, moartă, roşcată sau galbenă, şi apele neclintite. Gondola în care se aflau se mişca uşor pe canale şi ciprii negri în ora dintre dimineaţă şi amiază aveau o gravitate măreaţă; locul, insula toată mirosea funerar, a tămâie şi a smirnă, un fum înecăcios de lumânări plutea peste ierburi; ziua morţilor, şi preoţii slujeau cu glas tare, capetele plecate ale rudelor celor pomeniţi asudau în soarele scurs al zilei de toamnă. Herula avea în priviri ceva fanatic, o lucire ca a doritorilor de moarte, există astfel de indivizi care poartă în priviri dorinţa morţii, cu o fericire ce nu poate fi ascunsă, un fel de forţă irezistibilă de a-şi apropia moartea. Lumea era amară în acel ceas, unsprezece, când băteau clopotele, de undeva din campanilele Veneziei, şi ele aducând aminte de moarte, de trecerea spre o altă lume. Mii de lumânări albe şi galbene ardeau pe morminte proaspete. Exista în tot acest spectacol o beatitudine căreia Hrisant nu-i scăpase şi probabil că ea, Herula, asta dorea, să-l familiarizeze cu evanescenţa existenţei. Privea mormintele roase de apele lagunei cu îndărătnicie şi-i arătase un mausoleu ruinat din margine, pe care vremea aproape îl înjumătăţise. „Aici voi fi îngropată, spunea şi într-o noapte cosciugul meu de argint va fi luat de curenţi şi îngropat în mâl”. El nu avea abulia tragică a Herulei ce i se întipărea pe chip şi-i strecura în suflet o spaimă fără nume, şi atunci trebuia să înţeleagă de ce voia să smulgă vieţii tot ceea ce aceasta putea să-i dea. De aici desfrânarea agreabilă pe care în unele clipe ea o nega, contrazicându-se: „Dar tu nu înţelegi că te mint, că nu mă gândesc decât la tine, ce, eşti nebun, prost sau ce mai eşti?” Când s-o crezi? În asemenea clipe de dăruire iresponsabilă când se umilea, când cerşea să fie mângâiată sau în clipele

acelea de refuz când înţepenea lângă el şi nu scotea ceasuri întregi vreun cuvânt, privind numai prin perdelele ce începeau şi ele să miroasă a vechi pentru că tot acest palat emana din el igrasie, era un loc arheologic în care părea imposibil să eviţi ceea ce evoca el însuşi: trecutele chipuri ale altor femei ce se iubiseră poate în acelaşi loc, între aceleaşi ziduri, în faţa aceluiaşi foc; din septemvrie Basadonna făcea focurile în toate încăperile pentru că Herula era friguroasă şi atunci când zilele erau călduroase totul devenea insuportabil aici, în încăperile înalte, prea încinse, ca iarna, şi ferestrele nu se deschideau niciodată, erau înţepenite şi nimeni nu reuşea să le desfacă pentru a lăsa să intre din afară aerul trist al toamnei veneziene, când cerul era de un albastru degradat, aproape albicios şi numai exploziile porumbeilor din văzduh, zborul lor înalt mai turbura tăcerile lungi, insuportabile ale acestei femei în stare să rămână mută atâta vreme. Hrisant simţea că înnebuneşte atunci şi lupta peştilor dragon din acvariul întunecat îi vorbea de sfâşierea lor nemărturisită, peştii le semănau, voiau să se distrugă reciproc şi nu reuşeau, lui îi treceau atunci prin cap cele mai nesăbuite bănuieli şi răsbunări; cine ştie cu cine fusese cu o zi înainte şi unde, cine ştie ce vorbe îi spusese necunoscutului cu care se iubise şi acum se gândea la ziua trecută, la îmbrăţişările pe care voia să nu le uite şi gelozia îl rodea, ar fi vrut ca ea să fie bolnavă, să fie silită să stea lângă el, să o îngrijească, să aducă pe cei mai buni medici din Venezia la căpătâiul său, numai aşa Herula i-ar fi aparţinut cu adevărat; numai aşa nu ar mai fi putut să facă aluziile despre lucruri vagi, care-l scoteau din sărite evocând ceasuri la care probabil o visa cu chipul încremenit, cu o delectare morbidă şi atunci iar evoca insula San Michele, cu mormintele ei

proaspete în care ar fi vrut să se afle, în cavoul rece de marmoră al familiei pe care i-l arătase. Era monumental, aducea cu tot ce construise Vimercatti în viaţa lui: coloane puternice, nişte plăci de marmură enorme, de parcă sub ele ar fi trebuit să fie înhumaţi uriaşi, dar se mira văzând că era pe jumătate distrus, cărat de ape şi ros de sarea mării. Şi odată plecaţi de acolo, ceva se insinua pe chipul ei, un fel de pecete funerară, un sentiment agonic pe care nimic nu-l mai putea clinti: Herula părea o fiinţă destinată morţii, el trebuia să ştie asta în tot timpul şi să n-o turbure.

Nici trandafirii cât nişte capete de copil cu mirosul lor dulceag nu o scoteau din răceala ce o cuprindea, parcă îngheţa, obrazul devenea translucid, toată fiinţa ei emana o depărtare fără speranţă. O ura în acele clipe şi îi treceau prin gând idei ucigaşe. Poate ar fi fost mai bine să termine, să se mântuie de neînţeleasa iubire. O absenţă morocănoasă se stabilea între ei, nimic nu-i mai unea, o înstrăinare fără posibilitatea de a fi distrusă creştea irevocabil în amândoi, trebuiau foarte multe zile după aceea pentru a ajunge la căldura, la nebunia din alte dimineţi când ea sosea pe neaşteptate, încărcată de flori şi de flacoane mici cu eteruri cu care-l îmbia, amestecându-le într-un vin auriu pe care declara că ea însăşi îl preparase, ceva spumos ca şampania, cu un gust aducând cu Setuva sec, cu gust amărui, de rodie necoaptă; îmbătându-l repede şi dându-i o senzaţie de plutire, de împăcare şi atunci îmbrăţişările lor aveau un elan ce nu putea fi măsurat, dragostea lor, ceva pustiitor, disperat, fără speranţă. Atunci i se părea că pe scări aude paşii lui Vimercatti şi că el era gata să pătrundă în încăperea plină de perne, de umbre, şi ele aurii, la amiază, în septemvrie şi că-i va ucide aşa cum erau, goi, în uriaşul pat comun. Pe urmă totul scădea, o regăsire

stupidă, o cădere amară lua locul pasiunii. Herula plângea fără să ştie de ce, obrazul i se chircea, parcă îmbătrânea; remuşcări sălbatice o cuprindeau, se întreba de ce se află acolo şi-l privea ca pe un strein şi o depărtare glacială se construia în ei, un îngheţ lua loc acelei călduri înfricoşetoare care-i unise. Se depărtau unul de celălalt, înstreinaţi, reci şi înduşmăniţi parcă pentru totdeauna.

Singurătatea de după dragoste, acea distanţă ce putea să ucidă iubirea, îi chinuia alte câteva zile; ea fugea, lipsind câte o săptămână. La început, un fel de uşurare îl fericea pe Hrisant; atunci bătea cluburile aristocratice, lăsa să curgă ducaţii pe mesele de joc, mai şi câştiga pentru că nu era chiar un ageamiu şi nu voia să aibe aerul unuia care cumpără toată societatea şi pe urmă iar era apucat de melanholia sfâşietoare pe care parcă Herula i-o transmitea. Christo îi aducea câte o actriţă tânără, proaspătă, cu ceva lilial în privire, şi îl îndemna să se culce cu ea. „Sunt discret, suntem bărbaţi. E mai bine aşa; îţi va trece, nu vezi că Herula te devoră, cui pe cui se scoate”.

Dar primele îndemnuri se topeau după câteva clipe. Fata surâdea prosteşte, spunea ceva necuvenit cu glasul baritonal al actriţelor ce făceau zilnic exerciţii de impostaţie şi nuanţa vocii ei îl supăra, avea în ea ceva vulgar şi o îndepărta cu o mică atenţie, un inel sau o brăţară ieftină trimisă a doua zi prin Basadonna, care se mira de atâta gentileţă faţă de asemenea fiinţe. Şi din nou absenţa Herulei îl făcea să sufere; se întreba unde putea să stea ascunsă sau ce voiajuri făcea şi cu cine, îl întreba pe vărul ei dacă are idee pe unde se află. Christo dădea din umeri: „Cine ştie? Parcă spune cuiva, nici bărbatu-său nu ştie, te bănuie pe tine, dar cel puţin tu eşti acum înscris pe lista lui, lumea te crede cicisbeu, nu pari periculos, deşi eşti frumos. Am

avut şi eu grijă să le spun la toţi că te culci cu mine şi cu alţi bărbaţi, asta nu scandalizează pe nimeni aici, nu-ţi face grijă. În felul acesta totul este cum nu se poate mai bine.” Şi Hrisant primea totul, aşteptând-o resemnat, mereu cuprins de panică, după trecerea mai multor zile, că nu o va mai vedea niciodată. Aşa cum apăruse în viaţa lui, aşa putea să dispară, fără nici un fel de explicaţie, fără păreri de rău. Herula îl certase de câteva ori: „De ce eşti atât de apucat, nu ştii că în dragoste, cineva trebuie să piardă, şi nu voi fi eu aceea care va pierde, şi atunci de ce nu faci ceva ca să te aperi, să nu te aud că nu ţi-am spus-o…” Dar astea erau răutăţi, credea el, numai jocuri pentru a-l face să creadă cât e de nesigură şi pe urmă iar plângea pe umerii lui şi-i spunea cât de bine fusese cu el şi că nu-l va părăsi niciodată pentru că e tânăr, şi puternic, şi frumos, şi are un fel de a poseda femeile, sălbatic, cu disperare, ca unul care a mai murit odată şi ştie ce-i aia viaţă şi cum trebuie trăită… Hrisant se întreba atunci dacă el o iubeşte mai mult pe ea sau totul era numai o închipuire, dacă nu întâlnise de fapt o mare mincinoasă, şi atunci căuta s-o scuze: avea toate motivele să fie aşa, o păcăliseră toţi, trăise greu, fusese săracă; de aceea nici nu-i trecea prin cap să se despartă de bărbatul său, pentru că, aşa cum era, simţea lângă el un fel de siguranţă pe care alţii nu reuşiseră să i-o insufle. Vimercatti o tolera, câteodată o trata ca pe o soră; sigur că părea violent şi nedrept, că o punea să se prostitueze, dar era o practică veche a bărbaţilor de aici şi tocmai din această scârboasă existenţă emana siguranţa viitorului ei, cu el nu putea pierde… „Dar bine, atunci, el, Hrisant ce însemna?” Herula Lucrezia se gândea câtva timp şi spunea cu inocenţa criminalilor. „Ştiu eu, altceva, un lucru nou, necunoscut. Nu am aflat nimic despre tine, nici nu

vreau să aflu…” „Nu-i adevărat, mă spionezi, vrei să ştii de unde vin şi ce am făcut, am să-ţi spun totul odată şi o să te sperii…” Ea râdea nepăsătoare: „La ce ţi-ar folosi? Dacă ai afla ce lucruri mi s-au povestit! Nimic nu mă mai poate îngrozi pe mine…” Şi cu asta îl descuraja; îl umilea; de cele mai multe ori, nici nu părea dispusă să cunoască ceva despre el, îl privea ca pe un strein, da parcă l-ar fi întrebat: „Dar tu cine mai eşti? Parcă acum te-am văzut prima oară. Oare cu tine m-am culcat sau abia acum ne cunoaştem?” Asta îl scotea din sărite. I se părea îngrozitor să-şi dea seama ce puţin însemna pentru o fiinţă ca ea. Şi atunci de ce comedia cu ducerea la San Michele ca să-i arate locul unde voia să fie îngropată, de ce poveştile cu gelozia lui Vimercatti? Toate acestea te puteau duce la nebunie. Uneori Herula trăgea obloanele şi aprindea numai lumânări în jurul patului. Atunci îi plăcea să se privească în oglinzi. Buzele palide îi împrumutau chipului ceva tragic, o disperare cu care se şi lăuda: „Nu-i aşa că acum sunt şi mai frumoasă şi că mă iubeşti mult de tot, că vrei să mori cu mine? Aş dori să ne înecăm, ai curaj? Mergem spre Murano, ştiu eu un loc care-mi place, răsturnăm gondola şi nu ne mai întoarcem; sunt nişte nămoluri din care nu mai scapă nimeni, acolo merg sinucigaşii când vor să termine cu viaţa. Putem s-o facem şi într-o dimineaţă, devreme de tot, vrei?" Bătea din palme, se bucura ca de o fericire ce le-ar fi aparţinut numai lor. „Voia?" Sigur că voia, dar acea dimineaţă, sau seară, sau noapte, nu sosea niciodată, pentru că totdeauna după astfel de invitaţii pofta ei de viaţă parcă creştea, atunci organiza cele mai nebuneşti petreceri cu Vimercatti, atunci îl chemau la Tivoli, unde Alfano Stradiotte îi cumpărase şi lui o vilă de ţară şi încingeau nişte chefuri de câteva zile. Gelozia lui lua forme îngrozitoare în acele ocazii;

Herula se purta ca o hetairă cu toţi, devenea provocatoare, şi ghicea că totul era făcut numai pentru el, tinerii amici ai lui Christo erau luaţi de braţ şi Herula dispărea cu ei în locuri ascunse, ivindu-se după o vreme cu un aer triumfător, sfidându-l. De câteva ori Hrisant părăsise serbările lor, jurându-se că nu dorea s-o mai vadă; se culcase chiar cu câteva din femeile atât de slobode ale societăţii lor, ba chiar şi cu o prietenă de-a Herulei, care, cu siguranţă, avea să se laude că trecuse şi prin patul ei, dar toate astea îl costaseră pentru că fusese greu s-o reîmpace; fugise de el un timp, îi trimisese vorbă prin Christo că se îndrăgostise de un actor de la Grimani cu care se simţea foarte fericită, ba şi apăruse cu el la o reuniune; un friulan frumos, cu nişte ochi arzători, cu ceva devorator pe chip, vag aristocrat, vag numismat, cu proprietăţi la. Malamecco, trăind din expediente fără s-o arate, după care toate prietenele Herulei alergau, şi atunci îi dorise moartea, se dusese la biserică, el, care nu era credincios, şi se rugase să se îmbolnăvească, nu actorul, ci Herula, să ajungă pe moarte pentru a putea să o salveze, recâştigând-o în felul acesta, dar lucrul nu se întâmplase şi zilele treceau îngrozitor de greu, aflase de la Christo că de Vendemmia, Herula plecase cu Vimercatti şi cu acest Gentille Labra – la l’uccellagione – vânătoarea cu şoimi, la el, la ţară.

Nu-l mai ajutau nici eterurile, nici vinurile cu care încerca să se ameţească, nici jocurile de cărţi la care câştiga, spre hazul prietenilor care spuneau că atunci când câştigi la tarocchi, pierzi în dragoste. Rătăcea prin Venezia care i se părea pustie, năzărindu-i-se că o zăreşte într-o gondolă, urmărind zadarnic pe nişte îndrăgostiţi necunoscuţi, fericit totuşi că nu fusese ea cu altcineva. Zilele treceau greu, goale, începea să-şi închipuie ce face Herula în acele ceasuri ce nu-i mai

aparţineau, cum se culcă cu frumosul actor sau cu soţul său şi se jura că nu se va mai atinge de ea niciodată. Christo îl compătimea, avea totuşi o afecţiune pentru el, poate era o veche ură de refuzat sau plătea trădarea Herulei în ce-l privea, până şi amănuntele astea îl scoteau din sărite, dar de ascultat îl asculta.

—Ar trebui să-i dai o lecţie, îi spusese acela într-o dimineaţă pe când îşi beau cahveaua lângă Teatrul Grimani (când îl revăzuse pe Barbaro Vimercatti, fratele lui Attillio, care, curios lucru, îl salutase ca pe un vechi amic, deşi nimeni nu le făcuse cunoştinţă. „De ce mă salută ăsta?" îl întrebase pe vărul Herulei şi el îi răspunsese brutal, cum îi era obiceiul: „Îţi ia măsura la cosciug!" „Ce vrei să spui?" „Că în curând o să ai nevoe de el…")

—Cum adică?

—Simplu. Să te încurci cu altă femeie, s-o aduci la tine şi să o ţii câteva săptămâni. Herula va afla şi atunci intră în joc riscul: cât le cunosc, de obicei vin ca nişte mieluşele la cel trădat, de frică să nu-l piardă, dar în ce-o priveşte pe ea, aici nu am nici un fel de siguranţă. S-ar putea să fie exact pe dos să nu o mai vezi niciodată. Eşti în stare să rişti?

—Da, spusese imprudent şi cu o oarecare mândrie.

—Să vedem. Dacă vrei îţi fac cunoştinţă cu o femeie din buna societate, se numeşte Daria Fini, face parte dintr-o familie foarte bogată şi acum nu are pe nimeni, abia 1-a lăsat pe unul dintre cei mai frumoşi bărbaţi din Venezia cu care a trăit câţiva ani, e un moment propice. Cred că asta ar scoate-o din sărite pe Herula, încerci?

—Încerc…

Christo îi ajutase să se întâlnească. Era una dintre acele frumuseţi venete care făceau victime sigure ori

de câte ori întâlneau un strein pentru că păreau disponibile oricând, fără a avea aerul că sunt femei uşoare.

Blondă, cu un păr ca paiul, nu arăta cei 30 de ani pe care-i avea, dar nici aerul copilăros al altora pe care Hrisant nu-l suferea, şi asta ghicise Christo când o alesese. Carnală; violentă, bine crescută, ascunzându-şi apetenţa pentru viaţă printr-o exprimare vagă, politicoasă, dar atentă, lipsită de aerul suferind al celeilalte pe care Hrisant îl iubea dintr-o nevoie de a proteja, asta nu ştiuse Christo, deocamdată corespundea dorinţei lui de a o substitui pe Herula. Era veselă, râdea din orice, bea cu plăcere vinuri uşoare, amuzându-se la cele mai nevinovate glume, era abordabilă fără a primi repede intimitatea, dar iscând o prietenie mai curând decât un fel de a subjuga, cum era în cazul celeilalte. Prea deschisă, prea accesibilă totuşi nu rezistase decât câteva săptămâni. Plimbări cu gondola, apariţii la Grimani, în loje, în grup cu alţii, dar ceilalţi înţelegând că Hrisant îi plătea Herulei, totul părea că merge bine, reacţiile soţiei lui Vimercatti nu se cunoşteau, nici un svon, nici o şoaptă, nimeni nu ştia unde dispăruse cu actorul ei; se vorbea de un voiaj în Sicilia, cu soţul şi cu amantul, şi asta mai mult îl chinuia pe Hrisant decât pe ea; jocurile de cărţi nu-l mai amuzeau. Daria Fini simţise că ţine loc de umbrelă amoroasă şi-l părăsise fără nici o explicaţie. Christo era furios, îl făcea de naiv, de copil prost ce nu mai avusese de-a face cu femei adevărate. Nu cu câteva daruri scumpe se repara asta, va avea de atunci o reputaţie rea şi asta costa la Venise. Cel mai mult trebuie că se amuza chiar Herula de aventura lui. Pierduse totul, jucase greşit, nu avusese tăria de a o face pe cealaltă să creadă că măcar ar fi posibil ca între ei să se întâmple un lucru serios. Era pierdut, nici

Christo, cât era el de experimentat în asemenea afaceri nu ştia ce soluţii să-i dea. Trebuia să aştepte şi dacă va avea un mare noroc, atunci putea fi posibilă o împăcare.

Nu trecuse multă vreme, şi ocazia de a o recâştiga se ivise mai curând decât bănuiseră amândoi;

Vimercatti trebuia să plătească urgent o sumă destul de mare pe care nişte poliţe o garantau, dar nu mai avea nici un ban, pentru că, după bunu-i obicei, pierduse la tarocchi, ultimele economii.

—Despre cât e vorba? întrebase.

—45 000 de taleri austrieci.

—Ce trebue să fac?

—Să aştepţi.

—Cum adică?

—Bine. El nu mai are credit pe piaţă…

—Nici fratele său nu o să-i dea?

Christo râsese ca de o glumă bună.

—Cine, Barbaro? El vrea să-l vadă în sapă de lemn. Îl urăşte din tot sufletul, dacă vrei să ştii. Şi-au disputat o moştenire şi a câştigat Attillio, asta nu se iartă o viaţă…

—Şi-atunci?

—Atunci datornicul trebuie să vândă tot, ori să se mute din oraş, ori aşa ceva, Herula nu va răbda. L-a mai scăpat de câteva ori din asemenea situaţii, dar acum nu mai are unde alerga…

—Înţeleg, preţul mi se pare însă umilitor…

—Vrei s-o mai vezi sau nu?

—Vreau.

—Atunci?

—Bine, aştept…

—Va veni la tine. Nu va trece o săptămână. Te povăţuiesc ca pe un frate. Lasă-te greu, umileşte-o. Spune-i că nu vrei să mai auzi de ea, că te-ai săturat.

Să se ducă unde-o vedea cu ochii, destul cu câte ţi-a făcut. Înţelegi?

Înţelegea. Aşteptase. Nu trecuse o săptămână (mai târziu avea să-şi dea seama că erau înţeleşi, dar atunci totul părea atât de firesc!) Venise. Era cernită, nu mai avea aerul agresiv de altă dată, părea că suferise îngrozitor şi însăşi prezenţa ei în palatul Caragua o umilea nemaipomenit. Asta îl pierduse: nenococitul lui de orgoliu, credea că o va umili, că ea va cerşi, că îi va promite să-i devină slugă, otreapă, ceea ce, la drept vorbind, nici nu i-ar fi plăcut.

—Ştii de ce mă aflu aici? îl întrebase cu aerul acela al ei îndepărtat.

—Nu.

—Nu ai aflat nimic de la Christo?

—Nu, jucase Hrisant comedia mai departe.

—E vorba despre Attillio…

O lăsase să povestească, credea că asta îi va face rău, toată mărturisirea plină de detalii: că era un jucător înrăit ştia, că se afla într-o situaţie absolut de nesuportat, afla acum tocmai pentru că era obligată să recurgă la el, care era ultimul căruia ar fi îndrăznit să-i ceară un lucru atât de îngrozitor, dar nu mai avea altă ieşire, toată lumea îl ştia pe Attillio, era un rău platnic. Nici măcar nu-i cerea suma aceea cu împrumut. Trebuia să-i dea pur şi simplu fără să se mai gândească că îi va fi restituită vreodată. O înţelegea el? Pentru asta îi oferea tot ce avea: bijuterii, putea să amaneteze ce mai avea, numai să nu se desonoreze atâta timp cât mai era soţia lui. De altfel, căsătoria lor nu mai putea să dureze, totul era pierdut, să ştie bine, dar timpul era necruţător şi venise la el în numele unei iubiri ce se pare că se stinsese în ce-l privea şi nu-l ruga, voia numai să ştie ce putea să facă fără să iasă umilită din urâta afacere, pentru că, dacă s-ar întâmpla

aşa, ea şi-ar lua viaţa. Nu era vorba de bani, era în joc onoarea unei familii cunoscute. După ce va fi ieşit din îngrozitoarea situaţie îl va lăsa pe Attillio şi când totul va fi uitat, va fi liberă pentru cine o va iubi atunci, pentru că el, iată, se dovedise, la rândul său, infidel şi se încurcase cu o femeie ca Daria Fini, toată Venecia vorbise, nu se putea ca să nu afle şi ea…

Şi, un plâns sfâşietor îi curmase vorbele precipitate; era disperată, voia să moară, nu ar fi plecat din palatul Caragua fără promisiunea lui că va face totul pentru a-l salva pe nenorocitul de bărbat cu care trăise atâţia ani! Atâta dorea, după aceea putea să i se întâmple orice: el s-o dispreţuiască ca pe o femeie de stradă, să o sfideze în public, era vorba numai de salvarea onoarei unei vechi familii, repetase cu o insistenţă dureroasă.

Atunci îşi dăduse seama Hrisant cât de slab era. Primise fără să clipească să-i ofere suma, fără nici o pretenţie. În ceea ce priveşte relaţiile dintre ei, Herula nu avea nici o obligaţie. Putea să se întoarcă la actorul acela al ei şi să trăiască cu el. Dacă voia să ştie, pe Daria Fini nu o mai vedea, nu mai aveau nimic comun, poate că vor rămâne prieteni, dar asta nu ştia nimeni dacă se va întâmpla; de obicei, în asemenea cazuri, nu mai există întoarcere, era o chestiune care nu-l privea decât pe el.

—Totuşi nu pot pleca aşa, spusese Herula privind încăperile din care parcă avea să dispară pentru totdeauna.

—Ce vrei să spui?

—Nu primesc decât…

—Decât ce?

Îl privise cu aerul ei disperat, rece, îndepărtat. Nu înţelegea? Ce era ea, o putană de doi bani căreia îi oferi o sumă de bani şi o dai afară pe uşă? Nu, astfel

nu se puteau încheia legăturile dintre ei, dar nici ce trebuia să spună nu ghicea Hrisant.

—Probabil că o să rămân la tine. Banii îi voi trimite cu cineva. Se va şti de unde i-a luat Attillio şi eu în cazul acesta nu mai pot sta cu el nici măcar un ceas…

Era ceva nebunesc în ceea ce spunea. Adică se vindea cu adevărat pentru soţul ei, asta era un fel de a spune că nu o interesa atât onoarea soţului, cât onoarea ei, dar cum? Rămânea aici, numai pentru că se îndatorase la el ca să-l salveze pe Attillio, ce fel de om era atunci el, Hrisant, şi ce avea să spună lumea? Că o cumpărase, pur şi simplu… I-o mărturisise deschis.

—Da, chiar aşa, e mult mai logic şi mai onorabil pentru toată lumea…

—Dar divorţul despre care spuneai că e atât de greu de acordat de către biserică? Toate acestea cum vor fi evitate?

—Nu-mi pasă de nimic. Attillio se va opune la divorţ, sunt sigură, dar nu mai are nici o importanţă pentru mine. Vreau să stau cu tine de-acum, nu mă va mai vedea, înţelegi? Trebuie pedepsit pentru cele ce a făcut, probabil că ştii că mai m-a pus de câteva ori în situaţia asta, dar nu mai pot să-l rabd. Îi voi da o lecţie…

Hrisant simţea că cel umilit, între ei trei, era el acum.

—Asta nu pot să primesc eu, spusese.

Herula se roşise.

—Cum adică nu poţi să primeşti, dar ca să ştie toată Venecia că trăieşti cu mine ai primit? Asta nu crezi că putea avea consecinţe? De unde vii tu? Din ce locuri unde femeile nu înseamnă nimic! Înainte de toate, şi tu şi Attillio, trebue să salvaţi reputaţia mea…

„Ce se mai putea salva în asemenea împrejurări din

reputaţia unei astfel de femei?” se întrebase Hrisant, uluit de întorsătura lucrurilor. Şi mai ales ce mai putea să-i spună ea în asemenea împrejurări? Un gust amar însoţea despărţirea lor ce nu mai avea nici un fel de sens, nici împăcarea, însă cum să-şi dea seama că atunci greşise, pentru că nu o rupsese cu ea; pe urmă totul fusese atât de firesc…

Trecuseră câteva săptămâni. Ea plecase la Vimercatti a doua zi, acesta îl poftise la el acasă cu mai mulţi prieteni la o cină, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat, ceilalţi nu aveau aerul că aflaseră ceva; dealtfel, la Venezia se ştia ce trebuia ştiut, nu ce ar fi vrut toţi să ştie. Datoria fusese onorată, viaţa lor în trei decurgea ca mai înainte, cu aceleaşi reuniuni, cu lume, cu jocuri, cu spectacole la Grimani şi plecări neaşteptate la Tivoli.

Numai Christo dispăruse ca orice codoş care ştie când să se retragă. Mai rămânea ca el şi Herula să se împace.

Oraşul i se părea strein, duşmănos, se gândea la o retragere sub pretextul unei afaceri încurcate ar fi fost cel mai bun lucru pe care-l putea face, dar treburile nu luară întorsătura logică pe care o doreau toţi. Golul pierderii acelei iubiri aproape de neînţeles nu putea fi atât de uşor umplut. Părea simplu: fug şi gata. Dar unde fugea, şi de ce? Intrase într-un joc mult mai grav decât bănuise. Era foarte greu să lase totul baltă şi să se dea bătut. O insatisfacţie fără margini îl rodea. Ceva îi scăpa la această femeie; ea nu-i aparţinuse cu adevărat nici măcar o clipă; era trista realitate. Se jucase cu el, era limpede, părea un copil păcălit şi mândria lui nu suporta să părăsească scena atât de uşor, trebuia să se ştie că nu ea câştigase jocul, dar pentru asta ar fi trebuit să se întâmple un lucru neobişnuit şi el nu se întâmpla.

Reîncepuse viaţa lui trândavă, cu jocuri de cărţi; pe Trimis îl uitase, parcă nici nu ar fi existat vreodată.

La „Lanterna”, nu mai intrase niciodată, o ocolea instinctiv; nu aveau decât să-l caute, era prea târziu pentru a mai putea da îndărăt. Trebuia să meargă până la capăt şi acel capăt era obscur, plin de primejdii. Şi din frica latentă ce se năştea în el, se iscară imprudenţele ce-l aruncară pe un drum fără ieşire. Tot mai des simţea nevoia să ia eterurile cu care Herula îl obişnuise; nevoia de a ieşi din realitate devenise tiranică, nu voia să mai ştie de răul pe care-l făcuse şi de care suferea şi când vrei să nu mai ştii că există ceva ce ţi-e potrivnic te prefaci că acel rău a dispărut. Hrisant nu mai avea în faţă un viitor incert ce trebuia să înceapă din momentul în care va termina banii şi când va trebui să se întoarcă. Restul nu conta. Această nebunie de a deveni hoţ, de a trăda o idee nu era un lucru de care era vinovat. Aproape fusese împins la faptele pe care le săvârşise, nu era o scuză, sigur că un om cinstit s-ar fi întors cu banii Eterici înapoi şi ar fi căutat pe un ipsilotat ca să-i predea, spunând că nu a găsit pe Trimis, dar cine ar fi fost acela? Ce mavrofor nenorocit care ar fi zis bogdaproste pentru o pomană ca asta? Cei buni, idealiştii, tineri alumnieli, tinerii luminoşi fuseseră ucişi, care scurtat de cap, care chinuit în beciuri şi gâtuit, care aruncat în Bosphorion. Unde erau ei, Riga Velestinul, unde Depasta, unde Codrika, Cigala? Morţi cu toţii, putrezind în pământ, trădaţi, vânduţi. Principiul fusese trădat de cei mai puţin îndrituiţi s-o facă: de Ipsilanti, de Cantacuzen, de Caravia care furaseră o sută de mii de ducaţi înaintea bătăliei de la Drăgăşani şi dispăruseră cu ei, lăsându-i pe proştii din Batalionul sacru fără arme. Parcă Hrisant nu fusese acolo şi văzuse: în loc de ghiulele, nişte care cu pietre; în loc de fitile pentru

tunuri – paie, în loc de pusci – lemne; în loc de instrucţie, baluri la Târgovişte; în loc de eroism, certuri pentru muieri între Ipsilanti şi Cantacuzen. Ce folos că Riga Veleştinul aruncase sămânţa şi că viitorimea avea să culeagă roadele! Care viitorime? Petrecăreţii de la Viana, cei ce diluaseră otrava înaintea bătăliei decisive ca să nu moară, vorbindu-le ca la nişte proşti despre viaţa viitoare în care ei ar fi trebuit să fi şi intrat la câteva ore după băutul cucutei în comun, divina senzaţie că te duci şi te baţi pentru a ajunge, oricum, în ceruri pentru că turcii nu aveau să omoare decât nişte morţi; de aici nemaipomenita lor ardoare de a ucide cât mai mulţi duşmani şi furia lui pe care nu putea s-o uite în vecii vecilor când se trezise într-un morman de cadavre, viu, după o zi, nevenindu-i să-şi creadă ochilor că mai trăia! Şi nu era singurul, mai scăpaseră vreo doi, şi ei minţiţi, plini de răni, dar vii, păcăliţi de hilarul, acum, discurs de îmbărbătare al şefului lor, cel ce fugise primul din bătălie şi ei, nemaiînţelegând nimic dintr-o asemenea întâmplare se consolaseră că, totuşi îşi va găsi şi el sfârşitul, oriunde s-ar găsi, că doar sorbise primul din cupa aceea din care gustaseră cu toţii. Cum mai puteai să mai trăieşti după o asemenea crudă desiluzie, când aveai 22 de ani şi aflaseşi mai pe urmă că Ipsilanti murise la Viana, la 33 de ani, beat sau ucis probabil de unul dintre supravieţuitorii masacrului de la Drăgăşani! Ceea ce nu mai putea fi reparat în ce-l privea era faptul că nu el fusese cel ce-i dăduse lovitura de graţie trădătorului. Şi atunci toate torturile morale pe care le încercase o vreme păreau simple copilării. Revoluţia murise; nu mai credea nimeni în ea; lui i se încredinţaseră prin hazard banii şi multă vreme vrusese cu adevărat să-i predea Trimisului pentru cauză. Dar cum orice lucru murdar, murdăreşte totul în jur, era limpede, nimic nu

avea să mai facă din el un idealist. O ştiuse de la plecare, dar încă cinstea lui îl oprea de la orice lucru nepermis, dacă omul Terzimanului ar fi sosit la vreme, ar fi predat banii şi s-ar fi întors în ţară, trăind din veniturile moşiilor lui. Pe când aşa…

Venezia de iarnă, numai brumă şi aburi, ceva şters, amorf, un oraş strein, numai conture ghicite; palatul Caragua, un mormânt. Totul se degrada, el locuia sus, unde nu venise niciodată Herula Lucrezia, într-o încăpere simplă, cu ferestrele încărcate de perdele grele prin care lumina vagă a lui decemvrie abia pătrundea, lăsând pe podele un fel de zăpadă spectrală. Focuri mari trosneau în căminul uriaş de piatră şi ecoul paşilor lui Basadonna care aducea eterurile sau furişarea secretarului livonian având să-l mai întrebe din când în când de ce nu merge la petrecerile din acea iarnă, la care era mereu invitat, spre mirarea prietenilor săi ce nu ştiau ce să mai creadă.

Poate atunci se născuse urâta stenahorie pe care nu mai reuşea să şi-o alunge…

*

—**A**zi-noapte a mai murit un cal, spusese Iusufache, parcă fără părere de rău. Dacă nu mai are cine să-i îngrijească! Au fugit grăjdarii, au luat ce mai aveau de luat de la logofetul Caliarh şi poteca! Or să moară şi ceilalţi, au ajuns nişte mârţoage, trei mai avem, e mai mare păcatul de ei; stau la întuneric, unul a orbit pe la Crăciun, nici nu ţi-am mai spus, măria ta, ca să nu te supăr…

Hrisant nu-l asculta. Privea cerul alb, gol, de afară, sub care se urzeau halucinaţiile amiezei de iuliu a Bucurescilor, o văpaie fierbinte, un cer sticlos, înalt,

fără paseri. Băltăreţul nu mai bătuse de o săptămână.

Mirosea a nămol uscat. Plopii de la locurile Prinţipului Zamfir arătau ca lumânările, erau drepţi, aproape că nu mai aveau crengi, le mâncaseră vipiile verii, cădea rar câte o frunză şi până ajungea jos pe pământ beai o cahvea, se rotea leneşă, căutând golurile de aer, parcă şi, pe urmă se răsucea într-o parte şi-n alta. Bine mai era să priveşti, să nu te gândeşti la nimic. Toţi erau plecaţi pe la moşii; altă dată, şi el, la vremea asta, sta pe la Gliganul, pe la Potroci; era june pe atunci, petrecea cu muierile tinere. Doamne ce mai făceau! Memoria îi juca feste; nu-şi mai aducea aminte în ce an se află, la câte o trezire bruscă din somnurile scurte şi agitate, confunda numele celor pe care-i striga să-i aducă un pahar cu apă sau o dulceaţă, cu servitorii lui de la Venezia. Semănau între ei, aveau parcă aceleaşi chipuri neidentificabile; niciodată nu-i privise prea mult şi nu-i ţinuse minte. Erau numai nume şi plecăciuni, neşte răspunsuri la cererile lui: „Dă-mi aia, dă-mi aia…” Şi ei aduceau, după care nu- i mai vedea, dispăreau, mersul le era furişat, paşii nu li se mai auzeau.

De undeva, din depărtarea albicioasă şi ştearsă a panoramei oraşului se auzea cadenţa unui cântec soldăţesc: „Raţa”, parcă aşa-i spunea, o horă de trupeţi, dar totul devenea fantasmagoric. Readormea şi visa scurt că e urmărit de Attillio şi de fratele acestuia, Barbaro, care avea un vraf de hârtii în mână, cu care îl ameninţa. Străzile erau ude, parcă plouase, el aluneca şi îi era frică că va fi ajuns de cei doi. „Asasinii, asasinii!” striga şi gâfâia, asudase şi când se trezise văzuse iar chipul de lemn al lui Iusufache. Acesta fuma alături, nu mai avea nici urmă de respect pentru el; aşa-i dacă slugii nu-i dai bani…

Îl mânca barba, îi crescuse sălbatic şi nu mai

umblase în ea cu foarfeca. Era cânepie, şi murdară; îşi vedea chipul într-o oglindă aburită de deasupra patului larg în care zăcea în chioşcul de priveală de atâta vreme.

Iusufache se ruga de el să mai coboare, că nu e sănătos ceea ce face, dar nu-l asculta; trupul i se îngreunase, îi era lene să se şi spele, deşi la lucrul ăsta încă mai ţinea, nu se putea suferi murdar; îşi schimba mereu rufele, dar îl mânca barba, era năclăită, ar fi trebuit să cheme un bărbier de la Baia Mitropoliei, să-l radă ca pe Fleury, cel frumos ca luna, cum spusese careva. Dar ce-i trebuia? I se părea că aude un havus curgând, dar pe seceta asta nici sacagiii nu mai ieşeau la soare, numai dimineaţa de tot mai strigau cu glasurile lor ruginite:, „Apă, apă! Eau, Oooo, pe franţuzeşte, că, de, ne franţuziserăm, Eau, Oooooo! Ia apa, apa, ia cu doniţa, ia cu sacaua, două parale, două parale…”

—Ce spuneai, Iusufache? întrebase, prefăcându-se că nu-l văzuse fumând de faţă cu el.

—C-a mai murit un cal, şi că mai avem trei, şi gata.

—Ce cal? Care cal? se mirase beizadeaua peste mintea căruia iar se aşternuseră uitările lui dese.

—Calul de la carozza dată în dar de contele Burckhardt, de la Sibii.

—Ce spui? Ia te uită! Şi-ai cui erau caii ăştia?

—Ai domniei tale, ai cui să fie? Caii ăia pe care nu i-ai pus încă niciodată la trăsură să ieşi din curte, să te vadă lumea şi să moară de necaz…

Hrisant râsese mărunt, ca şi când ar fi auzit o glumă bună.

—Ce spui, mă Iusufache? Nu am ieşit din curte? Dar la Săptămâna nebunilor ce-am făcut, mă? Nu am poroncit eu slugilor de la grajduri să-i înşeuze, să le pună harnaşamentele aduse cu bani grei de la Viana?

Nu dansau oamenii pe străzi şi eu aruncam cu poli de aur în dreapta şi-n stânga? Şi cum îmi mai pupau mâinile şi mă bravoseau, ai uitat, ori ce?

Avea un râs lancaviu, ca un schelălăit de câine bătut, cineva din el nu avea încredere în ceea ce spunea, dar se ţinea tare.

—Şi femeile care-mi umpleau casa? De nu mai reuşeai, nici tu, nici secretarul să le dai pe scări afară? Alea ce erau, mă? Dar fântânile artiziceşti pe care le-am făcut şi aruncau apa mai ceva decât cea a lui Mavrogheni? Ei, ia spune?

Iusufache îl privea ca pe un venit din lumea ailaltă: „Ia te uită, a nebunit de tot boerul nostru, săracu’! Zice că a trecut Săptămâna nebunilor, că a jucat şi a petrecut lumea, visează cu ochii deschişi, nu, că e trăsnit rău! Şi-acum îl blestemă Bella Cantacuzen şi Rosetescul ei care s-a ruinat, vânzându-şi trei moşii ca să-i cumpere ei carozză de Viana, ca a săritului ăsta, ce să mai vorbim de rochiile şi podoabele aduse cu mare cheltuială de bărbatul Neranţulei Mavrodin? Parcă Sofnica Comnen nu luase pielea după cei trei amoraţi cu care se culca cu rândul: unul lunea, unul mirecurea şi altul sâmbăta? Lumea vorbea, se află, se ştie, se spune… Dar Lizica Ipsilanti, cu babacul ei ce nu mai avea de niciunele? Tot ce mai strânsese pe fundul lăzii, dă-l pe petrecerea care nici măcar n-a avut loc: cumpără aia, adu, cară, rochiile s-au tăiat toate în lăzi, că a venit mazilirea Domnului, fuga lui, pe urmă Sfânta a mai luat şi ea ce-a găsit în viaţă, fugi, care prin striinătăţi, care pe la moşii, cheltuială mare cu doftorii, cu înmormântările, au făcut averi cioclii Bucurescilor! Şi dumnealui vorbeşte de Săptămâna nebunilor! Măcar Pulcheriţa Mavru a nimerit bine pe unde a ajuns; cât despre Catrina Russet, ea, cu câinii săi cu tot, s-a scufundat prin Rusia, cine ştie pe unde se mai află. Au

cu toatele ce povesti, cum le-a tras boerul nostru clapa şi cum mai râdea când veneam eu cu ştiri: „Cine s-a mai curăţat, Iusufache?” Şi eu îi spuneam, şi el mai scotea de pe unde mai scotea câte o liră turcească şi mi-o punea în palmă! Bacşiş pentru că îi aduceam la cunoştinţă răutăţile pe care le făcuse! Cum soseam cu o veste proastă, cum îmi umplea palma cu un stamboliu, sau cu ce se găsea.”

Hrisant iar aţipise. Era o zi măreaţă de vară, cum îi plăcea slugii. Iarna destul trăseseră frigul cel mare pentru că pădurarii uitaseră să mai aducă lemne boerului, banii se împuţinaseră de tot. Vânduse tot, cu o frenezie de nebun; credea că va mai trăi numai trei zile, şi-acum se strângea gura sacului. Iusufache ar fi plecat la cafineon, să mai afle veşti, ceva, că din astea se mai ţinea, dar iar ar fi trebuit să dea ochii cu curioşii ce-l iscodeau şi-l luau peste picior: „S-a dus Hrisoscelu, e curăţat!” ziceau aceia cu o bucurie neascunsă în priviri. „Da de unde, e niţel bolnav, dar când s-o pune pe picioare, atunci să vedeţi! O să-i cerşiţi din palmă, dar el n-o să vă bage în seamă!” „Pe dracu! E plin da datorii, ruinat, a tocat tot pe unde a stat, pe acolo. Cât despre sculele de aur cu care tot vă lăudaţi, unde sunt, Iusufache, că până acuş ar fi trebuit să le scoată! Să le arate! Nici heretisirea la Domn nu şi-a făcut-o, de ruşine. Noroc că acela a fugit şi a scăpat, că-l blestemau surorile lui, de mincinos şi de amăgeu…” „Eu le-am văzut, spunea Iusufache cu multă convingere, dar 1-a luat o toană, până îi trece. E sgârcit; altfel vă făcea bucuria!” Nu-i convingea: „Dacă ar fi aşa, n-ar vinde, că i-a mai rămas praful de pe tobă! Noi nu ştim parcă! Vai de capul lui! Nici Săptămâna nebunilor n-a ţinut-o, cum fusese vorba. Care l-a crezut şi-a vândut şi sufletul şi-acuş n-are nici cu ce hrăni caii arăpeşti, mă rog, altfel nu se putea,

mârţoage la carozze vieneze nu s-a văzut! De cumpărat birje în Bucuresci pe sărăcia asta cine mai cumpără? Iusufache, ţine minte de la noi, strânge bani de înmormântare că nu o să ai cu ce-l duce la groapă pe boerul tău”… Răutăţi omeneşti…

Intrase şi secretarul livonian, întrebând:

—Tot mai doarme?

—Doarme şi mai deschide un ochi, pe urmă iar îl ia apa…

Îl priveau amândoi ca pe un mort.

—A slăbit, îi tremură mâinile, nu ştiu cât o mai duce. Seara, cât e de cald peste zi, îi e frig şi-mi cere să-i fac focurile, nu mai are sânge în vine…

Secretarul privea cu groază spre beizadea; nu cumva se prefăcea şi auzea tot ce vorbesc ei? Dar Hrisant susura uşor în visele lui de amiază. Era cald, zăpucul intra în valuri prin ferestrele deschise.

—De-ar trage o ploicică până-n seară, zisese Iusufache.

—Aş, nu vezi, totul – sticlă…

—Ce este? întrebase pe neaşteptate beizadeaua.

—Nimic, ce să fie? Aşteptăm…

—Ce aşteptaţi?

—Logofetul e pe la Tribunale, se judecă pentru braniştea de la Pociovalişteа. Noi ce facem?

Hrisant se uita la ei ca la alte alea.

—Să vă băgaţi un deget undeva şi să mă lăsaţi în pace!

Nu-i plăceau veştile proaste, nu voia să ştie de ruinarea lui, cum începeau cu socotelile – şi Iusufache, şi secretarul, şi Caliarh – îi dădea afară. „Descurcaţi-vă! De ce vă plătesc?” le striga, dar cum să te descurci?

Servitorul dispăruse. Celălalt ce mai aştepta? Se visase lângă Monastirea Cordeliarilor, din Pera, era cu

Riga Veleştinul şi făceau calemburguri, petreceau, râdeau, şi-acuş veniseră ăştia cu rahaturile lor, să-i turbure tihna. Ia te uită! Ca prin vis îşi aduse aminte de cele spuse de Iusufache.

—E adevărat că nu s-a ţinut Săptămâna nebunilor, că eu am uitat?

Iusufache, nu şi nu, că nu s-a ţinut…

Secretarul livonian nu ştiuse ce să-i răspundă, dăduse să scape de întrebările lui, dar Hrisant nu-l slăbise:

—Vorbeşte, de ce mă minţiţi toţi şi mă amărâţi? Nu am împărţit eu bacşişuri şi pietre? Nu le-am dat eu la toate curvanele astea câte un briliant? Că un sac am avut şi nu-l mai găsesc; nu am deschis havuzurile ce cântau prin pieţe şi pe la poduri? Nu erau străzile pline de echipaje lăcuite à la Daumont şi cai faleraţi? Aşa o sărbătoare nu s-a mai văzut în Bucuresci de pe vremea lui Hangerly… De ce taci?

Secretarul livonian prinsese din sbor dorinţa celuilat de a fi minţit, chiar dacă după aceea ar fi protestat şi l-ar fi făcut mincinos.

—Da, cum? Era înghesuială ca la scoaterea crucii, şi ce de trăsuri!

—Nu-i aşa? Nu-i aşa? se bucura beizadeaua. Mai spune, că eu am uitat.

—Păi, veniseră toţi: care în butci, care în trăsuri ordinare, cu cai de dârvală, dar nu era unul pe jos. Cel puţin boierii se aflau toţi cu nevestele, împodobite cu diamanticale, cu zgripţori, cu lefţi, cu paftale. Cantorul de avis a dat şi un anunţ: ce bofeturi cu bune dulceţuri, ce uşurare omenească; oameni foarte literaţi au scris la gazeturi. Atât au mâncat, atât au băut, că trei săptămâni doftorii au recomandisit numai iarbă de curăţenie. Au ars lampele cu untdelemnuri şi unturi de peşte, ziua şi noaptea; nu mai era cine le stinge.

Tânărul ucenic hipocratic, Meschitz au greşit pravurile de l-au făcut pe boer Biţă Brâncoveanu să se cace trei zile la rând, că avea o boală de şezut. Şi ceilalţi se rugau de el, pe afară, pe lângă latrine: „Boer Biţă, cine e constipat nu ocupă tronurile! Lasă-i şi pe alţii să se deşarte!” O, unde-s zilele trecute şi moarte… ofta el, minţindu-l cu convingere.

Dar tocmai siguranţa celuilalt îl făcuse bănuitor pe Hrisant. „Ăsta mă trage pe sfoară, uită-te la el, nici nu clipeşte! De unde să se fi ţinut Săptămâna nebunilor?” Îi venea să râdă. Parcă se ridicase o perdea de pe mintea lui şi vedea totul limpede, dar acuş nu mai putea să dea îndărăt, cel puţin avea un martor mincinos care-l ajuta, cu asta îi mai potolea pe alde Caliarh, pe sluga Rafira sau Sultana, sau cum naiba îi mai spunea, şi pe Iusufache. Găsise cel puţin o scuză de ce nu mai are parale şi-i şi convenea să se laude că trecuse printr-o mare încercare bănească, ceea ce mai scuza lipsa sumelor cu care trebuia să acopere cheltuiala casei.

I se făcuse pe neaşteptate o foame mare. De obicei abia gusta, bea mai mult ceaiuri în care amesteca eterurile lui, care-i dădeau starea aceea de visare din care nu mai ieşea, dar de data asta o foame cum nu mai avusese de ani de zile, îi rodea stomahul.

—Vrei s-o chemi pe Rafira sau Sultana, ori cum îi mai zice?

Secretarul livonian nu întreba niciodată de ce. Se ridicase şi-i poruncise lui Iusufache care pândea lângă uşă:

—Vezi că are nevoie de bucătăreasă, nu ştiu ce vrea. Adu-i-o.

Femeia se înfăţişase, avea pe chip o compătimire care nu-i scăpase beizadelei. „Asta-mi plânge de milă!” Dar nu-i mai păsa. Ar fi mâncat licurini, nişte hulubi în

papioturi, sorbeturi.

—Aş bea un vişinap, zisese cu dulceaţă.

—Da, cum nu? dăduse ea să fugă pe uşă.

—Stai. Roşiile s-au fiert?

—Nu, că e abia iuliu…

—Aş fi băut un bulion şi pe urmă să-mi frigă Iusufache un miel tâlhărit, tu ce zici?

—Ce să zic? se mira femeia cu mâna la gură, care nu-l mai auzise pe Hrisant cerând de mâncare de nu-şi mai aducea aminte de când.

—Da’ zumaricale mi-ai face?

—Nu-i sezon… zisese aceia.

—Ia te te uite, nu-i sezon! râsese beizadeaua ca de o glumă bună. Mă, v-aţi boerit la limbă. Da dacă am eu, aşa, un kief?

Iusufache îi făcea semne că poate să-i aducă orice zumaricale, că tot n-o să guste nimic, pentru că e dilit, nu mai ştie ce vrea şi de ce…

—Da, cum nu? se mirase ipocrit Sultana sau Rafira, sau cum îi mai zicea.

—Şi pâine de Spania, dacă se întâmplă…

—Nu se întâmplă, dar o să trimit la simigii pe careva; te duci tu, Iusufache?

Acela minţise că se duce cât ai clipi din ochi.

—Şi supă de clapon, niscai icre de ştiucă ce pohte m-au apucat! se mira singur. N-aş vrea să am greaţă de băutură, să-mi cadă greu. Să nu ne păgubim la scrierea îngerului pentru puţintică dulceaţă a mâncării, cum zicea dumnealui velitul Antim din Iviria…

Cei doi se uitau unul la celălalt. Secretarul livonian privea afară pe fereastră la amiaza straşnică de vară ce arunca clăbuci de aburi, secând fântânile Bucurescilor.

—Mi-e dor de nişte dropioare, mai făcuse visător Hrisant şi de un vin snob… Nu se adresa nimănui,

vorbea singur, amintirilor. Doar o sticlă cuvioasă şi prăfuită bine.

—Ce zăduf, ce sete, ai dreptate, boerule, oftase Iusufache. Ce-ar fi să mai petrecem, că de mult nu am mai făcut-o. Şi-a trecut ceva vreme… Pui un prun în pământ, pune şi-o doagă-n pod, ziceau bătrânii noştri.

—Mă, dar tu te-ai înţelepţit rău de tot.

Sluga se gândea că vinul tânjise destul în poloboace, s-o fi acrit de mult, dacă nu l-or fi băut albanezii cei ce plecaseră, ori grăjdarii. Ceva mărunţiş mai avea pus deoparte, nu se lăsa el fără o para, ar fi alergat să-i facă beizadelei o plăcere, dar ştia că totul nu era decât o toană a nebunului ce nu se mai mişca din filegoria lui şi nici măcar foame de-adevărat nu simţea. Visase probabil că petrece pe undeva, pe la moşiile lui şi îşi adusese aminte de mâncarea dulce de morcov, de marule, de bob verde murat, ori de marinată de stacoji, dar ia să-i puie o masă, că-l ştia: odată strâmba din nas ca şi când i-ai fi dat otravă. De doftori, să nu audă; de doftori şi de mâncare şi, uite că odată înviase! Ca mâine o să joace în baluri cotilionul, şubeta ori cadrilul lăncierilor! Pe dracu! Era surpat, îl ţineau pravurile şi eterurile pe care le sorbea. Numai el ştia ce păţea cu spicerii ca să-i mai vândă cele otrăvuri fine din care beizadeaua se ameţea în visele lui plăcute, ieşind din cea lume! Noroc cu doftorul Hrista, înfocat eterist şi el; acesta îi scria cu litere fără cusur reţetele pentru farmaciştii ce nu se lăsau duşi, fiindcă, spuneau ei, îl omoară pe Hrisant Hrisoscelu cu acele droguri şi să-şi ia răspunderea cine voia, ei nu şi-o luau! Şi cât mai costau toate pravurile astea, că vânduse o jumătate de moşie pe 8 000 de lei, cheltuiala numai pe anul ce trecuse.

—La ce te gândeşti, Iusufache, de nu dai poruncile şi nu mi-o scoţi pe muierea asta de aici?

Sluga îi făcuse semn cu ochiul Rafirei ori Sultanei, sau cum îi mai zicea, adică: fierbe şi tu ceva pe foc, pune pe nişte farfurii, că el tot n-o să guste, că nu mai are stomah, e o ruină pe dinlăuntru… Şi aceea ieşise.

Erau de tot singuri, cu livonian cu tot; trebuiau să mai spună ceva şi nu ştiau ce. Despre ploaie să zică, despre soitarii din Târgul de păduchi, ori că dăduseră foc Momâii de paie care, de obicei, anunţa venirea primăverii, dar asta se petrecuse cu trei luni în urmă; acuş umblau paparudele, nişte ţigănci după care alerga cu limba scoasă Teodat, pularnicul, nebunul cu ţucalul de la Mitropolie, şi acela, ferindu-se de cuţitele potcovarilor şi argintarilor care le iubeau pre ele şi pe alţii nu-i lăsau să se apropie.

Hrisant era chinuit de un gând vechi, voia să-i prindă cu şoalda.

—Ori la Săptămâna nebunilor au fost şi măscăricii talieni, că eu i-am tocmit, le-am dat destule parale?

—Au fost, făcuse sigur de el secretarul livonian, care ştia mai bine să intre în joc şi mai uşor.

—Dar Geamala au jucat-o?

—Au jucat-o, cum nu?

—Şi pehlivanii arapi au înghiţit săbii?

—Au înghiţit.

—Dar prezicători de la Hindea au fost?

—Fost.

—Măi să nu vă deochiaţi! Şi Sgabercea, nebunul Dudesculuí?

—Cum nu? Cel ce rupe gâtul porumbeilor şi-i mănâncă cu pene cu tot. A fost şi Dună – măscăriciul boerilor, şi Manea al lui Dumitrache Ghica, şi Bărbucică şi Chimiţă.

—Acela, Chimiţă, tot în stofă de mobilă umblă îmbrăcat?

—Tot.

—Dar farmazonii? Dar broscarii cu maimuţa?

—Toţi, jucau şi strigau şi măria ta i-ai umplut cu funduclii. Erau şi nemţii halterofili, cu ghiuleaua, iar popa Ciupelniţeanu umbla cu un cal viu în spate de l-au deşelat până la urmă şi l-au dus la spitalul de orfanotropi, să-l vindece că se dăulase şi i-au pleznit boaşele.

—Da’ stambulioţii? Au jucat ei printre cuţite şi au scos căciuli din alte căciuli, bătându-le cu biciuşca?

—Au scos, făcea ca papagalul secretarul livonian…

—Mincinoşilor! strigase deodată Hrisant Hrisoscelu, lăsându-l pe fiul natural al Militrisei şi-al contelui Goncearov cu gura căscată. Visuri, kimere, istericale, nevricale, visaţi, de ce atâtea alucinaţii? Afară, afară!

Ieşiseră speriaţi, făcându-şi cruce, blestemându-şi ziua când se tocmiseră să-l servească. Beizadeaua rămăsese singur. Nu era trist, nu gustase gluma, pentru că până în urmă cu câteva clipe crezuse el însuşi că Săptămâna nebunilor avusese loc; nu era posibil altfel, doar luase toate măsurile, doar cheltuise tot ce mai avea pentru a scoate lumea din casă, cu muieri îmbrăcate în rochii de terţanel, cu fulii de diamante, gherdane, inele şi brăţări, cu fionguri de panglici mov şi cârmezii, cu paftale de aur, ca pe vremea Zincăi Golească, cu şaluri beldar ca la începutul veacului, după moda veche, şi ei, berbanţii, cu mătănii de odogaciu sau chihlimbar în mână; încă pe sub giubea, cu cepchen, din fir şi tarabolusul pe ureche; pe când angliştii, riderşii, franţuziţii bon- jurişti „en habit à la franque”, loghiotaţii, perceptorii de limbi streine sfidau pe cei dogiţi, învechiţi în moda altui secul ce se dusese. Vasilică Ghica îmbrăcase redingota albastră, ori visase el, de nu-şi mai aducea aminte, arăta lung şi deşirat, cu haina sugrumată pe talie şi încheiată în faţă cu nasturi de mătase, ceea ce îi

împrumuta un aer de cocoş. Parcă Ionică Greceanu nu purtase, atunci sau altă dată, pantaloni de caşmir pe picior, cu supieuri, cravată de muselin, pălărie tare, de castor şi pantofi cu tocuri înalte? Se dusese vremea ammaestraţilor fanarioţi! Cât timp trecuse, părinţii lor fuseseră artişti în iahnii şi baclavale şi ei ciripeau franţuzeşte şi nemţeste, răsipeau moneda curgătoare la britisch-biliard, ori ighiordum ca pe nemica şi dansau passe pied-ul şi matradu-ul napoletan, fără să le pese; parcă el, Hrisant, ce făcuse?

Şi din nou o durere surdă îl lua în stăpânire. Nu era frică, nu era nici măcar melanholie că pierduse o femeie cum nu mai întâlnise; numai sentimentul acela de risipă a vieţii fără scop când începuse totul cu violenţa tinereţii, cu atâtea speranţe şi scoposuri nobile, şi-acum ce se afla în urmă? Nimic, semănând totul cu vidul acestei după-amieze înfricoşetoare de vară, cu vipia, cu năduşala care-i curgea pe spinare şi cu frigurile de seară, cu intrarea în lumea lui falsă, a eterurilor din care nu mai reuşea să iasă... Mereu obscuritatea lividă a zilelor goale, fie iarnă, fie vară, culoarea ternă a aerului saturat de prav sau de o uscăciune care-l îngheţa; focurile cele mari nemaiajungând răcelii din oasele lui şi, mai ales lihtisul, boala orientului, acel gol fără saţiu în care intri şi de unde nu mai reuşeşti să ieşi, turburea stare de aşteptare, fără mişcare, fără gânduri, numai o supravieţuire dureroasă în care se rupeau nişte văluri şi se trezea mereu în trecutul pe care-l ura, dar de care nu se putea desbăra. Venezia, canalele, marea mugind în zori, clopotele, umezeala, jocurile luminoase ale apelor, o imobilitate din care nu reuşise să scape nici măcar acolo, tavanele pictate de la palatul Caragua, fuga lui până la Viana, urmărit de creditori, de şacalul acela de Barbaro Vimercatti, cel ce reuşise să pună

ghiara pe el, aşa cum îi prevestise Christo. Trăise frumos în tinereţe, „puţină gramatică, puţin Descartes”, după moda timpului şi-acum se prăbuşise într-o viaţă aruncată. Mereu gândul la viaţa dublă a Herulei: pe cine iubea? Se împăcaseră, dar sărbătoarea durase puţin, reapăruseră bănuielile, reproşurile, geloziile, o punea să povestească ce făcuse cu Gentille Labia, cu falsul numismat, vagul actor, friulanul care vâna cu şoimi. La el nu se gândise? Ce făcea el, Hrisant, în acel timp; nu-i spunea nimic suferinţa aceea teribilă, zilele goale, când Venezia era mai tristă decât cimitirul San Michele, când sciroccoul bătea violent şi zidurile se încălzeau, luau foc şi era singur, privind încăperile pustii, oglinzile reci şi întunecate, streine fără chipul ei, bezna verde, întunecoasă a interioarelor părăsite? Dar el unde era, şi ce făcea în acest timp? îl întrebase Herula cu acea glaciaritate în glas a tuturor desamăgiţilor ce vor să-şi ia revanşe amare, părăsiţi la rândul lor cu aceeaşi cruzime? Cum arăta târfa de Daria Fini, era înflăcărată, ca ea? Cunoştea mângâierile pe care numai o curvă trecută prin bordelurile cairote ştia să le acorde bărbaţilor? De ce se mai plângea? De ce nu aşteptase? De ce voise s-o facă să urle de gelozie?

Degeaba lacrimile, reproşurile, acum era prea târziu! Da, îl iubise pe actorul acela, pe vagul numismat, cum îi spunea el, pe friulanul cu moşii la Malamocco, unde era foarte frumos dacă voia să ştie, iarba catifelată, strugurii brumaţi, aduşi pe tipsii de argint, argint de pe vremea Cruciaţilor, cum se lăuda. Şi ce mai scâncea acum, când totul era trecut, mort, ceva ce fusese, ce nu mai putea să se întoarcă, nu vedea că tot la el se întorsese, că se afla aici? Avea încă un soţ, nu se gândea la agresiunile lui brutale din unele dimineţi? Pe Attillio nu era gelos? „Taci!”, o ruga, astupându-i gura

cu palmele. „Tu mă stârneşti. Fiecare clipă de iubire e altfel şi ne aparţine numai nouă! Nu au nici o însemnătate cei ce au fost sau or să vină. Trebue să învăţăm că iubindu-ne, murim; că iubirea, ea însăşi moare atunci”. Reverberaţiile Veneziei pe zidurile ce putrezeau şi ele, se erodau ca iubirea lor cu fiecare ceas, cu fiecare zi trecută. Atât de puţin într-un atât de profund sentiment! Şi nici o milă din partea nimănui, a nici unuia, numai o devorare reciprocă, Hrisant privea la cei doi peşti dragon, cum se pândeau, probabil că nu dormeau niciodată, doreau doar să se sfâşie. Mâinile ei în obscuritate, brăţările sclipind mort în lumina scăzută a interioarelor palatului Caragua; afară, ciclamele, anemonele şi migdalii radiind în soarele iute de dinaintea toamnei, mozaicurile lustruite, portocalele din vazele de argint întunecat; dincolo de ferestre, grădinile oraşului se opăreau în fierbinţeala amiezei. Ceasuri ucise în reproşuri, în strigăte acoperite de sărutări false, ce voiau să ia locul altor sărutări de mai mult; un plictis ucigaş, golul înaltelor încăperi pe plafonul cărora jucau reflexele apelor clocite şi strălucitoare ale canalezzo-ului, cu unduiri galbene, vinete, violete, după decantarea luminii strecurate prin perdelele ciuruite de soare. „Ştie că eşti aici?” o întreba. „Ştie.”

„Şi nu te omoară încă?” „S-a obişnuit.” Asta îl scotea din sărite. Sunt lucruri care se tac într-o situaţie ca a lor, dar ea avea plăcerea de a rupe portocala cu dinţii, nu s-o cojească, o mânca precum copiii, stropind în jur zeama parfumată, asta îi amintea violenţa, cruzimea şi lipsa ei de scrupule. Bazinele de afară plesneau în soare, se auzea piatra crăpând. O iarbă sălbatică, uscată se târa sub fereşti; ceruse să nu fie cosită, nici nu ştia bine de ce.

Şi el, singur, aici, în chioşcul unde sta în priveală, în

filegoria lui atât de săracă după fastul palatului Caragua, ascultând cum se scurg zilele şi cum melci, libărci sau gândaci rodeau pereţii, devorându-i cu o duşmănie înmiită de foame, probabil, pentru că nu mai găseau nimic în magaziile lui, magupiile nu mai ardeau de atâtea focuri şi resturile nu mai erau cărate la gunoi cu roaba pentru că nu avea cine să mănânce ceea ce pregăteau bucătarii; aceştia fugiseră odată cu cizmarii şi croitorii curţii neplătiţi cu lunile, furând ce găsiseră…

Claustrarea, imobilitatea timpului în care se închisese; totul ar fi trebuit să-l ajute să uite ceea ce nu avea să reuşească să uite vreodată. „Ce-ţi spune când te întorci?”, o mai întreba. „Nimic, nu mă întreabă nimic, nici unde am fost, nici cu cine, dar ştie.” „Nu a vrut să te ucidă vreodată?” „Cum să nu? De câteva ori”. „Şi cum ai scăpat?” „Nu ştiu”. Râdea, avea atunci râsul acela trist pe care-l iubea cel mai mult. Îi propusese din nou să-l părăsească; ea fusese de acord, nu mai amintise de greutăţile pe care le-ar putea avea cu biserica, dar totul fusese uitat. Se prefăcea că nu mai ştia de promisiunea de a-l lăsa pe Attillio. „Sunteţi complici, îi spusese cu brutalitate. Altfel nu înţeleg nimic din ceea ce faci”. „Nici eu nu înţeleg, dar nu aş putea trăi cu tine.” „Ce înseamnă că nu ai putea trăi cu mine? Ce, ăsta e un fel de a trăi?” Herula se indignase pe neaşteptate. „Unde te crezi? În haremurile voastre stambuliote? În insule? De insule am fugit, vreau să trăiesc cum trăiesc, nu mai întreba nimic.” O ura din toată inima, ea devenea imobilă, cădea într-un fel de catalepsie care îi îngheţa trupul de care nu se săturase. Era rece, crispată, ca un lemn, nu mai avea pe chip nici o frumuseţe; îl uimea cât de repede se putea schimba. Se lăuda dacă era sgândărită că e sătulă de dragoste pentru că, nu mai departe de o seară, se dusese cu actorul ei care

revenise şi scheuna pe la uşile casei lor şi se istovise de atâta foame a bărbatului care parcă ieşise din puşcăriile Veneziei, de la Piombi, din carcere, avea o insaţietate pe care nu ştia de ce o provoacă tuturor bărbaţilor, îşi dădea el seama de asta? De câteva ori vrusese s-o sugrume, ştia că-l minte sau îi plăcea mai degrabă să fie aşa, şi atunci îl apuca o furie demenţială. Se certau şi Herula se jura pe morţii ei de la San Michele că nu o să-l mai vadă niciodată în viaţa ei, că nu vrea să mai ştie nici cum îl cheamă şi-i arunca brăţările şi inelele lui pe care ar fi vrut să le svârle în canal, dar geamurile palatului Caragua erau înţepenite, aerul intra prin nişte lucarniţe de sus, nu ajungea până acolo pentru că le-ar fi svârlit în mocirla puturoasă a canaletto-ului…

După care urma tristeţea iremediabilă a zilelor de despărţire când Hrisant nu se mai înţelegea cu nimeni.

Degeaba veneau Christo şi ceilalţi la el, îmbiindu-l la jocuri şi la serate muzicale; nu ieşea din odăi, tăcea; nici măcar lui Stradiotte nu-i mai dădea ordine; secretarul livonian îi gonea pe toţi, spuindu-le că în asemenea clipe era mai bine să nu fie văzuţi. În acele momente de singurătate îşi propunea să cheme alte femei, Christo putea să-i aducă câte voia, să se iubească cu ele câte o săptămână, să bea vinuri franţuzeşti şi să părăsească palatul care nu-i mai plăcea. Ceva sleit lua loc pasiunii pure de la început. Se minţiseră, iubirea nu mai putea să renască; dar venea, deodată, o după-amiază când se auzea de undeva, de jos, o uşă deschizându-se violent, cineva striga de acolo că a sosit, şi el nu răspundea, şi deodată, ea apărea în încăperea cu pereţii poleiţi, cu mobilă întunecată şi smulgea perdelele şi soarele de afară pătrundea înlăuntru, invadând încăperea înaltă şi descoperind ungherele familiare pe care le uitase. Era

îmbrăcată în rochii transparente, albe sau roz, sau viorii; alerga până în locul în care se afla cu braţele deschise, cu un avânt ce nu putea fi descris, şi o avea în braţe toată, numai tinereţe şi disperare, şi lacrimi, şi scâncete, şi minciuni: „Nu mă crede, tot ce ţi-am spus nu e adevărat, mă ierţi, mă ierţi? Spune că da pentru că altfel plec imediat, nu ai să mă mai vezi niciodată…” Şi nu o lăsa din braţe şi ea avea pe chipul alb urmele unei boli ireversibile, chiar îşi inventa boli năpraznice, fără nume, ce aveau s-o răpună, primele semne se şi iviseră spunea; medicii îi dădeau foarte puţin de trăit, dar ei nu-i mai păsa de nimic. Ştia el ce simţea în acele clipe? De ce nu aflase că femeile mint pentru a fi dorite mai mult, era o veche lecţie învăţată de la mamele mamelor lor, şi el, prost şi uituc ce era, credea toate basmele pe care i le spunea? Era nebun, sau ce era?

Atunci reveneau trandafirii galbeni de Isfahan, şi rozele de Siria, bijuteriile filigranate, cum numai mâna meşterilor venezieni ştiau să facă, batiste, mousseline, parasole, evantalii, hermeline, câini brack pentru soţul ei; colivii de aur cu canari, după moda orientală, guşi de vulpe de Mosc, mărgăritare, ceasornice englezeşti cu surprize, şaluri de Halepa, ba şi o trăsură, şi iar se, auzeau vorbe mari, şi se făceau promisiuni nesăbuite şi jurăminte ce nu erau ţinute decât câteva săptămâni; reîncepeau vânătorile şi jocurile de cărţi la care Hrisant pierdea nebuneşte dintr-o vanitate de sinucigaş. Pentru el nu mai exista decât un singur sfârşit, ruina, moartea, ştreangul de mătase sau otrava…

*

Din când în când, lenea stupidă în care se

complăcea era întreruptă de câte o veste proastă pe care tot Iusufache i-o aducea: turbaseră saxonii de vânătoare, îi apucase şi pe ei stenahoria; stăteau închişi, dăduse boala în ei şi se muşcaseră sălbatic, trebuise să-i împuşte pe rând; Hrisant nu-i mai auzea amuşinându-se prin curte; era o linişte ce-l scotea din sărite. Doar ce mai bătea cu puscile la amiază din Turnul Meridian, sau răzbea strigătul din dealul Mitropoliei al nebunului de Teodat, care se răstea la necuviincioşii ce nu ţineau rândul la punerea lumânărilor. În rest, oraşul părea ucis, numai un nor de praf albicios învăluia turlele; de la hanurile din jur, spre seară, un svon de lăutari se târa spre ferestre. Şi atât. Se ducea viaţa lui… Celorlalţi ce le păsa?

Petreceau, se făcuse pâinea şi mierea, şi vin mult, cum zicea Iusufache, parcă cu o invidie neagră faţă de alţii; adică, pe ocolite, el, Hrisant, scăpătase, nu mai avea ce arunca la răspântii, parale, să audă boerii pârâcioşi şi mincinoşi că nu ajunsese la salamet. Slugile îl părăsiseră; nu-i mai mâncau lacherda, scrumbiile şi sardelele, ajunseseră la seminţe de dovleac, mai mare ruşinea, se duseseră la alţii şi-l povesteau; nu se mai putea face nimic. „Dar or să vadă ei, îi ameninţa Hrisant faţă de secretarul livonian, să audă şi acela, în genunchi se vor întoarce şi vor cere să-i primesc în slujbe, dar să nu mai aud de ei…” Nu-l credea nimeni; usturatele lui cuvinte nu însemnau nimic, o ştia, mai bine decât toţi, chiar el. Şi, ca să pară că nu-i pasă de pagubele ce se înmulţeau, îi spunea lui Iusufache: „Las’ să mai treacă o zi-două şi ies în târg, să m-arăt. O să scot din banca lui Rosenthal, că am înscrisuri, bani cu ghiotura şi o să ne cumpărăm alţi cai şi alţi câini de vânătoare. Ce mai dau din clanţă bărbierii, că tu de-acolo le afli pe toate?” Iusufache atâta aştepta, măcar cu asta se mai

spăla în faţa beizadelei, şi-i arăta că el rămăsese al său credincios: „Ce să mai spună? Au scos prosopul în băţ, afară, în faţa prăvăliilor şi se uită la canarii din colivii şi la buchetul de flori cu care îmbie muşteriii. Ei duc veştile proaste, le dau tutun, mă uit la ceasornicul englezesc cu care m-a cadorisit măria ta şi ei mă întreabă: „Încă nu l-ai vândut, Iusufache?" „Încă nu, să vă crape vouă leibărul, uite aşa!" „Da' jupân'tu ce mai zice?" „Ce să zică, zice că să-l pupaţi undeva. Pe la dekemvre se pune pe picioare şi vă arată el, nădăjduim ceva rodire de coconi..." Cu asta-i lăsa cu gura căscată pe curioşi, Iusufache. Adecă boerul nu căzuse în starea eunuhilor, mai putea, ocărâte isprave se ştiau despre el, din tinereţe, dar că după ce-l făcuseră de scurs şi fără snagă, râsul Bucurescilor, să mai afle că pune jos şi că va mai avea şi niscai moştenitori, asta era prea de tot. „Vă lăudaţi voi!" făcea careva şi Iusufache pleznea de furie. „Cum adică, ne lăudăm, îşi însuşea el pluralul acela măgulitor. Habar nu aveţi cu ce femei a trăit el pe-acolo, pe la Venezia. Am aflat totul de la secretarul livonian, pe el să-l puneţi să vă spuie, vi se face părul măciucă." Că aceia îl mai întrebau: de ce, la o adică, beizadeaua nu mai ţinuse Săptămâna nebunilor? se oprea să zică, să nu-l supere. Între ei, ai casei, aşa rămăsese, că petrecerea cea mare se ţinuse şi că boerul fusese generos, le împărţise tuturor darurile aduse de la Cetatea Dogilor, dar cum să crezi într-o minciună atât de gogonată? Mai rău era că fiul natural al Militrisei şi al contelui Goncearov o luase de bună şi numai ce-l auzeai şi pe el: „Mai ţii minte, Iusufache, ce-am mai petrecut la Săptămâna nebunilor?" „Cum?" se mira sluga, cu aerul că nu-i vine a crede cele ce auzea. „Ce te prosteşti atât, ori ai tâmpit şi tu, ca toţi băşinoşii ăştia de boeri, plini de barbe şi goi de minte, boeri de

pungă? Ai uitat mesele frumoase de le-au pus boer Hrisant, mistuirile de foc când a dat cu arteficii şi cu bombe de se luminase cerul ca la focul cel mare? Ori nu mai vor să ştie că stăpânul nostru au vrut să le treacă vremea din privit, că altceva nu mai au ce face, spun snoave, mănâncă rahat şi trag la lulele?” „Nu, că s-a sfărâmat şi ăsta", gândea Iusufache, se umple lumea de nebuni, mâine, poimâine, o să mă auzi şi pe mine povestind cu ficlenie cum ne vom fi veselit cu toată pripa la Săptămâna nebunilor!” Şi dacă era pe aşa, las-o cum ai pus-o! Bea apă de putină, şi zi-i că-i şampanică… Încă n-am ajuns la mezaturi, dar nici departe nu suntem, până atunci măcar să petrecem… Se vede treaba că secretarul trăsese luna asta în piept aer de Snagov şi acela nu-i priia. Aşa se întâmplă când averile sunt rău agonisite şi lumea se nebuneşte, ori se preface, pentru că el, Iusufache nu credea că Hrisant al lor era chiar într-o ureche: se ferea de dânsul, aşa, ca să nu-l mai întrebe nimeni de ce-a pătimit pe acolo, pe unde a fost, altfel de ce ar lua-o rasna? După ce vorbeşti cu el, de parcă nu ar avea nemic, odată o cârmeşte cu minciunile, într-un rătăcit curs al planeţilor, pentru că, dacă voia să ştie beizadeaua, asta era, trebuia dus la descântătoare, deasupră-i veghea Saturn, cel plin de plumb, cu relele lui…

Şi, ca să-l mai distreze, Iusufache îi povestea că în târgul păcătos al Bucurescilor se deschisese o înaltă şcoală de hăţuri lungi, adică de dresat caii, de şedeau aceia în două picioare şi jucau în cerc, ca la circ, şi toate demoazelele şi angliştii, şi riderşii se înscriseseră acolo şi făceau poze academice pe armăsari, stravaganţe plutarhice, cum scria în foglietele de le zicea acum gazeturi, în libelele sale, fratele lui Theodosie Zigomalas, un grec ca şi Hrisant, ce influa cu scrisul lui în opiniunea publică. Şi iar se mira

beizadeaua: „Mă, Iusufache, eu nu te mai ţin pentru că nu mai am cu ce te plăti, tu ai ajuns de vorbeşti mai bine ca mine.” Asta îl mulţumea pe Iusufache mai mult decât orice. „Vezi, boerul tot boer, cugeta el în sine, dacă te mai ridici la minte, nu se supără, te bagă în seamă. Are frăgezimi sufleteşti, că de-aia era bună pricopseala învăţăturii şi când ar avea el vreme, că vorbise cu secretarul livonian, s-ar apuca să citească cărţi şi organe matematiceşti sau ar tocmi un dascăl latinesc să-l deprindă cu lucrurile subţiri ce se arătau acum în lume. Parcă alţii erau mai breji decât el, numai că ştiau pe dinafară Gnomele lui Esop şi Homer, urmaseră scholana şi uite că-i porunceau lui, cel fără de nice o învăţătură! Pe Iusufache îl băteau de mult gândurile astea pentru că tot scodolind pren poduri ca să vadă ce să mai vândă din casă, dăduse peste „Tomul uitării” şi „Panoplia dogmatică”, două cărţoaie din care-i citise livonianul din greceşte de câteva ori şi, Doamne, ce mai învăţături erau acolo, să tot asculţi şi să te destupi la cap! Auzise el, îl întreba acela de „Politichia” lui Aristotel, dar de „Cuvintele aurite” ale lui Pithagoras? De unde să audă, că trăise prost, numai lăcuste nu mâncase, ca sfinţii părinţi în deserturi. Şi secretarul îl trimisese la un grec sofialeu, unul de avea dugheană lângă „Ochiul lui Dumnezeu”, unde se vindeau pantofi cu cataramă, ştia el? Dacă ştia, o să-l găsească că nu prea avea clienţi, sta cu un pudel bine pieptănat în braţe, afară, că o tarabă era toată negustoria lui, şi să-i spună de cine-i trimis şi să-i dea nişte cărţi de învăţătură, şi-atunci, pe Sfântul Mihail al Sinoadelor, o să vadă el, Iusufache ce carte o să-l înveţe că tot nu mai aveau ce face cu nebunul lor de boer, ce nu mai ieşea din parigoriile sale. Se dusese sluga: acolo, altă lume, numai desmădulaţi, loghiotaţi de prindeau muşte, poeţi, cum li se spunea, cu pălării

clacă şi pantaloni colanţi, femei groase, dar boite, vorbind franţuzeşte, şi-n jurul lor ţapi tineri, nişte păpuşei de cafenele, cu plete lungi, îmbrăcaţi în doi coţi de postav roşu, legaţi la gât cu o panglică de-i zicea lavalieră, după moda de la Paris, cu jiletci galbene ca mierea, à la republicaine, cum auzise de la secretarul livonian, scurtă până la genunchi, cu colţuni de mătase, ori în pantaloni albi, moi şi surtuce de prunelă, trăgând din ciubeice şi învârtind zariflâcuri ori suveniruri mitologice în deşte. Avusese ce-i povesti beizadelei o săptămână, pentru că de învăţătură tot nu se apucase.

Grecul sofialeu îi dăduse câteva tomuri, dar Iusufache adormea pe ele, după ce citea câteva rânduri despre Alfavita sufletească. Prost se născuse, prost avea să moară, ce-i trebuia lui; aşa că să nu se mai mire boer Hrisant că mai scăpa câte un cuvânt mai altfel pe gură. Beizadeaua râdea de se prăpădea şi ivea de unde nu se ştie câte un leu de argint otoman şi i-l dădea: „Ia-l, Iusufache, să ai cu ce plăti cahveaua, să mai afli”. Aceluia îi răsărea faţa de bucurie, lua bănuţul şi, cu ce mai avea, mergea în Târgul de păduchi, a doua zi să cumpere niscaiva mărfuri pacotile, că altceva nu-i mai dădea mâna. Veneau vremuri grele, ar fi plecat la alt boer, dar se legase sufleteşte de Hrisant; ar fi fost mai mare ruşinea să-l lase la greu precum alţii. Măcar el avea haz, îl mai distra oleacă cu novitalele sale: ba că în târg veniseră arhitectoni cu planuri măreţe de acheducturi şi fontane publice; ba că Domnul cel nou o să ardă Condica datornicilor şi-o să se şteargă toate ruşinile, paremii de-ale domneştilor adiotaţi ce promiteau şi niciodată nu se ţineau de cuvânt, dar scutelnicii şi sărăcimea trăgea nădejde, ce altă ceva să facă? Mai venise şi un hindiu-harap care sărea peste şase bivoli deodată, ori

se lega de coada unui cal şi-l ţinea pe acela în loc, asta la bâlciul din Mahalaua Calicească, minuni ce atâta groază de limbi de om nu poate povesti, ba că Marula Korban se desfăcuse de soţul său, ori că Ionică Greceanu căzuse din nou în fapte de curvie, ori că Elisafta Balş a rămas săracă de soţul ei pe care l-a găsit la Grădina Darea la semn cu alta şi de atâta materie de iubire s-au încăierat şi acela a plecat de-acasă; lumea trăia, îşi vedea de-ale ei…

Se plictisea repede, aţipea în timp ce sluga vorbea de ale lui fără să se mai oprească. Căsca plictisit, dar Iusufache nu înţelegea, ori îi era milă de el şi voia să-l scoată din gândurile negre ce-l păşteau de multă vreme.

Totul era rupt în memoria lui, ba se visa la Turla Jalikioscului privind ceasuri întregi la jocurile apelor, la ciprii ce fumegau în amurg într-un abur; ori întindea mâna şi i se părea că atinge carnea Herulei pârguită în lumina roşcată a lumânărilor aprinse în palatul Caragua. Alături acvariul întunecat, plin de plante putrede lăsa să se vadă pânda celor doi peşti dragon ce se aşteptau unul pe celălalt. „Unde eşti?” întreba şi auzea glasul lui Iusufache şi asta îl scotea din minţi: „Nu ai plecat? Ce mai îndrugi acolo vrute şi nevrute. Du-te, voi a sta singur”. Şi sluga pleca umilă, privindu-l ca şi când l-ar fi certat: „Ce-ţi veni? Ce ai cu mine?” Dar avea nevoie de tăcerea din jur ca să se întoarcă în acel trecut din care nu mai voia să iasă.

Venezia rece, iarna, ca o poză de dagherotip, cu ceva metalic în cerul strein şi el singur, focuri încă arzând în căminele şi ele reci, streine, interioare austere, fără viaţă parcă, deşi acolo fusese ea şi nu se ştia dacă se va mai întoarce vreodată, pentru că totdeauna gustul pentru moarte o făcea să spună

lucruri ce-l înfricoşau.

„Adu-ţi aminte că va veni o dimineaţă al cărei apus nu-l vei mai vedea”, îi repeta Herula Lucrezia Vimercatti un principiu iezuit şi pe urmă îi pomenea de morţii ei de la San Michele, care o aşteptau, morţii ce o apăsau cu memoria lor, cei ce trăiau încă în fiinţa ei atât de mistică, pe care-i visa şi-i blestema. „Sunt mereu cu mine, spunea, nu mă slăbesc nici o clipă, grei, uriaşi, mulţi. Haide să ţi-i arăt”, şi-l ruga să o însoţească în gondola care o aştepta lângă poarta lor secretă, dar el nu avea chef de cimitire, de trandafirii fanaţi de pe marmora îngălbenită de vreme în care soarele mort de la cinci după masa, iarna, lăsa un fel de spumă albicioasă numai, o aureolă. Pe Herula o chinuiau oglinzile pe care le acoperea cu perdele de câte ori intra în înaltele odăi ale palatului. Plafoanele ce se înnegriseră repede de fumul lumânărilor şi arătau iar a vechi, a ceva trecut, ciudat lucru, nesfârşitele odăi îi dădeau o furie de a umbla prin ele, de a se ascunde, şi el o uita o vreme şi pe urmă îşi dădea seama că ea plecase poate sau îi făcea numai răutăţi, lăsase la vedere un colier sau o batistă, sau un şal străveziu, şi o striga, şi nu o găsea ceasuri întregi pentru că ştia să folosească toate ungherele secrete ale acelei case închiriate pe care el încă nu le descoperise. O striga ca şi când ar fi chemat-o în apă, perdelele grele vătuiau glasurile, se instaura, mai ales iarna, o besnă moale, cenuşiu-portocalie sosită din evantaliile focurilor, din recele cer de afară, ce avea în el o frică. O implora: „Să nu pleci în noaptea asta, nu pot să suport întunericul şi singurătatea”. „Nu plec, iubitule, spunea şi dispărea pe neaşteptate şi el o căuta, voind să ghicească unde s-ar putea ascunde şi nu reuşea s-o găsească decât târziu, când, sub cine ştie ce scară se auzea un râs răutăcios care putea să

însemne orice; dar uneori pleca cu adevărat şi el zadarnic implora pereţii reci pentru ca ea să se arate; era departe, în cine ştie ce sală de jocuri sau în casa ca un gheţar a lui Vimercatti. Atunci ar fi vrut să moară, atunci ar fi vrut să vină Trimisul, să-l gâtuie, dar nu se arăta nimeni. Afară ploua, o ploaie subţire, sâcîitoare.

Ceasurile treceau greu, se plictisea, nu-i venea nici să citească, arunca cărţile pe podele, fuma, auzea cum putrezesc fructele în vazele de argint, uitate pe podele, urme ale trecerii ei pe aici, mici flacoane cu eteruri, totul îi aducea aminte de nebunia ei când se deslănţuia, când intra în cada în care aruncase mai înainte trandafirii galbeni de Isfahan, cu ţepii cărora îşi sfâşia sânii cu o voluptate turbată, tot trupul ei fiind repede umplut cu râuleţe de sânge roşu pe care Hrisant le sorbea ca şi când ar fi vrut să-i ia puţina viaţă, câtă mai era în acele clipe de uitată voluptate, când nu mai ştiau cine sunt, doi îndrăgostiţi pierduţi în acest oraş uitat pe lagună, şi Herula îi striga în urechea însângerată. „Fos mu, acum aş dori să mor! Sinfono?” „Sinfono!”, spunea el.

Trandafiri striviţi, căldura înăbuşitoare a încăperilor roase pe dedesubt de un cancer al varului ce ploua mărunt peste cearşafurile în care se învăluiau, răniţi amândoi, arşi, privind plafoanele aurite şi afumate, atât de îndepărtate. O căldură zăpuşitoare le ardea carnea. Hrisant simţea o ameţeală dureroasă şi ar fi vrut să deschidă ferestrele mereu închise ale palatului Caragua, pecetluite parcă pentru totdeauna în chenarele lor de plumb ca şi când ar fi fost zidiţi de vii acolo. „Să fugim, spunea Herula sufocată şi ea de acele ziduri, altfel vom muri…”

Memoria lui se întuneca, nu mai ştia unde se află: la Bucuresci, în torpoarea lui Iuliu, când arşiţa muşca din frunzele de salcâmi ai mahalalei Scorţarului sau în

planturoasa Cetate a Dogilor care în luna aceasta era deşartă pentru că toată lumea pleca în vilegiatură încă din iunie, după ziua sărbătoririi sfântului Anton din Padova…

Totul era turbure. Numai mirosurile, altele, Bucurescii nu aveau izul de vanilie şi scorţişoară, esenţele exotice ale pieţelor asurzitoare din Cannaregio sau Dorsodure; vara mirosea a boşar şi a tei, ultimii tei ce mai lepădau florile lor în uliţe ca pe un dar întârziat al întârziatelor veri, uitate parcă în cer de sfinţi şi aruncate ca o pomană peste Bukurli… Nu mai erau campielli plini de gondolieri care, la ceasul amiezii, jucau borele sau lippa cu derbedeii desculţi, în lipsă de muşterii. Clienţii lor se aflau prin viile de la Treviso unde strugurii abia începeau să se coacă şi arătau ca nişte perle, de culoarea galbenă a ochilor de pisică. Golanii cântau sub ferestre „Gerusalemme”, uliţele mişunau de berete albaneze şi vânzătorii de biscuiţi îşi strigau mărfurile. Treceau cu lăzi în cărucioare neguţătorii de bagigi şi portocale, cei mai mulţi armeni, cu chipuri smolite şi glasuri groase ce se întreceau cu mugetul clopotelor Marangorei, chemând spre ateliere pe meseriaşii băuţi de cu seară, care nu mai aveau chef de lucru în ziua aceea. Între ferestrele caselor joase de dincolo de canalul de la Santa Croce atârnau rufele multicolore ale spălătoreselor cu ziua, plimbate pe frânghii mânuite dintr-un loc într-altul cu ajutorul unor rotile neunse ce scoteau strigăte ascuţite ca paserile mexicane, vândute la San Giacomo, duminica pentru a însufleţi apartamentele celor bogaţi. Treceau curvele ieftine în mulette, înjurându-se în grai friulan cu puturoşii ce dădeau să aţipească în soare pe cheurile încărcate de coşuri de peşte şi acoperite cu saci umeziţi până se îndura vreunul dintre ei să le ridice şi să le care în depozitele din apropiere unde

gheata lăsa să curgă un râu plin de paie tocate, murdar şi împuţit. Pe la prânz când, cu timpul, scădea marea, sosea un fel de barcă dosădită, încărcată cu înecaţii culeşi din lagumii în noaptea ce trecuse. Trupurile ţepene erau aruncate ca buştenii pe pavimentul încălzit şi cine avea neamuri dispărute trecea să le vadă, să facă recunoaşterea. Din când, în când, câte o muiere scotea ţipete ascuţite şi-şi lovea cu palmele obrajii, într-o disperare teatrală, mortul era vârât într-un sac şi-l cărau cu o roabă spre mahalalele îndepărtate. Dar la toate astea Hrisant nu privea decât când rămânea singur şi-l măcina urâtul. Atunci smulgea perdelele încărcate de prav şi se uita prin geamurile turburi la mulţimea confuză mânată de griji ce alerga spre locuri necunoscute, ori la leşinul de la amiază al hamalilor. Până se auzea Realtina, clopotul de la San Giovanni, ce marca sfârşitul zilei de muncă, zăcea în aşternuturi, ucis de oboseală. Se adunau nopţile pierdute în tripourile de la Ridotto şi ceasurile nebune petrecute cu Herula care pica pe neaşteptate, grăbită, privind în jur, ca şi când ar fi bănuit că cineva îşi petrecuse noaptea aici, în palatul Caragua şi ea căuta vreo urmă, punându-l să jure că-i este credincios, şi neîmpăcată îşi rupea şalurile de mătase cu care-şi acoperea obrazul pentru a nu fi recunoscută de careva. „Hrisant, spune că nu o mai vezi pe Daria Fini, Christo mi-a spus totul, te vizitează în lipsa mea…” Minţea. Orice ar fi făcut ticălosul de verişor al Herulei, dar să-l vândă dacă l-ar fi văzut cu o femeie, asta nu! Ar fi fost descalificat, nu ar mai fi putut să iasă în lume, era o lege bărbătească, nescrisă pe care o respectau până şi pungaşii ce dormeau noaptea pe bacul de pe Rio de Verieri… „Eşti nebună!” îi spunea, râzând şi necrezând-o. De fapt se scuza că pica neanunţată pentru că pe urmă mărturisea singură:

„Mi-a fost dor de tine, voiam să dorm puţin aici…” Într-o dimineaţă, parcă presimţind că va sosi, adusese cu un gondolier un sac de perle ordinare pe care le risipise ca pe un pietriş în atriumul acela în care ea îşi pierdea mereu săpunurile. Erau mici, mărunte, câteva mii, costaseră destul, pentru că dacă le vindeai una câte una sau înşirate pe sfoara unui colan puteai lua un preţ bun. La început, Herula nu-şi dăduse seama că pietrişul alb de dinainte fusese înlocuit, dar pe măsură ce se apropia amiaza şi soarele pătrunsese prin îngustele ferestre, perlele începuseră să licărească, scoţând o lumină nelumească, ca şi când un foc rece s-ar fi aprins pe neaşteptate şi iradia din mozaicul atriumului. „Ce se întâmplă? îl întrebase, vine de undeva o lumină supranaturală. Sunt fantome?” Era speriată, nu înţelegea nimic, se ridicase într-un cot şi privea spre locul acela pe care Hrisant presărase perlele înaintea venirii ei. „Ghici!” O luase de mână şi o adusese în faţa bazinului în care pluteau peşti manciurieni, roşii, cu cozi fastuoase. Pusese neîncrezătoare tălpile pe falsul pietriş şi simţise răceala catifelată a perlelor ce păreau ochi omeneşti pe care călca. Şi tot ce fusese până atunci, spaimă şi reţinere se transformase într-un dans sălbatic. „Eşti nebun, eşti nebun! striga. Ai făcut toate astea pentru mine?” Îl sărutase fericită ca un copil, se plecase peste măruntul pietriş preţios şi prefirase printre degete perlele care curgeau unele peste altele scoţând un sgomot de ghiaţă sfărâmată, pe urmă şi le aruncase printre sâni şi le lăsase să curgă de-a lungul trupului, să le simtă răceala. Ochii îi străluceau ca într-o nebunie. „Nimeni nu m-a iubit aşa, spunea gâfâit, gata să-l înăbuşe când se arunca asupra lui. Unde ai învăţat toate astea? În puturosul vostru de Orient? Spune! Spune!” Dar el nu mai putea să răspundă pentru că îl

sufoca cu gura ei sălbatică. Urmase apoi o lungă, nebunească îmbrăţişare şi pe urmă dormiseră câteva ceasuri şi ea se sculase, plângând. Visase ceva teribil, nu voia să-i spună ce, probabil morţii ei o chinuiau în coşmare, era suptă, desfigurată aproape, avea o privire pierdută. „Ce-i cu tine?” „Nimic”, spusese, dar se temea de ceva venit din fantasmele ce o bântuiau. Ar fi vrut să plece, dar nu se îndura. „Am fost atât de fericită azi, spusese, încât mi-e frică; totdeauna când eşti prea fericit trebuie să ţi se facă frică, înţelegi, fericirea se răscumpără cu multă suferinţă, tu o ştii?” O ştia, dar nu voia s-o spună. Se îndreptase spre locul acela în care lumina perlelor se stinsese, mocnind numai ca un foc înăbuşit. Prin perdele nu mai sosea decât o muşiţă tremurătoare, mai mult cenuşie. Herula se aplecase spre grămada de perle şi le cărase spre uşa care dădea spre balconul ce spânzura deasupra canalettoului, singurul loc prin care intra aerul în încăperile oculte ale palatului Caragua, aruncându-le în apa neagră acum, lăsându-le să curgă printre sânii ei ca şi când ar fi vrut să le mai simtă încă o dată tandra mângâiere rece şi ascultând cum plescăie lovind valurile, cu o bucurie de copil ce face şotii. „Trebuiau restituite mării”, spusese la sfârşit cu gravitate. „Te superi pentru ce am făcut?” „Îţi aparţineau, puteai să faci ce vrei cu ele.” Noaptea înăbuşită de vară sosise, în sfârşit; Gondolierii se trezeau din lunga lor somnolenţă de peste zi, era ceasul când îndrăgostiţii săraci sau uitaţi ai Veneziei ieşeau din cotloane şi voiau să simtă răcoarea lagunei. Ţânţarii turbaţi năvăleau spre focurile aprinse pe Fondamenta. Soseau în haite iuţi, bâzâind, însetaţi de sânge, trebuiau trase iute perdelele. Era vremea când blondele femei ale oraşului îşi încercau rochiile şi obrajii lor de piersică erau ciupiţi de lacomele insecte ce găseau pe unde să

se strecoare.

Curvanele Veneziei le blestemau, îşi puneau spirt pe pielea delicată sau aprindeau plante odorifere ce lăsau un miros ascuţit de piper sau de ambră, un miros ucigător care le alunga. Adevăratele doamne sau târfele nobiliare părăsiseră oraşul şi Herula îl anunţase că peste două zile pleacă cu Attillio Vimercatti pe Brenta cu il burchiello, împreună cu prietenii, să-şi facă villeggiatura del Sunte, „poţi să vii şi tu”, spusese în treacăt, ca şi când ar fi vrut să-l lase să înţeleagă că ar fi mai bine să nu vină. „Nu m-a invitat soţul tău, cum să fac?” „La astfel de voiajuri nu se invită, te prezinţi, pur şi simplu, dacă ştii de unde să iei barca, înseamnă că cineva te-a chemat, nu o mai face pe supăratul. Iei o gondolă şi ne aştepţi la Mestre, eu am să fiu pe punte, o să-ţi fac semn cu o eşarfă roşie, asta-i tot, ai înţeles?” Se îmbrăca repede, grăbită ca şi când i-ar fi fost frică să nu întârzie undeva. „Şi cine mai vine cu voi?” „Nu ştiu, bărbatul meu se ocupă de fleacurile astea…” În câteva minute dispăruse, o mai văzuse fluturând o mână în gondola lui care o aducea şi o lăsa din nou pe peronul casei Vimercatti. Câteva ceasuri îşi jurase sieşi că nu se va duce pentru că nu astfel se invită un om ca el la o petrecere mai lungă, cu acele fraze derizorii, cum ai lăsa dispoziţii unui servitor, dar gelozia îl lua din nou în stăpânire. În astfel de ocazii nu lipseau cicisbeii mai vechi sau mai noi ai acestei femei, avea un bun prilej de a vedea ce-i mai fac „grajdurile”, cum spunea ea câteodată. O s-o înveţe el minte, o să-i umilească pe toţi neisprăviţii ăştia săraci, care se dădeau drept conţi şi baroni deşi erau numai nişte scăpătaţi cu nume ilustre. Îl chemase pe secretarul său livonian care era bun în astfel de împrejurări şi-l pusese să-i caute cea mai frumoasă gondolă din Venezia pe care o încărcase cu covoare şi cu un cort

de mătase argintie, cu luciri nemaipomenite în acel amurg al întâlnirii când în delta de la Mestre se ivise cu destulă întârziere acel burchiello, încărcat de lume, strigând şi cântând în acelaşi timp, un fel de corabie a nebunilor, care abia îşi făcea loc spre intrarea râului. Se aprinseseră felinarele de bord şi Hrisant zărise silueta subţire a Herulei care agita într-adevăr o flamură. Cântau din ghitare câţiva inşi îmbrăcaţi în vestminte de sărbătoare, tocmiţi din timp, totul avea ceva carnavalesc, cum erau toate la Venezia.

Vimercatti probabil că începuse de pe acum un Panfil pentru că nu se arăta; pe puntea de lemn se aflau mai multe femei decât bărbaţi. Beizadeaua desluşi chipul smolit al lui Gentille Labia, flancând-o pe Herula, îmbrăcat într-un costum de pirat cine ştie de unde închiriat. Era sigur că acest tânăr nu va lipsi, dar părea prea târziu pentru a mai arăta vreo proastă dispoziţie. Urcase pe o scară de frânghie la bordul corăbiei, părăsindu-şi însoţitorii din gondolă, îi întâlni pe vechii cunoscuţi de la vânătoarea de vulpi, organizată de Vimercatti: baronul Campagna, scund, cu ochii lui iscoditori, cu o agresivitate reţinută în priviri; marchizul Mazzacoratti cu soţia lui Maria, născută Otrante; Luisa Ottoboni, Mathilde Faggiano şi baroana Giovanelli, sora lui Vimercatti; nu lipsea tânărul Fiano, şi el în preajma Herulei, vorbindu-i sâsâit, gesticulând agitat, toţi în costume pestriţe de marinari. Herula îl întâmpină cu un zâmbet care nu spunea nimic, aproape cu răceală, urmărită de femeile din jur, care ştiau povestea lor, desigur, dar nimeni nu-şi permitea să arate asta. Gianni Faggiano, ca totdeauna asudat, sosise din pântecul corăbiei care părea foarte încăpătoare, pentru că de jos se auzeau strigătele jucătorilor de cărţi ce se grăbiseră să-şi omoare timpul pe acest bastiment lent ce abia înainta

prin noroaiele râului secat de arşiţe.

—Ce faci? îl întrebase repede Herula, după ce dăduse salutul către doamne şi însoţitorii lor.

—Bine, dacă pot să spun aşa…

Îi întinsese un pahar cu un vin amărui pe care-l luase de pe tava purtată pe punte un valet în livrea şi ciocnise cu el.

—Te bucuri că eşti cu mine?

—Sunt mulţi care se bucură că sunt cu tine aici; soţul tău, Gentille Labia şi chiar tânărul Fiano…

—O, mai sunt, nu i-ai văzut pe toţi, râsese ea cu un glas reţinut. O să ţi-i prezint…

Apăruse Christo care nu putea să lipsească de la această petrecere.

—Ei, te-ai acomodat? îl întrebase. Nu ai un aer prea fericit. Suferi de ceva. Aici trebue să zâmbeşti tot timpul, altfel lumea o să creadă că eşti constipat. Hai mai bine să-ţi arăt unde ai să dormi. Dar nu ţi-ai luat puşca? se miră. La Bassano va fi o vânătoare de mistreţi, dar nu-i nimic, avem câteva în plus pentru gură-cască de felul tău…

O luase înainte, coborâseră pe o scară ce scârţâia îngrozitor şi intraseră pe un coridor de lemn, luminat de un felinar de vânt. Aerul era îmbâcsit de fum, undeva se auzeau puternic glasurile jucătorilor ce se tachinau când ceilalţi pierdeau vreun pot. Îi deschisese uşa unei cabine înguste cu două paturi şi i-o arătase:

—O să dormi cu mine, dacă nu cumva vrei să stai pe punte. Sunt şi acolo locuri pentru cei mai puţin mofturoşi, dar nu te sfătuiesc, ţânţarii or să-ţi muşte pielea de o să-i pomeneşti. Lasă-ţi bagajele aici…

Îi luă geanta de piele în care îşi adusese schimburile şi i le aruncă într-un dulap.

—Vrei să te speli? îl întrebase, arătându-i un lighean de argint şi un vas cu apă. E cam strâmt aici, dar ne

descurcăm noi. Ştii ce ai de făcut: du-te întâi şi joacă cu Vimercatti, lasă-i ceva pe masă, doar nu eşti prima oară cu el. O să-l facem să se simtă bine. Pe urmă totul o să-i placă.

De afară se auzea glasul puternic al marchizului Antonio Mazzacoratti care-l pisa pe ducele Corigliano că pierduse un rond. Ceilalţi râdeau în gura mare, hohotind amuzaţi de mutra pe care o făcea probabil cel ce pierduse.

—Cine se mai află pe punte?

—Păi, pe contele Luchesi Palli îl cunoşti?

—Parcă.

—Mai a venit şi Barbaro Vimercatti, te sfătuiesc să-l câştigi lăsându-i ceva în ghiare. Cu viaţa pe care o duci, nu se ştie când o să ai nevoie de el… Un cămătar este întotdeauna necesar şi trebue îmblânzit.

—Aşa îmi urezi? Să ajung la mâna lui?

Christo râsese mânzeşte.

—E mai bine să ştii ce te aşteaptă, decât să te miri ce te-a găsit.

—Mi i-ai spus pe toţi?

—Nu. L-am uitat pe părinţel.

—Ce părinţel?

—Pe Mocenigo Bezzoni. Herula are grijă ca totdeauna toate generaţiile sale de amanţi să fie de faţă: trecutul, prezentul şi viitorul…

—O, avem şi viitorul cu noi? Cine ar fi? întrebase cu o ciudă grea.

—O să-l ghiceşti, jocurile noastre nu permit desvăluirea unor secrete. Ele trebue să fie aflate… Mergi sus sau te duci să joci?

Jucase până spre zori. Era ostenit de moarte, femeile dormeau de mult în cabinele lor. O dimineaţă murdară, năduşită, încărcată de nouri se ivea undeva, din stânga Brentei. Platani, obloanele somnoroase ale

vilelor ruinate de războiul cu Napoleon, ţânţari care nu-ţi dădeau pace, ciupind sălbatic, o boare umedă, fierbinte încă de la ceasul acesta matinal, undeva spre dealurile înverzite: Treviso, Castelfranco, Monfiumi şi Padova, distanţă pe care leneşul lor vas avea s-o parcurgă în câteva zile, cu opriri şi petreceri, cu nămolurile ce făceau să eşueze burchiello-ul, cu trasul pe uscat şi căratul în trăsuri până la alt punct unde altă corabie îi aştepta, cu servitorii gălăgioşi ce făceau transbordările, prilej pentru femei de a-şi schimba rochiile, punându-şi cisme când era cazul, pentru a traversa mlaştinile şi locurile noroioase.

Hrisant fumase îndelung, singur, pe urmă coborâse şi dormise câteva ceasuri, trezit de clopotul care bătea anunţând prânzul. Se spălase în grabă, pe Christo, pe care-l găsise dormind, nu-l mai văzu, se sculase înaintea lui. Pe punte se da un vin frizando, şpriţat, şampanică de Asolo. Bărbaţii se bărbieriseră, arătau proaspeţi chiar după o noapte de joc întârâtat. O ploaie caldă curăţase puntea înghesuită de cântăreţi şi marinari aflaţi în treabă, de jucători încă năuci de somn, dar cu priviri aţâţate de uşoara băutură care-i scotea din mohorala nopţii trecute.

—Qui si bebe anche bene… spusese, în hazul celorlalţi, Gianni Fagiano, cerând încă un pahar din Suavele ce făcea o spumă albă în cristalul de Murano.

Se întrebau cum au dormit fiecare, cât au câştigat în seara trecută. Vimercatti, de obicei cu o mutră plouată de parcă-i tot tuna şi fulgera, îi dădea ocol lui Hrisant, întrebându-l ce-a mai făcut şi de ce nu răspundea la invitaţiile repetate pe care i le transmitea prin soţia lui? Nimeni nu schiţa măcar vreo schimă de râs la auzul acestor cuvinte. Păreau îngheţaţi, absenţi, priveau fastuoşii copaci în haine de vară şi Hrisant îi răspunsese că multele ocupaţii îl împiedică să vină la

petrecerile lor atât de dese.

—Înţeleg, înţeleg, zisese contele. Afaceri diplomaticeşti. Mi se spune că eşti un om foarte important.

Dorea să-l măgulească, să-l facă să se simtă bine între acei duci şi marchizi scăpătaţi pentru care seninătatea cu care pierduse cu o seară înainte 10 000 de reali la jocuri rămânea un mare mister.

—Uite-l şi pe părintele Bezzoni, spusese careva. El nu bea decât limonada, râsese acela.

—Vorba proverbului: nu se scufundă vreun burchiello pe care să nu se afle un călugăr, un student şi-o curtezană, conchisese Barbaro Vimercatti, şi el bine dispus în ziua aceasta atât de turbure.

Valeţii serveau frutti di mare, marinarii de la lopeţi strigau în cor, opintindu-se să scoată corabia din nămoluri. Apa scădea, se pregăteau să facă transbordarea. Vilele Grimani, Finni şi Alessandrini se zăreau prin stuful Brentei, locuri parcă părăsite, sub cerul vânăt. Aerul era din ce în ce mai înăbuşitor, Venezia prăfuită rămăsese undeva în urmă, nu se mai vedea de mult, se aflau într-un ţinut muşcat de seceta verii, ierburile erau pălite, din ele sburau iute paseri, se auzeau primele împuşcături şi bufnetul fazanilor care cădeau greoi în apă.

Femeile încă se dichiseau în întunecatele cabine ale corăbiei, dregându-şi la lumina lumânărilor, în faţa oglinzilor, zugrăvelile de pe obrazele devastate de noaptea ce trecuse. Camerierele alergau, de colo-colo, pe coridorul întunecat, încurcându-se una pe alta, se certau în fugă; bucătarii pregăteau la pupă mâncărurile calde, mirosea a peşte prăjit, a ulei şi a condimente. Vâslaşii cu cagule roşii pe capul încins de efort se apărau de ţânţari şi înjurau în gura mare. La drept vorbind, Hrisant nici nu înţelegea de ce făceau

nebunii ăştia plimbarea pe Brenta. Totul era incomod, aerul devenea din ce în ce mai pestilenţial, se loveau unii de alţii, era sgomot, se întindeau cortile colorate care să-i apere de soarele ascuns de nori, se întinseseră iar mesele de joc pe punte, până spre seară nu avea cu ce să-şi omoare vremea. Probabil că vor dormi la vila Foscari, îl înştiinţase Christo care le ştia pe toate, dacă la transbordare nu vor avea dificultăţi, dar ceata de servitori ce avea să facă decât să care şi să-şi blesteme zilele vieţişoarei lor? Se aşterneau covoare pe punte, chitarozii cântau uşor să nu le supere urechile, suiţi pe un fel de estradă; la probă erau şi pânze, mai făcea şi vântul câte o treabă dacă avea să înceapă să bată. Probabil că în ziua aceea nu adia nici măcar vreo răsuflare de aer, aşa încât catargele rămăseseră goale, arătând cerul cenuşiu.

Herula nu se ivi decât târziu într-o rochie albă, amplă, sugrumată pe mijloc cu o banta de moar care o subţia şi mai mult.

—Cum ai dormit? o întrebase Hrisant.

—Cum se doarme pe un asemenea vas. Spune-mi, am auzit că te-ai ruinat aseară, mi-au spus femeile. De ce faci toate astea? Vrei să mă plăteşti?

Avea un fel direct de a intra în subiect, îl stupefia cu întrebări ca acestea.

—Când se joacă, se mai şi pierde…

—Da, dar tu pierzi mereu…

Îl certa? îşi bătea joc de el, nu ştia niciodată. Doar Christo era cel ce regiza toate acestea, el îi spunea ce trebue să facă şi nimeni nu avea aerul că e jignit.

—Îţi place? îl întrebase Herula, arătându-i Brenta.

—Nu ştiu ce găsiţi voi amuzant în aceste plimbări…

—Schimbarea locului, chiar dacă e mai neplăcut ca la Venecia…

Asta era. Tânărul Fiano le dădea târcoale.

—Te las, îi zisese, am un concurent dârz. Nu te slăbeşte din ochi.

—O, Mario! îl strigă. Ce te guduri ca un căţeluş? De ce nu vii încoace?

Îl sărutase ca pe un verişor, adică în fugă, abia atingându-i cu buzele obrazul asudat. Ce e cu tine? Roşeşti ca o servitoare…

Celălalt nu mai putea să spună nimic, vorbele usturătoare îl făcuseră să fie şi mai încurcat.

—Ei, haide, haide, apropie-te, Hrisant n-o să te urască, deşi ar avea destule motive.

Mereu vorbele în doi peri, mereu insinuările ce-l muşcau de inimă.

—Mai bine ar fi să vă las pe amândoi să vă jigniţi cât vreţi, zisese Herula râzând de ei şi văzându-i cât erau de încurcaţi. Până la urmă vă descurcaţi voi…

Ziua trecuse greu; se încurcau unii cu alţii pe puntea îngustă, femeile chicoteau, servitorii, şi ei, abia îşi făceau loc cu gustările şi cu paharele ce iute se goleau. Christo dispăruse, ca şi părintele, lipseau şi Herula, şi tânărul Mario Fiano; în schimb Hrisant nu mai scăpase până spre seară de Barbaro Vimercatti care-l cerceta discret de unde are atâţia bani şi cum de nu-i cheltuieşte mai bine? Ipochimenul îl plictisea, avea o curiozitate agresivă, ţi se vâra în suflet, cu surâsul lui unsuros de cioclu ce te măsura. Aflase că în după amiaza aceea mai pierduse 4 000 de scuzi, spunându-i în treacăt că dacă va termina banii pe care-i luase asupră-şi, ţinuţi de livonian cu grijă, poate să-l împrumute contra unei semnături simple alte câteva mii? „Cu plăcere”, răspunsese sec, bancherul. Secretarul nu bea, nu prea mânca şi abia aţipea din când în când, lăsând impresia că deşi se afla între prieteni se teme parcă de hoţi; e drept că locurile

aveau o reputaţie rea, dar erau mulţi, aveau arme cu ei, părea greu de închipuit că cineva ar avea îndrăzneala să-i atace, oricum, suspiciunea lui părea jignitoare pentru ceilalţi, dar n-o spuneau, îl priveau, cu aerul că-i făcuseră favoarea să-l primească printre ei. Fiul Militrisei şi al contelui Goncearov îndrăznise numai spre seară să-i atragă atenţia lui Hrisant că pierduse destul pentru cât timp trecuse de când se urcaseră pe il burchiello, dar beizadeaua dăduse din umeri ca şi când ar fi vrut a-i spune că asta nu avea nici o importanţă, să-şi vadă de ale lui, şi îl întrebase, unde dormise? Livonianul îi răspunsese că pe punte, cu toţi ceilalţi, cu bucătarii şi valeţii, unde parcă era mai plăcut decât jos în burta corăbiei cu aerul ei stricat de lumânări şi de atâta suflare omenească. „Şi ţânţarii?” Secretarul era obişnuit cu ei, nu-l mai pişcau, se saturaseră de sângele lui, glumise. Se nămoliseră înainte de a ajunge aproape de vila Foscari, pe mal însă, nevăzuţi, îi însoţeau câţiva ţărani cu care şi bivoli ce fură puşi să tragă cu frânghiile corabia de pe mal şi când nu se mai putu, coborâră şi bagajele le cărară servitorii. Drumul de ţară era prost, birjele ce-i aşteptau hurducăiau, dar toţi ţipau de o plăcere falsă, găsind că tocmai dificultăţile ivite făceau bucuria călătoriei, şi apoi la capătul acestei chinuitoare căi de pământ îi aşteptau gazdele lor ce se tachinau, urându-şi un partener nou în noaptea aceea, cum era regula nescrisă a lumii lor, lucru ce-l umplea de mirare pe Hrisant.

—De ce se ghilosesc atâta? îl întrebase pe Christo.

—Pentru că s-ar putea să dormi la noapte cu Luisa Ottoboni, care nu se mai află în prima tinereţe şi dacă nu o să-i faci faţă, o să rămâi compromis pe viaţă.

Beizadeaua nu înţelegea.

—Cum adică?

—Cum auzi. Înainte de a ne culca se face tragerea la sorţi şi cum ţi-o fi norocul…

Hrisant îl privise năucit.

—Vrei să spui că s-ar putea să am parte, să zicem, de sora lui Vimercatti?

—A, asta încă mai poate fi iubită dacă nu va fi lună la noapte, ca să n-o vezi, mai prost ar fi să te însoţeşti cu Mathilde Faggiano, pentru că ea nu doarme în astfel de ocazii nici măcar o clipă…

—Nu se poate!

—De ce să nu se poată, dar pe ce lume trăieşti? Chestiunea e veche, nu noi am inventat distracţia. Poate ai noroc să rămâi fără parteneră şi atunci o să-ţi găseşti o fetişcană din cele care ne gătesc şi după care se omoară marchizul Mazzacoratti.

Christo râdea de se prăpădea de încurcătura lui. Se gândea la acelaşi lucru ca şi Hrisant, adică la insul cu care va dormi Herula Lucrezia.

—Mai ai o şansă: să fiu eu norocosul, dacă nu vei fi tu. Putem să ne înţelegem, ţi-o cedez pe verişoara mea şi mă voi resemna, cu ce-mi oferi, dar asta o să te coste…

—Totdeauna se întâmplă astfel de lucruri când plecaţi pe Brenta? mai întrebase, tot nedumirit, Hrisant.

—Aproape totdeauna. Să ştii că nu se clipeşte, nu se comentează. Totul e să ai norocul de a nu vârî pâinea într-un cuptor rece, cum zicea Periandru din Corint. A doua zi toată lumea se poartă ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Dar mai sunt şi gazdele; Foscari are două fiice superbe: pe Madona! mi-aş dori una din ele. Nici nevastă-sa nu e rea. Are cu 23 de ani mai puţin ca el; e a treia, s-a măritat abia de doi ani, fetele sunt din prima căsătorie…

Se înserase bine, se auzeau strigăte din delta mică a

Brentei, silueta vilei Foscari mai purta câteva urme de soare, înainte de a se scufunda în magma întunericului, după ce o zi întreagă se ascunsese în nouri. Tufe de iarbă leşuită de vipii se sbăteau uşor la un vânt nedecis. Mirosea a ghiol, noroiul fusese tăvălit peste zi de cete de mistreţi. O alee de carpeni ducea spre scările monumentale. Remizele erau arse, şi pe aici trecuse războiul, încă în aer mai plutea un miros vag de fum. Sere, havuzuri fără apă, secate, jupuite, bazine în care se aruncaseră gunoaie şi bălegar de cai; nişte lebede abia mişcându-se pe un cot al Brentei cărând mâlul dintr-un fel de grădină în formă de labirint, colivii uriaşe în care se sbăteau leneş vulturi bătrâni, roşi de păduchi, cu privirea aceea ce nu se poate descrie, a paserilor captive, cu o pleşuveală ce le dădea aerul unor arhiepiscopi; în jur: centauri, tritoni, cam ciobiţi, bazinele nu mai aveau decât mâzgă pe funduri, totul emitea o tristeţe fără sfârşit, dar însoţitorii lui Hrisant nu păreau să bage în seamă ceva, vorbeau tare, se tachinau pe chestia pierderii la joc din seara trecută sau făceau aluzii la norocul nopţii următoare. Flori sălbăticite invadau aleile neîngrijite de multă vreme; tufe de mirt şi merişor, un imens plictis de după-amiază risipită se instaura în sufletul lui Hrisant; ar fi dormit, aerul era înăbuşitor, dar odată ajunşi în faţa unei porţi de fier descoperiră cu toţii faclele înfipte în faţada roasă de vreme şi lacheii în livrele de pe trepte, drepţi, solemni, pudraţi, ca şi când ar fi fost uitaţi acolo de o mie de ani. Nu clipeau, păreau ireali în fracurile lor verzi, roase şi aurite, cu chipuri albe de cabotini şi cu perucile, mâncate şi ele, îngălbenite, dar asta se văzuse mai târziu când Hrisant trecuse pe lângă ei şi îşi dăduse seama că erau toţi bătrâni, abia mai ţinându-se pe picioare. De sus, prin uşile deschise ale unui vechi salon, o încăpere cu

plafonul acoperit de oglinzi, albăstrite de vechime şi ele, crapuloase, ca nişte solzi de crocodil, soseau sunete de flaut; cineva îi conducea spre locurile unde aveau să doarmă; lumina, înlăuntru, nu era orbitoare, lămpile emanau raze discrete, galbene ce învăluiau totul într-un fel de aură, şi ea veche, cum vechi era totul în vila Foscari. În spate, pe când se spălau în micile odăi ce ţineau loc de băi, utilate cu tot ce trebuia, după un drum lung şi ostenitor, auziră câteva carozze ce soseau de undeva din apropiere, probabil. A doua zi aveau să le vadă; nişte trăsuri arhaice, cu herburi abia distinse pe uşile joase, landouri cu coroane ducale pictate cu aur, tapiserii roase, damascuri în care vremea lovise discret, cai ce erau înşeuaţi rar şi stăteau în ham ca pe rug, cu birjari, şi ei solemni şi stranii, în haine de catifea, prea strâmte, dar toate acestea le uitai; şi pe marchizii de ţară, şi pe conţii cu genealogii inventate, când intrai în înaltele încăperi, cu pereţii matlasaţi, cu uşi uriaşe şi clanţe de aur, pe care nu se ştie cum soldaţii francezi, care dormiseră în aceste iatacuri regale, le cruţaseră, cu geamuri pe care ploile de pe Brenta şi rarele ninsori înscriseseră hieroglifele lor verzui în cristalul geamurilor.

Panoplii, fotolii, paturi cu polog, dulapuri de stejar, cufere cu chivăre de fier intarsiat, tablouri afumate, în rame grele, cu scene de vânătoare, pictate de maeştri provinciali, covoare arse pe alocuri, urmele militare ale tuturor războaielor; în sfârşit, cămine uriaşe în care de toamna până în martie ardeau buşteni acum numai nişte guri afumate prin care intra un curent secret ce mai răcorea încăperile şi alunga mirosul de vechiu atât de persistent. Servitorii cărau bagajele aduse de musafiri, uşile se deschideau după nişte bătăi discrete în tăbliile lor din care pica rumeguşul şi se iveau valeţii

aceia care arătau de 80 de ani, cu perucile îngălbenite şi livrelele prea mult periate, aducând pe tăvi de argint pahare cu băuturi răcoritoare. De jos, din curte, se auzeau hămăituri de câini, se pregătea vânătoarea de a doua zi, cineva alerga de colo-colo pe pietrişul rărit al curţii; se dădeau ordine, undeva ardeau focuri mari, într-o bucătărie aflată într-o aripă îndepărtată a palatului. Volteggiatori locali dădeau târcoale intrărilor, servitorii abia ţinându-i dincolo de porţile de fier, mirosiseră ca nişte câini că era rost de o masă pe veresie din ceea ce ar rămâne de la banchetul ce avea să înceapă aproape de miezul nopţii. Se pregăteau fazani, potârnichi, claponi, raţe de India, asta o află de la Christo, un mare mâncău, care, după ce-şi schimbase vestmintele, dăduse o raită pe la bucătării ca să ştie ce îi aştepta. De sus, din loggia orchestrei, se auzeau sunete de ghitare, cineva cântase până atunci la o spinetă, salonul sunase ca o biserică, dar acum muzica era veselă, un gong discret îi anunţă că gazdele îi aşteptau şi oaspeţii începuseră să coboare…

De pe rampa scării, salonul vilei Foscari părea invadat de verdeaţă: perdelele care le ascunsese priveliştea la sosire, fuseseră date deoparte şi salonul părea o imensă seră; arbuşti de un verde crud sau plante exotice în butoaie cu pământ se înălţau spre tavan, mesele erau ascunse după tufe artificiale, în havuzuri translucide se mişcau sub o lumină spectrală peşti argintii. În jurul vaselor de porcelan de Murano, valeţii cărau vesela şi gustările. Se ardeau tije chinezeşti aromitoare, lăsând în aer un fum exotic şi din loggia orchestrei fuseseră lansaţi porumbei cu zurgălăi la gât, un stol întreg care umplu uriaşa încăpere cu un clopoţit dulce ce dură puţin, de un mare efect.

Hrisant văzu abia când atinse ultima treaptă, mesele

încărcate cu salate uriaşe, grămezi verzui de lămâi, fazani cu beţişoare de santal în cioc, încremeniţi de parcă ar fi fost împăiaţi, fripturile în sosuri parfumate din care bucătarii tăiau cu sârg pe măsură ce oaspeţii luau loc pe îngustele şi incomodele lor scaune, privindu-se, căutând să se recunoască şi să se grupeze după simpatii. Deasupra fastuoaselor mese la care se aşezaseră: imaginea răsturnată, feerică a acestora, ştearsă fantomatică în oglinzile vechi. Trufe, stridii, mortadela în vase de argint, caş de Piacenza, lăptuci, morcovi, păstrăvi, sturioni, paste de Genova, sturzul de Peruggia bine ars, gâşte de Romagna, prepeliţe de Lombardia, totul se învălmăşa în privirile uluite ale oaspeţilor. Vinurile grele şi uşoare erau cărate în butelci învelite în rafie, turnate în pahare şi gustate de gurile experte; muscaturi, vinuri dulci, brognoli de Friuli, vinuri de Candia, seci, tari, mai uşoare, toate îl ameţeau pe Hrisant prin neomenească abundenţă. Mai târziu aveau să sosească şi tortele uriaşe, în caturi, îngheţatele roz sau de fistic, cu frişca sau cu bordaj de ciocolată, adevărate piramide. Era cu neputinţă să-ţi închipui că pe aici trecuse războiul. Muzica stinsă din loggia orchestrei îl făcuse melancolic. Herula se întreţinea cu Salvadore Foscari, gazda, căruia beizadeaua îi strânsese mâna la sosire, în uşa de la intrare, unde marchizul îi întâmpinse împreună cu soţia lui, o doamnă înaltă, indiferentă, între două vârste, plină de bijuterii, cu aerul acela straniu şi teatral al celor puşi în situaţia de a arăta că sunt fericiţi să primească atâta lume la masa lor; Attillio Vimercatti se aşezase între cele două fiice ale marchizului, într-adevăr frumoase, dar lipsite de aroganţa mamei, figuri palide, în rochii de vară ce le împodobeau cu discreţie. Barbaro şi Christo atacaseră piesele tari ale expediţiei, cum glumise vărul Herulei pe drum, adică pe soţia lui

Mazzacoratti şi pe baroana Giovanelli. Spiritele se încălzeau greu, vecinii de moşie ai marchizului, provinciali în gesturi şi în frazele găunoase pe care le auziseră cine ştie la ce ultim banchet de prin cine ştie ce loc, se sileau să lege o amiciţie rapidă cu noii veniţi. Aceştia li se păreau cu adevărat nişte nobili, dar rămâneau posomorâţi cu tot vinul pe care-l îngurgitau, silindu-se să se înveselească cât mai repede, ceea ce se şi întâmplă în cele din urmă, spre bucuria tuturor.

La îngheţată, când turnurelele reci, stropite cu sirop provocară strigăte de admiraţie, mai ales femeilor, bărbaţii cerură cahvele şi fumară ţigări de foi după o modă recentă. Mesele de joc luară pe nesimţite locul celor pe care se aflaseră grămezile uriaşe de cărnuri şi peşti, salate şi fructe ce se descompuneau lent în vasele de argint, din cauza căldurii. Prin ferestrele deschise intra un miros amărui de nămol. Câinii chelălăiau în ţarcurile în care fuseseră închişi, li se aruncau resturile de mâncare şi oase, se auzeau mârâiturile înfuriate ale celor mai lacomi, câte un schelălăit, şi înjurăturile servitorilor. Cei ce nu jucau Panfil făceau curte femeilor; de dănţuit nu se dănţuia încă, dar, peste două sau trei ceasuri, numai pătimaşii la tarocchi mai rămăseseră în jurul meselor rotunde, aflate după perdelele de catifea, separându-i de ceilalţi.

—Nu joci? îl întrebase Herula Lucrezia Vimercatti pe neaşteptate.

Se aflau pe balconul care dădea spre Brenta luminată de o lună ruginită. Jos, în curte, alergau încă slugile bete şi ele de-acum, după ce băuseră resturile din carafe. Nişte păuni se strigau impudic, era umezeală, broaşte şi paseri de noapte trimeteau mesaje amoroase în văzduh. Chitarozii încercau corzile, câteva perechi începuseră să danseze într-un

colţ al salonului.

—Nu.

—De ce? Ai pierdut prea mult?

—Sunt obosit.

—Îţi pare rău că ai venit cu noi?

—Câteodată trăim prea mult; una e să exişti şi alta să petreci…

—O, ce vorbe înţelepte.

Nu erau singuri, câteva perechi se ascundeau în umbra balconului.

—Probabil că eşti aşteptat. Soţul meu de când vrea să te jupoaie!

—Astă-seară o să am noroc. O să-mi scot banii pe care i-am pierdut. Să ştii că mai şi câştig, din când în când.

—Mi-ai mai spus-o, de ce crezi că o să câştigi?

—Am o bănuială, aşa…

Herula râsese stins, cu glasul ei gutural ce-l turbura de fiecare dată. Ochii îi străluceau, avea o privire ironică.

—Te gândeşti la loteria femeilor. Poate mă câştigi pe mine…

—Şi dacă nu te câştig?

Ezitase o secundă, pe urmă răutatea învinsese.

—Va fi cu atât mai bine, mâine de dimineaţă o să vin la tine după ce o să mă culc cu un bărbat care nu-mi place…

—Nu glumeşti?

—De ce aş glumi, totdeauna aşa mi se întâmplă. Doresc pe cineva din grupul celor ce mă însoţesc şi mereu câştig un nătărău care nu ştie ce să facă pentru a-mi place, ori e stângaci, ori e neputincios şi de cele mai multe ori mă întorc în culcuşul lui Attillio şi el râde de mine…

—Nu vrei să vorbim despre alte lucruri?

—De ce eşti atât de laş?

—Nu sunt laş, dar ţie îţi place viaţa asta?

—Nu suntem nişte sfinţi. Tu vii din răsăritul sclavelor şi nu suporţi. Aici lumea e mai deschisă…

—Şi mai imorală…

—Imoral e să nu iubeşti…

—Tu pe cine iubeşti, Herula?

—Nu ştiu. Poate pe tine, atât cât am să te iubesc, poate pe un altul când îi va veni vremea…

—Şi te poţi culca în noaptea asta cu oricine?

—De ce nu? E numai un amuzament. Când eram o putană, primeam câte cinci-şase bărbaţi într-o zi. Erau şi mai mulţi câteodată, asta nu mă împiedica să mă duc la iubitul meu, seara, şi să-i aparţin ca în prima noapte când ne cunoscusem.

Hrisant nu înţelegea.

—De ce te uiţi aşa la mine? Îţi spun numai adevărul. Pot să mă culc în seara asta cu cretinul ăla de Fiano, sâsîitul plin de coşuri încă pe obraz, care mă adoră de doi ani, şi ce-i cu asta? E ca şi cum ai muşca un fruct acrişor, nepârguit. Altceva e să iubeşti. Voi sunteţi plini de prejudecăţi, credeţi în viaţa viitoare, în nepăcat, în mântuire. Nu există mântuire pentru om…

Trebuia să recunoască că aşa era, dar nu o spuse.

Herula se apropiase de el şi-l sărutase cum ai săruta un bolnav.

—Dacă te vede cineva? întrebase Hrisant.

—Pe Brenta nu se vede nimic, aşa sunt jocurile în societatea noastră, nimeni nu se supără. Crezi că Attillio nu mă înşală? Şi încă cum!

—Atunci geloziile lui, ameninţările că te va omorî?

—Cuvinte, dragostea e altceva.

Totul era spus rece, sigur, dar el tot credea că femeia glumeşte.

—Ai haz…

—O să-ţi dovedesc foarte curând că nu e aşa…

—Vrei să spui că-ţi este indiferent cu cine o să te culci în noaptea asta?

—Nu, dar nici nu o să-mi pară rău şi, pe urmă, nimeni dintre noi nu are voie să strice o lege nescrisă…

—Este o lege nescrisă?

—Chiar aşa, asta ne face să suportăm viaţa stupidă pe care o ducem. Crezi că are vreun haz să te culci de atâţia ani cu acelaşi bărbat? Numai orgoliul vostru este de vină. Nu ştiu dacă mă înţelegi…

Hrisant ar fi vrut să plece în clipa următoare, să-i lase pe toţi şi să aştepte zorile, undeva în câmpul de lângă Brenta. Se simţea murdărit, o umilinţă mistuitoare îl încerca. Da, orgoliul lui era de vină, vechi prejudecăţi, poate, dar mai poţi iubi o femeie după ce auzeai ce spune Herula?

—Hrisant, tu chiar mă iubeşti? Atât de mult? Hrisant, tu ai putea să mori din cauza asta? Taci! Nu spune nimic, nu vreau să aud idioţeniile pe care le aud de la toţi cei ce mă adoră, înţelegi?

Deasupra Brentei treceau paseri negre, parcă agonizând, abia mişcându-şi aripele, erau ameţite de lumina sură a lunii sau erau bolnave? Pluteau numai, nu sburau…

Toate acele zile fuseseră otrăvite de gelozie. Hrisant încercase de câteva ori să părăsească Foscari, dar nu reuşise, cineva se ivea de fiecare dată şi urma un joc de Panfil sau de tarocchi; pe urmă fusese vânătoarea unde Mazzacoratti se rănise uşor la o mână; nu-l slăbea nici Christo care-i aducea ştiri despre Herula; înainte de a se face loteria femeilor, ea şi cu fata cea mare a gazdei spuseseră că sunt bolnave şi se retrăseseră în camerele de sus, lăsându-i pe bărbaţi să întindă cărţile până în zori.

—Dar tu de unde ştii? îl întrebase.

—Eu ştiu tot, tu nu-i vezi pe ceilalţi la mese?

—Lipsesc câţiva, constatase beizadeaua.

—Dorm, i-a toropit oboseala drumului şi vinurile grele. Nu era prea convins. Jucase totuşi turbat ca să uite, câştigase de câteva ori la rând. Vimercatti părea iritat, se posomorâse, aştepta de la el altceva, dar Hrisant era hotărât să le arate că nu stau la masă cu un ageamiu. În zori erau curăţaţi cu toţii; nici Barbaro nu scăpase, se jurase că nu mai ia parte la nici o partidă; el era bancher; ce, voiau să-l decaveze? Plătise caniota pe care gazdele o luau tacit, împărţise bacşişuri la servitori; aceştia erau numai plecăciuni. Herula nu apăruse; aflase mai târziu că fusese la vânătoare cu cei ce nu jucaseră, însoţită de Mario Fiano, vânaseră vulpi; mistreţii îi aşteptau la Pizani, unde hăitaşii încercuiseră pădurea din jurul castelului. Abia a treia zi convoiul se pusese în mişcare, cu larmă într-o confuzie de bagaje, servitori, uituceli ale femeilor ce trimeteau cameristele să le scotocească odăile în care dormiseră în căutarea dresurilor şi a pieptenilor lăsaţi prin sertare. Hămăiau câinii, lacheii solemni primeau ultimele bacşişuri în palmele mereu umplute cu monezi.

Brenta era turbure, deasupra treceau raţe sălbatice; careva trăgea păgubos după ele, se auzea ecoul văilor din jur, în pomi alicele smulgeau crengi ce sunau uscat; cerul era tot vânăt, aerul înăbuşitor, o enervare creştea în fiecare; erau prea mulţi, isbucneau scurte certuri, iute potolite. Se aduceau carafele de la Foscari; în cănile de lut sau în paharele subţiri de Murano curgeau spumoasele vinuri uşoare, albe, roz. Se mânca puţin, unii dormeau toropiţi de zăduful din jur; ţânţarii erau alungaţi, arzându-se mirodenii pe punte; pe la amiază monotonia copleşitoare îi vârâse pe toţi în

pântecul întunecat al burchiello-ului şi abia la şase, spre seară, începură să iasă la aer, cu feţele umflate, mohorâţi, cerând iar de băut. Herula se ivi târziu, avea o agrafă de argint în păr, faţa îi era suptă, palidă, lumina unui felinar de vânt îi împrumuta un aer spectral. Faţada vilei cu coloane egipţiene, galbene în palida lumină a amurgului, de la Pizani, opera lui Palladio, se arăta. Foscari şi orăşelul Castelfranco rămăseseră în urmă. Călătorii văzură zidul ce încercuia pădurea. Copacii găunoşi, nişte cedri sau stejari, ori paltini vechi, sunau sec în vântul stârnit de învolburarea apei care aici era mai lată şi mai puternică. Porţile magnifice de fier erau deschise, un custode, şi el în frac, îi aştepta pe pontonul aflat ceva mai departe.

Cabriolete cu doi cai, trăsuri cu şase, berline închise, în total vreo zece echipaje, îi aşteptau. Nu vedeau pe nimeni în afara acelui bărbat cu părul sur. Christo le spuse că gazda murise în urmă cu şapte ani, dar puteau să se simtă ca la ei acasă; erau servitori, aveau ce mânca, o rudă îndepărtată îngrijea de toate acestea; o s-o întâlnească puţin mai târziu; un bătrânel oacheş, cu mutră de podgorean, care îşi spusese numele: Pandolfo, afabil, plin de humor, glumind cu ei ca şi când s-ar fi cunoscut de multă vreme. Se urcaseră în trăsuri, căruţele ce urmau birjelor or să le care bagajele; nimeni nu-şi mai aducea aminte cu ce venise, de asta se ocupau servitorii. Merseseră în grup, pe jos, înconjurând uriaşul bastiment de piatră; clădirea purta şi ea urmele unor schije ce sgâriaseră coloanele de piatră. În spatele curţii ardeau focuri, vânătorii de a doua zi se pregăteau să intre în corturile lor, cu câinii alături. Fumul de crengi abia se târa deasupra peluzelor arse de soarele zilelor trecute. Acelaşi miros de mâl, de putred, de grajduri; în jur,

larma veselă, iscată din te miri ce a vizitatorilor, pe urmă instalarea în camere abia luminate de lumânări înfipte în sfeşnice de argint, un curent secret într-o clădire prea rece, mai puţin primitoare ca aceea de la Foscari; ancadramentele puternice ale plafoanelor abia văzute din păturile acoperite cu blăni, faclele de pe coridoarele nesfârşite, marmura prea multă şi bazinele din jurul ferestrelor ce luceau în lumina săracă a nopţii de vară, îl făceau pe Hrisant să se simtă strein de toată acea mulţime gălăgioasă ce-l înconjura. Nu-i plăceau înghesuiala de lucruri şi de fiinţe, vocile răstite sau răguşite, poruncile mereu repetate şi se întreba ce caută el între amicii Herulei, de ce nu rămăsese la Venezia? Spre miezul nopţii se auzi chemarea la masă; nu mai era ca la Foscari, li se servise o cină vânătorească, şi un vin tare, aspru ce se lăsa băut, dar nimeni nu protestă, erau sătui, abia aşteptau să se culce, deşteptarea era devreme, când încă noaptea se îngâna cu ziua. Christo îl întrebase dacă merge la mistreţi, dar el refuzase; nu-i plăcea carnagiul; să se ducă ei, care or vrea.

—Înţeleg, vrei să rămâi singur cu Herula, zisese râzînd câineşte celălalt.

—Da de unde. Ea nu merge la vânătoare?

—Ai mai văzut femei la mistreţi? Ai humour… accentuase cuvântul ultim. Te priveşte. Ţi-am mai spus; nimeni nu întreabă nimic, nimeni nu se miră de nimic. La revedere…

Dormise mult, până pe la unsprezece. Castelul Pizani era pustiu, vântul uşor mişca frunzele arborilor seculari ai parcului din jur. O linişte desăvârşită urma acelei foiri de coroane bătrâne. Nu se auzea nimic, nu ştia ce să facă. Christo plecase din zorii zilei, nu dormeau împreună, slavă Domnului, loc era pentru toţi. Se întorsese în clădirea rece şi pustie. Piatra de pe jos era

acoperită, ici şi colo, cu preşuri de ţară, se vede treaba că lucrurile cele mai bune fuseseră ascunse. Nu se vedeau decât nişte mese de stejar şi scaune croite, grosolan.

Perdelele erau rărite de lumina soarelui, mirosea şi aici a vechi, a locuinţă părăsită. Căminele, două în dormitorul lui, nu înţelegea de ce, unul mai mic într-un perete şi altul pe un colţ, cu un trepied în faţă între două coloane, probabil locul pentru femeile casei, unde altădată vor fi stat torcătoarele, îi dădeau nu ştia ce sentiment de singurătate. Bănuia că mai se aflau şi alţii în uriaşele odăi de ţară, solemne ca nişte cavouri, cu multa lor piatră, cu bârne ce susţineau tavanele simple, albe altădată, afumate şi ele. După un ceas pierdut în faţa ferestrelor coborâse pentru a doua oară cu o greaţă abia stăpânită. Nu mâncase mult, dar băuse sălbatic pentru că vinul greu îi plăcuse şi-l durea capul, i-ar fi trebuit ceva care să-l dreagă, dar nu ştia cum trebuiau chemaţi servitorii, ei fuseseră destui de puţini şi cu o seară înainte. „Mă descurc până la urmă” îşi spusese şi coborâse în sufrageria, şi ea pustie, aşteptând apariţia cuiva. Acela se ivise, nu era Pandolfo, ci un fel de intendent, cu glas spărtigos care bătuse din palme, chemând servitorii, doi, îmbrăcaţi ca nişte argaţi de ţară cărora le porunci ceva, întrebându-l în cele din urmă şi pe el, dacă nu greşiseră cerând puţină brânză şi lapte? Era exact ce dorea, spusese la rândul lui Hrisant, fumând până ce, după o lungă aşteptare, o femeie scundă şi iute îi aşternuse pe masa scrijelată un şervet alb, curat pe care aşezase un coş cu pâine, o uriaşă piramidă de brânză de capră şi o cană cu lapte bătut.

—Ia te uită, se auzi glasul Herulei din spatele său, te-ai sculat atât de târziu! Cum de nu eşti la vânătoare, care e o ocupaţie bărbătească?

Râdea. Hrisant se sculase în picioare şi o invitase să se aşeze. Bărbatul acela lipsit de amabilitate se ivise iar, o întrebase scurt ce doreşte, mai mult hotărând el ce avea să-i aducă buna femeie care-l servise şi pe el.

—Dar tu? De ce te-ai sculat atât de târziu? Aseară nu s-a jucat şi alte lucruri nu-mi închipui să se fi întâmplat fără ca să le aflu şi eu…

—Nu se ştie, râsese ea scurt, cu un aer prefăcut de vinovăţie. Aş mânca nişte castane coapte, am să-i apun acestui om foarte dezagreabil. Tu ce bei? A, lapte! se miră după ce şi gustase din cana rece de lut, privindu-l sfidător cu buzele pline de urme de smântână. Chiar, de ce nu te-ai dus la vânătoarea de mistreţi? Nu eşti prea brav…

—Crezi? se mirase Hrisant.

—În locul meu nu ai gândi la fel?

Râdea, sosise femeia cu o bucată de unt galben şi cu un fel de pâine de ţară, neagră.

—Vrei? îl întrebă.

—Nu doresc decât să te privesc…

Râsese. Erau singuri.

—Ei? Cum a fost?

—Ce să fie?

—Femeia cu care ai dormit la Foscari?

—Nu a fost nici o femeie…

—Pe cine minţi? Christo mi-a spus tot.

—Christo e un mincinos. Despre mine a povestit ceva?

Îl sfida, luase iar oala de lut şi băuse din laptele adus pentru el. Îşi întinsese apoi cu un cuţit cioplit grosolan, untul pe bucata de pâine pe care o tăiase ca un pădurar, sprijinind-o de pântece:

—Vrei?

Îi oferise o altă bucată pe care aşternuse untul galben, surâzând:

—Să ne închipuim că sunt soţia ta… haide, muşcă!

Hrisant muşcase.

—E bine aşa?

—Cred că da.

—Nu eşti sigur… Să ne dezmierdăm cu lapte şi cu miere.

—Unde e bărbatul tău adevărat?

—La mistreţi, moare după aşa ceva. Faci bine că nu mergi cu el la vânătoare. Nu sta în bătaia puştii lui, s-ar putea să greşească o dată, deşi trage foarte bine.

—Ce vrei să spui?

—Că e în stare de orice. Iar poveştile ei…

—Cum poate fi cineva gelos pe o nevastă pe care o oferă altora?

—Asta-i altceva. Un joc de societate. Ştie că te iubesc…

Minţea, îl privise drept în luminile ochilor, sfidându-l.

—Mi-ar place să cred toate cuvintele tale…

Mânca cu poftă, parcă nu-l mai auzea, era preocupată să nu scape vreo firmitură pe masa grea şi scrijelată.

—De fapt, de ce nu ai încredere în nimeni? îl întrebă după o lungă şi îngândurată tăcere. Numai oamenii care mint nu au încredere în ceilalţi. Ţi-a trecut frica?

—Frica de ce?

—Nu ştiu. Te iubesc câteodată când te crezi singur în mijlocul celorlalţi. Ţi-este frică de ceva, nu ştiu de ce anume…

—Se vede?

—Se simte, eu miros frica la oameni, cum simt câinii.

—Să zicem că mi-e frică. Asta poate să schimbe ceva între noi?

—Poate. Femeile caută oameni siguri cu care să stea multă vreme.

—Şi cu mine nu ai putea sta mai multă vreme?

—Nu cred. Eşti alunecos, ascunzi ceva. Mă uit la ochii tăi.

—Ai vrea să ştii ce ascund?

—Poate, dar nu sunt sigură. Mi-ai spus câte ceva, trebuie să ghicesc restul, dar e foarte greu. Nu vrei să umblăm puţin? Undeva, pe aici, e foarte frumos, sunt nişte lacuri.

Soarele se arătase în sfârşit. Ardea puternic, dar umbra verde a platanilor făcea plăcută plimbarea.

Rochia uşoară de vară, aproape transparentă o întinerea mult, îşi strânsese părul cu o fibulă de aur cu briliante, sus, în creştet. Paloarea îi dispăruse, se cunoştea că dormise mult. Dar ceva strein creştea între ei de fiecare dată după un timp.

—Lumea vorbeşte despre noi şi, iată, nici măcar nu ţi-a trecut prin minte să mă săruţi, deşi suntem singuri.

—Mai avem timp…

—Crezi?

Se îndepărtase puţin ca s-o vadă cum umblă, cu paşii aceia prelungi, amânaţi, legănându-se uşor, ştiind că-i stârneşte dorinţi după fiecare mişcare.

—Dacă te-aş lua cu mine? o întrebase pe neaşteptate.

—Unde să mă duci? Mă aşteptam să-mi spui asta. În Răsăritul vostru plin de primejdii, unde averile se topesc peste noapte, unde sunt descăpăţânaţi oamenii care râvnesc la tronurile altora? Attillio mi-a spus că eşti un pretendent la un tron şubred. Nu am simţul aventurii, prefer mocirla Veneciei, care este o mocirlă aurită, mult mai atrăgătoare decât necunoscutul în care mă chemi… Şi pe urmă totul s-ar distruge. Crezi că pe Vimercatti nu l-am iubit? Sau pe alţii. Fugi dacă ţii la mine, cel puţin aşa o să-mi aduc aminte de aceste zile. Îmi place tot ce mi se refuză… Sunt nestatornică, Hrisant, o fiică a mării, gata să plece unde va vedea cu

ochii. Pe Attillio nu l-am părăsit pentru că el e cel la care te întorci de fiecare dată. Tu nu ai putea suporta aşa ceva, te cunosc bine.

Îl îmbrăţişase cu o duioşie ce-l umilea.

—Şi să ştii că m-am culcat şi cu Mario. S-a întâmplat la Foscari, tu nu ai să crezi, într-un loc ascuns. Sub o scară. Îmi plac la nebunie aceste lucruri făcute împotriva a tot ce este obişnuit.

—Mă minţi, spusese el cu o siguranţă dezarmantă. Vrei să mă faci să te urăsc, n-ai să reuşeşti…

Femeia îl privise ca pe un bolnav.

—Cât eşti de naiv! E adevărat, ţi-o jur. Aş fi fost gata s-o fac cu oricine.

—De ce?

—Pentru că-mi place primejdia. Aş fi vrut să mă prindă Attillio şi să mă omoare. Asta gust eu, spaima de a fi prinsă.

Hrisant insistă:

—Nu cred nici un cuvânt din câte ai spus…

—Nu ai decât să nu crezi, dacă l-ai întreba pe Christo, el ţi-ar spune de câte ori mi s-au întâmplat lucruri dintr-astea! Pe când trăiam şi cu el, Madona mia, câte i-am făcut şi lui! Trebuia să fiu moartă de mult, dacă nu m-ar fi ajutat norocul.

Era incredibil, dar Hrisant se hotărâse să nu o creadă. Se prefăcea a fi vesel, o veselie stranie care o irita pe Herula Lucrezia.

—Mai bine, spune-mi cât mai durează plimbarea asta care m-a scos din sărite?

—O, eşti exasperat de noi! Nu-ţi plăcem, suntem prea frivoli… Măcar o mărturisim, nu avem haremuri…

—Pe acolo, de unde vin eu, nu sunt haremuri. Târfe avem, ca fiecare. Din toate rasele, cu adevărat nişte minuni, unele dintre ele…

—E bine de ştiut, când Attillio o să mă alunge, am

cel puţin unde să merg, sper să mă ajuţi…

O apucase de umeri şi o smucise ca şi când ar fi vrut s-o împiedice să mai spună ceva, cu o furie reală, încărcată de o dorinţă de a o ucide parcă.

—Nu încetezi odată cu toate minciunile astea? Cine dracu eşti?

—O târfă grecească, de ce mă împodobeşti atât? Visătorule!

Alerga înaintea lui; rochia albă de vară în care soarele ardea ca o torţă îl făcu să o urmeze. Nu o ajunse, ea se pierdu sub umbra copacilor; o strigă; nu voia să se arate.

Spre prânz, Hrisant îi părăsi pe neaşteptate, fără nici o explicaţie, căutat de secretarul livonian care abia îl găsi în palatul Caragua, după o alergătură de două zile. Cu ce ajunsese aici, cum, nu întrebă: era fericit că nu-l uciseseră tâlharii Brentei cum crezuse toată lumea. Stăpânul său zăcea tăcut pe un pat, în jur se simţea mirosul eterurilor; se afla între vis şi viaţă, perdelele lăsate ascundeau arşiţa de afară; nu schimbaseră nici un cuvânt între ei, atunci crezuse pentru prima dată fiul Militrisei şi al contelui Goncearov, că Hrisant va muri, dar lucrul nu se întâmplă.

*

Agonica Venezie era pustie în acea vară fără sfârşit. Până spre seară nu se auzeau decât câinii hoinari, hălăduind pe sub ziduri, muşcându-se turbaţi de căldură. Pe canale, nici o gondolă, numai somnolenţa amiezii, turburată rar de un clopot ce parcă bătea singur, lovit de vreo pală stingheră de vânt, iute

curmată de nemişcarea aerului. Parcă toţi fugiseră din oraşul acesta. Podurile de lemn aruncau o umbră subţire în apele puturoase. Un întuneric palid domnea în încăperile pustii. Marea lehamite a oraşului se simţea în tăcerea lui nefirească. Cerul de la amiază, aproape alb nu se mai umplea de paseri. Porumbeii, somnolenţi şi ei, se prăbuşeau pe acoperişurile de olane cu bufnituri mari. Mirosul de peşte putred invadase uliţele, în camerele din palatul Caragua arseseră mirodeniile în vase de argint, până în septemvrie şi lumina de afară nu pătrunsese aici. Herula nu dădea nici un semn; nici el nu o mai căuta. Nu o aştepta, era prima oară când simţea nevoia de a nu se mai ridica din aşternuturile fierbinţi. Nu mânca mai nimic, bea doar ceaiuri şi trăgea pe nări pravurile cu care-l obişnuise femeia; odăile erau pline de cutii de fildeş în care erau ascunse haşişurile. Luându-le, Hrisant regăsea lumina şi o feerie rece, ca şi când ar fi intrat într-un ţinut de gheaţă. Sub ziduri, rar câte o gondolă era legată de un stâlp, i se părea că ea soseşte, dar se înşela. Pe scări nu se auzeau paşii pe care i-ar fi cunoscut dintr-o mie.

„Pe unde-o fi acum? Şi cu cine? Îmi plăteşte…” gândea înfricoşat totuşi că nu o va mai vedea. Ar fi primit-o oricum ar fi venit şi de unde, dar nu mai avea energia de a ieşi din întunecatul şi vechiul său palat. Slugile aşteptau poruncile ce nu mai erau pronunţate, secretarul livonian, la sfaturile lor ar fi trebuit să cheme un medic, dar el ştia ce-l rodea pe Hrisant, nu mişca un deget. „Îi trece, le spunea, cunosc boala asta.” Din ziduri pândeau rele necunoscute, blesteme vechi, oraşul te lega de el, aici te întorceai dacă voiai să fugi; reveneai ca un milog, te strecurai pe sub ziduri, îl cerşeai din memorie. Degeaba promitea el lucrurile cele mai răzbunătoare, era legat pe veci de

mirosurile, de parfumul secret, de tăcerile sale, de lumea amestecată pe care o ştia dincolo de obloanele închise, numai un murmur stins pe canaluri şi câte o melodie obosită la ghitară. La San Michele marea fura încet mormintele în ceasul acela, valurile tulburi băteau în maluri; trecea un preot în sandale de lemn, cu un peşte uscat agăţat de frânghia cu care îşi legase mijlocul, îi auzea glasul cu care binecuvânta copiii, îl văzuse de câteva ori; se ivea pe la prânz pe sub obloanele lui; unii mureau a doua oară în acest oraş, cum se întâmpla cu el. Venezia fusese parcă furată de orice fiinţă vie, o linişte sepulcrală se înstăpânea pe ziduri, soarele fugea pe lagumii, pârjolind totul, prăvăliile erau închise de mult, numai seara se mai auzea clănţănitul obloanelor. Sciroccoul scotea nebunii din balamucul de lângă Arsenal şi aceştia muşcau fetele tinere de sâni sau de gât, urlând de plăcere, urmăriţi şi bătuţi de taţii acestora şi sluţiţi cu pumnii. Mai cădea câte o ploaie scurtă, caldă ce făcea şi mai rău nervilor; pe Hrisant îl durea capul, trebuia să ia iar pravurile acelea care-l retrimeteau într-o dulce toropeală. Abia spre seară, ce spunea el spre seară, pe la ceasurile apropiate de miezul de noapte se auzeau viorile din San Marc cântând în piaţa pustie la cafeneaua Florian pentru nu se ştie cine. Oraşul era gol, pustiu, părăsit de toţi. Hrisant îşi vedea chipul în oglinzi, slăbise, credea că va muri. Visa urât, Trimisul i se arăta parcă sub un chip smolit de turc sau de arab; lunile de după septemvrie erau departe; asta îi spusese Herula odată: „când nu mă vei mai vedea, aşteaptă-mă într-una din zilele de luni…” Nu primea pe nimeni înăuntru, cobora rar să guste câte ceva, mai mult fructe şi limonăzi, nu mai reuşea să citească nimic. Nici Christo nu dădea nici un semn, toţi erau plecaţi cine ştie pe unde, puţin le păsa de el. Nici

măcar nu putea să spere că vreo ploaie lungă de câteva săptămâni va face ca Venezia să fie inundată, să acopere palatele şi bisericile, şi pieţele, să le fure şi să le ducă undeva în larg, să piară odată pentru totdeauna blestemata cetate! Numai nişte bufniţe din podurile Procuraţiilor mai cobeau, asta la câte un miez de noapte. O căldură fetidă îl înăbuşea. Simţea că se sufocă, transpira, deschidea uşile spre balconul dinspre canaletto, de afară venea tot o duhoare pestilenţială de vară, şi iar ardea bastonaşe tibetane cu miros amărui de plante necunoscute. Streinele ziduri ale palatului

Caragua îl copleşeau; se visa strangulat, îl vedea pe Trimis la capătul patului, se scula ameţit, plin de o sudoare fierbinte pe frunte. Şi-o amintea lângă el pe Herula în puţinele lor întâlniri de până atunci, în patul cu polog, străjuit de coloanele răsucite de stejar. Totdeauna simţise depărtarea dintre ei spre sfârşitul zilei. Totul începea violent cu o posesiune disperată, cu mugete şi lupte, ca şi când ar fi vrut să se devoreze unul pe altul, pe urmă îngheţau amândoi, ca şi când ar fi stat într-un mausoleu rece, disperaţi că se urăsc fără să ştie de ce, cu sentimentul că îşi furaseră unul celuilalt ceva; tăceau, dormeau scurt, nu se priveau, o înstrăinare desgustată îi făcea să rămână încremeniţi ceasuri întregi, apoi dorinţa venea spre ei, îi hăituia, o mândrie prostească îi silea să nu trădeze nici unul ceea ce simţeau, fiecare aşteptându-l pe celălalt; o atingere întâmplătoare îi făcea să se aprindă din nou, cu o furie nestăvilită; cu o remuşcare turbată şi ceea ce fusese până atunci strein, între ei, devenea un foc uriaş. Li se părea că dragostea lor a murit şi tot ce contribuise la asta trebuia să fie distrus. Şi glasurile lor rosteau mari jurăminte, iute uitate şi se certau peste un ceas numai, geloşi pe trecutul lor, pe timpul cât nu

fuseseră împreună. Herula devenea iar rigidă, nu se mai mişca, trupul îi îngheţa; Hrisant nu îndrăznea s-o atingă, desgustul de dragoste îi făcea să se urască iar. Călcau blănile aruncate peste mozaicurile reci, femeia desfăcea obloanele şi un aer stătut venea de afară, împreună cu larma de noapte a oraşului. Nu ştiau câte ceasuri erau şi dacă nu cumva Attillio o căuta. Şi iar sentimentul acela de spaimă că o va pierde îl făcea să se întoarcă spre ea şi s-o îmbrăţişeze, ca şi când nu ar mai fi fost posibil s-o vadă vreodată. Certurile scurte şi violente erau uitate, reproşurile deveneau cuvinte dulci, neinventate încă de nici un îndrăgostit, un fel de rugă spusă cu gura închisă, un murmur de plăcere şi implorare; o tăcută recompensă pentru tot ce ieşea urât din gura lor în momentele de furie. „Nu ţi se pare că suntem închişi într-o piramidă?” întreba Herula, neliniştită dintr-odată, ca şi când acest lucru ar fi fost adevărat. Pe canal alergau nouri luminaţi de fulgere, furtuni magnetice loveau acoperişurile Veneziei, împroşcându-le cu frunze şi crengi rupte, cu cadavrele porumbeilor loviţi de trăsnete.

Parcă cineva ar fi bombardat oraşul cu bolovani.

—Noi ne iubim cu adevărat? o întreba Hrisant.

—Nu, ne minţim numai că ne iubim, spunea ea cu un glas strein, rece şi îndepărtat.

—Tu nu crezi în nimic…

—Tu crezi?

—Nu ştiu.

—Atunci?

Obloanele scârţâiau în furtuna violentă. Gondolierii rătăciţi strigau după ajutor, dar nu-i mai auzea nimeni. Felinarele fuseseră stinse de vânt, aveau să-i pescuiască alţii a doua zi din larg, cărându-le cadavrele rigide, vinete, ce trebuiau înşirate în pieţele umezite şi încărcate de resturi; pe urmă soseau rudele

să-i recunoască, asta era tot, ce le păsa lor de ce era afară? La vremea asta şobolanii Veneziei apucaţi şi ei de stenahorie ieşeau din ascunzişuri şi invadau magaziile de cereale din depozitele de la Castello; în biserici se aprindeau mii de lumânări pentru sufletul celor duşi pe mare, flăcăruile lor luminau pereţii şi în cafenele oculte se juca biribisso, târfele nobiliare se pregăteau să-şi părăsească amanţii, întrebându-se cu ce se vor întoarce la soţii lor pentru că gondolele nu se mai mişcau pe o astfel de vreme.

—Vrei să pleci? o întreba, simţind-o neliniştită.

—Nu. Vreau să vie Attillio să ne omoare pe amândoi.

—Ştie unde eşti?

—Bineânţeles.

—Şi de ce nu o face odată?

—Vom afla când îl vom vedea în uşă…

—Servitorii n-or să-l lase să intre.

—Nu-l cunoşti. Nu-l poate opri nimeni… Vrei să rămân?

—Da.

—Bine…

Dar se răzgândea. Gondola lui o ducea pe orice timp şi la orice ceas din noapte unde ar fi vrut. Avea un om care ar fi înfruntat orice furtună ca să-şi facă datoria.

—Plec, spunea, te simt, nu mă mai doreşti…

—Nu e adevărat… urla el, exasperat, vreau să mă scol mâine de dimineaţă şi să-ţi văd obrazul, să-ţi citesc gândurile…

—N-ai să poţi citi nimic, râdea Herula. Au încercat mulţi şi nu au reuşit.

Goală, umblând uşor spre atriumul, dincolo de care se aflau băile, păşea peste rozele de Siria, le privea cu regret cum se fanau, lepădate pe mozaicurile lucioase; îşi umplea cada cu buchetele acelea ce se opăreau sub apa fierbinte ca şi când nu ar fi vrut să le lase cuiva.

—De ce faci asta? o întrebase odată.

—Le iau cu mine, nu înţelegi? Nu mă pot întoarce acasă cu braţele pline, Attillio îmi trimite şi el trandafiri, dar sunt alţi trandafiri, pe aceste roze le ucid, nu vor mai fi nici măcar ale tale... cât voi lipsi... înţelegi?

Acum nu mai era nici ea, hălăduia cu solozzierii ei, la vânători, prin vilele lor de vară sau cine ştie pe unde, puţin îi păsa că el putea să plece şi să n-o mai vadă; dar, chiar, de ce nu avea el curajul să încheie socotelile încurcate de la Venezia? Îşi făcuse în câteva rânduri bagajele, dar lichidarea celor ce lăsa aici era mai complicată decât credea. Secretarul livonian spunea că are nevoie de cel puţin o lună ca să termine totul; dacă voia să se ruineze nu avea decât, dar nu era bine să apuce cine ştie încotro; răbdarea era sfetnicul cel mai bun.

Răbdarea şi o laşitate nemărturisită care-l ţinea legat de acest loc blestemat, speranţa că într-o dimineaţă, amiază sau seară o s-o mai audă pe scări sau coborând pe cheu din gondolă; de aceea nici nu ieşise atâta vreme, şi atunci totul va fi ca mai înainte. Ea va râde de prostia de a se fi certat, dar, ce, parcă se certaseră? Era o toană numai; el se jignise ca un prost şi lumea o să-i reproşeze mojicia de a-şi fi părăsit prietenii fără un cuvânt... „Îngerii cerului rămăseseră în carnea lui”, cum zice poetul.

Pe urmă memoria i se turbura, timpul începea să se destrame; nu mai ştia dacă la sărbătoarea Vendemmia, când pe dealurile de la Asolo se culegeau viile, se împăcaseră sau dacă în încăperile de la palatul Caragua ea îl pusese să jure că vor merge împreună la Capela Madonei Nicopeia, care se afla undeva sau în închipuirea ei, pentru a se lega pe veci. Dar ce însemna o veşnicie? Câteva zile sau săptămâni, şi pe

urmă iar dispărea sau îi trimetea vorbă că-l iubeşte pe altul şi-l lăsa să joace cărţi cu Vimercatti şi cu ceilalţi stricători de bani pe care oraşul ăsta îi strângea din toată lumea. Acolo pierduse el o sută de mii de taleri într-o singură noapte şi Barbaro îi oferise alţi bani şi-l pusese să iscălească nişte hârtii pe care nici nu le citise, spre spaima secretarului livonian care îl trăsese deoparte şi-l sfătuise să nu mai facă astfel de imprudenţe pentru că nu cunoştea lumea în care se vârîse; dar cine-l ascultase? „Barbaro Vimercatti, ca să zic aşa, mi-e cumnat, spunea râzând mânzeşte, nu mă ruinează el, şi la urma urmelor nu-i mai păsa de nimic; o să mănânc seminţe de dovleac în Pera şi am să-mi aştept rândul la domnie şi măcar să am la ce mă gândi”, vorbe păguboase ce aveau să se adeverească dacă nu o să-l asculte pe el, fiul Militrisei şi al contelui Goncearov ruinat şi el prin lume.

Petrecerile se ţineau lanţ, toată societatea veselă din jurul lor îl privea ca pe un nebun la care te uiţi cu înţelegere, şi nu o dată abia ascunsa privire compătimitoare a marchizului Mazzacoratti sau a baronului Campagno îl făcuseră să simtă un fior ascuns în inimă, dar de dat înapoi nu mai putea da, era ca un om aruncat în mare care nu ştie să înoate şi face ce poate. Trebuia să-şi joace rolul până la capăt, altfel ceilalţi ar fi râs de el. Sfaturile secretarului livonian nu mai aveau nici un fel de răsunet.

Serile de la Asolo erau dulci, prelungi; după-amiezele treceau vesel sub un soare ca o piftie de aur, bătea un vânticel uşure, se aduceau coşuri cu struguri brumaţi, ţinuţi la întuneric, răcoroşi; femeile îşi schimbau mereu rochiile, aveau pălării mari de paie de orez ca să nu li se înnegrească obrajii, iar bărbaţii nu se mai ridicau de la mesele de joc. O terasă care da spre miază-noapte îi apăra de ultima vipie a verii.

Christo îl sfătuia să nu mai întârzie atât cu Herula prin viile culese că s-ar putea să-i vadă argaţii gazdei şi, cu gura lor spurcată, să se spună una şi alta şi atunci Vimercatti ar fi trebuit să facă ceva, să se supere; altceva era să fie, ei între ei, care nu aveau prejudecăţi, şi altceva să te laşi bârfit de slugi; dar Hrisant nu mai vrea să ştie de nimic. Îşi pierduse orice prudenţă, aproape îl sfida pe bărbatul Herulei care se prefăcea că nu vede nimic. Contele Luchesi Palli încercase şi el odată să-i facă o aluzie, dar nu ţinuse seama de nimic pentru că i se părea că ipocrizia generală nu mai avea nici un rost; toată lumea ştia despre ce era vorba, nu aveau decât să-şi bată gura; el tot o va lua pe Herula Lucrezia de la bărbatul ei, şi atunci ce atâta tevatură, nu le ajungea că la jocul de cărţi, îi lăsa să câştige sume nevisate, ceea ce cu adevărat le potolea nevoia de a vorbi pe socoteala lor?

Se certaseră acolo, în vila marchizului Ottoboni sau nu mai ţinea el minte? Totul se întuneca în mintea sa. Dacă nu ar fi auzit bătaia tobei de seară şi ţucalul lui Teodat, pularnicul din Dealul Mitropoliei, s-ar fi crezut încă la Venezia. Mirosul de nămol era altul decât cel al canalelor; asta mai distingeau nările sale dedate eterurilor. Uliţele puturoase ale Bucurescilor aveau mirosul lor inconfundabil: amestec de gunoaie stătute, de fumuri ca pe vremea ciumei mari; guzganii ce şi ei puţeau a hoit, mişunând prin curtea care rămăsese ca un maidan de la fuga arvaniţilor şi dărâmarea gardurilor; lacurile trimeteau şi ele un damf de peşte stricat, unde mai puneai pravul ca o plapumă la amurg, deasupra turlelor pisate şi, mai ales, muştele cât unghia ce se aruncau asupra omului ca şi când ar fi vrut să-l devore şi hoiturile de cai, rupte de câinii pribegi ce hăpăiau ca la marile ospeţe. Iusufache umbla cu căţuia de mirodenii prin casă, pre jos şi urca

din ce în ce mai greu scările ce duceau în filegorie pentru a-i mai primeni aerul şi Hrisant îl întreba:

—Dar ce fac bestiile alea de tot mănâncă?

—Nu sunt ai noştri; saxonii au turbat, rupând ostreţele, şi duşi au fost de când nu mai avem carne de viţel să le dăm…

—Cum, nu mai avem carne de viţel? se mira beizadeaua, dar logofetul ce face?

—A fugit şi el, înaintea câinilor. Nu 1-a plătit măria ta, pe un an şi jumate…

—Ce vorbeşti, Iusufache? Şi de ce nu mai vindem noi ceva, o moşioară, un cot de pădure, ceva?

—Pentru că nu mai avem ce…

—Avem, de ce să n-avem? Să-mi aduci cărţile bătrâne ale moşiilor ca să rămână socoteala curată, luminată.

—Dar ce, aşa nu e curată, luminată?

—O fi, dar ai uitat câte ceva. Locurile domneşti de la Şindriliţa…

—S-au dus…

—Dar locul sterp de trei prăvălii de lângă hănişorul din Uliţa lipscanilor?

—Păpat, că domnia ta te-ai învoit să fac acturile. Să ţi le aduc?

—Dar banii din bănci?

—Care bani? Bancherii nu se mai lasă înşelaţi, nici măcar cu vreun credit mic…

—Şi diamanticalele mele unde sunt? Ori le-aţi furat?

Iusufache îl privea cu milă; Hrisant simţea nesfârşita duioşie din ochii servitorului său şi asta nu mai suferea.

—Să te duci repede la Rosenthal şi să le dai pe toate, dar nu pe oricât, că sunt pietre cum nu se mai găsesc în Evropa, să nu te înşele; ai auzit?

—Bine, bine, făcea acela cu o compătimire ce-l

scotea din sărite pe Hrisant…

—Şi să-mi pregăteşti puscile pe care le-am adus. Săptămâna viitoare merg la vânătoare.

—Puscile le-a pus în mezaturi logofetul Caliarh, cât a mai stat aici; pe nemic ni le-au luat…

—Nu se poate; mă duc la Princepe şi îi pârăsc; slugi mizere şi mişei şi neputernici, aşa credeţi voi că mă înşelaţi pe mine? Unde sunt hainele mele de vizită? Cele cu butoni de aur, să mă îmbrac, acuş mă duc la Măria Sa şi vă arăt eu vouă… Nu auzi, ce mai aştepţi?

Iusufache se uita la el ca la un nimeni.

—De ce nu te mişti?

—Nu vrea înălţimea ta să mă asculte? Princepele pe care-l ştie măria ta a pierit în diastima vremii; acum au venit altul ce te-au uitat că nu te-ai dus cu cârja să faci heretisirea şi te-au scos din cele condici, abia dacă îţi mai ştie careva numele; multă lume a pierit în vremea cuviincioasă de când ai sosit aici; alde Neculai Negruzzi, alde Kostaki Kiriazi, de-i zicea măria ta Cap de lubeniţă, s-au trecut cu toţii după ocărâte isprăvi…

—Ce spui, Iusufache? se mira beizadeaua, şi eu ce-am făcut în acest restimp?

—Ai dormit, ori te-ai gândit la ale dumitale; pe la locurile pe unde ai fost şi ai risipit, că secretarul livonian ne-a povestit tot, cum dădeai de-asvârlita cu talerii şi funducliii turceşti, de parcă i-ai fi duşmănit, şi cum te-au jupuit talienii ăia cu târfele lor de muieri…

Era parcă o poveste despre altul. Frânturi vagi, o Venezie ştearsă, uitată, de parcă ar fi fost o stampă arsă.

—Ce-a mai tocat măria ta, îl atingea el cu cuvintele, câte jocuri ca să-ţi treacă vremea din privit; … alde dumia ta spărgea mesele şi le punea iar şi o luai de la început; de-acum, nemic în nepioasele tale mâini: dacă n-ar fi Iusufache să mături, să spele, să gătească, să

cârpească, să tragă la gherghir, ca muierile, pravul s-ar alege…

—Păi muierile noastre unde sunt? Sultana ori Rafira sau cum i-o mai fi zicând; cu ţigăncile bucătărese şi cu spălătoresele de aveau treabă câte o lună?

—Fugite, toate…

—Unde să fi fugit ele, când sunt roabele mele?

—Ei, unde? Unde au văzut cu ochii, că ne cântă cucu-n pungă!

Hrisant nu înţelegea.

—Atunci m-au golit hoţii de ce am avut şi cine să fie hoţii, dacă nu voi, apropiaţii mei, tu şi cu secretarul livonian, cu logofetul Caliarh?

Servitorul îl privea blând:

—Nu vrea măria ta să mai bea o cahvea, că asta mai avem. De orice ne putem lipsi, dar de cahvea, nu…

Cerşim, furăm, cahvea este. Mai ales că înălţimea ta, doar te atingi, ca paserile de mâncărurile de urzici de vară şi de pilaf, dacă e iarnă…

—Cum ai zis? Mâncăruri de urzici? Păi asta mănâncă mitocanii, cum o să mănânc eu urzici? Ori ai uitat cum te porunceam eu la Săptămâna nebunilor? Nu le-am dat înaltelor feţe, hulubi în papiloturi, salce de hrean cu migdale amare, sarailii şi baclavale; nu le-am destupat pelinul ţinut în butoiaşe de teiu? Ce tot mă minţiţi voi ca pe un prost? Ori mi-aţi prăpădit averea? Cămările erau pline, nu luam noi la vremea asta miel fript cu salată de fetică; fazan şi potârnichi? Dar cocoş fript, ori mezelicuri făr de care orice masă e de neînchipuit?

—S-a dus vremea când măria ta îmi porunceai: „Ia, pune neşte mese frumoase, Iusufache”, şi eu mă dădeam peste cap, cu ţigăncile bucătărese şi când totul era aşezat, să ne tihnească şi nouă, şi celor boieri plini de barbe şi goi de minte, odată ce te răsgândeai:,

Nnu-i mai chema, Iusufache, că n-am kief de ei". „Şi cu mâncările ce facem, măria ta?" „Dă-le la câini, că ei sunt mai credincioşi!" Asta spuneai, şi ce mai prăpăd de peşte! Îşi blestema zilele Rafira ori Sultana, sau cum naiba le mai chema, că le-am uitat şi eu, totul a fost o sfărâmare în zadar...

Iar privirea aceea plină de milă pe care Hrisant nu o mai putea suporta. Îl dădea afară din filegorie şi acela greu se mai îndemna la o astfel de invitaţie; nu-l mai asculta nici el, dar se va însănătoşi odată şi-odată, şi-atunci o să-i arate el lui şi altora că lihtisul îi trecuse şi se va ridica în scări şi să te ţii ce-or să mai vină la uşa lui cu cerşutul, într-o nesuferită ruşine, ficleni şi nesătui, dar pe toţi o să-i dea afară! Şi, mai întremat, îl chema cu un clopoţel de-l avea la îndemână, cerându-i oleacă de vin, să se dreagă.

—Nu mai e! spunea sec Iusufache, parcă cu o satisfacţie ce-l scotea pe boer din sărite.

—Cum aşa?

—Bine. Dacă vrea măria ta apă de putină de la puţul Consulului frances, două parale doniţa, şi ăştia numai eu ştiu de unde-i mai scot în fiecare zi...

Hrisant se supăra şi nu voia a-l mai vedere câteva zile, când nice nu se mai atingea de mâncare, o uita la capul lui, rozând câte o cojiţă de pâine învechită şi privindu-se în oglinzi, nemairecunoscându-se; din apele lor murdare răsărea un chip sfoiegit, palid, cu ochi pustii în care bântuia nimicul. Hainele erau vechi, ponosite, roase, decolorate, numai primeneala o schimba des şi Iusufache se blestema că mai sta lângă beizadea; trebuia să se spele din patru în patru zile rufele, îşi băşicase palmele, soda îi rosese degetele, parale nu mai avea să cheme chivuţele sau spălătoresele; el deretica, el stropea duşamelele putrezite, vara, când începeau să se ştirbească punând

în primejdie viaţa stăpânului care se văita în gura mare:

—Te-ai înţeles cu secretarul ca să omorâţi! Scoateţi lemnele din podele, doar-doar o să-mi rup gâtul şi să mă moşteniţi, dar nu vă merge, ticăloşilor, aşa să ştiţi!

Iusufache îşi făcea o cruce apostolească şi scuipa în sân:

—Doamne, s-a zărghit măria ta, să nu fie cu păcat, doar ne vezi că noi am mai rămas…

—Să taci, şarpe de Eden, că te ştiu eu! O să-mi fac testamentul, ia să-l chemi la mine, mâine, pe Vasilică Ghica să-i spun ce las, şi cui…

Iusufache râdea cu gura până la urechi:

—Ce să mai lase măria ta, pravul de pe tobă…

În Hrisant se deştepta fălosul risipitor de altădată, lăudându-se şi crezând câteodată cele ce spunea:

—Aşa credeţi voi! Mai am bani, în bănci, la Viana, şi la Pesta; să mă caute baronul Burckhardt, cel de mi-a dăruit carozza; la el am lăsat cele mai scumpe scule, că nu eram nebun să le aduc încoace, să le furaţi voi.

Ca să nu mai vorbesc că am dosit şi sacii aceia cu perle şi cu pietre scumpe…

—Cu care m-am făcut eu de râs la preţăluitori, de erau neşte răşini şi sticle; şi ei râdeau cu gura până la urechi de mine, veninatele hiare!

—Ce tot spui, Iusufache? I-ai pus să le bată cu ciocanul? Să le cerceteze? Să vadă dacă sunt adevărate?

—Dar, cum? Se spărgeau în măsele ca nucile, nu alta, ori te-au păcălit pe măria ta, ori ai fost vreun prost…

Cuvântul îl speria pe Hrisant. Ia te uită cum îi vorbeşte în faţă sluga lui; l-ar fi omorât, dar i se făcea lehamite, nu mai avea nice puterea să se mai supere; mai bine să se prefacă a nu înţelege cele ce-i spunea şi

când o putea, o să-i arate el ce merită; aşa se vorbeşte cu un boer de viţă?

—Ce-ai zis? Ce-ai zis? se prefăcea a nu-l fi auzit.

—Ce să zic? Că te-au păcălit pe măria-ta, că eşti tare bun la suflet şi de-aia ai ajuns într-o astfel de dărăpănare sufletească şi calicească…

—Cum adică, calicească? se indigna el. Nu mai avem noi acoperiş? Nu mai avem cu ce să ne arătăm altora împodobiţi de bunătăţi? Nu mai avem cu ce să fim foarte milostivi asupra celor scăpătaţi? Ori casa noastră a ajuns un ţarc fără gard?

Iusufache se aşeza nepoftit pe fotelul îmbrăcat în miţe de lângă patul lui Hrisant.

—Cam aşa ceva. Uite, boerule ce mai avem, asta-i toată averea noastră… Şi prefira printre degete câţiva puişori, bani mărunţi de câteva parale. S-au dus galbenii împărăteşti, s-au dus livezile, s-au dus pădurile, logofetul le-a vândut până la una, am rămas sărmani în curgătoarea lume… cum scrie la Cheia înţelesului…

Hrisant îşi aducea aminte de prietenul lui şi de ceea ce pretindea el că mai are de lăsat altora:

—Du-te acuş după Vasilică Ghica, am a-i spune ce rămâne de pe urma mea, şi cui; dacă eşti cuviincios, ceea ce bag seama că nu mai eşti, o să te alegi şi tu cu ceva…

—Nu mai vine Vasilică Ghica la domnia ta, ai uitat oare cum nu-l primeai, cum sărea el gardurile ca să te vadă, crezând că o să se aleagă cu ceva? Acuş nu te mai scoate din rău agonisit şi căzut în multă boală, să mă ierţi c-o spun…

—Cum adică?

—Ei, s-a ajuns şi el, şi-a luat o trăsură Victoria, cu patru cai, nu se mai dă jos din ea, salută cu jobenul de parcă-i Princepele. Numa ce priveşte cu coada ochiului

şi care are meriton, îi dă bună ziua, care nu, se face că plouă…

—Parcă noi nu avem carozză, şi încă ce carozză, numai oglinzi şi catifele şi şase armăsari ungureşti de mănâncă foc. Uite, numai de al dracului, duminică le punem hăţurile şi ieşim la Herăstrău, să-l învăţăm minte…

Iusufache îl privea cu o milă nesfârşită. Se obişnuise cu uitările beizadelei, deşi nu credea în ele, mai curând bănuia că o face pe prostul.

—Care cai ungureşti? întreba.

—Cum care cai ungureşti? Armăsarii cu care am venit noi de la Sibii… ori te-ai tâmpit la cap…

—Au murit de mult, făcea amarnic Iusufache.

—Nu se poate! striga cu glasul slăbit Hrisant. Voi mă minţiţi, i-aţi vândut, ori ce le-aţi făcut?

Sluga se mira că nu ţine minte când i-a spus de multă vreme că nu mai aveau ce le da de mâncare, că se împuţinase fânul şi că unul dintre ei orbise, stând în întunericul grajdurilor şi că mai bine i-ar fi trimis duminica în Ceair sau la concursul de poze academice, călare, cum se făceau de la venirea noului domnitor, dar el se încăpăţânase, şi-i lăsase să piară cu zile, de nemâncare şi tânjală.

Hrisant, supărat, deodată, nemaiputând să suporte atâtea veşti proaste îl dăduse afară.

—Piei! Să nu vă mai văd pe nici unul, slugi necredincioase ce sunteţi, şi risipitoare, şi duşmani ai mei. Marghioliţi, rău sfătuitori şi ruinători ai averii..

Afară se treceau tomnaticii trandafiri suavi ai Bucurescilor, ducând cu ei în mormântul de aer tot ce mai agonisise vara… Hrisant se închidea în el, parcă timpul ar fi împietrit în jur, nu mai ţinea minte zilele şi lunile; nu mai ştia unde se află, poate unele sgomote familiare sau mirosuri ciudate de mâncăruri îi mai

aduceau aminte de vechi mahalale sau de Venezia. Se credea câteodată în palatul Caragua, ori la viile lui Lazu Mavrodin, când deflorau ei ţigănci de patrusprezece ani şi acelea chirăiau de plăcere în aşternuturi. O tristeţe ucigaşă îl făcea să stea în nemişcare zile întregi; nu era durere ceea ce simţea, cât o nepăsare uriaşă ce zidea în jurul lui ceva de nepătruns. Nu primea pe nimeni, îl alunga şi pe Iusufache, ca şi când nu ar fi vrut să iasă din acea tăcere leşioasă de vară a Bucurescilor, când căldura îi dădea o torpoare dulce, un leşin din care nu ieşea, ca să nu-şi mai aducă aminte de nemic; orice loc ştiut sau lucru pe care l-ar fi folosit, l-ar fi adus la realitate şi asta nu mai suporta: să ştie că trăieşte. Dureroasa sa absenţă de la viaţă i se părea cel mai frumos lucru pe care-l câştigase; cu asta se hrănea, cu senzaţia că alţii, prin nedreptatea pe care i-o făcuseră, îl ajutau acum să treacă de remuşcări, de căinţă. O bucurie sălbatică îl cuprindea atunci când îşi aducea aminte de cele trei milioane de taleri pe care le prăpădise în mai puţin de doi ani; chiar frica de Trimis se prefăcea într-o ciudată voluptate; puteau să-l caute; nu aveau să găsească decât un cadavru; omorau un mort încă o dată; el nu mai trăia, şi tot ce fusese desamăgire, senzaţia eşecului, a neputinţei de a duce ceva la cap, la care ţinuse foarte mult, ideea de refacere a patridei se transforma într-un triumf asupra celor ce-l înşelaseră la rândul lor; începea să creadă că atunci când se lăudase faţă de Herula că îşi trădase pe cei mai buni prieteni: pe Riga Veleştinul, pe Panaiot Codrika şi pe ceilalţi, spusese adevărul. Ori era adevărat? Nu mai ştia bine nimic; s-ar fi putut ca el să-i fi vândut cu adevărat şi asta numai pentru că aflase că Ipsilanti se afla cu o tălăniţă la Bucuresci în timp ce ai lui mureau la Drăgăşani, de otravă sau de glonţ; şi deodată o

seninătate şi o pace sufletească fără sfârşit îl luau în stăpânire; el plătise pentru morţi, toţi cei furaţi de o izbândă la care visaseră atâta erau răzbunaţi. Remuşcării îi lua locul vanitatea, iar absenţa de la viaţă pe care şi-o impusese ce era? se întreba altădată. O răscumpărare a ticăloşiei, o autopedepsire? Perioadele de euforie, de bucurie secretă erau urmate de o frică persuasivă, rece, sugrumătoare: şi dacă vor veni, dacă acel Trimis era chiar secretarul livonian care-l ruinase mai întâi şi-acum se desfăta, privindu-l cum decade; cum nu se mai bărbiereşte şi lasă să-i crească unghiile ca la morţi, cum nu se mai spală; el care era un tânăr frumos ce iubea femeile, jocurile şi caii, şi-acum arăta ca un cadavru îmbălsămat în aşteptarea, a ce? Da, ei nu-l mai puteau pedepsi; dar boala de care suferea, inaniţia asta, lipsa de gust pentru mâncare, pentru aer, delirurile lui după ce lua eterurile, visurile false în care trăia, ce erau? Nebunia în care se refugiase, pentru că era o nebunie să te prefaci că exişti, să suporţi insultele slugilor şi nepăsarea lor, să te laşi terorizat de mereu cererile lor de bani şi să simţi că numai o moarte aparentă te scuteşte de a-i mai auzi, nu era chinul cel mai rafinat, nu era pedeapsa cea mai rea pe care o primise? Nu, Trimisul, dacă secretarul livonian era Trimisul, nu-l va sugruma cu laţul de mătase, îl va ucide cu răbdarea lui şi numai atunci când va fi la marginea vieţii îi va spune că astfel au hotărât ei să-l pedepsească; cei pe care-i trădase şi care-l trădaseră, la rândul lor, pe el… Ah, numai milă să nu le stârnească, asta nu voia cu nici un chip! Şi după lungi perioade de somnolenţă prelungită, urmau nopţile nedormite, ascuţirea auzului, pânda la ideea că sorocul sosise şi că totuşi Trimisul vine cu laţul. Cu simţurile lui ascuţite desluşea totul în jur: râcâiala gândacilor în pereţi şi păianjenii ce-şi sporeau pânzele cu migăloasa

lor răbdare; umbletul şobolanilor pe sub podele, în căutarea hranei; iarba din curtea pustie ce creştea sub lună, trecerea leneşă în zori a unor păsări ce abia lopătau din aripi deasupra oraşului toropit de somn; clinchetul infinitezimal al unei raze de soare ce bătea în vreo oglindă, toată apăsarea pravului asupra încăperii vechi în care gogea, cu ochii plini de recunoştinţă spre zorii vineţi ai zilei ce venea. Dacă se lumina însemna că va mai trăi, pentru că dacă erau să-l omoare, noaptea aveau să-l omoare; dar de ce nu şi într-o lâncedă amiază de vară când, să fi strigat, nu te mai auzea nimeni, ascuns aici, în încăperile dărăpănate pentru că albanezi nu mai stăteau pe crestele zidurilor, şi ele împuţinate, iar în jur nu mai rămăsese decât un maidan plin de buruieni, păscut de gâşte ţigăneşti ce gâgâiau pe la unsprezece ceasuri, sburătăcind prin noroaiele ce se făcuseră în jur. Iarna, frica lui creştea, teribilele ninsori ce cădeau peste Bucuresci mistuiau tot: case, curţi, râul îngheţat al Dâmboviţei, cu morile sale încremenite, să fi strigat nu ai fi fost auzit de nimeni; şi-atunci se ridica din velinţele lui ce începuseră să pută de nespălare şi mai punea un zăvor sau un scaun greu de nuc dinaintea uşii prin care ar fi putut să pătrundă Trimisul, numai să-l audă, că ar fi ştiut el ce face. Unde erau oare puscile englezeşti să tragă cu ele? Amanetate ori vândute de logofet, ori furate, în locul lor avea un topor cu care s-ar fi apărat, deşi ştia că nu mai are puteri şi că forţa i se sleise şi că s-ar fi prăbuşit, atât era de slăbit, fără sânge, scurs ca o lumânare şi când ajungea să gândească aceste lucruri, îl cuprindea mila de sine însuşi. Unde era frumosul Hrisant de altă dată? Unde era forţa lui când punea un cal jos la jocurile armăsăreşti din Ceair, la sărbătoarea Domnilor? Unde zilele pline de echitaţie, unde frumoasele răpuse în

pădurile albastre ale Cotrocenilor în care, pe la septemvre, suna prima frunză uscată şi cădea într-un rotocol leneş? Era angelic, puternic, inocent, mânat de un ideal, asta îl făcuse frumos, generos, delirant, ilogic şi, poate, nedrept cu alţii, dar ce putere emana din el! Şi-acum? Cine-l privea din coclitele oglinzi? Un căzut, un dogit, o vechitură! Unde erau visurile lui de altădată, unde speranţa că va domni la Vizanţ, că pe monede va fi chipul său, că se vor face sigilii cu numele său? Amară era viaţa lui, şi toate câte trecuseră! Zilele ce nu mai erau, fastidioase, pline de voluptăţi păreau numai o viaţă visată de altul; cineva îl gândise; cineva îl dorea dincolo de ele, sleit, sărăcit, plătindu-i pentru tot ce fusese înainte trufaş, plin de mândrie, şi-acum nu-i rămânea decât beatitudinea morţii, sfârşitul de care se temea cu o ciudată voluptate. Epifania morţii. Câtă căldură şi plăcere în fiecare ceas trăit în primejdie, şi ceea ce îl slăbea îi dădea şi forţă în acelaşi timp; ce era muritor în el se pregătea pentru distrugere şi asta îl umplea de mândrie. Trăise: dragostea, spaima de dragoste, împlinirea ei şi singurătatea de dincolo de dragoste când pierzi totul şi ceea ce părea câştigat, al tău, era numai o înşelătoare iluzie…

Gândirea lui logică se rupea, căuta să lege întâmplări şi cuvinte, voia să priceapă ce i se întâmplase; nu reuşea, dând un înţeles vieţii sale ar fi sărăcit-o; trebuia s-o lase cum fusese, un şir imprecis de fapte, fără vreo explicaţie, gelozii pe un gest al Herulei, trădarea lui inexplicabilă la urma urmelor, ispita când o văzuse alergând spre biserica Maria della Salute, laşa dorinţă de a scăpa din laţul iubirii, ori poate chiar dorinţa de a trăi trădarea femeii; el, căruia nu multe femei i se refuzaseră, totul devenea de neînţeles… Extazul şi frica, ruga şi îndepărtarea,

refuzul şi revenirea în laţul necruţătoarei hierodule, vânatul venind după vânător şi vânătorul care caută vânatul, regula nescrisă a celor ce ştiu să joace, dar trişează şi se lasă trişaţi. Când fusese el cel adevărat, când crezuse în revoluţie sau când o trădase şi de ce pe un preţ atât de la îndemână? Ce era un jurământ şi ce era o sărutare? Când o iubea? Atunci când o auzea urlând în palatul Caragua de voluptate sau când îi dorea să se îmbolnăvească pentru că îl părăsea pe neaşteptate, ducându-se cine ştie cu cine şi unde? Când era adevărat că exista: atunci când o aştepta şi ea nu venea şi pe urmă spunea cu cinism că nu-i fusese dor de el şi că se răzgândise pentru că se întâlnise cu Mario Fiano, ultimul ei amant, gângavul băieţel, plin de acnee, cu chipul său lăptos şi priviri turburi; dar, la urma urmelor, putea s-o creadă? Nu erau destui cei din jur? Nu era mereu prezentul Christo, mantaua ei de ploaie şi vreme rea când o părăseau amanţii? Cel ce ştia ce-i trebuie şi unde s- o ducă pentru a-i potoli stenahoriile? Cine iubise mai mult între ei doi? Dar ea, Herula Lucrezia, chiar îl iubise şi astfel arăta o iubire? Goana aceea printr-o Venezie plină de iluzii, unde totul era minciună; de la palatele răpănoase şi igrasioase pe dinăuntru şi arătoase, feerice pe afară care aduceau musafiri de pretutindini aici tocmai pentru că irealul oraş creea spaima că poţi să te culci liniştit şi că te poţi trezi pe lumea cealaltă, în fundul lagumiei; asta probabil că-i atrăgea pe toţi; ideea de a muri odată cu regala, impetuoasa, nemaivăzuta, unica Venezie... Să mori odată cu sunetele ei, cu oamenii ei, cu petrecerile nesfârşite într-un delir de culori, mirosuri şi serbări, orgoliosul oraş trăgând totul după el; fastul, desnădejdea, speranţele, vanitatea... Pândele lui pe sub podurile pline de lume, în speranţa că o va vedea

într-o gondolă cu altul şi atunci ceea ce îi plăcea să creadă că este numai minciună în stare să-i stârnească dragostea, e adevărat şi ar fi găsit motivul pentru a o părăsi, dar motivul exista: era soţul ei, omul lângă care dormea cel mai des; pe care nu voia să-l lase, doar o implorase să fugă cu el, avea destui bani, puteau să se ascundă undeva în lume; dar ea refuza cu o leneşă negare: „Nu e nimic de făcut, am mai încercat de câteva ori cu alţi bărbaţi; de fiecare dată mă găseşte şi mi se face frică să nu mă omoare, şi-l urmez, şi el râde de mine, şi-mi spune că dacă nu o să poată să mă mai întoarcă la el, mă va ucide”, ah, vorbele astea vulgare ca între slugi, dar atât de adevărate parcă… Stârnirea orgoliului, o gelozie adevărată, o iubire atât de cumplită încât să uite de mândria lui la care ţinea cel mai mult? Visase pedepse pe care ea nu avea să le ştie niciodată şi după urile iute stârnite, cumplite în imaginaţie veneau iertările dulci şi dorul de ea, şi iar glasul cu care o întâmpina atât de supus că femeii îi stârnea râsul…

Scrinuri aurite, plafoanele vechi, uscate de focuri, ferestrele umezite de bruma de afară, oglinzile reci, îngheţate ca nişte vitralii întunecate, în care mişunau umbre, şi bezna verde din zilele de vară, refracţie a grădinilor oculte, în trepte, din jur, gândite de Alfano Stradiotte care atâta merit avusese spunându-i: „Cât ar părea de curios, nicăieri nu eşti mai singur ca la Venecia unde ai nevoie de decor, de grădini, de copaci şi aici e numai apă şi ziduri, şi trebue să-ţi construieşti ceva în jur ca să te apere de singurătate”. Ştia el cât de singur se simţea în timpul certurilor cu Herula? O cunoştea dinainte? Auzise cum îşi părăseşte amanţii şi voise să-l protejeze? Putregaiul ce creştea din mozaicuri şi pereţii umeziţi, parchetul vechi care pocnea, ca şi mobila, noaptea, la o căldură mai mare,

iarna în singura lor iarnă, fâşâitul cearşafurilor, morbidul odăilor înalte, gheaţa, ambra, florile de geraniu din balcoane, aruncând şi ele un miros funerar în încăperile în care vântul mişca abia vechile perdele încărcate de prav; aşteptarea, ura că nu venea sau întârzia, pe urmă o bruscă afecţiune, ceva încărcat de recunoştinţa că se primejduia şi sosea aici, urmărită de gelozia celuilalt, care-i promitea moartea, şi chiar exaltarea ei la ideea că Vimercatti va sosi vreodată în palatul Caragua, el fiind singurul care nu călcase aici spre a-i surprinde, şi plăcerea femeii de a fi prinsă, de a fi ucisă cu el în acelaşi timp, Herula evocându-i scurgerea sângelui lor pe piatra atriumului; şi aşteptarea morţii între rozele de Siria ce-i plăceau atât de mult, şi-atunci, spunea, vor lăsa slobode apele fierbinţi în bazinuri şi de afară nu se va mai auzi clipocitul vâslelor, şi ei vor dispare din această lume pe drumurile de apă ale lagunei. Oratoria deşartă a scenelor de împăcare în care erau atâtea stridenţe şi lucruri neadevărate, luate ca atare, şi reproşuri, şi strigăte, şi insulte, şi pe urmă împăcarea dureroasă; parcă mai trăise astfel de lucruri, nu era la prima iubire, dar de ce între atâtea femei există numai una singură care ia totul, care îţi schimbă viaţa şi felul de a gândi, pentru care eşti în stare de orice fel de umilinţă; femeia faţă de care nu eziţi în nici un fel şi ţi-ai da până şi moartea fără nici un fel de regret? Apoi dezgustul de tine şi de aceea pe care o găseşti asemănătoare cu toate femeile din lume şi te miri de ce mai întârzii în dragostea oarbă care te-a scos din făgaşul vieţii obişnuite, ba chiar te cuprinde un fel de veselie că ai scăpat de un lucru plin de primejdii, că eşti eliberat şi că înaintea ta stă viaţa cu toate plăcerile ei; alte femei, alte prietenii şi senzaţia că ai terminat cu habitudinea, că n-o să mai auzi aceleaşi

cuvinte, şi eşti ca pasărea cerului, şi nimeni nu te mai poate opri din drumul tău… Asta durând numai câteva zile care încep să se lungească şi nu mai ai gust de viaţă şi cauţi ceva care să ţi-l redea. Christo îl cărase după el în alte locuri, femeile visate să o înlocuiască pe Herula nu-i spuneau nimic şi verişorul ei îl certa amarnic! „Dacă mă află, trebue să plec din Venezia! O astfel de trădare nu se iartă.” „De ce o faci?” îl întreba. „Pentru că te văd cum arăţi şi am cunoscut şi eu sentimentul ăsta, pe ea mă răzbun”. „Ai iubit-o cum o iubesc eu?” „Cine ştie? Dar eram la fel, căutam alte femei şi nu găseam, nu ştiu ce se întâmplă în asemenea împrejurări. Oricum, dacă vrei să scapi, există o singură ieşire. Altfel o să regreţi, va fi din ce în ce mai greu.” Femeile acelea se sileau zadarnic să-i placă, Hrisant simţea că ceva se ofileşte în el, mai rezista câteva zile şi îl ruga pe Christo să facă ceva, să-i împace. Trimetea daruri pe care Herula i le restituia, refuzând să-l mai vadă. Degeaba căutau bijutierii cele mai frumoase brăţări, degeaba îi arătau pandantive şi inele, moarte bijuterii în moarta Venezie în care el nu mai încăpea pentru că dragostea lor fusese pierdută…

Visase florile aruncate pe puturoasa Brentă, dincolo de locurile vilei Foscari, un mormânt de ginestre uscate pe care leneşa apă îl căra la vale. Herula privea la grămada fanată, frunze pălite pluteau în jur; sentimentul că tocmai călătoria aceasta distrusese dragostea lor, îl persecuta şi în somn; pe urmă, pe neaşteptate îl visase pe Riga Veleştinul sau pe Codrika, chipurile lor se confundau, careva dintre ei doi vorbea despre musivarii, imnografii, poleitorii şi eburarii Vizanţului, totul se încâlcea. Prinţii Răsăritului veneau spre el în nesfirşite convoaie, cetatea curvă strălucea din jumalţurile ei cloasonate, din fildeş, şi în Piaţa Taurului se dădea jertfa, Magnaura măreaţă încă îl

persecuta. Herula trecuse în rochia aceea în care era îmbrăcată când o văzuse pentru prima oară, cu părul ei ca o flacără. Erau acolo şi Nicolo Depasta şi Theodosie Zygomalas, ardeau ruguri în jurul arborelui nopturn care arăta ca un cireş înflorit şi Hrisant se mira că nu arde şi acela, înconjurat de umbre, cu chipuri pălite de preoţi şi de savanţi. Era sărac-pulbere, cerşea în genunchi ca şi când picioarele i-ar fi fost retezate. Patricii, consulii şi comiţii îl priveau de sus, cu milă; erau aşezaţi în joasa tribună şi vântul le mişca bărbile venerabile, eunuhii palatului mişcând abia penele roşii, vopsite, de stârc ale uriaşelor evantalii cu care le clătinau aerul din jur. Caii legiunilor bizantine, numai argint şi hier, jucau pe loc, plini de spumă.

Carneficele sub masca secretarului livonian îl urmărea prin mulţimea ce se strângea şi se desfăcea în faţa lui; pe urmă scena se schimbase, se afla pe Giudecca, peste care parcă atunci căzuse o zăpadă ca făina deşi la Venezia ningea rar; totul era glacial, gracil, prelung, diformat, eterurile lui îi jucau feste, apa avea o crustă albăstrie sau verde, culorile se amestecau, deveneau sumbre; băteau clopotele, era în ziua plecării, când Barbaro Vimercatti îl căutase în toate locantele ca să-i ceară ultimii bani care-i mai avea asupra-i, cu toate actele mincinoase, smulse în nopţile de joc, când pierdea nebuneşte sume neînchipuite şi acela îl punea numai să semneze în josul unor foi albe pe care mai apoi le umplea cu caligrafia lui brutală, plină de litere uriaşe. Palatele ruginite de vreme aveau o faţă cărămizie, păreau dărăpănate, un alt oraş, de data asta negru, lua loc feericei cetăţi de altă dată; apele urcau spre ferestrele oarbe şi acoperişurile plumbuite, sarea lagumiei mânca piatra cenuşie şi parcă totul pierea, devenea numai o ceaţă viorie, fără adâncime, peisajul se

ştergea, rămâneau numai izvoarele subterane din care ţâşneau smârcuri murdare, toate gurile de canal ale Veneziei aruncau noroaie subţiri, aluneca pe o ghiaţă, parcă fugea şi în arma lui se aflau şi Attillio, şi Christo, şi Barbaro Vimercatti, cerându-i banii împrumutaţi; asudase, se sufoca în somn, aerul stătut din filegorie îi uscase pieptul, respiraţia gâfâită se auzea până în curtea în care Iusufache mai mătura anapoda, într-o dimineaţă senină de vară. Visul se întrerupea şi pe urmă nu mai avea logică sau se recompunea încât puteai să crezi că te treziseşi şi că eşti iar în mijlocul palatelor, strălucind de policandele aprinse, spre seară şi mirosul de gudron şi pepene al Veneziei îi revenea în nări. Promontoriul, Ducalele, Procuraţiile, San Marc, lustruite, şterse de vânturi, oamenii fericiţi pe terasele cahvenelelor, lanternele gondolelor aruncând pe ape, şterse serpentine galbene, umezeala de seară a Veneziei, boarea, asudarea fierbinte a sciroccoului, obloanele ce clănţăneau în vânt, gunoaiele plutind sub podul Rialto, o Venezie îngândurată şi posacă lua locul încet-încet oraşului plin de viaţă. Pisici sure, în cete, ca nişte şobolani urcând treptele de piatră, glasuri guturale ce se strigau de departe peste amorţitele grădini de seară uscate de vântul cald, Hrisant auzea cum se sfoiegesc frunzele de parcă ar fi fost de ceară şi se desluşea manfrina sau furlana şi femei necunoscute dansau în rochii de mătase şi decorul devenea iar lepros, curgea pe ape, macerarea zidurilor semăna cu ronţăitul şoarecilor la amiază, vara, când Hrisant îi auzea prin pivniţele umezite unde găseau de hrană cine ştie ce resturi, dar nu se afla în Venezia, ci la Toporul, în câmp, era cald, fierbinte, se stropea cu apă din sfert în sfert de ceas, geaba perdelele de trestie de la ferestre, soarele pătrundea cu forţă peste tot, năduşea zidurile, pe vremea aceea Crysafina sau o

altă femeie dormea hipnotic lângă el, tresărea, era beată, se răsucea în pat, îl cuprindea pe neaşteptate şi îl încălăra iubindu-l încă în somn, cu ochii închişi şi dând ţipete mici pentru că nu mai aveau nici unul dintre ei snagă; era numai o furie a plăcerii, se storceau cu furie, luând totul unul de la celălalt; dar acum se afla în Venezia plecării, rece sau în plină vară, zăpada aceea era tot torpoarea lâncedă a grădinilor ostoite de atâta căldură, mirosul de nămol devenea înăbuşitor; nu era Crysafina, era Herula, cea care venise pentru ultima oară la el ca să-i spună că nu era adevărat ceea ce-i spusese Christo, el nu înţelegea că o veche gelozie îl silea să mintă şi că voia să-i despartă?

Totul se petrecuse într-o dimineaţă de toamnă, ploua, o ploaie oblică lovea în obloane. Hrisant nu mai voia s-o vadă. Cu o seară înainte, Christo îl vizitase aici; avea pe faţă o ticăloasă bucurie, faţa-i lucea de căldura veche, stătută de afară, dar şi de plăcerea a ceea ce avea să-i spună.

—Ce-i cu tine? îl întrebase. Arăţi fericit ca şi când ai fi câştigat la joc…

—Chiar aşa şi este, spusese celălalt. Am jucat cu Vimercatti aseară, în trei ceasuri i-am luat toţi banii. Vrei să-i vezi?

Hrisant nu avea astfel de curiozităţi. Christo scosese o pungă de piele şi golise pe masă talerii austrieci de argint. Erau mulţi, sunau bine.

—Ei?

—Ce? întrebase beizadeaua.

—Nu-i recunoşti?

Hrisant nici nu privise spre masa pe care celălalt vărsase într-un gest măreţ monedele sunătoare.

—Banii nu au miros, spusese, un taler seamănă cu celălalt, de unde aş putea eu să-i cunosc?

Christo râdea cu dinţii lui strălucitori, părea vestitorul unui teribil adevăr.

—Numără-i!

—Ai vreo datorie la mine, nu-mi amintesc…

—Numără-i!

—Nu înţeleg!

—Sunt 40 000, asta nu-ţi spune nimic?

Nu înţelegea. Era poate nedormit, făcuse o noapte mică citind „Istoria amorurilor celor mai gingaşe ale Parisului” şi nu vedea ce dorea a-i spune verişorul Herulei.

Tăcerea dintre ei devenea stingheritoare.

—Şi dacă ar fi 40 000 ce ar însemna asta?

—Cât ţi-a cerut iubita ta alaltăieri pentru mormântul lui Vimercatti de la San Michele?

Stupoarea îl amuţise. În cele din urmă reuşise să îngâne:

—Nu se poate!

—Ba se poate! I-am câştigat de la Attillio azi noapte! Sunt ai tăi, ţi-i restuiesc!

Hrisant se ridicase şi-l privea cu o uitătură sălbatică.

—Ia-i! Sunt ai tăi, nu ai mei. Sunt câştigaţi la joc, nu-mi da de pomană, şi chiar dacă ar fi ai lui Vimercatti nu pot să-i iau. Eu, în locul tău, nu aş fi spus un asemenea lucru! De ce o faci?

Christo pălise, îl privea ca pe un nebun.

—Dar nu înţelegi că-şi bate joc de tine? Că te-au ruinat amândoi; ea şi bărbatul ei, aşa face cu toţi, eu am păţit-o printre primii şi nu mai vreau s-o păţească şi alţii…

Hrisant îi întorsese spatele şi nu voia să-l mai ştie acolo. Celălalt îşi adunase talerii şi-i vâra în punga de piele, cu siguranţă că nici nu se gândise cu adevărat să-i înapoieze banii, ahtiat şi sărac cum era, voia numai să-i spună că e minţit de Herula. Da, banii erau

ai lui, cu două zile înainte ea venise aici de dimineaţă, cernită, într-o rochie neagră, spunându-i că merge la San Michele şi că-l roagă s-o însoţească; era tristă, abia vorbea, ce se întâmplase cu ea? o întrebase. „Ce să fie, creditorii îi scoseseră în vânzare cavoul familiei Vimercatti şi trebuia să facă ceva, să depună osemintele celor morţi undeva, în vreo capelă până când avea să facă rost de 40 000 de taleri cu care să cumpere un alt cavou. „Cum, şi pentru 40 000 de taleri, laşi să ţi se ia acest loc scump inimii tale?" se mirase el cu o candoare de care cei doi sau cei trei tâlhari, probabil că râdeau şi acum. „Nu-i am, spusese Herula. Nu-mi ajunge că apele au mâncat tot locul din jur şi că piatra a început să se scufunde şi că într-o noapte nu o să mai găsesc nimic din aceste pietre şi rămăşiţe, ca să nu mai spun că risc ca beţivanul de Attillio să mă lase să fiu înmormântată într-o groapă comună…”

Îi pusese banii pe o măsuţă şi se prefăcuse că are treabă un minut sau două, cât ea ar fi trebuit să-i ia.

Dar la întoarcerea în înaltele odăi, banii erau tot acolo. „Ce faci? De ce întârzii? Spui că eşti aşteptată şi că monumentul acela sau ce este va fi vândut, şi ce se află înăuntru, rămăşiţele celor din familia voastră, aruncate cine ştie unde. Du-te, primeşte-i, nu-mi mulţumi…” Herula sta neclintită şi privea afară prin ferestrele înguste ce dădeau spre canaletto-ul pustiu. „Nu pot. Nu am să reuşesc să-ţi înapoiez niciodată această sumă…” „Dar cine-ţi cere să mi-i înapoiezi?” Şi ca să curme încurcătura în care se aflau, dispăruse, lăsând-o singură acolo…

O auzise plecând târziu cu gondola care o aştepta. Nu o privise. Şi-acum venea Christo şi-i arăta unde ajunseseră acei taleri. Atunci ar fi trebuit să plece, să n-o mai vadă niciodată, dar o laşitate pe care n-o

putea birui, îl ţinea pe loc. Cine ştie ce intrigă mai făcuse acest Christo Hrisoverghi? Dacă talerii erau, pur şi simplu, ai altuia, de unde să-i cunoască el? Dacă suma coincidea? De întrebat pe Herula nu putea s-o întrebe, chiar dacă ar fi fost o chestiune de viaţă şi de moarte: nu vrei să scapi pe cineva la care ţii, dându-i o sumă de bani şi după aceea s-o întrebi ce a făcut cu ea! Mai ales pe o femeie pe care o iubeşti. Putea să vorbească despre orice cu ea, dar despre mormântul familiei Vimercatti de la San Michele, asta, niciodată. Aşa încât tăcuse, suferind cumplit.

Ar fi putut să se intereseze printr-un interpus, prin Alfano Stradiotte, sau prin secretarul livonian, dar asta însemna că mai aflau şi alţii despre secretul care era numai al lui şi al Herulei şi un bărbat ca el nu putea să divulge un astfel de lucru. Numai nebunul de Christo să nu apuce să se laude sau să-l batjocorească în cercurile lor; dar acela nu ar fi fost în stare să facă aşa ceva, cât era de ticălos, pentru că o iubea încă, cu siguranţă, pe Herula şi onoarea îl oprea s-o bârfească, dar cine mai ştia ce se mai putea întâmpla? Nu-i părea rău de generozitatea lui, cheltuise mult mai mulţi bani de când se afla la Venezia, aruncase cu ei, ca şi când ar fi vrut să-i termine mai repede, suferea numai la gândul că cineva ştia cât fusese de ridicol şi cum o crezuse pe femeia ce nu avea nimic sfânt. Răbdase, se mira numai că ea nu-l mai căuta, deşi nici el nu-i mai dăduse nici un semn; tot Christo venise spre seară, peste vreo săptămână şi-l întrebase neliniştit:

—Ce-i cu tine? Eşti bolnav? Herula întreabă de ce nu te mai arăţi?

Hrisant nu-i răspunsese, îl găsise stând cu lumânările neaprinse în odăi, cu nişte struguri dinainte, din care ciugulea nepăsător.

—Ce să-i spun? mai întrebase după un timp celălalt.

Sper că nu vrei s-o laşi să înţeleagă că ai aflat de la mine ce-a făcut cu banii tăi?

Hrisant nu răspundea în nici un fel.

—Bine, atunci să pricep că nu vrei s-o mai vezi?

Plecase spre uşă, dar se întorsese:

—Totuşi, o explicaţie se cuvine să-i dai, nu înţelegi? Altfel va bănui. Inventă ceva; că eşti bolnav, că te-ai îndrăgostit de alta; tăcerea ta nu o va face decât să ne urască pe amândoi. Măcar dacă ai demnitatea de a uita ceea ce ţi-am spus, du lucrul până la capăt, prefă-te că nu ştii nimic; trimete-i un dar, nişte flori, minte-o, numai să trecem peste momentul ăsta, dacă nu vrei s-o pierzi, mai ai vreme să dregi ce ai stricat…

Zăcuse câteva săptămâni în încăperile în care nu mai pătrundea decât secretarul livonian cu portocale şi băuturi reci. Toamna venise cu nesfârşite ploi, sâcâitoare, apele negre ale canaletto-ului nu-l mai îndemnau să iasă, făcuse focurile mai devreme deşi nu era atât de frig. I se părea că Buranul sgâlţâie obloanele; măcar de s-ar fi umilit să vină aici, să-i spună ceva, dar rezista, era mai puternică decât el. Citea câteva ceasuri, măcina plictiseala, se gândise de câteva ori să cheme pe vreuna din acele femei pe care le cunoştea şi care abia aşteptau să le dea un semn, dar i se părea că răzbunarea lui ar fi fost prea meschină. I se năzărea, sau iar auzea ţipetele nebunilor pe calli; ei alergau după putane sau scuipau pe copiii ce-i loveau cu pietre; ah, ce oraş! Ce mai căuta el aici? îşi făcuse bagajele de câteva ori, secretarul livonian îl privise cu scepticism, ştia că nu era nimic serios în toate astea; o să-i treacă…

Nu-i trecuse. Christo, marele maestru al ceremoniilor o adusese cu tot grupul lor de prieteni într-una din

serile cele mai întunecate din noemvre; erau mascaţi, mergeau la un bal, aruncau cu confetti pe pavimentul dat cu ceară al saloanelor şi suflau în trompete de carton, guiţând ca la Carnaval. Costumele de mătase amestecate, veselia tâmpă a musafirilor, faptul că erau băuţi şi sgomotoşi îl indispusese la început, dar când o văzuse pe Herula Lucrezia într-un costum de matelot, toată furia lui luase chipul unei înduioşeri ciudate: era un fel de a-i scuti pe amândoi de explicaţii.

—Ce faci? Nu vii cu noi? îl întrebase, ca şi când nu l-ar fi văzut de o zi.

Ochii ei mari, arzători, acel trup mulat de mătasea strălucitoare, abia strâns într-o vestă neagră, aerul fericit, un fel de ameţeală în tot ce făcea, o inconştienţă dulce, totul îi produse o dorinţă arzătoare. Nu voia în acel minut decât să-i simtă mirosul cărnii, să-i ia braţul pe care i-l întinsese, ferm, imperativ, căruia nu-i rezistase. Şi nebunia legăturii lor continuase încă în acea iarnă, plină de certuri, de o agonică încleştare. Ştiau amândoi că ceva se pierduse, că se îndepărtau tot mai mult unul de celălalt şi atunci se iubeau cu o disperare prelungită; reproşurile curgeau, Herula îl învinuia că trăise în tot acel timp, cât nu o văzuse, cu Daria Fini care se şi lăudase că o înlocuise pe ea, pe Herula, dar se înşela târfa şi nemernica pentru că mai bine mureau amândoi decât să i-l lase: biete cuvinte mincinoase în care nu mai credeau nici unul dintre ei. Şi nebunia iniţială revenise: îi aducea bijuteriile cele mai năstruşnice şi ea le refuza; aruncase scarabeii de aur, şi lănţugurile cu briliante pe podele şi voise să le sfărâme, pe urmă se înduioşa, le culegea de pe jos, cu o piozitate caraghioasă şi se bucura ca un copil că nu se stricaseră, reconstituindu-le cu răbdare, punându-le la gât, biruitoare, sărutându-l şi spuindu-i că nici un

bărbat nu fusese atât de nebun ca el, Hrisant, şi atunci ceea ce mai rămăsese din înflăcărarea dragostei lor, reînvia; ploile nesfârşite ale acelei toamne întârziate şi începutul de iarnă îl trăiseră ca într-o beţie continuă. Herula întârzia nopţile la el şi când o întreba dacă nu-i era frică de bărbatul ei, îi răspundea că abia aştepta ca el s-o ucidă, şi că ar fi foarte bine dacă i-ar omorî pe amândoi; asta i-ar uni pe veci, ce-ar putea să-şi dorească mai mult? Totul era ca o boală din care nici moartea cea adevărată nu putea să-i scoată, orice ar fi făcut...

*

Pe la amiază, într-o luminată zi de primăvară, Hrisant se trezise cu Vasilică Ghica în filegorie. Era îmbrăcat într-o jiletcă uşoară, purta joben şi pantofi de prunelă, sosise într-o trăsură neagră, cu două sirene de argint de-a dreapta şi de-a stânga vizitiului; avea un aer compătimitor de cum intrase, îşi scutura pravul de pe încălţări şi se bătea nerăbdător cu mănuşile de bumbac pe coapse, punând bastonul alături.

—Bine te-am găsit, vere. Am venit să-ţi dau o vizită! îi spusese cu glasul lui cu doagă şi atunci Hrisant îşi adusese aminte că printr-o complicată legătură de familie se cam înrudeau, cum se înrudeau cam toţi boerii în Bucuresci, dar era prima oară când o afla.

—Şezi, îl invitase Hrisant, deşi prezenţa oricărui strein în încăperea lui, din în ce mai sărăcăcioasă, îl mâhnea, dar acum nu se mai putea schimba nimic pentru că nu mai avea paznici, nu mai avea slugi, dacă nu-l punea la socoteală pe ultimul său drept credincios: pe Iusufache, dus în dimineaţa aceea după încurcatele trebi lăsate în seama lui de beizadea.

Vasilică Ghica, ras bine, dat cu parfumuri, inspecta cu un ochi sever încăperea.

—Faci copilăreşte de nu şezi, zisese Hrisant.

Celălalt nu-i răspunsese, scruta cu un ochi sagace filegoria.

—Ăsta-i claustrul tău? Toată lumea vorbeşte că eşti bolnav şi că nu vrei să te îngrijeşti. Mulţi se bucură că ai scăpătat şi că o să le laşi o suvenire pietoasă, mai ales de la pozna pe care le-ai făcut-o cu Săptămâna nebunilor, dar eu te-am iertat. Chiar am venit spre a-ţi oferi ceva bani, dacă ai avea trebuinţă…

—Eu? se mirase Hrisant. Cum să am trebuinţă de bani, sunt bogat…

—Pe dracu, bogat! Toată lumea ştie că ai vândut ce-ai mai avut şi că te caută creditori din cele striinătăţi, şi băncile. Pe cine minţi tu?

Hrisant se ridicase în coate şi-l privise sfidător:

—Să nu mă ridic de aici să-ţi arăt diamanticalele pe care le-am adus, că n-aveţi voi, cu ai voştri, strămoşi şi urmaşi, nice cât sub unghie, şi o să vă speriaţi… Nu mai intriga şi tu, şi-mi face numele de ruşine. Sufăr, o să-mi treacă, o să merg la medici să iau ierburi, leacuri. Mai bine, că tot ai venit, spune-mi ce mai e pe-afară? Dacă o vezi pe Doamna, dă sărutări de mâini de la mine şi spune că abia aştept s-o văd şi să-i prezint omagiile. Dacă n-ai greaţă de băutură să-l chem pe Iusufache şi să-ţi dea o vutcă, ceva, că ştiu că foloseşti, mai ales în vizite…

—Nu, nu-i nevoie. Mă aflu în dulce, acum mănânc nuci. Am băut aseară destul şi dacă o mai ţin astfel nu o să mai fiu harnic la femei, mă lasă câinele, nu te supăra că te refuz. Am fost şi eu nebun de cheltuitor, dar mi-a trecut; nu vrei mai bine să te duc la spicer, să-ţi dea ceva, un balsam, un ulei de întărire, o apă de plumb, aloes, ori să-ţi puie frunze de varză acră la

inemă, ori să-ţi facă vreo baie de şezut, să te umplu de binefaceri…

—Nu-i nevoie, vere, spusese Hrisant, nu te uita la mine că am slăbit şi că sunt palid, nu am mai ieşit din casă, asta e, dar mă dreg eu, nu avea grijă…

—Cum vrei, dar să ştii că s-au înmulţit vindecătorii, ştiu neşte frizeri care ţi-ar pune lanţete, ţi-ar vârî niscai clistire undeva sau să-ţi dea droguri purgative, că nu te simţi bine, parcă eu nu văz, că văz… S-au deschis şi neşte stabilimente evropeneşti, cu apă rece, sămurită şi caldă pentru uşurarea omenească. La Baia Ţiuloaicăi ai putea face o cură de apă, avem dohtori în Bucuresci cu bun ipolipsis, faci rău că nu te cauţi… Oricare dintre ei ţi-ar precurma boala de care zici că suferi. O clismă, acolo, ţi-ar face să-ţi revină pohta de mâncare, de ce te fereşti? De ce nu bei niscai pelin să-ţi facă foame? S-a inventat şi-un panaceu: Morison, neşte hapuri; le înghiţi şi te învie, nu de alta, dar iar mă întreabă muierile de tine, cât te-ai dărăpănat? Nu mai dau năvală încoace, că nu le mai îmbie nimic, şi nu te-au iertat că le-ai ruinat, pe ele şi pe ai lor cu nebunia ta, cu serbările acelea de nu au mai avut loc…

—Nu-i adevărat! se supărase Hrisant, vorbind cu o convingere nebună. Poate ai fost tu plecat în timpul acela; întreabă pe toţi: ce trăsuri, ce petreceri, ce fântâni artiziceşti, am dat cep la 40 de butoaie de vin, curgea şampania ca râul Doamnei, numai spume, şi fetele, cum mai erau ele împodobite şi cine le-a împărţit, izmarande, perle de Venezia, şi lănţuguri, şi inele cu zarimf, zăbăluţe de argint şi pinteni pentru echitaţie la Herăstrău?

Celălalt nu-l mai contrazisese, dădea numai din cap ca şi când ar fi ascultat pe careva întors de pe Steaua Păstorului.

—Hai mai bine să-ţi torn ce mai e pren Bucuresci. O

ştii pe-a lui Cuşcungachi, pe Caliţa, podoabă negrăită, de, că acuş s-a făcut şi ea de măritat, pe când te-ai întors, abia repeta alfabetul. Nu şi nu, s-o ia pânzarul Carabet, s-o ducă în aşternut cu miros de busuioc şi iarbă mare, tânjea, ce mai, după ea; a tocmit trăsură, cai, cu marafet, vinul fierbea în boloboace, s-au făcut strigările; au adus lăutarii de la Puţul cu zale, când colo, ce să vezi, mirele pe la miezul de noapte a găsit uşa spartă! Scandal, bătaie, sânge a făcut-o. Au ruşinat-o, au pus-o pe mătură ca pe o curvană, cu rudele lui, că are cinci fraţi, cum ştii, a plâns mirele cât era el de înalt şi cocorat, de năduf au chemat pe Arghira de la Podul de pământ şi-a îmbrăcat-o în mireasă, a umplut-o de bani şi-au petrecut trei zile. Pe mireasă au dus-o la Spitalul nemernicilor şi se află în judecăţi cu Carabet care-i cere tatălui despăgubiri pentru ruşinea făcută faţă de venirile de musafiri ce le-a suportat în casa lui, ca încornorat ce era.

Pe uliţe trecea aparul cu putina lui şi striga păgubos:

—Ia apa de băut! Eau, Oooo, apă, apă, ia apa, ia apa…

Oraşul părea deşert, soarele încropea, primele muşte bâzîiau, izbindu-se de geamuri. Pe Vasilică Ghica îl apucase desgustul, dar parcă agonia înceată a celui ce atât îl dispreţuise odată îi făcea bine, avea să-l povestească la cafineon, să-i facă pe ceilalţi să-i plângă de milă, ba, de-al dracului, o să le ceară să-i aducă fiecare ceva bani, ori scule că era tare scăpătat…

—Şi Principele cel nou, ce mai face, cu ai lui boeri, s-au terminat dresul Curţii şi mai pălăvrăgesc aceia ca înainte, ai novităţi?

—Cum nu? se bucurase Vasilică Ghica, căruia îi răsărise de bucurie că i s-a făcut o asemenea îndemnare.

—Ei? Ei? tresărise bolnavul din patul lui.

—S-o luăm pe rând, să nu scăpăm ceva, le ticăi oaspetele. Pe nemernicii din jurul lui, îi ştii: Stau în Scripturi şi preacurvesc cu plăcerile de sub pântec; se aruncă asupra meselor strălucite şi spun altora să se sfiască spre a nu se îngrăşare; cu sfat bun beau vinul şi săracilor le lasă apa de Giuleşti; trăiesc într-o vieţuire deşartă şi cer celorlalţi să se umilească; se scoală târziu, şi-i mână pe ai lor la treabă din zori de ziuă; de multul banilor şi de sătui, nu mai termină cu predicile; sunt umpluţi de răutate şi invidii şi Princepele, care-i drept, vrea să le mai taie din coaie: să-i mai scurteze pe la subsori, pe unde puroiesc; ei chiţăie şi trag libele injurioase. În faţă îl preamăresc şi pren locuri ascunse îl batgiucuresc, dar mânia e dracul întristării şi veninul şerpilor. Domnul clocoteşte între ziduri şi-l dor intrigile, dar nu poate singur, nici să tocmească lucruri necuviincioase nu-i este îngăduit; vorbeşte în pilde şi ceilalţi se fac a nu-l înţelege, până i-o izbăvi odată cu urechea bătută în cuie la răspântii, să-i mântuie de colibeturi. Ascultă la mine, o să-i auzi pe nătângi că ajung la linte, şi la fasole cu apă, şi la vin împuţit, că din băutură li se trage; se adună şi se îmbată şi pe urmă devin rău îndemnători, ori el nu mai poate, câtu-i de blând, aşa că s-a cam pus pe capul lor şi n-are nice o vină după proasta-mi judecată… Dar nu te-am plictisit?

—Nu, nu m-ai plictisit, tăgăduise Hrisant.

Vizita lui îi făcea bine, deşi încă nu aflase care era scoposul ei cu adevărat.

Vasilică Ghica privea în jur, ca şi când ar fi căutat ceva ce ar fi uitat la ultima lui înfăţişare de la care trecuse destulă vreme.

—Ai pierdut ceva? îl întrebase Hrisant.

—Nu, mă gândeam numai că tu, nu ştiu dacă te mai

uiţi în oglindă, te-ai cam scurs, cad hainele de pe tine, nu mai ai mult; nu ai vrea să-ţi fac vreo înlesnire ceva, să mă îngrijesc de trupul tău schingiuit pe lumea asta…

—Vrei să zici că mă duc, că vă las?

—Toţi ne ducem, făcuse Vasilică Ghica visător, omul e mai bine să se îngrijească din vreme de sufletul lui. Mă gândeam că poate ai mai pus ceva deoparte, e păcat să cadă vreun lucru scump pe mâna slugilor.

Neranţula Mavrodin mi-a arătat inelul pe care i l-ai dăruit, să nu te superi, aşa-s muierile, se laudă; mă gândeam că poate mai ai niscai bijuterii ascunse; le-am putea pune la adăpost, că e păcat, văd că totul se ruinează, slugile astea te-au stors de tot ce aveai, se milesc pe la unul şi altul în oraş de parcă ai fi Iov pe grămada lui de gunoi, mai mare ruşinea; nu e mai bine să mă laşi pe mine să mă îngrijesc de afacerile tale, mai mult de asta am venit.

Secretarul te-a lăsat după ce mai mult râvnise la cele ce mai aveai decât să te ajute, duşman îţi era, ca orice apropiat care-ţi ştie secretele; în numele prieteniei noastre, zic că ar fi mai bine să-mi încredinţezi ce mai ai, adică bani, acturi, tot ce poate să mai folosească, să te scoatem din mizeria asta, că uite cum ai ajuns…

Hrisant Hrisoscelu simţea că era vremea să-l pălmuie. „Uite ce-şi permitea licheaua, dar cine-l chemase pe el aici să-i socotească ce-a mai rămas din averea sa?” Lacomul şi fiara, viermii banchetau pe trupul lui încă viu, Vasilică Ghica vorbea ca logofeţii bisericeşti la înmormântări. Mai bine cerşitor la Mânăstirea Arhimandritul decât să se dea de viu pe mâna hulpavului ăstuia; mai bine să intre în defăimarea lumii decât să ajungă la pomana lui Vasilică Ghica…

Nu-l mai ascultă, acela vorbea, vorbea, cuvintele sburau pe lângă urechile lui astupate, îl ura de moarte, dar nu-i aruncă nici o privire şi după ce Vasilică Ghica îşi bătu gura de pomană încă un ceas şi mai bine, înţelegând că e de prisos şi că numai că nu e poftit afară, musafirul se ridică, îşi luă bastonul şi jobenul de mătase, făcu un salut: „Păi de azi încolo, cred că n-o să ne mai bonjurim!” şi dispăru, lăsându-l singur, nu înainte de a-i aminti că odată cu moartea începea uitarea cea mare şi pustiul neexistenţei şi că nu va avea cine să-l pomenească, dar de aceste lucruri de mult nu-i mai păsa lui Hrisant Hrisoscelu…

Secretarul livonian îl înştiinţase într-o duminică de demult, la Venezia că băncile îl amână mereu, când era vorba de scos noi sume.

—Cum adică? Nu avem acturi bine întocmite?

—Ba, da.

—Atunci?

—Vor să mai întrebe, pentru că dacă o mai ţinem aşa, vor da faliment. În mai puţin de un an şi jumătate s-au dus peste două milioane de taleri. Au secat şi ei, vor să mai întrebe, colo, colo. Li se pare că risipa e prea mare şi că ar mai trebui oprită…

—Nu-mi pasă de ei; să plătească dacă avem acoperire.

—Avem, dar mai sunt poliţele lui Barbaro Vimercatti. Crezi că el nu şi-a luat măsuri? Joci, scrii, iscăleşti, nu te uiţi, s-au adunat 350 000 de ducaţi şi peste 300 000 de taleri; nu e bancher în lumea asta care să arunce pe fereastră sumele pe care le cheltuieşti.

—Dar mobilele? Tot ce am pus înăuntru; ele nu valorează nimic?

—E cam puţin. Zic să ne strângem, altfel vom fugi cu coada între picioare. La o nevoie cine ne mai împrumută?

—Cum, cine? Prietenii mei; doar ai văzut în ce societate mă învârt…

—Nu crede în prietenie la nevoie; e sfatul unui om mai bătrân.

Niciodată Hrisant nu se gândise câţi ani are fiul Militrisei şi al contelui Goncearov. Îl privise, avea un chip fără vârstă, uşor obosit, ca unul care trecuse prin multe. Modestia lui, ştiinţa de a tace, şi de a nu da sfaturi decât când era întrebat îi plăcuseră beizadelei. Dar acum ce-l apucase? Erau ei chiar la fundul sacului? Îl întrebase. Nu era chiar aşa, dar nici departe nu se aflau; trebuia să ştie din vreme că-l aşteptau zile grele. Îi amintise de moşiile lui din ţară; le putea amaneta, să n-aibe nici un fel de grijă, nu era un scăpătat. Numai că sfaturile bune nu sunt ascultate, mai ales când era vorba de un tânăr ca acest stăpân al său. Şi ziua cea mai tristă sosise. Socotelile, oricât le ura el, erau limpezi: băncile nu mai aveau ce să mai livreze, poliţele lui Vimercatti trebuiau onorate; unde mai pui creditorii care aflaseră şi ei de ruina acestui strein păgubos care reuşise să toace cu atâta uşurinţă într-un răstimp atât de scurt o sumă colosală? Trebuia făcut ceva; încercase să câştige la joc şi chiar reuşise de câteva ori, dar ceilalţi, în frunte cu Vimercatti, începuseră să-l ocolească, ba erau obosiţi, ba trebuiau să plece în provincie după nişte lucruri mereu amânate; nu le mai convenea. Altceva erau partidele în care el pierdea cu bună ştiinţă, şi altceva, acum, când Hrisant avea nevoie de bani, şi-şi încerca şansa fără cruţare. Mersese în locurile lor de pierzare din bunele zile de altădată, în tripourile de lângă Rialto, dar cu faliţii nu încerca nimeni să joace prea mult; n-aveau chef să-l vadă fără un sfanţ, doar îl cunoşteau de mult şi nu i-ar fi stat bine să înceapă a se împrumuta de la alţii; el, căruia îi merseseră toate atât

de bine până atunci şi care nu se uita la bani. Pontau şi pe sume foarte mari pentru a-l sili să iasă din joc, dar el mersese curajos şi câştigase de câteva ori; se părea că norocul orbesc îl însoţeşte; avea memorie, îi luaseră frica; cât puteau, îl evitau; plecau de la mese de parcă ar fi fost ciumat. Cu ce câştigase se mai încropise. Ducea aceeaşi viaţă destrăbălată, aruncând cu banii, sfidându-i, îi invita la el, la ţară sau în palatul Caragua, la petreceri, dar numărul musafirilor scăzuse simţitor; veneau numai curioşii şi pierde-vară, ca alde Christo sau Mario Fiano; Mazzacoratti sau marchizul Ottoboni, Faggiano şi Vimercatti trimeteau invitaţiile înapoi prin servitori, în ideea că erau plecaţi din Venezia; dar el ştia pe unde se ascundeau, le scria cuvinte usturătoare prin Hrisoverghi care le înmâna leterele injurioase, dar acelora puţin le păsa. Apăruse în schimb Herula Lucrezia, care dormea la el câteva zile şi nopţi, dăruindu-i-se cu o frenezie necunoscută.

—Ce-i cu tine? o întreba.

—Nimic, se mira ea, ce să fie? A început să nu-mi mai pese de bărbatul meu. Aş vrea să mă despart de el, e şi mai gelos, câteodată cred că nu o să mai apuc dimineaţa care urmează, înţelegi?…

—Nu ai auzit nimic despre mine? o întrebase îngrijorat, cercetându-i chipul pe care nu se putea citi nimic.

—Ce s-aud?

—Că nu mai am credite, că bancherii au început să mă refuze şi chiar Barbaro nu-mi mai acordă împrumuturi decât cu dobânzi pe care nimeni nu le-ar primi…

—Nu ştiu nimic, şi puţin îmi pasă de faptul că eşti sărac. Eu te iubesc şi aşa, poate mai mult chiar. Nu ai aflat că în fiecare femeie trăieşte o soră a bărbatului? Am să fac totul pentru ca să te ajut. De câţi bani ai

nevoie?

—A, încă mă descurc, nu-ţi face griji.

—Spune-mi orice sumă; pe Barbaro îl conving eu să nu-ţi mai ceară dobânzile nebuneşti cu care i-a ruinat pe atâţia. Îl cunosc: e lacom, nu ar fi trebuit să iei nimic de la el; e josnic, nici pe frate-său nu 1-a cruţat…

Pe urmă, uita de toate aceste lucruri, părea înverşunată, asculta vântul de afară:

—E Bora, bate a pagubă, şi doar nu e anotimpul lui. Ce ai să faci dacă pleci din Venecia?

Ciudate întrebări punea după atâtea sărutări.

—Nu ştiu. Am să mă întorc acolo, în Răsăritul meu, de unde vin. Am să vând ce am şi am să revin. Sunt foarte bogat.

—Atunci e foarte bine, am să te aştept, nici nu ştii ce greu are să-mi fie fără tine.

Obloanele erau sgâlţâite de curentul canaletto-ului. În pieţele pustii din apropiere se strângeau tarabele scoase afară şi pânzele care le acopereau. Mirosea a peşte stricat; dinspre lagună se întorceau bărcile grăbite, să nu le apuce furtuna.

—Acum ar trebui să murim amândoi, spunea Herula Lucrezia. Să închidem obloanele şi să dăm foc acestui palat. Focul e purificator. Nu ţi-ar place?

Era frumoasă, cu chipul ei livid în umbra vagă a încăperii. Soarele orb de afară arunca numai o scursură galbenă de lumină. Se auzeau frunzele uscate prematur în obositele grădini ale Veneziei, roase de buran, ceva ce scrâşnea pe granitul unsuros peste care apele împuţite trecuseră în valuri. Era frig, ar fi trebuit să aprindă focurile cele mari, deşi iarna cam trecuse. Un cer clocotitor rodea asfinţiturile, se făcea şi mai rece în acel oraş deschis spre mare.

—Vino! îl chema.

Era ostenit, slăbise, femeia avea ceva devorator în

tot ce făcea.

—Tu nu simţi cum viaţa ni se duce, cum trece pe lângă noi? Să luăm totul de la ea.

Trupul îi era încă tânăr, musculos, alb, sânii puternici, când se ridica părea un arcaş plecat la vânătoare, umbla cu paşi mari prin odăile înalte în care încă mai stăruia amăruia căldură din alte nopţi mai fierbinţi, pentru că aici nu ştiai când e primăvară, vară sau toamnă; nici iernile nu erau statornice; blănile albe pe care se tăvăliseră până atunci încă miroseau a trupurile lor încinse. Numai pereţii strângeau în ei ceva mohorât, sgrunţuros; se erodau secret, în covoare parcă ar fi tors un milion de molii, mobila grea şi neagră strălucea mat şi troznea noaptea când focurile într-adevăr se reaprindeau şi o lumină mişcătoare se urca pe pereţii igrasioşi.

Palatul Caragua avea ceva nesănătos, vechi, putred, restaurările grăbite nu reuşiseră să scoată din zidurile lui rumegătoare pecetea timpului trecut. Ceva salin, muşcător care le făcea sete plutea în aerul odăilor. Nici florile ce soseau mereu cu o gondolă nu reuşeau să scoată mirosul de umezeală şi ruină, de mucegai şi iarbă de mare.

Hrisant o alungase de câteva ori, amintindu-i de Vimercatti; ea se lăsa greu convinsă. Îl privea ca pe un bolnav de care trebuie să ai grijă şi asta-l scotea din sărite. Se hotăra greu să părăsească patul uriaş în care rămânea ceasuri întregi singur, fără să ceară nimic servitorilor, golit, fără nici o dorinţă, bând doar din carafele pe care mereu le schimbau servitorii, un fel de licoare verzuie de lămâie amestecată cu eterurile pe care i le aducea Herula şi care-l scoteau iute din lene. Atunci îşi lua băile, începea să umble, îi era foame, pe urmă vântul de afară ce nu mai contenea îl făcea să recadă în starea de torpoare pe care nu mai reuşea s-o

domine. Adormea, visa, avea coşmaruri, ceva îl rodea secret, un fel de frică de zilele care urmau: creditorii lui încă nu se arătau atât de enervaţi de faptul că el nu-şi achită dobânzile măcar; Barbaro era mai nesăţios, se prefăcea că are treabă în vreun loc mai apropiat şi că trecuse numai să-l vadă pentru că auzise că nu-i mai mergea atât de bine cu sănătatea, că avea o slăbiciune ce nu-l părăsea, ba îi mai aducea şi nişte siropuri de întărire, în semn de prietenie. „Îmi ia măsura la cosciug”, gândea Hrisant, vorba lui Christo. Despre datoriile lui nu pomenea nimic, avea numai privirea aceea aţâţată a creditorului care cântăreşte din priviri cât poate să răscumpere din acele mobile, din covoare şi ce mai avea el ascuns prin sipeturi. Nu arăta nici mulţumit, nici îngrijorat, dar beizadeaua simţea că mult nu mai putea trece şi vor începe presiunile, şi doar el nu era singurul. Sporeau datoriile la bijutieri, la croitori şi cismari, la florari…

Şi din frica ce creştea pe nesimţite, în el se născuse o ură feroce pe oraşul acela atât de trist când ea nu venea, atât de strein în zilele şi nopţile, pustii şi nesigure şi tot fastul lui arăta ca un decor sumbru în care stătea parcă zidit. Nu mai ieşea din odăi pentru ca să nu întâlnească pe cine ştie ce cunoscut care l-ar fi privit ca pe un sărman lovit de boala sărăciei sau pe vreun creditor ce i-ar fi amintit nişte termene. Noaptea avea lungi coşmare amestecate. Uneori credea că Venezia fusese invadată de valuri şi că la ferestrele palatului Caragua, acoperite de obloane Bora ridicase apele. Îi era frică să se trezească şi să cerceteze dacă visa sau într-adevăr de afară îl apăsa o masă uriaşă de apă. În coşmarurile acelea auzea fâşîitul marilor vase de la sărbătoarea Redentore, scârţâind şi lovind cu catargele lor acoperişul. Într-o noapte, în somn, crezuse că deschisese uşa balconului şi privise spre

piaţa San Marc. Oraşul tot era verzui, poate eterurile lui fuseseră de vină, dar piatra albă a pieţii, dalele pe care apele revărsate le spălau aveau ceva translucid, alunecau; nu era nimeni în jur, numai cerul pustiu, şi deodată, simţise fărâmarea coloanelor Ducalelor ca şi când ar fi fost surpate; păreau făcute din nisip şi dinspre lagună soseau spumele albe ale mării ce-şi întinsese valurile până aici. Bucăţi tronconice de piatră sculptată se rostogoleau spre locul unde se afla, dar totul se întâmpla într-o mare linişte, stâlpii păreau grei. El se sufoca simţind că va fi sfărâmat odată cu locul în care se afla şi arhitravele crăpau, sgâriindu-i faţa, cornişe, grifoni, frize, toate păreau de cocă, temeliile de piatră şi palafiticolii de sub buzele oraşului plezneau ca nişte arteficii, baldachinele cu statui se subţiau ca şi când cineva le-ar fi supt măduva; ceaţa le rodea, făcea din ele nişte fuse luminoase. Nu era nimeni în pustiul acelei pieţi ce se lungea ca şi când din uriaşul ei trapez nu rămăsese decât un culoar găunos, şi el întunecat ca şi cerul ce contrasta cu acea apăsare a apei, albe, pline de spumă, ce căra totul spre mare: coronamentul faţadei, triglife, himere, dragoni, putti, metope, baghete, lăcrimare, echine, inele, vimperguri în acolade, console, statui furate grădinilor ce se chirciseră şi arătau ca uriaşe strafide coapte sub un soare lichefiat, aflat deasupra campanilei ce se clătina şi ea ca o uriaşă luminare roşie, elastică, gata-gata să lovească bulbii de aramă ai basilicei şi caii pontificali ai quadrigei. Nu-i era frică; ceea ce simţea era numai un mare regret ce se năştea în el la privirea catastrofei ce nu mai putea fi evitată; apa căra totul şi piaţa rămânea singură ca un stadion de piatră pe care numai rămăşiţele coloanelor se mai târau într-o ultimă sforţare de a rămâne pe terra ferma; loggiile de piatră erau sdrobite de tumultul viril al valurilor, odată cu

sălile hipostile sfărâmate, terciuite, cu cosciugele de lemn ale stranelor de lemn de palisandru, cine ştie când lucrate cu dăltiţa şi o veselie ciudată îl încerca. Totul se ducea de râpă, totul era cărat de valul uriaş care spărsese Ducalele, cu ferestre cu tot, cu treflele şi cu maurii de bronz ai Turnului orologiului, cu toată acea viaţă trivială, fericită a Veneziei; poate aşa era mai bine, ca apele să înghită totul şi el să scape din acest naufragiu şi atunci, şi Trimisul, şi ceilalţi puteau să piară; Vimercatti, fratele său, Barbaro, Christo şi prietenii lor care nu mai voiau să-l vadă…

Pe urmă simţea frigul până în sânge, de parcă totul ar fi fost de ghiaţă în el, ca şi cum într-un arbore ar creşte un altul de cristal, Venezia devenea un fel de cimitir vânăt, în care mai atârnau puţinele resturi de coloane ciuruite, găunoase în care Buranul îşi cânta solemnele elegii. Campanila se înroşea la un foc sosit de undeva, din adâncurile reci ale lagunei şi un muşchi gălbui urca pe resturile ei, funii murdare sugrumau piatra scăpată din dezastrul glacial. Creşteau uriaşi palmieri pe care sepii şi melci urcau tăcut, vătuit, cu o foame neînchipuită, plante şi tufe secrete ale mării, o invazie de mâzgă, rapace, cu rădăcini furioase ce începeau şi ele să roadă temeliile crăpate ale pieţii şi înghiţeau cu ferocitate campanila. Totul în lumina unui cearcăn verzui-albastru în care soarele fierbea lent ca un sâmbure. Ecourile unor voci de înecaţi soseau din larg, cerând ajutor, glasurile erau ruginite, uriaşe, ecourile poate le făceau astfel; ele se repercutau în ce mai rămăsese în picioare din ferestrele ca nişte ochi morţi ale fostelor cancelarii, nişte văgăuni somnoroase, din care ieşeau caracatiţe, şi totul se transforma într-o pardoseală plină de mâzgă rece pe care Hrisant aluneca; o căuta ca în somn pe Herula şi din toate vechile palate ale oraşului nu mai

rămăseseră decât câteva cupe răsturnate de bronz în care clocotea un abur câlţos, şi trupuri reci, îngheţate pluteau deasupra, figurile înecaţilor aveau numai rânjete pe feţele spectrale şi caracatiţe înfometate alcătuiau ciorchini străvezii, mucilaginoşi, o piftie uriaşă ce plutea spre insula San Giorgio Maggiore. Cerul era plumburiu, nu adânc, ca o cupolă sufocantă, simţea că se înăbuşe; vedea San Michele plutind cu mormintele lui de piatră, ca o navă uriaşă şi din margini se rupeau lespezi pe care erau scrise cu litere de aur numele nobiliare ale bunelor familii. Pe urmă tot ce era sumbru şi devorator cădea într-o stoarsă lumină galbenă şi din zidurile bisericii Santa Maria della Salute ieşea Herula Lucrezia, cu icoana Verginei Mesapondissa în braţe, alergând pe dalele pieţii. Bazine de piatră se recompuneau în apa ce stagna de data asta, şi fântânile reisbucneau cu şuvoaiele lor de apă cristalină, ciudata înseninare era acoperită de un val mat în care din nou totul se pierdea şi se recompunea. Herula Lucrezia Vimercatti dispăruse parcă înghiţită de apele clare în care biserici şi palate erau spălate. Cearcănul de lumină de deasupra campanilei se făcea roşu şi cărămida părea a fi luat foc, pavelele aveau o catifea strălucitoare pe care Hrisant aluneca în căutarea lui înfrigurată. Sub bolţile din care mai ciuruia varul, se zăreau scări cărate de un curent misterios, rampe de lemn, un perete diaconic, cu sfinţii lui mâncaţi de vreme din care curgeau rumeguşul şi sfeş-nicare, şi trepte erodate de sare, un mâl ce devenea un râu mocirlos acoperea totul şi scena atât de limpede a San Marcului cădea într-un râu noroios în care totul se murdărea şi devenea scheletic. Ducalele erau numai ruine albastre, mâncate de spumă şi nimic nu mai amintea strălucirea lor furată de adâncuri; scoici uriaşe clincăind la curenţii apelor;

Hrisant se afla pe un fund de mare prin care vedea o altă Venezie, părăsită, fără viaţă, numai cu nişte ziduri răpănoase pe care melci băloşi urcau tăcuţi. Un râu mic scurgea mâlul cu o încetineală obosită, şi într-un ultim efort de a se trezi, de a depăşi acest coşmar, Hrisant mai văzuse ocnele de la Priggione, crăpate, invadate de o paraginǎ verzuie. Sub Puntea suspinelor trecea, într-o gondolă un heruvim abia lopătând prin nămolul gros, cafeniu, mirositor, cu o gesticulaţie leneşă, ca şi când ar fi fost ultimul martor al strălucirii oraşului profanat ce nu mai exista…

Afară bătea cineva cu forţă în poarta dinspre canaletto. Era probabil Christo cu o veste rea. Îl lăsase să aştepte multă vreme, prefăcându-se că nu-l aude…

*

Îi se făcuse dor să audă o pasere cântând. Unde vor fi fiind canarii aceia de patru note, pe care nu-i trimisese Principelui, tot în coliviile lor, ori i-au mâncat pisicile de foame? Dar caii ungureşti, falnici, ce-i băteau pe cei orlofi ai fiului lui Pândele Colportoriul, zis Alexandru Mavrocordat, cel ce speriase Bucurescii cu o asemenea podoabă. Totul pierise în zarea din urmă a vremii. Iusufache se uita la el ca la un nebun când mai întreba de ei.

—Ai uitat, măria ta, că s-au stins şi lighioanele cântătoare, şi caii, care de nemâncare, care de neiubire, că pe toate le-ai lăsat de râpă.

Hrisant nu-i răspundea; se uita numai în cerul adânc al acelei veri. Se simţea slăbit, nu s-ar mai fi sculat din patul lui. Bătea un vânticel dulce, dinspre morile de la Radu Vodă se auzea clănţănitul uscat al roţilor.

Miros de nămol şi de gunoi; undeva, în curţile sparte

de amiaza leşinată gâgîiau câteva gâşte. Bătea un clopot în dungă şi la Baia Mitropoliei, Teodat pularnicul lovea cu un melesteu ţucalele sale ce sunau dogit.

—Câte ceasuri să fie? întrebase pe sluga cea credincioasă.

—Nu mai am ceas, l-am lăsat amanet, zisese fără vreun regret Iusufache.

—Nu, că eşti nebun! Cum aşa?!

—Bine, cum se amanetează, de luna viitoare nu mai am ce-ţi mai da de mâncare. Şi aşa nu prea te înduri, mai mult cu apă te ţii, dar eu, în schimb, trebue să te spăl, să te curăţ, te-ai uitat în oglindă cum arăţi?

Nu se uitase şi nici nu dorea.

—Parc-ai avea o sută de ani. O să prinzi rădăcini în patul ăsta.

—Mai bine ţine-ţi gura! Unde-i secretarul livonian?

Iusufache iar făcea un cap mare, arătând o uluire nemaivăzută.

—Cum aşa? A uitat înălţimea ta că a fugit acela cu tot ce mai sfeterisise?

—Nu se poate ! Azi dimineaţă l-am trimis să se ducă la ovreii din Bărăţie să-mi aducă un Sbornic, cu viaţa mitropolitului Haliciu, o carte adâncă spre buna gustare a citirii! Cum de-mi torni prostii?!

Iusufache căscase a plictiseală.

—Dacă nu mă crede, măria ta să-l aştepte până la Crăciunul viitor. Pe unde o fi el acuşica…

—Azi aş mânca fazan, făcea Hrisant ca să schimbe vorba, cum făcea de câte ori nu se mai înţelegeau din motive pe care nu le pricepea.

—Terci, asta avem, şi acela că ni l-a adus Lolea, lumânărarul care-şi face pomană cu noi.

—Cum terci? Nu-mi trebue terci…

Avea un glas slab, tânguitor.

—Atunci o dulceaţă de trandafiri cu apă rece, e tot

ce mai am…

—Păi nu ţi-am dat eu tot ce mai aveam, pietrele alea cu care te-ai dus la telali, puteam trăi din ele, zece ani buni…

Iusufache râdea tare ca un ghiolgan:

—S-au săturat şi telalii de pietrele măriei tale, le-am dat una câte una gâştelor lui Guşe Fotino, de-a cumpărat casele din vecini. Ele, ca neşte tâmpite ce sunt, le înghit ca pe grăunţele de porumb…

—Nu se poate, eşti nebun! Te-ai dus cu ele la bijutieri, să-i întrebi?

—Nu m-am făcut de râs odată cu răşinile cele măsluite?

Hrisant credea că înnebuneşte: doar servitorul uitase că nu erau pietrele false cu care voise să ia gura târgului, ci cele vreo zece-cincisprezece diamante veritabile pe care le găsise din întâmplare în grămada de corespundenţă şi fogliete vechi şi în care aruncase, fără să-şi dea seama, la sosirea în Bucuresci, geanta aceea cu acturi de la Venezia şi lucrurile cele mai preţioase. Pe urmă, o ceaţă i se pusese parcă pe creier. Nu-l mai întrebase nimic; cu alt prilej îi spusese din nou să caute pietrele, că nu erau din cele false, dar Iusufache se sbârlise la el:

—Mai lasă-mă, măria ta, cu prostiile, ce pietre bune? Sunt neşte sticle, parcă nu le-am văzut eu? Mai am una, am rătăcit-o pe sub pat pe la mine, o s-o caut şi o să mă duc să o arăt, dacă tot ţii la asta…

Dar nu se dusese încă. Hrisant nu mai întrebase nimic, era ostenit, ostenit, tot ar fi dormit, doftorii nu-i mai dădeau eterurile pe care le cerea pe o hârtie scrisă pentru că servitorul nu mai avea cu ce le plăti, erau scumpe şi mai şi râdeau de ei amândoi:

—Să scoată giuvaerurile cu care se lăuda, şi să dea odată sărbătoarea aia, de Săptămâna nebunilor, pe

care ne-a tot făgăduit-o şi nu s-a ţinut de cuvânt, tu nu vezi, Iusufache, că boerul tău era scrântit de când a venit, ba ne-a mai băgat şi la cheltuială pe toţi, de l-am crezut şi cu ce ne-am ales? Unul încă şi-a pus şi sbilţul de gât că şi-a prăpădit tot ce strânsese ca să-şi croiască haine pentru a lui şi pentru el, să facă faţă la acea pomană de sărbătoare neţinută…

Hrisant o lua de la cap:

—Şi tu chiar crezi că secretarul meu livonian m-a lăsat şi a plecat?

—Dar cum?

—Nu l-am omorât eu cumva?

Avea nişte ochi goi, pustii. Servitorul nu se înspăimânta, dar în mintea lui îşi căina stăpânul.

—Ei, nu, că-i bună! Păi eu l-am dus la poştalion, o fi pe la el, pe la Riga, prin striinătaţi. A plecat sărac ca un ou, cu ce avea pe el, te-a slujit câţiva ani pe degeaba, vindea ce strânsese, numai ca să te ajute şi, când n-a mai putut, dus a fost. Să nu te afle mort în vreo dimineaţă…

Pe chipul răutăcios al beizadelei se arăta un zâmbet plin de şiretenie.

—Ăla era poate vreun frate geamăn al său, dar să ştii de la mine că eu l-am gâtuit într-o noapte cu un laţ de mătase. Dacă vrei să te convingi, sapă sub scara filegoriei şi-ai să-l găseşti acolo…

Iusufache râdea sufocat de atâta greaţă:

—Ei, cum aşa, că nu mai ai puteri, nice să te dai jos din pat! Cum să-l fi omorât, şi când, pe acel frate geamăn pe care i l-ai dăruit? Şi pe urmă ar mai fi trebuit să mai şi sapi, şi pământul e tare, şi lopată de unde să fi avut? Şi cine să ţi-l care, şi cine să te ajute?

Râdea şi el cu o răutate neascunsă, ca şi când ar fi vrut să-l jignească, deşi i se făcea milă de nebunia ce-l cuprinsese pe boer.

—Dacă vrei să crezi, bine, dacă nu, nu…

Iusufache, că tot n-avea ce pierde, îi mai dădea sfoară:

—Şi, adică, de ce să-l fi ucis domnia ta pe secretar?

—Ei, era o taină care ne lega, nu pot a o spune…

—Nu-ţi mai dau mâncare la prânz dacă nu-mi mărturiseşti, îl ameninţase într-una din zile, când povestea se repetase şi curiozitatea lui Iusufache nu mai avusese margini.

—Cum, adică, nu mai îmi dai de mâncare?

—De ce ţi-aş mai da? Nu m-ai plătit de nu ştiu când, mi-am amanetat şi ceasul pe care mi-l dăruisei, atât am mai putut face pentru măria ta, şi, dacă vrei să ştii, mă ţin din pomana vecinilor şi stau aici şi când nu o să mă mai pot mişca, o să murim amândoi de foame…

—Să murim de foame?

—De ce te miri? Nimeni nu mai vrea să ştie de noi, ne-au lăsat cu toţii…

—Şi femeile mele care m-au iubit?

—Unele au murit, altele au plecat, ce-a mai rămas nu se mai uită într-acoace, au amanţi, au cine le sprijini bătrâneţele, pentru că sunt bătrâne de-acum, neşte babe…

—Ce tot vorbeşti? Şi Neranţula Mavrodin?

—Şi… Câtă vreme a curs pe Dâmboviţa, habar nu ai. Priveşte-te în oglindă şi o să te vezi. Te-a mai ţinut prescura pe care ţi-am dat-o şi pomana celor din jur, cei mai săraci. Mai bine mi-ai spune ce era cu secretarul, de ce l-ai ucis?

—Păi nu spuneai tu că nu l-am ucis şi că a plecat de bună voie?

—Ei, glumeam, se vâra Iusufache în jocul nebunului.

—Atunci îţi spun. El era Trimisul..

—Ce Trimis?

—Nu-ţi spun decât dacă juri după mine.

—Jur!

—Unii ca aceia să fie procleţi şi afurisiţi şi anatema de vlădica Isus Christos şi de cei 318 părinţi de la Nicheia, aşişderea şi de vlădicia mea, şi să aibe parte la un loc cu Iuda şi cu Asia şi pietrile, şi fierul să se topească iar trupurile acelora să nu se mai topească în veci, dacă vlădicia mea va spune ce a aflat acum.

Iusufache îl îngânase, cuvânt cu cuvânt.

—Trimisul era cel ce mă visa şi trebuia să ia banii şi să-l cumpere pe Terziman... dar să nu spui la nimeni un cuvânt; jură-te şi pe oasele mamei tale care zac cine ştie unde îngropate...

—Ce Terziman, ce bani? se mira intrigată sluga la auzul unor astfel de vorbe.

—Lucruri confidenţiale, ce ştii tu? Trebuia să ajung împărat la Bizanţ. Ai auzit de Bizanţ? M-ar fi încoronat în Sfânta Sofia şi ar fi cântat coruri îngereşti, dar n-a fost să fie...

Basme de dus dintre cei vii, gândea Iusufache şi vechea lui dragoste faţă de beizadea îi spunea că nu putea să-l lase în voia Domnului, pentru că într-adevăr ar fi murit de foame fără el. Îl ştia de tânăr, îl cunoscuse de când se întorsese din Pera, pe unde fusese şi el, cu cinstitul său părinte şi cu toată spiţa lor boerească, din os domnesc. Dar gândul la împărăţia Bizanţului era prea mult, închipuiri făuritoare de-ale sale, născute din pravurile pe care le mai găsea prin colţuri, mucegăite, vechi, pentru că doftorii din Bucuresci nu-l mai lăsau să le ia şi spicerii nu-i mai vindeau.

Între timp, Hrisant adormea pe neaşteptate, aţipea preţ de un ceas, cât îşi mai făcea el treaba pe afară, pe la amurg se scula şi-l punea să umble la minavetă. Aceasta se hodorogise, i se stricase un arc, horcăia mai mult decât cânta un marş turcesc, ori o romanţă

grecească, tristă, tristă. Pe el nu-l supăra la ureche, părea că nici nu mai ascultă, ori îi cânta în cap vechiul instrument care umbla ca lumea în alţi ani ce trecuseră, pompoasele zile ale plăcerii şi tinereţii. Şi cerul avea şi el o leşie, se împurpura pe urmă; sub orizon treceau paseri ciudate de câmpie, negre, plutind leneş, cum leneş era totul în acest oraş, Bucuresci…

Memoria i se întuneca puţin câte puţin, un şir de fapte nu mai aveau nici o logică şi le povestea fără să aibă vreo legătură între ele; căuta să retrăiască acea ultimă parte a vieţii sale de la Venezia, a rupturii de Herula Lucrezia Vimercatti, căutându-i un înţeles. Fuseseră epoci în care o credea nebună, când ea îi spunea că de fapt el doreşte să scape de această dragoste ce-l putea împovăra şi svonurile că băncile nu-l mai creditau nu erau decât nişte şiretenii; atunci reproşurile furioase creşteau într-o avalanşă de insulte: „Ştiu bine ce vrei să faci; după ce ai trăit cu mine, după ce m-ai compromis, vrei să te întorci în Răsăritul acela despre care îmi vorbeşti ca despre Paradis, dar mie puţin îmi pasă; putem vinde tot ce se află în acest palat, şi sunt destule, ca să trăim un an-doi, fără atâtea petreceri şi jocuri, pentru că ele te-au pierdut; tu nu pe mine m-ai iubit; ai iubit luxul acestui oraş; ai iubit ceea ce dincolo nu ai avut: o femeie ca mine; această risipă ce te-a ruinat şi prieteniile costisitoare; iubeşti să iubeşti; şi anume să iubeşti în Venezia care este un fel de scenă pe care te-ai arătat; dar dragostea e ceva mai profund decât îţi închipui; eu o cunosc în toate felurile: iubeşti ca să iubeşti cum doreşti tu, pentru că eşti egoist; te laşi iubit; nu iubeşti, te prefaci că iubeşti; spune dacă nu am dreptate? Dar eu mă voi prostitua, şi ştiu s-o fac, pentru a sta lângă tine chiar de vei fi scos afară din palat. O să găsesc cu ce ne va rămâne o locuinţă mai ieftină şi o să trăim împreună,

puţin îmi pasă de Vimercatti şi de tot ce face el; dacă e nevoie, voi vinde cavoul acela pe care mi l-ai răscumpărat şi tot ce mai am, bijuterii, daruri nebune de ale tale; mai ţii minte, mi-ai trimis două zaruri de aur, un dar cum se făcea Dogilor şi cu care o să ne descurcăm multă vreme; am toate tabacherele arabe pe care ai aruncat o grămadă de bani şi emailurile scumpe, la care putem adăuga covoarele şi mobila; din păcate, n-o să putem răscumpăra cheltuielile făcute pentru restaurări; dar dacă Alfano Stradiotte se va bate cum trebue, mai scoatem ceva şi de aici; aş vrea să nu te mai văd atât de îngândurat, mi se pare că asta îmi dă iar gustul morţii; ştii cât mă gândesc la gondola care mă va duce şi pe mine la San Michele, străjuită de îngerii ei de gips auriţi…”

Afară vântul de toamnă mişca frunzele uscate ale grădinii palatului Caragua pe aleile umede şi ceaţa vătuia ferestrele plumbuite; focurile ardeau cu trosnete mari, umezeala dispărea puţin câte puţin, uriaşele blănuri albe păreau roşcate în jocul flăcărilor, un parfum greu de mosc plutea în aerul veşted; ceva nu mai semăna cu nebunia de la început; cu prospeţimea iniţială a acelei dragoste atât de ciudate; o oboseală vagă îi lua în stăpânire; se iubeau cu o falsă foame; sărutările aveau parcă aceeaşi intensitate; dar osteneala era mai grea după aceea; un desgust al cărnii îi făcea greoi, absenţi; tăceau mai multă vreme, ascultând obloanele sgâlţâite de vânt. Era vremea când la Ridotto se pierdeau sume mari şi vechiul jucător din el îl rodea pe Hrisant; se plictisea, ciudat, deşi dacă ar fi părăsit-o nu ar fi ştiut cum să se întoarcă mai repede înapoi. O melanholie stranie îi învăluia. Dragostea lor se ruina, cum se ruinau odăile acestea, şi ei o simţeau. Din obscuritatea colţurilor înaltelor odăi casetoanele aurite trimeteau o vagă

lumină sporită de focurile ce se stingeau încet. Atriumul şi băile verzui păreau nişte sere; peştii cei lacomi se pândeau dincolo de plantele care le ascundeau trupurile negre şi şerpuitoare. Nu reuşiseră nici ei să se distrugă unul pe celălalt, Hrisant le vedea numai cozile fastuoase ce se învăluiau, şi umbra rece şi feroce ce se strecura în spatele celeilalte umbre, şi ea la fel de rece şi feroce, şi priveau la nesfârşit amândoi la acest joc al morţii ca şi când ar fi pariat şi chiar pariau fiecare în gând pe câte un astfel de luptător rapace, dar niciodată ei nu oboseau, noapte şi zi se pândeau neostenit, neadormiţi, veghind momentul de slăbiciune al celuilalt; plantele se ofileau, apa se învechea, trupurile acelea niciodată nu trădau vreo oboseală. Afară vântul şi ploaia măturau fucsiile care scoteau un sgomot sec. La intrarea din spate, acolo aştepta mereu, sub un coviltir, un gondolier tăcut, ca şi când nu ar fi existat. În Torre del'Orologio orele băteau târziu, parcă niciodată exact; ar fi trebuit ca ea să plece, dar nu pleca, tocmai pentru ca Hrisant să nu o bănuiască că se grăbeşte, şi el dorea să rămână singur, să-şi pună ordine în gânduri, dar Herula nu se mişca; trupul îi devenea rigid, o simţea cum îl pândeşte: „Te-ai plictisit, spunea, cunosc senzaţia asta, carnea ta nu mai emană un suflu de dorinţi, nu mai asuzi când mă simţi lângă tine, şi sărutările sunt fade". Privea florile ce se fanau tăcut lângă uriaşul pat cu polog, risipite pe mozaic sau pe covoare. Aerul se usca în jurul lor când pălălaia creştea, pentru că slugile aveau o ştiinţă de a aşeza buştenii într-un fel de piramidă ce scădea uşor, lăsând sub ea numai un rumeguş pufos, auriu, ce-şi schimba culoarea, devenind când brun ca berea, când galben ca trandafirii de Isfahan, ce-şi trimeteau ultimele mirosuri atât de depărtate şi ciudate, un miros de deşert, un

miros sterp ca aerul din jur. „Soţul tău se ruinează dacă-l mai laşi atâta vreme singur”, îi spunea şi ea se ridica brusc şi voia să plece. „Mă goneşti, am ştiut că va veni şi clipa asta, spunea, sunteţi toţi la fel.” O ruga să nu plece, ea începea să vorbească fără şir, parcă psalmodiind nişte versuri sau spunând fraze fără şir: „San to fosmu se agapo, den to erata mistico, tha to farnaxo na acusti se disiche Anatoli…” Alături, pantofii de mătase şi rochiile mototolite, îi plăcea să rămână goală cât suporta frigul, pe urmă se învăluia în blănurile moi, strălucitoare care-i mângâiau pielea. Îşi freca sânii cu ele şi atunci celulele aţâţate se ridicau ca nişte ventuze din trup într-o voluptate nesăţioasă. „Ia-mă!” gemea şi se răsucea, ferindu-se de el, depărtându-se, şi Hrisant trebuia să se târască, s-o ajungă, şi ea îi scăpa şi iar se depărta; fugea, rostogolindu-se pe recele mozaic care-i rodea pielea, cât mai departe de el; se apropia de uriaşul cămin în faţa căruia lua un chip sălbatic, luminată de flăcările potolite, vinete, târâtoare şi se apropia aţâţat, dar ea îi scăpa, mereu frecându-şi pielea de blănurile scumpe. Afară vântul se înteţea, obloanele clănţăneau straniu ca un tropot sălbatic. Pajerele de deasupra scaunelor pontificale, luate de cine ştie unde de Stradiotte şi de misiţii lui, ori de secretarul livonian, aveau un luciu mat în depărtata scăpărare a focului ce mai trebuia alimentat cu bucăţi de lemne de care ei uitau totdeauna şi urmărirea, tăvălirea femeii pe recele paviment se lungea. Sticlăria şi ceramica din portego sclipeau rece. Pe pereţii acestui habitaclu ocult ramele grele de lemn aurit lăsau să se vadă puternicele trupuri veneţiene, portrete de dogarese îmbătrânite prematur în astfel de încăperi, în vestminte sumare, alături de privirea rece, indiferentă a soţilor care se uitau la ele ca la nişte streine. Sfinţi cu aureole greoaie

învăluiau compoziţiile academice ca să dea un aer cuvios acestor intimităţi. Labirintul aurit al plafonului, obturat de grinzile greoaie, ici-colo, oferea o mai mare adâncime încăperii sub care se simţeau înstrăinaţi şi mai mult; dantelele vechi ale perdelelor mâncate de praf pe la poale miroseau a pustiu, dar ei nu-şi simţeau decât trupurile aţâţate ce se urmăreau pânditor, cu o lene sau o aprindere, mereu reînnoite. Stucul închipuind frunze de viţă de vie, stilizate şi colonetele ce susţineau unele bolţi, şi ele de marmoră, măreau şi mai mult senzaţia de răceală. Ornamente obscure şi stranii se iveau din unghiuri nebănuite, când oboseau şi stăteau spate la spate, sau unul lângă celălalt căutând ceva cu privirile sub plafoanele pe care restaurările nu le scoseseră din obscuritatea lor. Pieile aurite, un goblen ostenit pe care secretarul livonian îl găsise la un preţ convenabil acoperea un perete; scene de vânătoare cu un inorog: cornul său era de fapt un phalus încărcat de dorinţă; ochiul lui rece scurma desişurile unei păduri pline de frunze, totul avea luxurianţă, numai vechimea şi rozătura cusăturii îi dădeau relief, şi nebunia ornamentală continua în nişte intarsii de pe un perete ale unei încăperi mici care conducea spre băile luminate tot timpul, acoperite, spre locul în care se aflau, de covoare palide. Chenarele de marmoră ale înaltelor uşi opreau toată profunzimea creată de jocul umbrelor şi al focului. Prea multe figuri, festoane, capete şi busturi în aceste locuinţe prea mari; în cele câteva clipe de răgaz ale prelungitei vânători, îşi amintea cu înduioşare de conacele lor de ţară, de casele încăpătoare, pline de lucruri care le micşorau, creând intimitatea, ele nu aveau aerul muzeal al palatului Caragua. Undeva, alături, curgea o fântână; gura unui delfin lăsa o lavă argintie care umplea un bazin. Neptunul cu trident,

greoi şi aproape trivial, se scălda în apa lui până la genunchi, vânînd ceva ce nu se vedea pe fundul de piatră. Uneori Hrisant arunca acolo perle şi mărgăritare care luceau albastru sau argintiu, mărite de unda transparentă a apei mereu primenite. Piatra de Verona avea o brumă gălbuie de parcă de undeva din fundul micului bazin ar fi stat să răsară nişte nuferi. Vaze cu o mărunţită vegetaţie înconjurau bordurile; ei ajungeau aproape de uşile uriaşe şi se rostogoleau dincolo, apropiindu-se de masa plină de argintărie. Deasupra ardea o lanternă, putea să intre cineva să aprindă focurile pentru masa de seară; era cinci sau şase după amiază, pe canal hălăduiau vânturile; se auzeau strigăte guturale dinspre Zecea, tineri nebuni se băteau cu sete pentru vreo putană; Hrisant o ajungea pe Herula, care avea o dexteritate ciudată de a-i scăpa chiar atunci când credea el că e mai aproape de a o prinde şi iar se rostogoleau pe covoare. Oboseau, dar el nu renunţa; se loveau de uşile grele şi ajungeau în vreo galerie, se reîntorceau în aceeaşi nemiloasă pândă, curmată de sărutări, de scurte supuneri când îi simţea sânii aspri sub el şi trupul gata să-l primească, dar ea îi scăpa din nou şi el o înjura scurt cu nişte cuvinte ţigăneşti, pe care Herula nu le înţelegea; nu era greu să-şi dea seama că însemnau de fapt trivialităţi ce numai în acele momente puteau fi spuse de gurile lor muşcate şi pe urmă ea se prefăcea că a obosit şi-l aştepta, şi-l lăsa s-o cotrobăie pe muteşte, muşcând-o fără să scoată vreun cuvânt, mârâind ca o căţea. Oglinzi obosite, undeva, deasupra sau lângă ei, repetându-le imaginea încordată, aproape confuză a celor două trupuri ce se căutau, şi unul dintre ele scăpa de sub celălalt, ca în jocurile peştilor voraci din acvariul opac; himere, paseri sculptate în picioarele roşcate de lemn, pe care le atingeau cu spatele, şi,

deodată, ea se lăsa învinsă, privindu-se hăituită într-o uriaşă Sansovino, coclită, cu ape grele, neguroase, cu un chip de sălbatică, albă, goală, cu sânii atârnând ca nişte grele ghiulele, cu părul lăsat pe ochi, de sub care dorinţa mereu stârnită îl chema ca s-o posede, stând ca animalele şi urlând când îl simţea, tot, în trupul încordat, plin de bucurie; şi gura ei rostind cuvinte porcoase, mângâieri şi nume necunoscute, de sfinţi, de iubiţi uitaţi, de îndemnuri; urlete şi implorări într-un limbaj umilitor care ar fi ruşinat-o dacă i l-ai fi amintit după aceea, şi chinul acela ce se transforma într-un urlet comun de plăcere, se termina cu prăbuşirea amândurora pe mozaicul rece, cu privirile îngheţate, reci, stinse; şi ea îl implora să nu reînceapă, dar tocmai asta îl hotăra să o ia de la cap şi Herula urla şi-l ruga să înceteze, făgăduindu-i orice, dar Hrisant era neînduplecat şi începea iar o luptă îngrozitoare; femeia încercând să scape dorinţei nebuneşti, aproape fără scop, stârnită tocmai de suferinţa ei voluptoasă, sătulă, dar dornică în acelaşi timp, din mai ales nemărturisita sete de a se umili, de a-i cere iertare, de a făgădui că a lui va fi, în vecii vecilor, şi el, mânios, urând-o şi spuindu-i că nu o crede şi că vrea să o sature de el odată pentru totdeauna, şi mereu întrebarea: dacă cineva a iubit-o atât de violent cât o iubise el, cu atâta nesaţiu şi sălbăticie, şi ea jurând că nu, şi pe urmă după numai un ceas, râzând de el şi batjocorindu-l: „Uite unde se afla atletul care-mi cerea să-i spun că nu am mai avut un bărbat ca el”, şi-atunci ura lui creştea, amintindu-şi de alte dăţi, când fusese păcălit şi tot ce mai era viu în el îl făcea şi mai sălbatic şi o poseda iar cu o dementă a simţurilor care o făcea să nu mai ştie dacă visează, dacă e gata să moară, dacă îl iubeşte sau nu; dacă ce i se întâmplă era adevărat, şi dacă nu-i va fi după aceea ruşine de ceea

ce spusese şi, mai ales, de ceea ce dorise să i se întâmple şi i se întâmplase cu adevărat şi încă la ce mod. Totul vibra în privirile ei; damascuri şi piei aurite, cadrele greoaie ale tablourilor cu dogarese şi stinsele mobile, şi vagile figuri înnegrite ce privegheau spectacolul cărnii şi vântul făcea să tremure afară obloanele, şi parcă i se părea că trăieşte în altă viaţă şi că într-adevăr îl iubeşte, dar el nu o credea niciodată şi pe urmă totul se potolea în ura şi bănuiala lor veche; tăceau ostoiţi, ascultând ploaia de afară şi el îşi amintea de Christo, de Mario, de preoţelul acela şi de cei pomeniţi numai cu numele pe care nu avea să-i cunoscă niciodată, şirul nesfârşit de amanţi care o posedaseră poate în acelaşi fel şi cărora le strigase aceleaşi cuvinte porcoase şi pe care-i rugase la fel cum îl rugase pe el, cerând puţină milă, dar asta nu însemna decât câteva ceasuri de ură şi pe urmă dulcea împăcare; era tânăr, trupul lui refăcea iute dorinţa de dragoste, cu o uluitoare capacitate de a repeta ceea ce repetau de atâtea zile şi când, în sfârşit, ceva întunecat, un fel de hău al singurătăţii se instaura între ei, şi ea cu adevărat voia să plece, începeau reproşurile şi certurile, şi ameninţările că se vor despărţi odată şi-odată, tocmai pentru că nu se hotărau să-i spună lui Vimercatti că viaţa lor dublă nu mai putea continua. Şi Hrisant rămânea în palatul pustiu, bântuit de vânt şi singurătatea îi făcea bine, dormea câte trei zile, abia mâncând câte ceva, se simţea bolnav, golit parcă de orice dorinţă, gata să nu se mai ridice multă vreme. Secretarul livonian se îngrijora, îi spunea că prietenii îi dădeau iar târcoale, ce se întâmplase oare, îi minţise Herula că bancherii îi împrumută din nou bani, că mai sosise ceva din ţară unde el avea o stare destul de bună, cu care ar fi putut acoperi orice datorie şi într-adevăr i se făcea dor de

obscurele încăperi de la Ridotto, cu lumea lor amestecată şi era încercat mai ales de un dor de revanşă, fiind gata să joace până îi va curăţa, până ce va recâştiga tot ceea ce pierduse prosteşte în anul ce trecuse numai pentru a le arăta că e bogat şi că poate risipi oricât, pentru că avea de unde. Pe urmă începeau jocurile de trei zile şi trei nopţi, partidele uluitoare de tarocchi şi vremea nu mai conta, Vimercatti îl implora să nu-l cureţe, pentru că de câteva ori îl lăsase afif, fără un taler pe masă, dar tot el îl împrumuta ca să-l umilească şi mai mult şi iar îl curăţa, şi iar îl împrumuta permiţându-i în cele din urmă să-şi recâştige sumele pierdute, ceea ce îl fericea pe nenorocit.

Spre primăvară plecaseră la Malmocco, în apropiere, pe la vilele altora şi încinseseră nişte vânători cu laţul la pasere, umblând prin crângurile abia înverzite, mai schimbând decorul plin de ape şi vânt; totul mirosea a iarbă, nu a nămol; se puneau mese pe covoare, sub pomii abia înfloriţi, se mânca miel; alături susurau nişte pârâuri reci, limpezi, proaspete, în care răceau vinurile de Frascati. Slugi, vânat, grădini artificiale chiar în natura atât de simplă, totul îngrădit de mari ziduri, vegheate de paznici, ca nu cumva cei de afară să arunce vreo privire asupra acestor existenţe private pline de petreceri; şi iar focuri în păduri, noaptea şi dispariţii de perechi, dincolo de tufişurile abia înverzite, crude, şi ţipete de femei parcă violate în care el căuta să distingă glasul Herulei, care pleca cu Mazzacoratti sau cu Gianni Faggiano şi o urmărea şi o punea să jure după aceea că nici măcar nu se lăsase sărutată, şi ea ezita, avea în privirile concupiscente acea neruşinată nemărturisire, pofta şi satisfacţia că nu era aşa, sau că, dacă era aşa, asta nu se întâmplase numai pentru că nu dorise să-l înşele pe

Vimercatti şi nu pe el, pentru că pe el putea să-l înşele şi trebuia să-l înşele pentru a-l pedepsi pentru Daria Fini sau alta, care-i ţinuse locul într-o vreme când se certaseră, lucru ce nu se putea uita, şi cearta se înteţea; uitau că se mai aflau şi alţii de faţă; el pleca pe neaşteptate în alte locuri, nu revenea câte o săptămână, lăudându-se că a întâlnit alte femei, Herula ar fi vrut să nu-l creadă, dar îl cerceta bănuitor şi făcea totul, cu ajutorul lui Christo mai ales, să-i aducă la cunoştinţă că nici ea nu stătuse degeaba şi că apăruse şi altcineva în viaţa ei în afara celor ştiuţi pentru că viaţa lor trebuia să le aducă mereu alte schimbări. Minciunile îi rodeau pe amândoi, îi măcinau, ura creştea. Hrisant voia să fugă pe neaşteptate din Venezia, îşi făcuse bagajele de câteva ori, dar secretarul livonian îl înştiinţase pe vărul Herulei că de data asta totul devenea serios şi că s-ar putea cu adevărat să plece.

Împăcările nu mai aveau atunci farmecul de altădată, erau pline de insulte şi reproşuri, îşi aruncau unul altuia cele mai triviale cuvinte, pe urmă râdeau pe neaşteptate şi îşi făceau semnul îndrăgostiţilor înainte de a se iubi din nou înfometaţi unul de celălalt, dar ceva se stinsese, cuvintele nu mai aveau parcă sens, reproşurile creşteau, despărţirile se lungeau. Ea lipsise mai mult de o lună sub pretextul că Vimercatti o cară în nişte vizite prelungite, făcute unor oameni faţă de care era îndatorat, dar ştia că minte, că pentru asemenea vizite nu era nevoie de atâtea zile, şi atunci îşi trimetea iscoadele să afle cu cine petrecea. De câteva ori avusese surpriza de a afla că Herula Lucrezia nu părăsise Venezia şi că stătuse cu nişte prietene, încuiate în casă, dându-şi în cărţi ca nişte ţigănci venite special pentru asta, ronţăind castane şi bând vin. Altă dată, vizitele pomenite avuseseră loc,

erau de fapt serbări câmpeneşti pe care Herula nu le gusta, dar trebuia să-i facă plăcere şi lui Vimercatti, aşa că nu mai avea ce să zică. Era parcă stăpânită de o chinuitoare sete a plecărilor şi a schimbărilor; asta o ştia, era grecoaică; se urca în căruţe ţărăneşti, se scălda în râurile mocirloase de pe lângă Torcello care mai păstra ceva din primitiva Venegia, cum îi spunea ea, cu un cuvânt vechi, nişte bălţi puturoase, pline de palafite şi stâlpării pentru câştigarea terenurilor din lagună, se amesteca cu negustorii de legume, cu suflătorii de la turnătoriile de sticlă, bea must acrit şi ieftin, le asculta poveştile cu nevestele pline de copii, furate de la habotnicii părinţi, dormea în corturi vegheată de lacheii lui Vimercatti, care pleca dis-de-dimineaţă după raţe în mica şi noroiasa deltă, lăsând-o singură să fiarbă fructe în nişte vase uriaşe în care se făceau magiunuri. O fericeau cabrioletele deşchiolate, care o cărau prin cine ştie ce sate amărâte unde se întreţinea cu femeile unor cărămidari, le cerea sfaturi pentru prepararea unor plante pe care le culegea cu ele din câmpiile din jurul acelor aşezări mizere, unde încă în martie se mai adunau cu roaba verzele din anul trecut, lăsate pe câmp pentru a hrăni pe cine ştie cine şi în cuptoarele cărămidăriilor se mai ardeau cărbuni care înnegreau nobilele feţe ale doamnelor venite în aventură în aceste păduchioase cătune pentru a avea ce povesti la întoarcere. Se întorceau în Venezia aduse de cupeurile pline de praf, roase de drumurile proaste, cu nişte cai de poştă, şi ei dărăpănaţi, cu picioarele şi crupele mâncate, cu ochii scurşi, nehrăniţi la vreme şi osteniţi parcă de un secol. Herulei îi plăceau focurile făcute pe câmp, în micile insuliţe încărcate de stuf unde orăcăiau broaştele pe care copiii le vânau şi le frigeau pe bucăţi de lemn, umezeala de noapte, ceaţa de dimineaţă, vântul călduţ de avril, şi toate dimineţile

încărcate de mirosuri nemaipomenite de plante de apă, sălbatice, ghiolurile verzui, şerpii care mişunau printre picioarele lor goale, fără să le provoace frică. Intra în micile bisericuţe săteşti, ale fecioarelor, toate muruite, cu turle de piatră şi cu icoane primitive, în cimitirele pustii, pline de iarbă, umbla desculţă şi pe urmă îi arăta tălpile crăpate şi înţepăturile de mărăcini şi palmele pline de bătături de la ramele primitive ale bărcilor grele şi nu scăpa ocazia de a-i aminti că în unele nopţi dormise cu pescari tineri care aveau coşerele lor de stuf şi nu lipseau detaliile asupra murdarelor paturi pe care nu se aşeza decât un ţol murdar, dar ce noutate, să te culci cu asemenea ţărani, putea el să înţeleagă? Pe urmă totul era desminţit, Herula jurându-se că a minţit tocmai pentru a-l necăji pentru că nu ştia unde se afla el şi cu cine, şi de ce nu venise cu ea, să o vadă cum împletea coşuri cu tărăncile şi stingea varul în picioarele goale, plină de vânătăi pe care înainte le dădea drept urmele unor brutalităţi bărbăteşti! Cununa cu Attillio Vimercatti perechi de tineri, asculta tarafurile primitive care însoţeau ceremo- niile, vorbea licenţios în graiul lor, o amuza că aflase cum înjurau acei tineri, când nu-şi găseau nevestele fecioare şi le trimiteau la părinţi în darabane, cu caii bătuţi la sânge, intrând urlând de indignare în satele ultragiate unde se iscau bătăi cu partizanii socrilor, scandaluri ce se terminau după trei zile, uneori cu morţi, şi cel mai adesea cu răniţi sau chiar cu câte o împăcare pe bani pentru insulta suferită de fericitul mire, gata să treacă peste neplăcerea suferită dacă i se mai dădea ceva la zestre. Pe urmă, sătulă de atâta mizerie îl chema cu ea în vilele patricienilor venezieni, la Friuli şi Bresciane, să-i arate bazinele lor cu peşti exotici şi scările care aduceau cu minunile celor din Cetatea Dogilor, mereu

însetată de noutatea cunoaşterii altor oameni, de a gusta alte feluri de mâncare şi de a asculta complimentele noilor curtezani care o înconjurau de fiecare dată ca un roi nesătul sub privirile ironice ale lui Vimercatti. Acesta nu mai avea aerul fioros din ziua când îl cunoscuse, părând mai curând părintele Herulei decât soţul ei. Se pierdeau câte trei până la zece mii de scuzi pe zi la cărţi; Barbaro, care era realist, creştea suma dobânzilor şi Herula auzind acestea îl înjura în gura mare, dar lui nu-i păsa, doar pierdea şi el la jocuri, atât cât socotea că era onorabil, ca să nu pară meschin faţă de ceilalţi; băncile trimiteau câte o sumă rotundă de când începuse Hrisant să pună drept gaj moşiile lui din ţară pe care secretarul livonian le descria ca pe adevărate latifundii. Hrisant câştiga, dădea bacşişuri mari, mai plătise din datorii ca să sporească încrederea celor mai bănuitori şi astfel trecu şi vara cu plăcerile şi voiajurile ei, cu anecdotele galante spuse la urechea femeilor chicotind de plăcere, cu plimbarea ocultă de seară şi, mai ales, cu petrecerile neuitate ale nopţilor când bâjbâiau în locuinţe necunoscute, în căutarea prietenelor de o noapte…

Toate acestea fuseseră când? înainte de plimbarea pe Brenta sau după aceea, în care antotimp venezian?

Totul devenea confuz, visa o partidă întinsă de basseta în care câştiga porceşte; auzea râsul milog al lui Vimercatti, implorându-l ca să mai lase ceva pe masă, dar se prefăcea că nu-l vede, îi evita privirile, şi, dincolo, în spatele fotoliului său, ros de atâtea spinări de jucători, apăruse figura răvăşită a Herulei Lucrezia, fixându-l cu ochi arzători.

*

Un cer amar, nourii pieptănau piaţa San Marc, ziua aceea nu avea s-o uite curând. Herula îi spusese în râs, privindu-l cu o milă nesfârşită.

—Ar trebui ca înaintea plecării să-ţi inviţi prietenii ca să petrecem pentru ultima oară…

Nu mai avea nici un rost să întârzie în Venezia din moment ce totul se încheiase. Pe chipul ei de gips – nici un fel de afecţiune; totul respira desgustul şi răceala. Femeia privea la cerul fraged de afară. De la fereastră, Hrisant zărea Tetrarhii, asudaţi de boarea unei zile înăbuşitoare de toamnă ce aducea aburi dinspre mare; Sarrazinii păreau cu adevărat nişte conspiratori uitaţi în piatra Veneziei.

—Ce rost mai are? întrebase.

—Nu poţi pleca ca un hoţ din acest oraş, ar râde cu toţii şi de amintirea ta…

Avea dreptate. O privise ca într-o iluminare şi atunci încolţise ideea răzbunării, dar cum să se răzbune?

Cele cinci cupole de bronz ale Basilicii Evanghelistului mocneau în aerul putred. Leul Sfântului Marcu răsfoia cartea cea mare, cu o aripă de piatră subţiată de ceaţă. Mirosea a frunză trecută de bergamot, cum mirosea la începutul toamnei; veneau nesfârşitele ploi, atâta lucru învăţase şi el; marea avea să intre în oraş, învăluind acele calli de piatră cu parfumul ei salin. Trecea un covrigar cocârjat; din lagună suna clopotul unei corăbii rătăcite; undeva, aproape, căutând cheul.

—Andar in Candia, îi spusese Herula Lucrezia, eşti ruinat, nu vezi, nici sănătatea pe care ţi-o ştiam când ai venit aici nu o mai ai; de bani, ce să mai vorbim? Ce o să faci cu acest palat? spusese uitându-se în jur.

—O să-l las, aşa cum este, cu toate lucrurile lui şi cu ce am trăit în el…

Crezuse că o va înduioşa, dar ea măsura totul cu o

privire îngheţată.

—Barbaro se va bucura, zisese în cele din urmă; o să-ţi pună sechestru pe tot ce va găsi la nişte sume de nimic, aşa face totdeauna; ar fi mai bine să vinzi…

Nu mai avea nimic din femeia pe care o iubise atât. Simţea şi ea, dar nu făcea nimic pentru a-i schimba gândurile.

—Nu se pleacă astfel din oraşul vostru, spuneai chiar tu mai devreme. Cred că ai dreptate. O să-i chem pe toţi şi o să facem o petrecere de pomină…

Râsese ca şi când gândul acesta l-ar fi făcut fericit.

—Nici nu-ţi închipui ce bine îmi pare că vom petrece pentru ultima oară cu toţi amicii noştri; sper că ai să le spui la toţi să vină, să zicem sâmbătă, e o zi bună?

Ea îngăduise din cap, după o scurtă şovăire.

—Să nu lipsească nimeni: trebue să fac invitaţii?

—Dar cum?

—Perfect. Secretarul livonian se va ocupa de asta. Tu vei veni? înmormântările nu sunt prea vesele.

—Pe cine o să înmormântăm atunci?

—Dragostea noastră va fi dusă cu gondola la San Michele, acolo unde sunt căraţi toţi morţii… Te aştept deci sâmbătă spre miezul nopţii, după obiceiul vostru venezian. Nu-l uita pe Attillio…

—Soţii, dacă ai băgat de seamă, nu prea se arată în lume cu soţiile la Venice; nu e de bun gust…

Îşi aruncase pelerina de tabarr cu guler de jder peste umeri, acoperindu-şi rochia subţire care-i desvăluia gâtul prelung, fără colanul de perle ca nişte boabe de rouă, cu care voise de câteva ori s-o sugrume în ceasurile lor de dragoste. Se oprise în uşă:

—Atunci, pe sâmbătă noaptea… Se latrevo, se potho, ti alo thelis na su po, gia na pistepsis poso e sena agapo…

Cuvinte dulci, greceşti care nu mai aveau acum nici

o semnificaţie.

*

—Pe Marchizul Mazzacorati l-ai invitat?

—Cum nu? se mira secretarul livonian, palid în acel miez de noapte trecut, când în palatul Caragua nu se afla încă nici un musafir.

—Dar pe baronul Campagno?

—Am lista; cum trimeteam invitaţia, cum tăiam un nume…

I-o arătă, dar Hrisant nu voise s-o privească. Repeta numele musafirilor ce nu se arătau încă.

—Şi pe ducele Corigliano? Şi pe contele Luchesi Palli? Dar pe marchizul Ottoboni? Spune?

—Pe toţi. Cu soţiile lor. Care au… Şi pe signor Mario, şi pe signor Gianni Faggiani; şi pe baroana Giovanelli, şi pe signor Vimercatti şi pe fratele său, Barbaro; pe signora Daria Fini, şi pe signor Gentile Labia, citea el lista imperturbabil; şi pe părintele Mocenigo Bezzoni…

—Cine a dus invitaţiile?

—Beccafumi.

—L-ai controlat?

—L-am însoţit; el prezenta invitaţiile; îl aşteptam în gondolă.

Nici măcar Christo nu venise, pe care nu-l invitase, dar care sosea nechemat acolo unde se întindea o masă sau începea un joc de cărţi.

Privise încăperile pustii în care luminările ardeau leneş. Un vânt uşor le mişca flacăra; uriaşele mese încărcate de mâncăruri, fructe şi băuturi îl scoteau din sărite pe Hrisant, şi asta secretarul livonian înţelegea foarte bine.

—Poate mai întârzie, după prostul obicei venezian, îngânase el, nu prea convins.

Nu-i răspunsese: s-ar fi putut întâmpla şi lucrul acesta, dar ca până şi Christo să nu se iveascâ până la un ceas atât de înaintat, asta nu era lucru curat. Furnizorii se întrecuseră pe ei cărând vinurile de Soranzo şi primii struguri brumaţi din acel an, strălucind şi plini de o sevă chihlimbarie. Erau aşezaţi în piramide, revărsându-şi ciorchinii aurii peste bordurile de argint ale talgerelor. Se auzea curgerea fântânilor interioare; aerul era înă- buşitor; afară, cerul jos, încărcat de ploaia ce se pregătea să asedieze oraşul arunca un zăduf ce se strecura până în saloane. Pe tăvile uriaşe langustele în uleiuri strălucitoare se sleiau de căldură, sosurile deveneau râncede, se degradau; francolinii se desfrăgezeau, trebuiau puse bucăţi de ghiaţă peste ei, dar asta le-ar fi alterat gustul,

Muscatul dulce, greco şi Chiarello de Alba se încălzeau în carafele subţiri de Murano.

Hrisant îşi privise de câteva ori ceasornicul. Trecuse de unu, pe canaletto-ul de alături nu se auzeau nici un fel de lovituri de lopeţi de gondolă.

Secretarul livonian, neclintit, aştepta lângă uşa balconului, privind afară. Fulgera; de departe, pe acoperişurile veneziene băteau primele rafale de ploaie.

—Nu mai vin, spusese.

Celălalt privea nemişcat siluetele palazzourilor. Fazanii copţi şi rumeniţi se uscau, bucătarii aşteptau dincolo de uşi, abia respirând, simţind încordarea din aer. Ce nu căraseră din pieţele scotocite trei zile la rând?

Melci pregătiţi într-un unt galben; sepii şi polipi; ţipari şi raci cu carapacea subţire, batog şi morun, gătit alia Vincentina; friptură de gâscă, cocoş sălbatic, pârguit bine, salăţi proaspete peste care se turnaseră

mirodenii exotice, paverada, un sos picant din scorţişoară, nucşoară şi piper. Luminările se topiseră pe jumătate; valeţii vegheau, pregătind altele, strângând cu grijă ceara în mucarniţe. Supele ce trebuiau servite în al doilea salon se sleiau pe sobele bucătarilor. Şampania şi dulciurile din al treilea salon erau vegheate de alte slugi care nici nu clipeau în spatele scaunelor pe care în noaptea aceea, după toate probabilităţile, nu avea să se mai aşeze nimeni.

Plouase mult şi violent; cerul se curăţase spre zori, o lumină turbure luase locul nopţii. Oraşul se deştepta târziu; numai spre cheu se auzeau glasuri răguşite de marinari abia treziţi, trebăluind pe punţile umede.

—Strângem? întrebase secretarul livonian.

—Nu. Puteţi să vă duceţi să vă culcaţi. Dă oamenilor să bea ceva; numai să nu se îmbete; dacă au chef de aşa ceva, să meargă în speluncile lor. Aşteaptă-mă; dacă poţi dormi puţin, pe urmă vom vedea ce o să facem.

Îşi schimbase hainele şi coborâse, străbătuse piazzetta, lăsând în urmă coloanele bizantine. În faţă, la Dogana dell Mar, sfera de aur se umbrise sub cerul vânăt. Văzu silueta sumbră şi greoaie a bisericii Santa Maria dell a Salute. Treptele de piatră şi contraforţii îi amintiră cum alergase după Herula Lucrezia Vimercatti peste podurile Veneziei, rătăcind după ea şi căutând-o. Câtă vreme trecuse de atunci? Vru întâi să apuce pe Riva degli Schiavoni; se răzgândi şi o luă spre debarcader; cheul era pustiu, doar câţiva hamali se îndreptau spre un mare barcaz sosit de undeva; puntea lui era plină de saltimbanci. În cuşti de lemn câteva maimuţe tinere şi un urangutan cu cap senil se agitau. Bărbaţii înjurau grosolan, veghind la coborârea lăzilor pline cu instrumentele lor de lucru. O matracucă groasă şi vulgară număra banii datoraţi pentru

transport. Începuse dealtfel o tocmeală sgomotoasă la care Hrisant privise plictisit. Maimuţelor tinere şi agile, doi tineri, un băiat şi o fată le ofereau banane dintr-un coş pe care urangutanul fu cât pe-aci să-l sfarme, dând să-l smulgă din mâna binevoitorilor.

Moimele desfăceau cojile galbene şi umede cu o privire înfometată, pe urmă înghiţeau lacom fructul, lingându- şi cu poftă buzele.

—Minette! Cecca! Tette! striga muierea la ele, nu mai mâncaţi atât! Şi pe urmă se repezise spre perechea de îndrăgostiţi: adresându-se, mai ales bărbatului, cu o furie produsă probabil de faptul că trebuia să plătească atâţia bani celui ce-i adusese cu barcazul:

—Bigolante! Despogia negai! De ce vrei să-mi îmbolnăveşti animalele! Ecco! Nu vezi să sunt fragile, inteligente, toată averea mea, la o parte! La o parte! La o parte! Ei…

Şi iar număra banii pe care îi aştepta căpitanul barcazului cu mâna întinsă, înjurând şi el că nu se mai termină odată târgul. Dar patroana circului nu avea de gând să isprăvească număratul, mai găsea să mai spună ceva şi celorlalţi:

—Mille! Gerelemo! Agostino! Fiţi cu ochii în patru că rămânem săraci, număraţi lăzile, vedeţi să nu ne fure careva felinarele. Pânza de cort aţi strâns-o bine?

Saltimbancii se învârteau în jurul hamalilor pe care un bărbat slăbănog, îmbrăcat într-un tricou de marinar îi certa în gura mare să aibă grijă să nu strice ceva, pentru că înăuntru se aflau uneltele magice de lucru.

Ordinele femeii nu încetaseră:

—Tassini! Pasqualigo! Ce staţi, daţi o mână de ajutor acestor nepricepuţi care or să ne strice vasele şi baghetele, unde mai pui că le umblă ochii după niscai rochii să le dea curvelor lor diseară. Mă sărăciţi! Ochii-

n patru, ei, tu ce stai, Flagini? Ia te uită la el!

Matracuca avea un neg pe obraz, buze groase, vinete, era îmbrăcată într-o rochie largă, murdară pe la poale, scuipa din când în când în sân, făcând cruci mari şi mirându-se ce sumă putuse să-i ceară căpitanul barcazului. Perechea de îndrăgostiţi, fata într-o rochie roşie, culoare ce începuse să scoată din sărite ceata de maimuţoi şi tânărul pletos, cu ochi senini, terminase să împartă ce aveau de împărţit din coşul lor, golit acum.

Maimuţele începuseră să se strâmbe la cei doi şi să se agite din nou, cu strigăte mici şi ascuţite.

—Potoleşte-le! striga patroana circului celui ce răspundea la numele de Gerelemo. Nu vezi ce fac, neruşinatele, tocmai în ziua sfântului meu patron…

Hrisant privi cuştile în care masculii tineri din grupul maimuţelor se masturbau cu neruşinare în faţa celor doi îndrăgostiţi. Fata roşise şi se smulsese de lângă cuşti, urmată de tânărul ei, înjurând şi el cu sete.

Beizadeaua isbucni într-un râs neaşteptat. Asta era! Maimuţele aveau să-l răsbune, să plătească pentru insulta de a fi lăsat singur să aştepte în palatul pustiu.

Saltimbancii încă ajutau la descărcatul lăzilor. Erau o ceată de tineri slăbănogi, în tricouri de atleţi sau în bluze de mătase pe care le foloseau probabil şi în spectacole. Cărau trapezele înfăşurate în frânghii şi plasele, cumpenele arcuite cu care pluteau pe sârmă deasupra pieţelor, având pe faţă gălbejeala celor hrăniţi prost şi rar; pe obrazele smolite de gitani le crescuse barba nerasă de câteva zile, suferiseră de rău de mare, nu arătau prea fericit, vorbeau o italiană de sud.

Hrisant se apropiase de cel ce părea impresarul sau bărbatul patroanei, Gerelemo şi-l întrebase:

—De unde veniţi?

—De la Palermo, dar tu cine eşti? îl tutuise el după

obiceiul circarilor, deşi hainele streinului nu arătau a fi ale unui om de rând.

—Ce importanţă are? Vreau să vă invit la mine să daţi un spectacol…

Celălalt îl privise ca pe un nebun.

—Atât de dimineaţă? Şi se întorsese spre femeia lui: Auzi ce zice signorul acesta, vrea să dăm un spectacol poate chiar acum, se mira el ca de o obrăznicie, peste un ceas sau două, după ce noi ne-am târât două zile pe mare din cauza furtunii, cu aceşti bravi atleţi şi ridicători de haltere! Ha, ha, ha…

Femeia se apropiase şi ea cu un aer compătimitor de Hrisant:

—Dacă ai băut prea mult, Messir, ar fi bine să te duci la culcare. Noi suntem artişti, cum îţi permiţi? Suntem nedormiţi, animalele sunt surmenate, abia ne mai târâm…

Hrisant lăsase să-i scape un pumn de dubloni la picioare. Banii zăngăniră sgomotos pe dalele de piatră şi deşchiolaţii de atleţi şi echilibrişti pe sârmă se aruncară să-i strângă cu o lăcomie feroce. Nu mai văzuseră asemenea bani, îi încercau între dinţi, mirându-se că nu sunt falşi, se loveau, înjurându-se care să apuce mai multe monede.

—Ei, ce spui? făcuse beizadeaua, privindu-l cu un surâs cinic. O să mai aveţi încă pe atât dacă veniţi cu mine…

—Màmmma mia! strigase Gerelemo. Margheritta, priveşte, ia banii de la hoţomanii aceia şi numără-i că-i înghit şi pe urmă trebuie să-i păzim când or să-i scoată pe cur!

Matracuca, fără o vorbă, întinsese mâna ei grasă în care dublonii erau depuşi cu părere de rău de ceata de năimiţi. Unul încercase să tragă chiulul, dar Mama Margheritta nu-l scăpase din ochi şi-acum îl dojenea cu

un glas ameninţător:

—Mille, scoate ce-ai ascuns până nu mă supăr, şi repede, că-ţi dau o palmă de nu te mai scoli!

—Şi cu maimuţele astea ce facem, şi cu atâtea lucruri? întrebase cu un aer nefericit Gerelemo pe strein.

—Cheamă hamalii, plăteşte-i că ai cu ce acum, adu mai ales maimuţele. Stau foarte aproape. Întrebi unde e palatul Caragua şi te duce oricine. Vă aştept într-un ceas...

*

Secretarul livonian nici nu clipise când văzuse ciudata ceată care urca scările: în frunte, femeia care răspundea la numele de Margheritta, îmbrăcată într-o rochie verde, stropită cu paiete, cu o mare diademă de pietre false aşezată peste părul negru, strâns într-un coc uriaş. Pe braţele arse de soare jucau câteva brăţări de tablă, zăngănind la fiecare mişcare. Avea şolduri apocaliptice; părea că mişcă un munte de untură, faţa îi era lucioasă, se spălase şi părea mândră de propria-i înfăţişare. Era urmată de Gerelemo, care purta sub braţ o biciuşca de piele, îmbrăcat într-un frac lustruit de vreme, bine periat, care-l făcea şi mai subţire şi mai înalt, purta joben, un ucenic mai tânăr căra după el un coş cu porumbei şi, într-o cutie metalică, baghetele şi sculele lui magice. Se pudrase gros, femeieşte. Purta mănuşi de bumbac de care era mândru şi salută cu eleganţă, şi pe secretarul livonian, şi pe Basadonna care, şi el, îi răspunse abia înclinând capul, fără un zâmbet. Ceilalţi, parcă pentru a marca gradul lor de subalterni, veniseră în tricouri şi pantaloni subţiri de vară, decoloraţi de atâta spălat, curaţi, fiecare având

un aer cuvios, de gentlemani care au mai fost invitaţi la astfel de spectacole private.

Unul ducea în jurul braţelor şi al gâtului un boa enorm care şuera ameninţător. Erau patru sau cinci, târând de câte un lănţug câte o maimuţă, şi ele îmbrăcate în costume de circ, nişte veste roşii şi albastre ce le dădea un aer şoltic, pus pe rele. Erau gata să sară din când în când, dar biciuşca lui Gerelemo le potolea cât ai clipi.

Hrisant îi aşteptase între cele două uşi deschise, spunând:

—Sunt invitaţii mei! Mi s-a făcut foame! N-am mâncat nimic de ieri…

—Şi cu moimele astea ce facem? îndrăznise Basadonna.

—Ce să facem? Le aşezăm şi pe ele la masă, că doar din maimuţă ne tragem cu toţii…

—Meravigliosa! exclamase matracuca de cum intrase în palat, privind în jur şi zăngănindu-şi brăţările de tablă. O să se ducă vestea în toată lumea circului de această invitaţie. Messir, scuzaţi-ne că nu am ştiut cu cine avem de a face. Am fost peste tot, în Venezuela, în China, în Africa, dar un palat pe dinăuntru, la Venecia, nu am văzut niciodată…

Scosese din sân un pumn de seminţe şi le aruncase pe mozaic, ca şi când ar fi semănat:

—Să fie cu noroc, sunt boabe de orez din delta Nilului, spusese cu mândrie, unde arunci, încolţeşte totul şi aduce noroc…

Aerul vânăt al zilei trecute lăsase loc unei dimineţi albastre, de o paliditate diafană. Dinspre canale veneau mirosurile proaspete de zarzavat ale pieţelor şi izul de peşte abia răsturnat din bărcile ce se întorceau din larg.

—Bine e să trăieşti la Venecia! exclamase Gerelemo,

încă năucit de ceea ce vedea.

Îl urmaseră pe Hrisant care le arătă scaunele goale în care ar fi trebuit să petreacă invitaţii săi de cu seară.

—Luaţi loc!

—Întâi spectacolul! spusese cu multă demnitate Mama Margheritta şi bătuse din palme spre ceata de circari din spatele ei. Din nişte lăzi apărură două borcane cu fetuşi în spirt, o bufniţă împăiată, câteva fosile şi un clavecin ocular; şarpele începuse să şuiere pe marmora din faţa căminului, unde, cu o perdea sdrenţăroasă, agăţată pe o bucată de sfoară, şefa acestui trib de vaganzi improviza o scenă. Înghiţitorul de flăcări îşi începuse numărul dând foc smoalei care scotea un fum gros, iar numitul Agostino anunţa programul:

—Messir, o să fiţi martor al celui mai mare spectacol de circ din lume: O să vedeţi Atlanţi năvălind din sferele celeste, Roboţi cuceritori; pe Angelus dubiosus, Mandarini chinezi şi pe Maimuţa lui Dumnezeu, Inocenţa întruchipată de marea noastră artistă, Margheritta care a făcut turnee în America, Africa şi Asia. Şi-acum Concertul angelic, interpretat la trompetă de Maestrul Pasgualigo…

Cu o îndemânare şi o iuţeală care-l uimise pe Hrisant, ceata de atleţi şi ridicători de haltere se deghizaseră, învăluiţi în mantii stacojii, în mandarini cu măşti de carton pe feţe, luminate spectral de un felinar cu luminare pe care Mama Margheritta sub chipul Inocentei, îl agita sub bărbiile artiştilor improvizatori.

Agostino, în fracul lui prea larg, care-i ascundea cocoaşa, cu faţa dată cu pudră şi cu buzele vopsite violent declama cavernos:

—Messir, o să vedeţi pe Schingiutori, în Pantomima Veneciei, pe cei ce scot inimile din pieptul îndrăgostiţilor şi le aruncă în foc. Ciumaţii, Cruciaţii,

Papii şi cei arşi pe ruguri, cu plăgile lor sufleteşti, chinuiţi de demoni pentru că au suferit de viciul infernal al ingratitudinii!

Flangini, Mille şi Gerelemo se sbăteau spasmodic, învăluiţi în nişte sdrenţe care altă dată mai avuseseră în pânza lor câteva fire de aur, dar acum erau ciuruite şi scoteau la fiecare mişcare un praf vechi ce se împrăştia sub plafoane.

—Iată-i pe călăii supranaturali, anunţa, neobosit, Agostino, iar Maestrul Tassini o să vă joace pantomima lui Prometeu pe care-l sfâşie vulturul…

El însuşi îşi pusese la repezeală nişte aripi uriaşe de carton, pe care le agita, şuerând ca şi când ar fi coborât din ceruri:

—De sus, o să auziţi îngerii muzicanţi cu goarnele lor! Făcuse un semn şi cei ce jucaseră până atunci pe Ciumaţi şi pe Papii blasfematori, arşi pe rug, încercară să sune din trompetele lor ruginite, care scoaseră strigăte triviale. Mama Margheritta cu o falcă uriaşe de bou dădea şi ea semne de nebunie în rolul îngerului psihopomp, care culege cadavrele de pe un câmp de bătălie. Agostino anunţa tot mai funebru pe cei cinci cabotini care intrau în alte roluri:

—Şi-acum, Messir, îngerii celeşti care au cap de cal şi aripi de pasere, venind din neant.

Tassini bătea într-o tobă al cărei timpan suna desfundat, anunţând Cucerirea Imperiului roman. Întâi se auzi tropotul cavaleriei vizigote marcat cu lovituri seci şi înfundate, Pasqualigo şi cu Mille duceau în spate câteva mături care simbolizau pădurea Nibelungilor, cum anunţa cocoşatul cu un aer înfricoşat. Un spectru care era jucat de Mama Margheritta, învăluită într-un cearşaf alb şi peticit, dădea târcoale fetuşilor din borcanul cu spirt şi menea ceva cu gesturi groteşti.

Funambulescul spectacol îl amuza pe Hrisant care

aplauda sec la fiecare schimbare de subiect, cu o încântare care îi încălzea tot mai mult pe circari. Maimuţele, legate cu lanţurile lor de scaune, începuseră să dea semne de nelinişte, Urangutanul lua din talere struguri şi-i înghiţea cu poftă.

—Gerolemo! strigase de câteva ori pe ajutorul ei, Mama Margheritta, nu vezi ce face Melchiore? Cârpeşte-l! Ce mai stai!

Îşi ieşise din rol, dar repede reintrase în altul:

—Şi-acum o să vedeţi Gnoza sau Sfinxul sihastru, Torcătoarele, Sabatul diavolilor, pe Pensierosa şi Gardienii Raiului şi Iadului! anunţa, imperturbabil, Agostino cu vocea lui spartă de beţiv…

Urangutanul mesteca leneş ceva; trecuse la molechi şi la sepii şi mai ales sosul paverada îl mulţumea; pe bărbie îi curgea un fel de zeamă verde pe care o aduna şi o vâra în gură ca şi cum nu ar fi vrut să piardă ceva.

Atleţilor şi ridicătorilor de haltere le lăsa gura apă, dar glasul nemilos al cocoşatului nu-i slăbea:

—Messir, urmează Tabloul vanităţilor, Nebunia şi Moartea, Jocul măştilor şi pe Donna ovală cu Oul ei zămislitor. În rolul principal: Mama Margheritta, care a încântat cu acest spectacol pe împăraţii chinezi…

Orchestra improvizată a cabotinilor scotea sunete ascuţite din nişte xilofoane. Gerelemo şi cu Mille, ajutaţi de Flangini şi Pasqualigo mânuiau câteva marionete ce simbolizau spiritele rele şi spiritele bune. Mama Margheritta, cu o pernă sub rochia de paiete abia se mişca, simulând greutatea unei sarcini imemoriale. Oul creuzet se rostogoli după nişte gemete cumplite pe pavelele palatului Caragua; era de lemn şi se desfăcuse în două la picioarele lui Hrisant care văzu ieşind din el un iepure viu. Ochii Bufniţei împăiate se aprinseseră, Tassini prinzând într-o oglindă o rază de soare şi proiectând-o în spaţiul umbros.

Urmaseră tablouri vivante: Mesagerii Numărului în care trăznetele scoase de o bucată de tablă lovită cu un melesteu făcea să se înfioare carnea pe Basadonna, neobişnuit cu asemenea spectacole, şi Defilarea rabinilor miraculoşi şi a Zugravilor de infernuri, iar Carnavalul Calicilor fu jucat de întreaga trupă, în frunte cu Mama Margheritta care arunca dintr-un Corn al abundenţei flori creponate şi sticle colorate.

—Acum se trece Apa groasă, anunţa Agostino cu vocea lui spartă, Magii necromanţi şi Martorii malefici se duc spre Iad.

Schelete umblătoare pictate pe alte cearşafuri defilau sub ochiul lui Hrisant, circarii îşi schimbară costumele şi vocea lui Agostino vesti Pantomima: Oglinda nepreţuită a iubirii.

—Messir, veţi vedea halucinaţii colorate, coşmaruri adevărate, elementali, lemuri, larve şi spectre…

Clavecinul ocular proiecta pe un perete întunecat forme vagi şi umbre chinezeşti. Perdelele fuseseră trase de Mille şi în întunericul prielnic de culoarea urii, cum spunea cocoşatul, se arătară demoni în livrele spectrale, copacul heraldic şi Nebunii rătăcitori…

Afară, în aerul limpede al Veneziei, ziua se mistuia încet, parcă înghiţită de timp, care e călăul zilei de ieri.

Mama Margheritta se lamenta cu vocea ei groasă, de fumătoare:

—Ceea ce vedeţi sunt fenicşi şi basilişti, paseri cu un ochi şi un singur picior, pustiul Gobi cu golul lui sunător, arhaţi budhişti şi palate de jad, care emană un miros princiar, uitaţi-vă bine la aceşti flagelanţi, la dresorii de câini, la blasfematori, la fakiri şi profeţii orbi, la minunatele femei care răspândesc un parfum de ţelină şi sunt îmbrăcate în rochii de rouă; o să vedeţi minunate paravane, păduri de bambus, păuni şi copaci ce vor fi devoraţi într-o secundă de fluturi Cap

de mort, iată cetele de sodomiţi, histrioni, eretici şi sperjuri, ei merg spre Tărâmul întunericului lângă falsificatori de bani şi vizionarii mincinoşi, lângă proxeneţi şi curve. Auziţi cum îi devoră păsările…

Gerelemo freca un fierăstrău de un lemn şi sgomotul lui sinistru dădea impresia unei dureroase masticări. Din cuşca răpciugoasă cu care veniseră isbucniseră leneş, abia dând din aripi, câţiva porumbei somnoroşi, bătrâni, plictisiţi de acest spectacol pe care-l jucaseră de prea multe ori. Le căzdeau penele şi se aşezaseră pe masa încărcată, ciugulind boabe de mazăre şi orez, murdărindu-şi obositele aripe cu sosul paverada. Mama Margheritta se sbătea sub un palanchin străvechi pe care-l purtau cei patru atleţi şi ridicători de haltere.

—Acum trec Profesorii de imortalitate, anunţa neturburat Agostino. Dintr-un coş fură aruncaţi nişte simulacre de lei piperniciţi, ca nişte pisici, jigăriţi, cu blănile roase şi Tassini căra în spinare un coşciug gol de carton, arătând o mare oboseală şi greutate.

—Aşa ajung cei necinstiţi, clevetitorii, striga cocoşatul, femeile care leapădă înainte de naştere, cerşetorii, efebii, hoţii de cămile, geambaşii necinstiţi, concubinele…

Mama Margheritta lovea nişte mandibule uscate legate cu o sfoară şi blestema pe bufoni, pe eunuci şi pe Regii Mumificaţi. Apăruse Omul-pardos, întruchipat de Pasqualigo, care era gol până la brâu, purtând în jurul şoldurilor numai o blană de leopard, şi ea parcă mâncată de molii. Muzica stranie, licenţioasă, insultătoare pentru urechi, îi spărgea timpanele lui Hrisant, dar nu ştia nici acum de ce-i plăcuse atât spectacolul acela atât de sinistru.

—Sufletele ticăloase sunt blestemate să spele toată vremea frunze şi să jupoaie copaci, câinele celest le

roade oasele, unul câte unul şi Măgarul magic va fi purtat pe spinare de cei mai vinovaţi, o veşnicie…

Apăruseră şi oglinzile fermecate, nişte geamuri spoite cu cositor în care fantomele feminine alePrinţeselor defuncte dansau fără sgomot în frunte cu Regina Ciumelor.

—Ceea ce vedeţi, anunţa cocoşatul, sunt miresele îmbălsămate şi aruncate pe râuri sălbatice ca să ducă răul cât mai departe. Acum urmează finalul, Messir, Cortegiul geniilor, care aduce în casă lumina benefică şi norocul, astrologii curţii regale chineze şi himerele lor, Menestrelii orbiţi pentru că au cântat prost la mesele împăraţilor…

Muzica funebră se amesteca cu o strălucire galbenă, de ceai, pe care îndemânaticii artişti o produseseră cu o lanternă magică, un abur rugos plutea sub plafoane, o culoare de vară şi glasul grav al Mamei Margheritta declama versurile poetului: „Florile, vai, cum se trec, vesele spre moarte…”

—Melchiore! Melchiore! Pleacă de acolo, îşi ieşise iar Mama Margheritta din rol. Şi tu, mastega brodo, se adresase lui Gerelemo, de ce-l laşi să strice masa?

Urangutanul, cu capul lui senil, rumega o halcă de carne, mestecând-o rar, cu atenţie. Matracuca anunţa cu glas victorios:

—Spectacolul Pantomima Veneciei a luat sfârşit…

—Bravo! Bravo! strigase Hrisant încântat, îmbrăţişând-o pe femeie. Şi-acum la masă!

Perdelele fuseseră desfăcute şi lumina senzuală a oraşului năvăli prin ferestre, arătând chipurile spoite ale circarilor. Erau asudaţi, osteniţi, mai bătrâni. Melchiore vârîse iar laba lui păroasă într-o farfurie şi înfuleca nepăsător spre disperarea femeii.

—Flangini, ce faci?

—Lasă-l în pace, zisese cu lehamite Hrisant, să stea

cu noi la masă. E bătrân?

—A prăsit multe familii de maimuţe capucine. Cu el cerşeam pe vremea când nu aveam circul ăsta. Are mai mult de 30 de copii, dacă nu era el am fi fost săraci, în veci. Să-l fi văzut ce făcea când era tânăr: ştia să plângă, juca pe ologul, fura de stingea pentru noi toţi: inele, brăţări, tot ce vedea, înghiţea obiectele şi a doua zi îi dădeam ceva să verse, ori să se cace, scuzaţi, Messir, asta-i limba noastră, pe urmă vindeam totul şi puneam deoparte. L-am adus tocmai din Amazonia, are câţiva ani bunişori, abia se mai ţine, doarme cu mine, nu vă uitaţi la ce-a făcut, e foarte simţit, ştie să poarte fracul, e jongleur, umblă cu cheta prin pieţe, toată lumea îl iubeşte. Dacă vreţi să-l cumpăraţi, vi-l dăm pentru atâta cinste care ne-aţi făcut. Dar nu v-am întrebat, cu ce ocazie oferiţi acest banchet?

Hrisant nu-i răspunsese. Privea amuzat la atleţii şi ridicătorii de haltere, cum mâncau, cu o lăcomie nesupravegheată, lucru care o scosese din sărite pe Mama Margheritta:

—Hei, tu, Agostino, şi tu, Mille, lăsaţi labele voastre puturoase şi apucaţi furculiţele, cum v-am învăţat; sunt de argint, ce dracu, ori nu mai ştiţi să le folosiţi? Şi pe urmă se întorsese spre el ca să-i scuze: Ce vreţi, Messir, se ţin cu lacherdă şi cu ce le pică, cu mâncări stricate, furate de la osterii, ori cu covrigi. Nu au mai vă- zut aşa ceva, le e şi frică să guste din unele feluri.

Hrisant făcuse un semn discret lui Basadonna şi celor doi valeţi ai casei, să le aşeze saltimbancilor câte ceva în farfuriile de porcelan de Murano. Oaspeţii păreau paralizaţi de priveliştea racilor şi francolinilor peste care se presăraseră bucăţi de ghiaţă; de melcii uşor fanaţi de năduşala zilei trecute, daţi prin unt; de batogul şi friptura de gâscă şi de salăţile ce se

desfrăgezeau. Servitorii luaseră sosul paverada în care Melchiore îşi vârâse ghiarele şi-1 înlocuiseră cu altul. Maimuţele care stătuseră liniştite până atunci se agitau, excitate de mirosul mâncărurilor răscolite. Scoteau gemete mici, se smuceau în lanţuri râcâind pereţii.

—Daţi-le drumul, spusese Hrisant, agasat.

—Nu se poate, Messir, protestase Mama Margheritta, nu le cunoşti, nu ştii de ce sunt în stare, or să distrugă totul.

—Nu-i nimic.

Matracuca privise spre Gerelemo cu aerul de a spune: e nebun, nu avem ce-i face…

Pasqualigo şi cu Tassini se aruncaseră asupra fripturii de cocoş şi deveniseră mai îndrăzneţi pe măsură ce goleau paharele pe care valeţii le umpleau numaidecât. Nu erau încă cherchelíţi, dar pe chipurile lor încălzite urca o veselie tâmpă.

—De ce nu le aşezaţi şi pe ele la masă? întrebase Hrisant, privind încă o dată la maimuţele neliniştite. Deslegaţi-le!

Mama Margheritta, cu o îndoială ce nu scăpase mesenilor îi făcu un semn lui Gerelemo să le elibereze din lanţuri. Apoi dădu ordine cu strigăte scurte: Tetta, aici! Cecce, lângă mine! Minette, şi tu, Ippolito, staţi la stânga. Dă-mi biciuşca! poruncise impresarului, ştiu ce le fac dacă nu se astâmpără…

Cristoforo, un maimuţoi tânăr, urcător la trapez, care lucra cu Flangini, după spusele acestuia şi cu Pasqualigo, scotocea în grămada de melci, fără să-i pese de strigătele Mamei Margheritta, care se mira în gura mare:

—Ce v-am spus? Nu se astâmpără deloc…

Hrisant nu avea însă aerul că e supărat. Făcuse semn să se mai toarne saltimbancilor din vinul

Chiarello de Alba şi, curând, râsetele se înteţiră. Tassini povestea cum i-a luat foc beregata la o reprezentaţie şi Mille cum a căzut de pe trapez de la zece metri înălţime, când era gata-gata să rămână cocoşat ca Agostino, la care Hrisant privi mai bine. Era un bărbat trecut, cu un chip tragic, aducând cu mutrele celor de la Ridotto când pierdeau. Îşi ascundea bine cocoaşa sub haina lui largă şi lăbărţată care-i dădea un aer comic; avea o faţă vânătă şi bea în duşmănie, schimbând vinurile cu lichiorurile aflate la îndemână, parcă pornit să se îmbete mai repede. Mama Margheritta trăgea cu ochiul la maimuţica Tetta, care începuse să caute ceva în jur. Învârtise biciuşca în aer şi animalul se întorsese la locul lui, furând din mers câteva portocale pe care le descojise cu îndemânare.

—De ce nu le laşi să se joace? întrebase Hrisant.

—Nu le cunoşti, Messir. Praf or să-ţi facă perdelele şi tot ce mai e pe aici…

—Nu are nici o importanţă, zisese Hrisant, ostenit parcă, dându-şi seama că abia îi mai suportă pe cabotinii aceia şi scotocind în punga unde ţinea pravurile lui de peyotl, planta care îi înminuna ochii. Afară, în amiaza venetă, mineralã, creştea o melanholie surdă din ziduri; era singur, spera că Herula Lucrezia va veni totuşi, chiar dacă trecuse şi noaptea, şi dimineaţa. O lumină tăioasă îi descoperea cu o şi mai mare cruzime musafirii care începeau să se îmbete; aveau feţe înduioşate, matracuca începuse să povestească despre grădinile împăraţilor chinezi şi întinsese un pachet de taroţi pe masă, poruncindu-i să taie şi Hrisant se supusese, mai mult mirat decât curios.

—Nu-mi plac cărţile dumitale, zisese Mama Margheritta. Parcă suntem la o înmormântare, şi-şi rânjise dinţii strâmbi de sub buzele vinete.

—Nu eşti departe de adevăr.

În momentul acela Melchiore înşfăcase o carafă cu vin şi o golise însetat dintr-o lungă înghiţitură.

—Maimuţele beau şi ele? întrebase.

—Ca fiecare! făcuse filosofic muierea.

—Atunci să fie adusă şampania! poruncise lui Basadonna, care asista înmărmurit la acest ospăţ despre care avea să povestească toată viaţa lui celor ce ar fi vrut să-l asculte.

Cabotinii aplaudară fericiţi că li se oferă o băutură atât scumpă.

Paharele sunătoare de Murano fură repede umplute de către impasibilii valeţi. Primul care goli cupa lui fu Melchiore, sorbind cu o lăcomie neaşteptată băutura. Tetta, Cecce şi Minette făcură la fel, gemând mai întâi de plăcere şi mai cerşind, după care măturară cu lungile lor cozi felurile şi tacâmurile de pe masă. Mama Margheritta le smulse farfuriile cu care în curând începură să arunce pe mozaicul portegoului.

—Pasqualigo şi tu, Mille, ce faceţi? Legaţi-le, or să spargă tot ce or să găsească…

—Asta şi vreau, o potolise Hrisant. Mai toarnă-le, o să ne îmbătăm cu toţii azi, aşa că nu mai are nici o importanţă dacă se sparge ceva sau nu…

Matracuca îl privise uluită cu ochii ei cercănaţi:

—Ţi-a fugit mireasa în noaptea nunţii sau ce dracu se petrece aici?

—Cam aşa ceva, râsese Hrisant din toată inima, dar nu-ţi place?

Melchiore, care avusese până atunci priviri blegi în fundul capului bătrânicios, se însufleţea pe măsură ce golea cupă după cupă, pe care Agostino i-o umplea cu furie. Unul dintre atleţi îi vârî şi un trabuc aprins în gură, una din acele ţigări cu care se întorseseră din lungile lor turnee.

—Prete soto! strigase muierea lui Gerelemo, vezi să nu mi-l îmbeţi sau să dea foc palatului! Messir, eşti mai prost decât mascalţonii ăştia dacă-i laşi să se distreze astfel. Lor ce le pasă, dar dacă moare Melchiore suntem sfârşiţi. Cine o să mai buzunărească pe cei ce nu dau bacşiş artiştilor la sfârşit, cine o să le mai ia femeilor inelele de pe deget şi brăţările de la mână?

Nu o asculta nimeni. Parcă înnebuniseră cu toţii, apucaţi de o fericire oarbă: dansau, strigau unii la alţii, se sărutau prosteşte, iertându-şi vechi insulte sau iscând alte scandaluri pe care Mama Margheritta abia le putea înăbuşi, urlând la ei:

—Ce dracu’ v-a apucat? Tu, cretinule, Agostino, pe care te-am cules din Uliţa Ţâţelor, nu te mai astâmperi? Şi tu, Mille, care cerşeai în Piaţa Leoncini, nu mai ai nici un respect?

Melchiore trăgea în piept fumul parfumat al ţigării de foi şi-l arunca în sus, încântat. Pasqualigo fu primul care începu să sughiţă, pentru că prea amestecase băuturile. Tette, maimuţica cu un fund roşu se urcase pe o draperie şi de acolo pe un candelabru, care se clătina cu trupul ei cu tot, încolo şi-ncoace.

—O să strice totul! se lamenta Mama Margheritta, dar văzând că nimeni nu o ascultă, se apucă şi ea să bea din răsputeri, pahar după pahar.

Melchiore se prăbuşise cu capul în propria-i vărsătură, căinat de stăpâne-sa:

—O să mori, Melchiore, o să mori! Cine o să ne mai însămânţeze maimuţele urlătoare, cărora li s-a dus specia! Melchiore! Melchiore!

Plângea cu capul adunat în pumni şi Gerelemo i-o tăiase scurt:

—Nu mai boci atât! Maimuţe sunt pe toate drumurile! Ce tot îl jeleşti atât? Ia te uită!

Totul devenea scabros, numai eterurile îl mai ţineau

pe Hrisant într-o dulce absenţă. Totdeauna, în starea asta, devenea binevoitor şi un surâs înţelegător i se aşternea pe buze.

Cecce, Tetta şi Minette dispăruseră undeva, în apartamentele necunoscute ale palatului. Secretarul livonian, care supraveghea masa, voise să se ducă după ele, să închidă uşile, dar Hrisant îl oprise:

—Rămâi aici!

Se auzeau ţipete mici şi ascuţite, beţive, ceva era sfâşiat, perdelele sau atlazurile de pe paturi; apăruse Ippolito cu un covor pe care-l târa amuzat, rânjindu-şi dinţii galbeni. Răsturnase un tabernacol, care se făcuse ţăndări şi vasele încă sunau lovite de mozaicuri. Basadonna se furişase spre locul dezastrului, dar Hrisant, mai lucid ca ei toţi, îi poruncise:

—Nu se mişcă nimeni, lăsaţi-le în pace!

Cristoforo, fiul lui Melchiore, un urangutan tânăr, căra o ladă mare, cetluită cu fier, un cassoni cu intarsituri arăbeşti, din care se scurgeau afară mătăsurile luate pentru Herula Lucrezia, uitate aici. Cecce apăruse cu un şirag de perle la gât şi se privise într-o înaltă oglindă. Rochii şi nimicuri se înşirau târîte de lacoma curiozitate a maimuţelor: o casetă de fildeş cu inele şi brăţări de argint fusese răsturnată pe marmura lucioasă.

Minette se bătea cu Tette sub privirile Mamei Margheritta, care se trezise brusc din scurta ei beţie:

—Messir, nu poţi să faci o asemenea risipă!

Hrisant râdea fericit ca şi când ar fi auzit o glumă foarte bună.

—Nu-i nimic, lasă-le…

—Nebunule, astea or să le înghită şi ce-o să păţim până o să le luăm înapoi! De ce nu le dăruieşti, mai bine?

—Cui să le dăruiesc? Cea care trebuia să le

primească lipseşte şi va lipsi toată viaţa de-acum înainte.

Se făcuse o tăcere îngrozitoare. Atleţii şi ridicătorii de haltere se treziseră şi ei brusc din beţie. Flangini vâra în buzunarele fracului linguriţele şi furculiţele de argint, ca şi Pasqualigo, dealtfel, iute imitat de Mille şi de Agostino, cărora nu le mai păsa de nimic din moment ce gazda lor îngăduia tot ce se petrecea în jurul său.

Minette îmbrăcase o rochie a Herulei, ridicându-i poalele prea lungi pentru ea, clătinându-se beată şi privindu-se în oglinzile din jur. Cecce smulsese perlele de la gâtul celeilalte maimuţe şi bilele se rostogoleau pe mozaic, iute vânate cu piciorul de trapezist şi de cel ce umbla pe sârmă. Numai Melchiore dormea dus în propria-i borâtură, cu un obraz chircit, gemând din când în când, spre spaima Mamei Margheritta, care nu uitase nici ea să fure câteva tacâmuri şi să le ascundă în decolteul care-i desvelea sânii uscaţi. Ippolito şi Cristoforo se băteau pentru un cavedoni, luat de lângă căminul de alături. Gerelemo abia îi despărţise. Cecce căra într-un colţ o cutie cu pălării pe care le încercase pe rând, spre gelozia Tettei şi Minettei. Acestea, de furie, spărgeau pernele cu ghiarele şi începuseră să arunce cu fulgii în aer, iscând o adevărată ninsoare. Saltelele, şi ele spintecate, sporeau pornirea lor nebună. Prin ferestrele deschise curentul purta pene de gâscă, totul avea ceva carnavalesc, cel puţin aşa vedea Hrisant lucrurile sub imperiul pravurilor lui. Şi în acest balamuc se ivise pe neaşteptate Christo. Intrase neanunţat, pentru că nimeni nu se mai afla la uşi şi privise fascinat la Melchiore care, trezit pe neaşteptate, se învăluise într-un baldachin verde de damasc şi-şi pusese pe fruntea teşită diadema de pietre false a Mamei Margheritta.

—Ce se întâmplă aici? îl întrebase pe Basadonna.

—Nu înţeleg nimic, mârâise servitorul.

—Şi de ce nu faci ceva?

—Aşa sunt ordinele.

—A înnebunit stăpânul vostru, sau ce?

—Întrebaţi-l pe el, spusese flegmatic acela.

Hrisant îl zărise în cele din urmă şi se ridicase din scaun:

—Îmi pare bine că ai venit.

Christo căutase să citească pe chipul gazdei un semn, ceva care să-l facă să înţeleagă ce se întâmplă, dar beizadeaua părea treaz.

—Ce-i cu tine, totuşi? întrebase noul venit.

—Nimic, ce să fie? Am invitat pe prietenii mei la un ospăţ şi ei mi-au făcut cinstea de a petrece cu mine în această frumoasă dimineaţă: uite-o pe Herula Lucrezia Vimercatti, vara ta, şi o arătă pe Mama Margheritta, care se strâmba cu limba scoasă la ei; dumnealui e marchizul Mazzacoratti, făcuse un semn cu capul spre Tassini; nu lipseşte baronul Campagno şi, aici, alături, e chiar ducele Corigliano, în costum de atlet de circ.

Suntem în plin bal, s-au deghizat; numai tu n-ai făcut-o, râsese crâncen Hrisant, privindu-i chipul ce exprima uluiala cea mai mare. Iată-l şi pe contele Luchesi Palli, adăugă, aruncând un braţ spre direcţia în care se afla Mille. Marchizul Ottoboni mi-a făcut şi el cinstea; hei, Gerelemo, ridică-te şi prezintă-te, spusese şi acela, abia ţinându-se pe picioare, îngânase ceva. Iată-l şi pe tânărul Gianni Fiano, care a căzut de pe trapez şi a rămas cu o cocoaşă, dar nu se observă; Agostino, fii bun şi strânge-i mâna prietenului meu, Christo; restul doamnelor vor sosi curând. De ce nu iei loc? Nu serveşti ceva, şi-i arătă masa pe care farfuriile sparte lăsau sosurile să se scurgă pe pavimentul murdar. Gustă puţin fazan, nişte molechi, sunt

delicioşi, s-au mai trăzvit puţin, dar mai merg. Nu vrei o salată? Şi ea s-o feştelit, dar nu ţine seama de asta. Ori vrei să bei ceva? Şampanie, Muscat ori vin de Salvazio?

Christo dădu să plece, dar celălalt îl împiedică furios apucându-l de gulerul fracului în care rămăsese de cu seară, pentru că era limpede că venea de la un joc şi nu avusese timp să se schimbe:

—Ce, vrei să fugi? Doar ai trecut pe aici ca să vezi ce se întâmplă. Spune, ea te-a trimis?

—Hrisant, ai înnebunit, e limpede! Ce te-a apucat? Nu am văzut-o pe Herula de o săptămână. Am trecut pe la tine, sperând să-mi împrumuţi nişte bani, m-au curăţat astă noapte…

Într-o încăpere alăturată se spărgea ceva. Cristoforo se bătea cu Melchiore care îi smulgea o cutie cu jaspuri şi cornaline ce se risipiseră pe mozaicuri, curgând spre locul unde se aflau. Din alte încăperi ale palatului se auzeau ţipete ascuţite.

Ippolito, învăluit într-un polog de mătase, se silea să-şi distrugă îmbrăcămintea neobişnuită la care privea cu mirare. Cuverturi, moscheti, stofe roz de bumbac, cine ştie unde găsite, perne, ducaţi de aur falşi, găsiţi în lăzile arăbeşti zornăiau pe pietre; saltimbancii se încăieraseră ca să-i strângă. Melchiore, ostenit şi făcându-i-se din nou foame, mânca lumânările căzute pe jos dintr-un candelabru în care se hâţâna Minette. Cristoforo desfăcuse un jeţ, cu o atenţie sporită, ca şi când l-ar fi despăduchiat. O *Venera*, copie după Giorgio Castelfranco fusese sfâşiată de ghiarele lui Cecce; totul lua în ochii lui Christo un aer nebunesc şi el i-o spuse lui Hrisant după ce băuse pe nerăsuflate câteva cupe de şampanie.

—Ce-i cu tine? Ce-i cu tine? repeta în neştire, privindu-l.

—Nimic, bea cu noi, de ce trebue să pricepi tot ce se întâmplă în jurul tău?

—Nu vezi că o fac? Ai să-mi dai banii? Mă aşteaptă încă la joc prietenii noştri, vor râde de mine dacă nu mă mai întorc, înseamnă că nu mai am credit în oraş.

—Am să-ţi dau, tot am să-ţi dau; voi m-aţi jefuit, tu şi Herula, nu-i aşa? Mărturiseşte! V-aţi bătut joc de mine. Spune, Christo, pentru asta am să-ţi achit toate datoriile, pentru mine totul s-a sfârşit.

—Ţi-am spus doar că e o scursură. Te-am prevenit. Nu eu ţi-am mărturisit că banii luaţi de la tine pentru mormântul familiei, de la San Michele, i-a jucat Attillio la cărţi? Dacă te interesează, ceea ce ţi-a arătat nu era nici măcar mormântul familiei Vimercatti, l-a mai arătat şi l-a mai vândut câtorva. De câte ori bărbatu-său se află în lipsă de bani, ea duce câte un prost ca tine la cimitir şi îi spune că o să se omoare sau că se va lăsa târâtă de apele lagunei până când se va îneca, şi voi o credeţi, cum am crezut-o şi eu.

—Şi atunci ce erau vorbele acelea frumoase: Se latrevo, se photo. Filatemu monon, o, Ypsistos gnorizi to megetos tis agapismu?

—Cuvinte, Hrisant, cuvinte, atât…

Saltimbancii plecaseră, portegoul era deşert, măturat, servitorii mai adunau încă resturile de mâncare risipite pe mozaicuri şi cioburi; găseau din când în când câte o perlă rătăcită pe lângă dalele sgâriate şi o ascundeau cu grijă, să nu fie văzuţi. Talgerele de argint fuseseră golite şi geamurile de cristal sparte erau aruncate în apa caneletto-ului; încă, în aer, mai pluteau fulgii uşori şi albi din pernele sfâşiate. Văzduhul era limpede; trecuse amiaza, cerul iar se întunecase. Gunoiul princiar al palatului Caragua era cărat afară, resturi de paseri şi portocale putrezite, pietre false pe care alunecai dacă nu erai atent, câteva

din brăţările de tablă ale Mamei Margheritta şi furculiţele de argint, scăpate din buzunarele atleţilor ce nu reuşiseră să le fure pentru că Basadonna le strânsese cu grijă. De un candelabru spânzura un şal venezian de culoarea ambrei, al Herulei. Măşti de la vechiul carnaval pe care Minette sau Cecce le sfâşiaseră erau cărate afară, beteala şi un polog rupt cu furie de Melchiore.

Hrisant privise jobenul de mătase al lui Gerelemo, rupt şi el, şi pătat de sosuri, larga haină a cocoşatului, Agostino, care se bătuse cu Pasqualigo, cercurile jongleurilor şi bagheta maistrului impresar. Saltimbancii îşi uitaseră bătrânul şarpe boa fără dinţi care mai şuiera printre rămăşiţele acelei mese sardanapalice. Vântul rece, neaşteptat după căldura înăbuşitoare a zilei, umflase perdelele ciuruite de ghiarele maimuţelor, umflându-le şi făcându-le să mături mozaicul.

—Vine Buranul! zisese Basadonna, adunând cioburile unei carafe cu o măturică.

Hrisant nu-i răspunsese. Îl auzea pe secretarul livonian strângând lucrurile, în zori aveau să plece. Totul se sfârşise atât de brutal şi de neaşteptat. Mama Margheritta încă urla pe cheu spre circarii ei:

—Acum să vă văd, târâturilor! Coate-goale ce sunteţi, nenorociţilor! Melchiore ne ţine pe toţi în spinare, pentru el vin oamenii la spectacol, nu pentru rahaturile voastre de pantomime, şi voi l-aţi îmbătat! Dacă moare?... Şi când dăduse cu ochii de Hrisant, care-i privea de pe balconul palatului Caragua, îi strigase: Iar dumneata eşti un om bun şi nefericit, nu o să te mint! Să ştii că nu am văzut nici America, nici Africa, nici China, suntem nişte pârliţi de circari, nişte ladroni, nişte împuţiţi care nu au trecut de Palermo şi Neapole, toată viaţa noastră ne-am târît prin sate

răpănoase şi am dormit pe câmp, cât despre palatele şi grădinile despre care ţi-am povestit, ele au existat numai în mintea noastră, dar nu le-am văzut niciodată. O să minţim şi de aici înainte pentru că nu avem ce face altceva, dar dumitale voiam să-ţi spun adevărul…

Şi plecaseră târâind cu ei trupul greu al lui Melchiore, care abia se ţinea pe picioare, având un rânjet fericit care-i înfrumuseţa capul senil.

*

Se trezea năuc, cu senzaţia că nu dormise deloc. Totul se amesteca în coşmarurile lui; imaginea Trimisului care începea să aducă cu Riga Veleştinul sau cu Codrika; altădată Iusufache intra mai des în filegorie să-l întrebe ce bune doriri ar mai avea pe la acest ceas de amiază, când Bucurescii cădeau în lehamitea verii şi se auzeau trosnind salcâmii. Mirosul lor dulce şi greu, din începutul lui iuniu, trecuse; acum se uscau primele frunze şi îngălbeneau, bătea un vânticel şi lua neşte roiuri, ducându-le spre Tabaci de unde nu mai veneau mirosurile de argăseală dacă nu se isca Bălţăreţul; frunzişoarele păreau galbeni de salbă, pluteau rotund spre bălţile Bulindroaiei şi se aşezau peste scundele acoperişuri. Unde era fericirea şi pururea pomenita ascultare a slugii, ori vorbele lui cuvioase:

—Scoal’, măria ta, că azi sunt Sfinţii Sărmani, Sfinţii cei făr’ de arginţi, Sfinţii Doctori şi poate te faci şi domnia ta bine, îţi trece bâzdâcul, că mult te-a mai ţinut şi nu te mai lasă…

Dar nu-l mai auzea; au murise, au se săturase şi-l lăsase? Era o linişte de cimitir; mai treceau rar frânghierii, rândaşii şi croitorii cu vreun vizitiu beat, beţi şi ei, chiuind scurt, mai mult icnind, asta

însemnând că trecuse sâmbăta ori duminica şi ei făceau blau, adică lăsau puturoasele de ateliere şi înfundau crâşmele.

Vara pleca; ştia el asta mai bine decât oricine. Cerul albastru era galeş, nourii abia se târau mai încoace.

Veneau dimineţile afânate, triste de toamnă, când îţi ţiuiau urechile de atâta linişte.

—Zilele noastre muritoare sunt ca iarba, zis-a Cuviosul Pavel Tabeul, menea Iusufache, şi el cu o suferinţă în glas şi cu un lihtis adânc.

Trecea vremea de tihnă şi senin, ce mai, vara se ducea cu pompă frumoasă şi alai; trebuiau să-şi caute hainele groase de postav de Afumaţi, să adune lemnele mai pe lângă casă, că odată din năduşala cea de pe urmă a verii, ploua şi, pe urmă, cădea frigul acela ca briciul ce îngheţa zidurile şi numai cu focurile cele mari mai încălzeai odăile bine aşternute, cu masă, cu bucate şi cu cele dulceţuri. Dar vremea asta trecuse cu mare dobândă; parcă i se părea lui, ori ăsta era adevărul adevărat: sluga aducea, de nu se ştie unde, colivă şi prescuri, ba un pilaf ce se sleia cu zilele pentru că pohta lui nu creştea, ori covrigi, uscaţi şi ei, şi, întrebat fiind pentru cine a întins Iusufache pomeni, acela răspundea că pentru morţii lor, ai amândurora, că erau destui, şi că să nu-şi facă grijă, că e bine aşa. Pe urmă, fără să vrea, ridicându-se şi privind spre locul unde mai erau grajdurile, şi ele dărăpănate, fără porţi şi fără nemic în ele, în afara trăsurii lui celei mândre, cocia de Viana, dăruită de contele Burkhardt, în care acum ouau găinile pentru că, paznicii fugind, zidurile fuseseră lipsite de pietrele de râu, furate de vecini lacomi. Casa lui mândră rămăsese parcă în câmp, nu o mai ocrotea nemic şi nimeni, porţile fuseseră băgate pe foc cu un an în urmă, deşi el nu-şi crezuse sluga, pentru că nu mai aveau nici un butuc de lemn în curte,

şi nici plopii săi înalţi nu se mai vedeau; în alte trei ierni de mai ’nainte, şi ei daţi focului ce cu mare lăcomie îşi făcuse muncile sale.

—Au tu vrei să mor de moarte silnică? îl întrebase pe Iusufache.

—De ce, măria ta?

—Cum de nu mai stă nimeni să mă păzească şi unde e mândrul gard de piatră şi foişoarele albanezilor?

—De când au plecat, săracii, bată-te să te bată, că mereu uiţi. Ce foişoare? Ce gard? Ruine, asta mai avem şi buna nădejde că ne vom mântui pren sărăcia cea mai amară, umbră de domn ce-ai mai rămas…

Un frig i se strecurase în oase şi nu mai întrebase nimic, ca nu cumva al lui om de nădejde să-i dea vreo veste proastă. Altădată tot fără să vrea, văzuse o femeie bătrână aducând o farfurie cu supă fierbinte din care ieşeau aburii şi se întrebase pentru cine venea buna fiinţă, iar când Iusufache îi întisese lui acea fiertură sărmană, era cât pe ce să i-o arunce în faţă, de furie, fără ca sluga să bănuiască de ce o face, pentru că îl găsise trântit în patul lui şi nu-i trecea prin cap că Hrisant ştia că primeau de pomană ca nemernici ce ajunseseră.

Beizadeaua nu întrebase nimic, se întorsese numai cu spatele spre peretele coşcovit de umezelile atâtor anotimpuri şi plânsese încet, vrând să rămână singur şi să nu stârnească milă: Iusufache pricepuse şi se făcuse nevăzut cu farfuria aceea încă aburind, cu tot. Multă vreme Hrisant nu-i vorbise şi acela îl pândea cât dormea şi îi lăsa pe masă turtiţele cu susan cumpărate pe câteva parale; ori vreo varză călită, într-un castron ieftin, şi aceea luată tot de pomană, de la cine ştie ce biserică din Uliţa Mărgelarilor. Mai pe urmă, băgase de seamă că şi hainele putreziseră pe el, erau rupte şi cârpite, cămăşile abia îl mai ţineau, şi ele date la tinda

bisericii Sfântul Ioan Nou, unde, probabil că sluga se ducea de Sâmbăta morţilor. Îl întrebase o dată unde-i erau mândrele lui vestminte de la Venezia şi Viana şi Iusufache spusese că i le furaseră slugile la plecare în schimbul banilor pe care îi datorau ei amândoi.

—Dar cum? se mira Hrisant, doar mă ştiu cât sunt de bogat, ia caută tu unde trebue, pren lăzi şi scoate pietrele pe care le mai am şi care fac averi şi du-te la Marchitani şi ia-ţi neşte haine mândre pentru că mie nu mai îmi trebuesc, nu am trebuinţă, dar măcar tu să fii îmbrăcat cum se cuvine, să nu râdă lumea…

—Mă duc, măria ta, spunea el cu o nesfârşită blândeţe, mâine, mă duc, dormi liniştit, şi beizadeaua închidea ochii şi se prefăcea că doarme pentru ca Iusufache să plece din filegorie şi să-l lase singur.

Atunci se ridica cu greutate din cearşafurile rupte şi se privea într-un colţ de oglindă şi vedea acolo un bătrân cu un păr cenuşiu, albit, nespălat. Cine era cel ce se uita din spatele lui în acea oglindă, spuindu-şi că nu poate să fie chipul său pentru că el era încă frumos şi tânăr, cu ochii aceia migdalaţi şi asimetrici pe care îi iubiseră atâtea femei!

—Paracletule, îl cerceta când îl mai vedea, să mergi în Nicolaie Şelari, lângă Simigeria lui Antofie şi să-mi cumperi un fular de cel de mătase, că am răcit şi mă doare gâtul, să-mi înfăşor ciolanele, auzi tu?

—Cum nu, măria ta, răspundea sluga, care niciodată nu-l contrazicea, mai ales când era vorba de lucruri netrebuincioase ca acelea pe care i le cerea acum: haine noi, fular de mătase, ba chiar câte o masă mai aleasă, ca pentru un om mare ce era.

—Să se fi scurtat atât veniturile? se mira, să nu mai avem noi de niciunele? De ce nu se ducea el la zarafii subţiri, să-l caute pe Ghenea Ristea, pe care de atâtea ori îl împrumutase cu bani şi nu-i mai ceruse niciodată.

—Nu ne mai cunoaşte, măria ta, răspundea Iusufache, poate dacă te-ar vedea, s-ar ruşina, dar de mine, puţin îi pasă. Spune că te descurci înălţimea ta, că ai ascunse pietre şi ducaţi, şi bani turceşti, nu te vaită el, dacă te-ar vedea poate i-ar fi nu ştiu cum…

—Adică ce vrei să spui? se supăra beizadeaua şi-l dădea iute afară din filegorie. Piei! Să nu te mai văz! Ce, am ajuns de râsul lumii, ia te uită!?

Şi rămânea singur, şi nu se mai atingea de covrigii ori de coliva lăsată pe masă de slugă. Bea apă şi sughiţa, nu-i era foame, numai de dorul după pravurile lui se stingea. Căuta, ce mai rămăsese pren pungi dosite sau în cutiile aduse cu el, puterea lor se trecuse, îşi dădea seama de asta şi atunci se înfuria şi-l trimetea la spiceri, să-i cumpere, ştia el ce, dar aceia nu-i dădeau nemic lui Iusufache, căci ziceau că o să moară dacă mai trage pe nas asemenea nenorocite doftorii, şi după o vreme îşi dăduse seama că foamea năştea un fel de delir sec, alb, şi că privind pe fereastră vedea Bucurescii parcă învăluiţi de o ploaie de făină, subţiaţi, apoşi, în ceaţă.

Spre Morile Vlădichii se isca atunci un fel de furtună şi totul se ştergea, iar el cădea într-un lung leşin şi se trezea când Iusufache îi turna ceva pe gât, un fel de băutură fierbinte, pe care o înghiţea greu şi asta îl mai scotea din leşinuri, dar se înfuria pentru că-i plăcea mai mult starea aceea de inconştienţă în care se credea din nou la Venezia. Totul nu mai avea contur, reapăreau din cine ştie ce colţuri ale minţii fumegoasele chenare ale ferestrelor palatului Caragua, plafoanele aurite şi chipul Herulei, care se întorsese la el şi-l certa drăgăstos de ce plecase fără să o vadă şi de ce nu mai aşteptase măcar câteva zile, pentru că fusese plecată cu prietenii ei şi cu soţul. O Venezie lăptoasă se alcătuia încetul cu încetul, altădată parcă

ar fi ars, avea o fierbinţeală ameţitoare.

Unde era delirul verilor de pe canaletto-ul acela? Auzea vechile strigăte de dragoste de când erau împreună în odăile încinse şi ea spunea că fac rău că nu pleacă undeva, în Nord, unde sunt păduri şi de ce stăteau ei în zăpucul acela şi-n mlaştina Veneziei, dar tot Herula Lucrezia adăuga că e mai bine acolo, pentru că erau singuri şi Attillio al ei, nesuferind năduful, fiind astmatic, nu se putea întoarce şi atunci oraşul acesta le era locul cel mai fericit. O Venezie coaptă ca un fruct prea mult pârjolit de vară, cu mirosurile ei pe care le învăţase de acum, cu acea dulce şi somnoroasă frecare a tamariscului din grădini şi amara boare de seară a bergamotului; cu lumina filtrată prin obloanele de lemn de la ceasul amiezii, când femeile dormeau bestial şi în uterele lor fecundate de amanţi se năştea viaţa, oh, unde erau „verile târzii ale morţilor”, cum recita ea un vers, învăţat cine ştie unde, în bordelurile cairote sau în casele oculte, unde se iubea cu alţii, în cine ştie ce alt timp? Atunci auzea urletele nebunilor ce scăpau de sub supraveghere şi hălăduiau pe calli, beţi de libertatea dobândită, şi el le arunca dodecari şi monede austriece numai să tacă. Era ora când pietrele preţioase cloceau în icoanele scumpe de atâta căldură şi ametistele se îmbolnăveau în apele lor albe sau verzui, turburate de o infuzie necunoscută, rozându-le şi degradându-le; o febră intra în metale, în apele stătute, în sticla geamurilor şi cupolele de aramă de la San Marc păreau jumătăţi de măr putrezit. Pe canalele oraşului curgeau gunoaiele de la amiază, ceva borşit umplea aerul de miasme, era ca înaintea ciumei turceşti, se speria Herula Lucrezia Vimercatti şi aprindea ierburi pălite, ţinute în sân totdeauna şi un fum subţire plutea prin încăperi. Femeia se ruga cu glas stins, în greceşte şi cânta cu glas îngânat: Glike-

mu, Stravomeni, Dulcele meu Răstignit... şi el o pândea până ce ieşea din frică, plângea ca şi când ar fi vrut să-şi ispăşească toate păcatele pe care le făcuse şi, jos, apele moarte ale Veneziei năşteau ţânţari, roiuri uriaşe ce se strecurau pe sub uşile ce nu se închideau de tot şi se refugiau sub pologuri şi simţeau că se înăbuşe, aşteptând serile cu răcoarea lor. Atunci, din zidurile vechi, ruginite de timp, se ivea o fosforescenţă care lumina vag în jur; urla o femeie de urât şi ei credeau că Cetatea fusese părăsită şi rămăseseră singuri. Nici un cântec, nici un oblon lovit, numai nouri de forma Bucintorelui, fugind înaintea lunii, care răsărea dinspre Mestre, abia ridicându-se din aburii de peste zi, căzuţi deasupra lagunei. Venezia părea o halucinaţie a mării. Hrisant o întreba pe Herula: „Mă iubeşti?” şi ea nu-i răspundea, devenea răutăcioasă, îl muşca încet şi repede cu dinţii săi mărunţi, ca şi când ar fi încercat un fruct care-i plăcea, şi în el creştea o dorinţă sălbatică şi o răsturna şi se luptau obosiţi ca două fiare sătule, desgustate una de cealaltă. Iradierea începutului de noapte lăsa un iz de nămol ars, de vară. Sunau leneş scoicile moarte, frecate de cheu, ca nişte zaruri; clopotele de seară, dogite, abia auzite le amintea trecerea timpului; carnea ei fierbinte îl întărâta iar, şi sânii aceia ascuţiţi şi aţâţaţi, şi Herula Lucrezia urla: „Lasă-mă, lasă-mă!”, dar el nu o credea şi iar se luptau fără cruţare, clopotele deveneau tandre, aveau un sunet moale, în încăperile neluminate creşteau umbre ciudate ca nişte nuferi, reflexul vreunui felinar de pe canaletto, proiectat pe tavanele înalte; afară, grădinile fierte de căldura de peste zi, lepădau acele chiparoşilor şi dafinilor; nespolele se amarau în uriaşe coşuri şi trandafirii galbeni de Isfahan explodau, umplând mozaicurile cu petale moarte. Înaintea lor, o noapte lungă, fără somn. Pe la miezul

nopţii aerul se umezea puţin; salinitatea mării le usca buzele, sărutările reci îi făcea să se certe: „Nu mă mai iubeşti, spunea femeia şi-l muşca, sângerându-i gura, eşti ca o tufă de mirt în deşert”, pe urmă plângea pe neaşteptate şi începea să se roage cu ardoare.

Se trezeau târziu, când, în timpanele străvezii de marmură ale bisericilor, soarele ca un melc roşu se târa spre biserica Ruga Vecchia, Pisanii afumaţi se arătau glorios în zidurile Procuraţiilor, laurul cânta parcă, scirocco-ul încă nu-şi arunca strepezitele lui mesaje; bifore aurii se împlântau în Campanilă. Herula Lucrezia dormea uşor, lui i se părea că murise, nu reuşea să-i vadă mişcarea inimii sau respirarea, se speria, o scutura uşor, pe urmă mai puternic, întrebând-o: „Ce-i?” „Nimic, mi se părea că ai murit…” Cerul se albea către prânz, era osificat, li se făcea sete, beau lichiorurile acelea verzui în care ea arunca pravurile sale subtile care îi dădeau un fel de euforie uşoară ca într-o înălţare. Totul înflorea, un frig uşor îi intra în sânge, oraşul îşi pierdea magneficenţa, devenea fragil în ceaţa uşoară şi, pe urmă, magica amiază se sfărâma, cum se sfărâmau şervetele acelea de zahăr fin la mesele ducale. La fântânile de lângă Santa Maria della Salute se strângeau muierile, aşteptându-şi tăcute rândul în jurul ghizdurilor de aramă. „Tu crezi, Herula, că acest oraş există sau e numai un vis al nostru?” o întreba. Ea îl privea cu o lene plină de voluptate, şi-i arunca un trandafir cu ai cărui ţepi îşi sângerase pielea. „De ce faci asta?” o întreba. „Ca să înţeleg ce a simţit Mântuitorul pe cruce când i s-a pus coroana de spini”. Erau desgustaţi unul de celălalt, de lăcomia fiecăruia, de trufia măgulită în secret; ar fi vrut amândoi să se despartă, lui i-ar fi plăcut să dea o fugă până la Ridotto, la un joc, dar nu

era chip să ieşi în fierbinţeala de afară; ea se visa undeva, lângă un lac alpin, dorind să audă o cădere de apă, dar rămânea aici, până când simţea că îl urăşte şi că dragostea lor se primejduia. Patul era fierbinte, aruncau cearşafurile de pe ei şi pe urmă se lungeau pe mozaicul şi el fierbinte, stând nemişcaţi, privind serpentinele de lumină ce se lăţeau pe plafoanele afumate, la mişcarea uşoară a valurilor de pe canaletto. Aţipeau fără să ştie unul de celălalt, nu intra nimeni nechemat în refugiul lor nupţial; Basadonna lăsa cu paşi neauziţi fructe în talere, la uşi şi carafele golite erau înlocuite cu altele. Pe la ceasurile patru, cerul era ca un vin trăzvit, de culoarea morcovului; ardeau mirodenii zadarnic, amuşinând ca fiarele oraşul ce se ascundea, dincolo de obloanele bine închise. Câteodată cerul se întuneca pe neaşteptate, soseau nouri ca nişte tauri, ploaia venea iute, cu o putere nemaivăzută. Gura lagunei, plină de nămol, bolborosea şi din depărtare se auzea cutremurul mării, spume iradiau în depărtare, spărgând aburii salini; râuri descătuşate de miresme soseau, de undeva, din depărtare. Pe diguri se aprindeau focurile, măturând piatra cheului. Din altarele bisericilor deschise pentru cei ce se refugiau în ele de frica furtunii licăreau aurăriile vanitoase ale oraşului. Fulgera undeva şi cădeau trăznete seci cum s-ar fi spart nişte nuci. Şi golul arzător de deasupra Ducalelor, revenea repede, vântul căra nourii şi cerul se limpezea, soarele luând locul acelei besne putrefacte care o scotea din sărite pe Herula Lucrezia Vimercatti. Grădinile umezite de furtună scânteiau, ea îl punea să repete: „Zi-i după mine: niciodată altă femeie! Jură, jură!” Avea o ghiară în gât care-i sugruma vocea, părea răguşită şi crudă, îl privea cu ochi răzbunători, cu ceva vrăjitoresc şi i se făcea frică. Afară, zidurile roase ale Veneziei tremurau

în moliciunea şi fierbinţeala luminii ce revenise. Undeva, cineva ciupea o coardă de ghitară, numai o dată, ca şi când i-ar fi încercat elasticitatea şi iar bufnea o fereastră cu un sgomot sec, dinspre Scitia minor, Hrisant simţea o bănuială gravă, un frig verde ce-i îngheţa şira spinării.

„Ai să dai socoteală, îi spunea cineva, era poate glasul Trimisului, acolo nu te vei mai întoarce pentru că ai să răspunzi, te aşteaptă laţul de mătase”. Pe urmă crepusculul venea târâtor dinspre lagună, băuturile uşoare din ca- rafele răcite cu bucăţi de ghiaţă, parfumele trandafirilor ce muriseră demult pe lespezi cu o ultimă şi tragică expiere, îl scoteau din frică şi extazul întreţinut de Herula Lucrezia renăştea arzător. „Sunt ca un rug, spunea. Vrei să murim? îl întreba ea. Acum e cel mai uşor, când suntem atât de fericiţi!” „Da, vreau, răspundea, şi aştepta ceva rău, îngrozitor, un pumnal care să-i reteze beregata, dar femeia rămânea nemişcată lângă el, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji: „Îmi pare bine că ai primit, dar mai putem aştepta, moartea vine ea singură, poate se numeşte Attillio sau altfel, de câteva ori am trecut pe lângă ea…” Venezia anadyomene somnola afară pe labele ei de piatră ca o rodie în violul soarelui de la amiază. „Murim, spunea Herula Lucrezia, fericită ca de o mare descoperire, ia-mă!” Oraşul cădea în asceza serii, voci femeieşti din biserici, pline de ardoare răcneau imnuri spre cerul leşios şi viaţa se ştergea din memoria lor: măşti, dansuri, orgoliu, sete de dragoste, lentoare, somn, himere, corupţie, nimic…

Treziri pline de spaime; era în Bucuresci, o ştia după mirosul vechi, de haine putrezite şi de sărăcie, după gustul sălciu al apei băute dintr-un urcior de pământ, după imobilitatea luminii prăfoase de afară, după

scârţâitul funebru al aripelor uscate ale morilor de la Radu Vodă.

—Iusufache! Iusufache! striga cu glas neauzit, uscat şi el, şi nimeni nu-i răspundea. De patru zile servitorul nu mai venise. Pe masa de lemn a filegoriei nu se mai vedea nimic, nici urmă de covrig sau de pâine, puţină apă clocită în urcior, atât...

Se târâse spre fereastră ca să vadă dacă nu cumva sosea măcar femeia aceea cu farfuria ei de supă fierbinte. Afară nu erau decât câteva găini clocind ouăle în carozza lui dărăpănată din care nu mai rămăseseră decât arcurile. Paznicul Turnului meridian uitase să anunţe ora. Bucurescii cădeau în somnolenţă până spre seară. Nu se ivea nimeni. Cu o milă, nesfârşită, Hrisant privise la fanalele de bronz ale trăsurii dată de contele Bruckhardt. Geamurile de sticlă venezianã fuseseră de multă vreme furate. Uşile erau sparte şi scara, în formă de plic, ruginise. „Parcă ar fi trebuit să fac heretisirea la domnitor, îşi spusese, dar când asta?” Câtă vreme trecuse? Şi în jur nu mai era nimeni, unde fugiseră cu toţii? Îi era foame, ar fi gustat o baclava înainte de moarte, pentru că moartea venise, era undeva aproape, sau se înşela el? Nu se putea să-l fi uitat toţi, într-o dimineaţă urcase cele câteva trepte care duceau în podul miradorului. Toată noaptea auzise o rumegare surdă care venea parcă din pereţi. Era întuneric, nici un ocheţ ca să lase lumina. Aprinsese o lumânare şi văzuse uluit cum podelele de lemn foşneau viermii de mătase în sute de frunze de dud. Era o căldură de cloacă şi coconii albi şi aurii străluceau în palide umbre. Laţul de mătase! Cineva îl pregătea. Nu dormise două zile şi două nopţi, pe urmă căzuse iar în halucinaţiile lui. Se visase la Bizanţ, i se arătase îngerul lui Isaia, erau ipsilotaţii care-l judecau şi pe urmă îl condamnaseră la moarte, purta o cruce,

ca Răstignitul; pe urmă înviase şi bea cu Depasta şi cu Theodosie Zygomalas în crâşmele alexandrine; îi servea o femeie cu părul roşu, care semăna cu Herula Lucrezia Vimercatti. Femeia avea gura plină de muşte, pe străzi soseau Împăraţi în haine grele de aur, cu coroanele pe frunte, luminaţi de o pădure de lumânări şi Hrisant auzea răsunătoarele imnuri creştine, spărgând zidurile de lângă Pera; decorul se schimba, tiare asiatice luceau în Soare, vedea pe neaşteptate Bosforionul şi cum jucau capetele descăpăţânaţilor ca nişte nuci pe apa trandafirie de la Ot Kapu, şi ianicerii, gonind cu săbiile scoase şi împrăştiind mulţimile, şi pe urmă iar teribile convoaie de preoţi, cu feţe negre şi bărbii argintii în care mai picurau boabe de ceară, albă, parfumată. Asta simţea în nări: mirosul de tămâie al atleţilor lui Hristos, cum spunea Ioan Scărarul. Duceau uriaşe icoane de aur, cu un Mântuitor răzbunător, cu o privire rea; unde era veghea acemaţilor, credinţa lor, totul nu fusese decât o farsă dar cei fără somn din mânăstirea Spudeilor? Prinţii şi apostolii lui Dumnezeu trădaseră biserica care devenise mireasă; spiritul hoardei o ardea pe la poale, setea de îmbogăţire, megalomania, teatralitatea, corupţia, mormintele faraonice, turnurile strălucite, cavourile grandioase cit nişte temple, orgoliul lor neruşinat. Peste chipul Christului militar la care Romaica visase se aşternuse fardul; biserica lor devenise o curvă; fildeş şi jaspuri, ghirlande de diamant, pixide şi urne de porfir pentru aghiazmă în locul vaselor de milă din lut; ferecaturi de aur, talere, patere, juavere, jumalţ cloasonat, marmură şi ornament policrom, câtă zădărnicie! Paoni şi flori în locul spinilor; parfume în locul mirosului de sânge, pietrei şi deşertului îi luaseră loc grădinile trufaşe, carnavalurile în care se juca Răstignirea cu actori beţi;

encomiaştii emfatici, argintul şi trufia, imnografii fără ruşine, poeţii liturgici ce se îmbătau în altare; patriarşii Răsăritului alături de împăraţi doripurtaţi în carul triumfal, cântând: „Doamne, da nobis abundanciam. Adorna, cursele de cai, hippomachia, cei aruncaţi în rheuma, cei scurtaţi de limbă ca să nu spuie adevărul; gâtuiţii de sub arcadele Augusteonului, luptătorii suiţi pe măgari cu faţa spre coada asinilor; Origene ruinând Bizanţul cu predicile sale, toată melopeea dulceagă a Răsăritului care voia să mute Roma la Constantinopole, o mie de ani de curgere a sângelui în spatele Răstignitului, Magnaura, Hebdomul, Blacherna clădite pe sărăcia lui Hristos... Unde greşiseră învăţătorii lui ce-l împinsese să trădeze, să risipească banii Eteriei, să trăiască cu spaimă ucigaşă de Trimis, care tot nu sosise, şi căruia avea să-i scape, pentru că avea să moară, murise, murise...

1975–1981

—sfârşit –

Lei 20

EDITURA ALBATROS

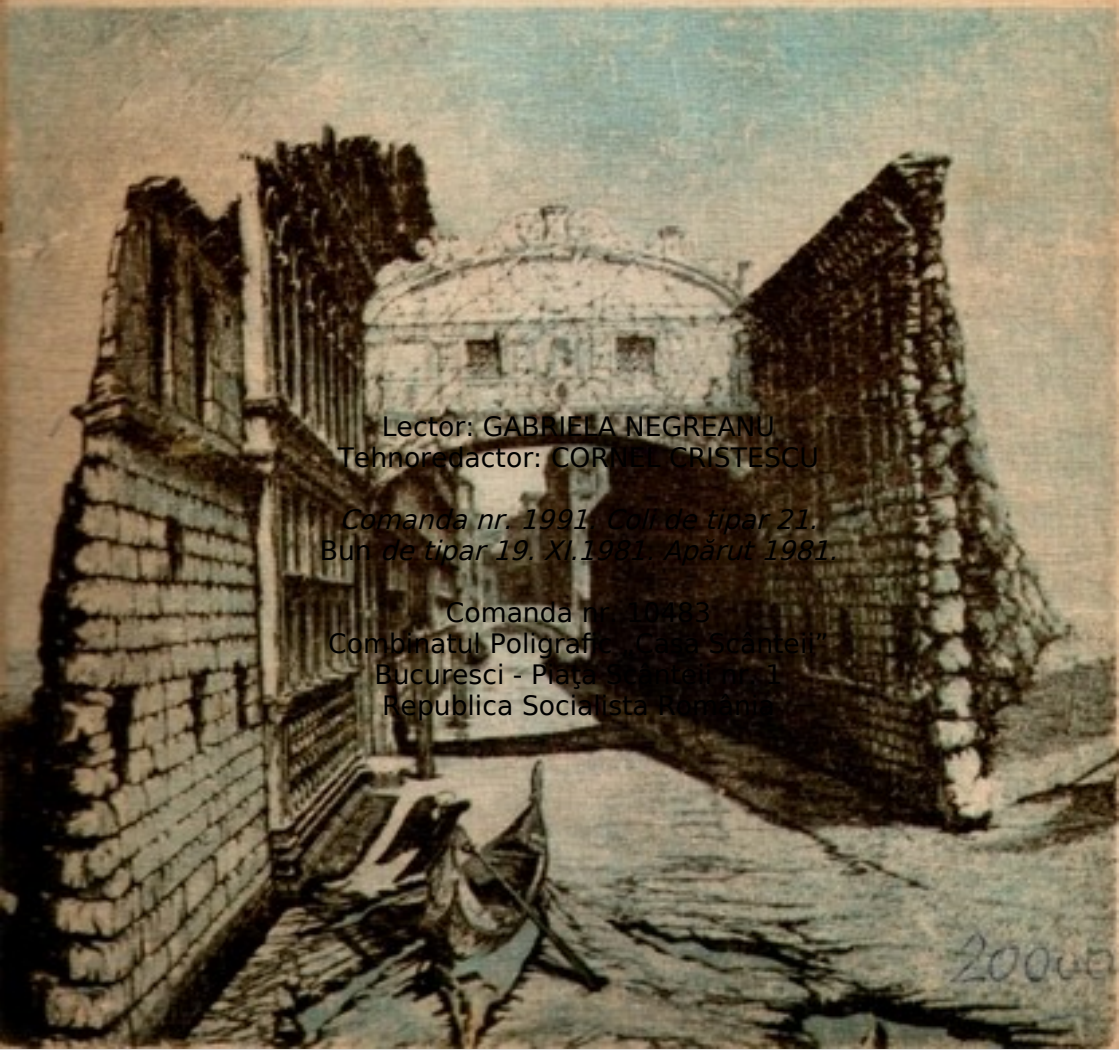

Lector: GABRIELA NEGREANU
Tehnoredactor: CORNEL CRISTESCU

Comanda nr. 1991. Coli de tipar 21.
Bun *de tipar 19. XI.1981. Apărut 1981.*

Comanda nr. 10483
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii"
Bucuresci - Piaţa Scânteii nr. 1
Republica Socialista România